

**Przewodnik po dobrych
praktykach w
zakresie korzystania z łącza
wideo na
podstawie konwencji o
przeprowadzaniu dowodów**

Wydawca
Haska Konferencja Prawa Prywatnego Międzynarodowego
Stałe Biuro
Churchillplein 6b
2517 JW The Hague
Niderlandy

 +31 70 363 3303

 +31 70 360 4867

secretariat@hcch.net
www.hcch.net

Przedmowa

W imieniu Stałego Biura konferencji haskiej mam przyjemność zaprezentować niniejszy *przewodnik po dobrych praktykach w zakresie korzystania z łącza wideo na podstawie* konwencji z dnia 18 marca 1970 r. o przeprowadzaniu dowodów za granicą w sprawach cywilnych lub handlowych (konwencji o przeprowadzaniu dowodów).

Autorzy konwencji byli dalekowzroczni i przyjęli podejście całkowicie neutralne pod względem technologicznym – podejście, które, jak pokazuje niniejszy przewodnik, przetrwało próbę czasu. Wykorzystanie technologii w celu ułatwienia wdrażania konwencji sprawiło, że pozostaje ona aktualna w realiach naszego szybko zmieniającego się świata. Obecnie, gdy zbliżamy się do pięćdziesiątej rocznicy konwencji o przeprowadzaniu dowodów, nadal jest ona wartościowa dla nowych umawiających się stron z całego świata.

Od czasu opublikowania trzeciego wydania praktycznego przewodnika w zakresie stosowania konwencji o przeprowadzaniu dowodów w 2016 r. coraz częstsze korzystanie z technologii łącza wideo i wideokonferencji wymagało bardziej szczegółowych i ukierunkowanych wskazówek w tej dziedzinie.

Przewodnik opiera się na dyskusjach grupy ekspertów ds. korzystania z łącza wideo i innych nowoczesnych technologii w przeprowadzaniu dowodu za granicą pod przewodnictwem prezesa (Chief Justice) Sądu Federalnego Australii Jamesa Allsopa. Pracę grupy ekspertów zleciła Rada ds. Ogólnych i Politycznych konferencji haskiej na zalecenie komisji specjalnej ds. stosowania konwencji o przeprowadzaniu dowodów w praktyce. Ponadto zawiera on odniesienia do odpowiedzi udzielonych przez organy umawiających się stron odpowiedzialne za wdrażanie i bieżące stosowanie konwencji.

W Stałym Biurze główne prace redakcyjne i przygotowawcze prowadzili Mayela Celis (była główna specjalistka ds. prawnych) oraz Brody Warren (specjalista ds. prawnych). Wyrazy podziękowania należą się także Keithowi Lokenowi (konsultantowi oddelegowanemu do Stałego Biura i byłemu zastępcy radcy prawnego ds. prawa prywatnego międzynarodowego w Departamencie Stanu Stanów Zjednoczonych Ameryki) za jego wkład w przygotowanie projektu przewodnika. Jestem również wdzięczny członkom grupy ekspertów za ich spostrzeżenia i uwagi. Na koniec chciałbym przekazać szczególne podziękowania dla dr Gérardine Goh Escobar (pierwszej sekretarz), Rym Laoufi (byłej specjalistki ds. prawnych) i Lydie De Loof (specjalistki ds. publikacji) za ich pracę nad ukończeniem przewodnika, a także dla wielu stażystów Stałego Biura, którzy byli zaangażowani w ten projekt. Chociaż są oni zbyt liczni, by ich tu wymienić, pragnę wyrazić uznanie dla ich wkładu.

Przewodnik ten zaktualizowano do listopada 2019 r. Zalecam czytelnikom regularne zapoznawanie się ze stroną internetową konferencji haskiej w celu uzyskania dodatkowych praktycznych informacji i aktualizacji dotyczących konwencji.

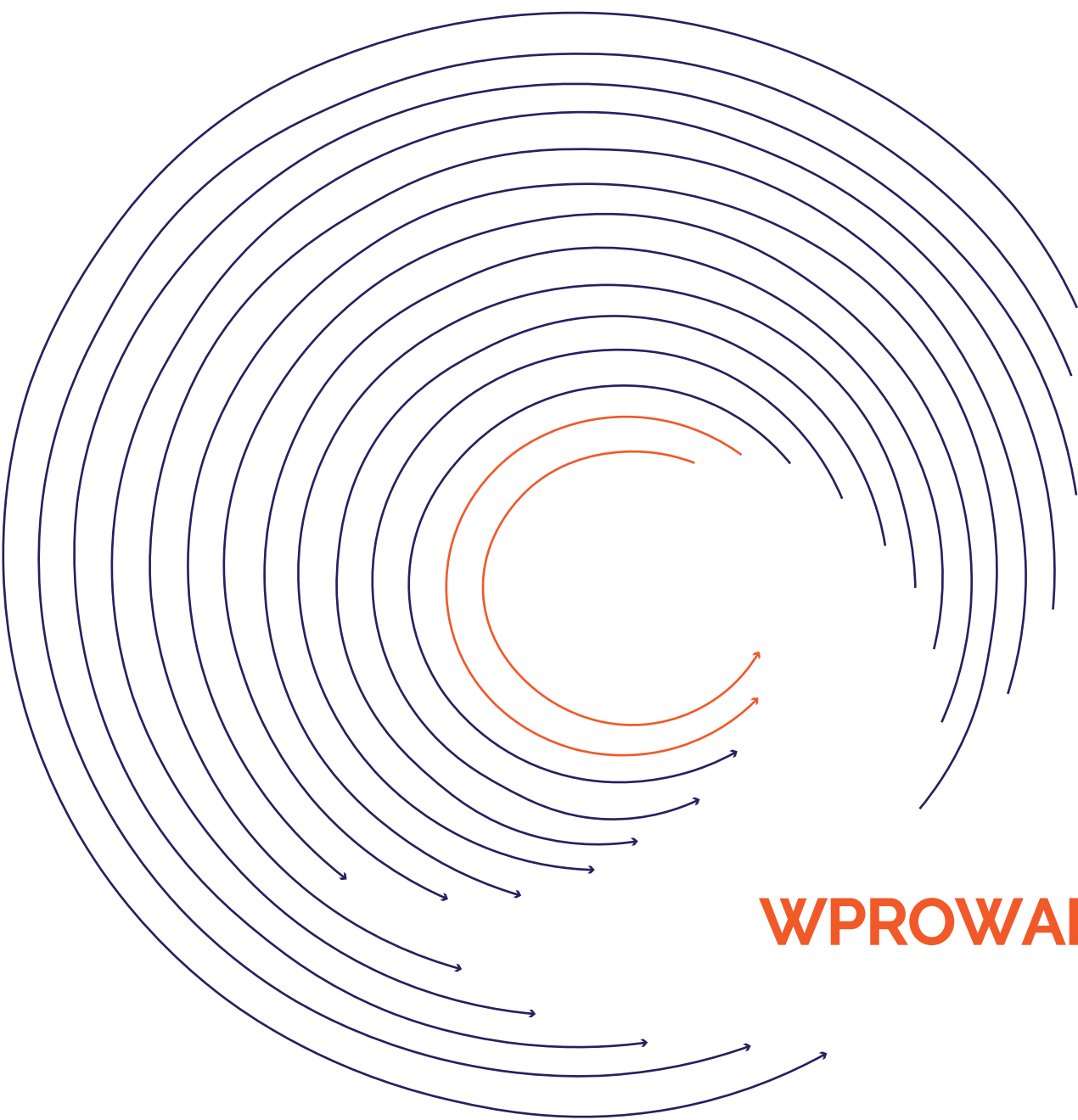
Przewodnik w zakresie przeprowadzania dowodów jest nadal powszechnie stosowany i cytowany, zatem jestem przekonany, że to uzupełnienie przewodnika okaże się równie cenne dla osób stosujących konwencję.

Christophe Bernasconi | Sekretarz Generalny

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	7
CZYM JEST ŁĄCZE WIDEO?	13
INFORMACJE O PRZEWODNIKU	17
GLOSARIUSZ	25
CZĘŚĆ A ROZPOCZĘCIE KORZYSTANIA Z ŁĄCZA WIDEO.....	35
A1 WSTĘPNE ROZWAŻANIA	37
A1.1 Podstawa prawna	38
a. Korzystanie z łącza wideo na podstawie prawa wewnętrznego	39
b. Korzystanie z łącza wideo na podstawie innych instrumentów	42
c. Korzystanie z łącza wideo na podstawie konwencji o przeprowadzaniu dowodów	44
A1.2 Bezpośrednie a pośrednie przeprowadzanie dowodu	47
A1.3 Ograniczenia prawne związane z przeprowadzaniem dowodu	51
A2 KORZYSTANIE Z ŁĄCZA WIDEO NA PODSTAWIE ROZDZIAŁU I.....	53
A2.1 Wnioski o przeprowadzenie dowodów	53
A2.2 Treść, forma i przekazywanie wniosku o przeprowadzenie dowodu	55
A2.3 Odpowiadanie na wnioski o przeprowadzenie dowodów	56
A2.4 Powiadamianie lub wzywanie świadka/biegłego i innych podmiotów	57
A2.5 Obecność przy wykonaniu wniosku o przeprowadzenie dowodu i udział w jego wykonaniu	59
a. Obecność stron lub ich pełnomocników (art. 7).....	59
b. Obecność sędziów (art. 8)	60
A2.6 Środki przymusu	62
A2.7 Przysięga / przyrzeczenie	63
A2.8 Ustalenie tożsamości świadka / biegłego i innych podmiotów	64
A2.9 Przepisy karne	65
A2.10 Prawa i inne zabezpieczenia	66
A2.11 Koszty	67
A3 KORZYSTANIE Z ŁĄCZA WIDEO NA PODSTAWIE ROZDZIAŁU II.....	69
A3.1 Urzędnicy konsularni i osoby wyznaczone	69
A3.2 Potrzeba zezwolenia ze strony państwa wezwanego.....	72
A3.3 Zawiadomienie świadka	73
A3.4 Stawiennictwo, obecność, uczestnictwo stron, ich pełnomocników lub członków sądu	74
A3.5 Środki przymusu	75
A3.6 Przysięga / przyrzeczenie	76
A3.7 Ustalenie tożsamości świadka / biegłego i innych podmiotów	78
A3.8 Przepisy karne	79
A3.9 Prawa i inne zabezpieczenia	81
A3.10 Koszty	82
CZĘŚĆ B PRZYGOTOWYWANIE I PROWADZENIE PRZESŁUCHAŃ ZA POŚREDNICTWEM ŁĄCZA WIDEO	85
B1 Omówienie potencjalnych przeszkód natury technicznej	89
B2 Planowanie i przeprowadzanie testów	92
B3 Wsparcie techniczne i szkolenia	94
B4 Zarezerwowanie odpowiednich obiektów	96
B4.1 Wykorzystanie dokumentów i dowodów rzeczowych	97
B4.2 Komunikacja prywatna	98

B4.3	Przypadki szczególne	99
B5	Korzystanie z tłumaczenia ustnego	101
B6	Sporządzanie nagrań, protokołów oraz kontrola	103
B7	Otoczenie, umiejscowienie i protokoły	106
B7.1	Kontrola kamer/dźwięku	108
B7.2	Protokół dotyczący wypowiedzi	109
B7.3	Protokół w przypadku awarii komunikacji.....	110
CZĘŚĆ C ASPEKTY TECHNICZNE I BEZPIECZEŃSTWA		111
C1	Adekwatność sprzętu.....	114
C1.1	Wykorzystanie licencjonowanego oprogramowania	115
C1.2	Wykorzystanie usług komercyjnych dostawców	116
C2	Minimalne normy techniczne.....	118
C2.1	Kodek.....	120
C2.2	Sieci	121
C2.3	Szerokość pasma	123
C2.4	Szyfrowanie	124
C2.5	Dźwięk (mikrofony i głośniki)	125
C2.6	Transmisja wideo (kamery i ekrany).....	126
Z A Ł A C Z N I K I		129
ZAŁĄCZNIK I - Zbiór dobrych praktyk		131
ZAŁĄCZNIK II - Schematy objaśniające		145
ZAŁĄCZNIK III - Praktyczne przykłady.....		149
ZAŁĄCZNIK IV - Opcjonalny formularz dotyczący łącza wideo		159
ZAŁĄCZNIK V - Tekst konwencji.....		167
ZAŁĄCZNIK VI - Odpowiednie wnioski i zalecenia komisji specjalnej		179
WYKAZ CYTOWANEGO ORZECZNICTWA		185
BIBLIOGRAFIA		189

WPROWADZENIE

„W stale rozwijającym się świecie, pełnym szybko rozwijającej się technologii, pewne innowacje mogą modyfikować i ułatwiać niektóre z najstarszych tradycji na świecie.”¹

1. Niniejszy przewodnik dotyczy korzystania z technologii łącza wideo² w transgranicznym przeprowadzaniu dowodów na podstawie *konwencji z dnia 18 marca 1970 r. o przeprowadzaniu dowodów za granicą w sprawach cywilnych lub handlowych* (konwencja o przeprowadzaniu dowodów).
2. Konwencję o przeprowadzaniu dowodów zawarto w czasie, gdy współczesne technologie nie były powszechnie stosowane, jednak przyjęty przez autorów projektu język – neutralny pod względem technologicznym – wiąże się z dopuszczeniem stosowania takich technologii. Komisja specjalna ds. stosowania konwencji o przeprowadzaniu dowodów w praktyce kilkakrotnie potwierdziła, że – podobnie jak w przypadku pozostałych konwencji o współpracy prawnej – ani duch, ani litera konwencji o przeprowadzaniu dowodów nie stanowią przeszkody w korzystaniu z nowych technologii i że stosowanie konwencji z połączeniu z ich wykorzystaniem może być korzystne. Komisja specjalna zauważyła również, że korzystanie z łącza wideo i podobnych technologii jako pomocy w przeprowadzaniu dowodów jest zgodne z obecnymi ramami konwencji³.
3. Wiele z ponad 60 obecnych umawiających się stron konwencji o przeprowadzaniu dowodów nie uważa, aby istniały przeszkody prawne w korzystaniu z łącza wideo w celu ułatwiania przeprowadzania dowodów na podstawie konwencji⁴. Niektóre z tych umawiających się stron są wprawdzie w pełni przygotowane do korzystania z technologii łącza wideo, jednak inne nie dysponują obecnie odpowiednimi środkami do tego celu. Przykładowo, w kontekście Unii Europejskiej, pomimo poziomu integracji w regionie i silnego poparcia dla częstszego korzystania z łącza wideo, pozostaje ono „zróżnicowane” pomiędzy państwami członkowskimi⁵. Aby

¹ R. A. Williams, „Videoconferencing: Not a foreign language to international courts”, *Oklahoma Journal of Law and Technology*, tom 7, nr 1, 2011 r., s. 1.

² W niniejszym przewodniku termin „łącze wideo” jest używany jako termin ogólny, obejmujący poszczególne technologie stosowane w celu umożliwienia wideokonferencji, wystąpień na odległość lub innych form obecności za pośrednictwem wideo. Więcej informacji na ten temat można znaleźć w sekcji zatytułowanej „Czym jest łącze wideo?”.

³ Wnioski i zalecenia nr 4 komisji specjalnej z 2003 r.; Wnioski i zalecenia nr 55 komisji specjalnej z 2009 r.; Wnioski i zalecenia nr 20 komisji specjalnej z 2014 r. Zob. także „Wnioski i zalecenia (inaczej: Conclusions & Recommendations – „C&R”)” w glosariuszu.

⁴ Zob. „Synopsis of Responses to the Country Profile Questionnaire on the Taking of Evidence by Video-link under the *Hague Convention of 18 March 1970 on the Taking of Evidence Abroad in Civil or Commercial Matters* (Evidence Convention)” [Streszczenie odpowiedzi na kwestionariusz dotyczący profilu państwa na temat przeprowadzania dowodów przez łącze wideo na podstawie konwencji haskiej z dnia 18 marca 1970 r. o przeprowadzaniu dowodów za granicą w sprawach cywilnych lub handlowych], dostępny na stronie internetowej konferencji haskiej w sekcji dotyczącej dowodów, „Taking of evidence by video-link” [Przeprowadzanie dowodów przez łącze wideo], część V pyt. lit. a); część VI pyt. lit. a); część VII pyt. lit. i) oraz q) [zwane dalej „streszczeniem odpowiedzi”].

⁵ Europejska sieć sądowa w sprawach cywilnych i handlowych, *Wykorzystanie wideokonferencji do przeprowadzania dowodów w sprawach cywilnych i handlowych na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 1206/2001 z dnia 28 maja 2001 r.: Praktyczny przewodnik*, Bruksela, Komisja Unii Europejskiej, 2009 r., s. 6, dostępny na stronie internetowej:

wykorzystać prawdziwy potencjał tej technologii i zachęcić do korzystania z niej w szerszym międzynarodowym kontekście konwencji o przeprowadzaniu dowodów, nadal potrzebne są dalsze wytyczne służące rozwiązaniu problemów w tym stosunkowo nieznanym obszarze.

4. W związku z tym, w odpowiedzi na wniosek Australii, podczas posiedzenia w maju 2014 r. komisja specjalna zaleciła, aby Rada ds. Ogólnych i Politycznych konferencji haskiej powołała grupę ekspertów w celu zbadania problemów, jakie mogą pojawić się w związku z korzystaniem z łączy wideo i innych nowoczesnych technologii przy przeprowadzaniu dowodów za granicą⁶.
5. Podczas kolejnego posiedzenia Rady ds. Ogólnych i Politycznych w marcu 2015 r. postanowiła ona, by zgodnie z zaleceniem komisji specjalnej powołać grupę ekspertów, której zadaniem było przede wszystkim zbadanie potencjalnych sposobów rozwiązania problemów, jakie mogą pojawić się w związku z korzystaniem z łączy wideo i innych nowoczesnych technologii przy przeprowadzaniu dowodów na podstawie konwencji o przeprowadzaniu dowodów, niezależnie od tego, czy są to problemy natury prawnej, praktycznej czy też technicznej. Grupę ekspertów upoważniono również do oceny stosowności i wykonalności poszczególnych dostępnych opcji, biorąc pod uwagę obecną praktykę w państwach i pomiędzy nimi, jak również istniejące instrumenty regionalne i międzynarodowe⁷.
6. Grupa ekspertów⁸ spotkała się następnie w grudniu 2015 r. i ustaliła, że pojawiające się problemy natury głównie praktycznej najlepiej byłoby omówić w przewodniku po dobrych praktykach, który zostałby uzupełniony szczegółowymi i jednolicie opracowanymi profilami państw dla każdej z umawiających się stron oraz na potrzeby którego zebrano by informacje poprzez rozesłanie kwestionariusza. Grupa uznała, że przewodnik zawierałby szczegółowy komentarz na temat korzystania z łączy wideo i innych nowoczesnych technologii w ramach stosowania konwencji, który opierałby się głównie na odpowiednich artykułach i prezentowałby praktyczne podejście pokazujące użytkownikom, w jaki sposób te technologie mogą i powinny być wykorzystywane zarówno w ramach rozdziału I, jak i rozdziału II konwencji⁹. Grupa ekspertów zaleciła ponadto utworzenie małej podgrupy do celów redakcyjnych.

< https://e-justice.europa.eu/content_ejn_s_publications-287-en.do?clang=pl > [data dostępu: 4 marca 2020 r.]. Zob. także niedawne działania wdrożone w ramach projektu „Handshake” (2014–2017) Rady Unii Europejskiej, przedstawione w glosariuszu i poruszone w niniejszym przewodniku.

⁶ Wnioski i zalecenia nr 21 komisji specjalnej z 2014 r.

⁷ Wnioski i zalecenia nr 9 Komisji ds. Ogólnych i Politycznych z 2015 r.

⁸ W pracach grupy ekspertów – na wszystkich etapach lub ich części – w tym w opracowaniu niniejszego przewodnika i kwestionariusza dotyczącego profili państw, uczestniczyli następujący eksperci: **Andora:** Sara DIÉGUEZ; **Australia:** James ALLSOP (Przewodniczący); **Chilńska Republika Ludowa:** Haibo GOU, Tailong WANG, Tanshuo XU, Yong ZHOU; **Kolumbia:** Maria José MONTAÑA CORREA, Lucia Teresa SOLANO RAMIREZ; **Republika Czeska:** Jana VEDRALOVÁ; **Unia Europejska:** Jacek GARSTKA (Komisja Europejska), Jaana POHJANMÄKI (Rada Unii Europejskiej), Xavier THOREAU (Rada Unii Europejskiej), Susana Fonte (Eurojust), Csaba Sandberg (Eurojust); **Finlandia:** Anna-Lena HALTTUNEN; **Francja:** Camille BLANCO, Nicolas CASTELL, Marie VAUTRAVERS; **Niemcy:** Thomas KLIPPSTEIN, Stefanie PLÖTZGEN-KAMRADT, Nils SCHRÖDER, Dana TILLICH; **Indie:** Kajal BHAT; **Japonia:** Masayoshi FURUYA; **Republika Korei:** Ha-Kyung JUNG, Jongsun KANG; **Łotwa:** Voldemārs KIZINO, Viktors MAKUCEVIČS, Madara RIEKSTĀ; **Litwa:** Gintarė BUSTAIVIENĖ, Vaida PETRAVIČIENĖ; **Meksyk:** Alejandro León VARGAS; **Norwegia:** Catherine WESTBYE-WIESE; **Niderlandy:** Willem T. WASLANDER; **Polska:** Paweł KOSMULSKI, Anna SALWA; **Portugalia:** Carlos GANDAREZ, Claudia Alexandra KONG, Nuno LÁZARO FONSECA; **Federacja Rosyjska:** Ivan MELNIKOV; **Słowenia:** Judita DOLŽAN; **Hiszpania:** Alegría BORRÁS; **Szwecja:** Freddy LARSSON, Mari-Ann ROOS; **Szwajcaria:** Silvia MADARASZ-GAROLLA; **Turcja:** Kansu KARA; **Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej:** David COOK, Nic TURNER; **Stany Zjednoczone Ameryki:** Ada E. BOSQUE, Daniel KLIMOW, Katerina OSSENOVA.

⁹ Zob. „Report of the Experts’ Group on the Use of Video-link and Other Modern Technologies in the Taking of Evidence Abroad” [Sprawozdanie grupy ekspertów ds. korzystania z łączy wideo i innych nowoczesnych technologii w przeprowadzaniu dowodu za granicą], dok. wstępny nr 8 z grudnia 2015 r. skierowany do Komisji ds. Ogólnych i Politycznych, s. 3 (dostępny na stronie internetowej konferencji haskiej w sekcji dotyczącej dowodów).

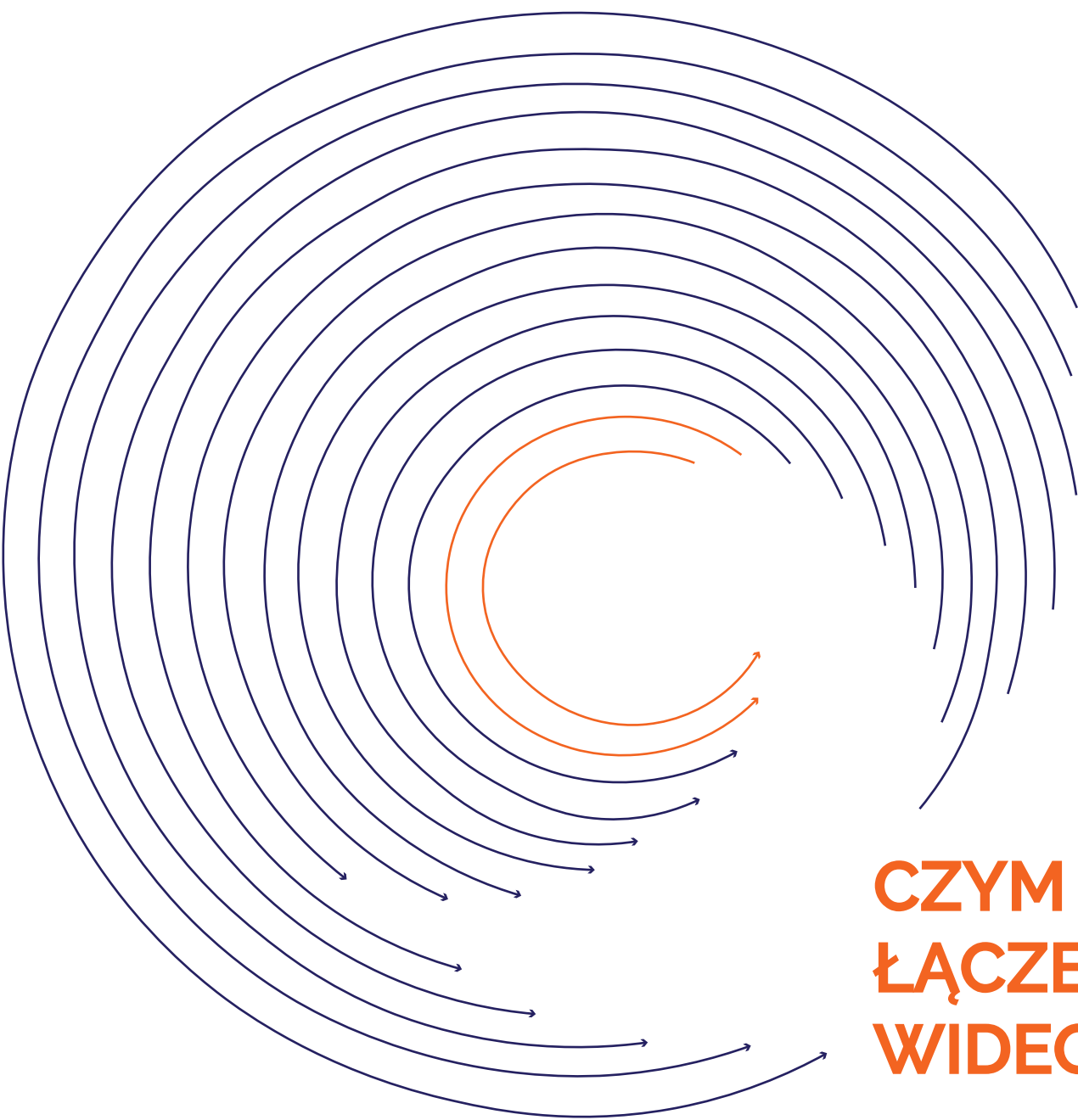
7. W marcu 2016 r. Komisja ds. Ogólnych i Politycznych zatwierdziła utworzenie mniejszej podgrupy grupy ekspertów, odpowiedzialnej za opracowanie i sporządzenie niniejszego przewodnika, jak również szczegółowych profili państw, które go uzupełniają¹⁰.
8. Wkrótce potem podgrupa rozpoczęła swoją pracę we współpracy ze Stałym Biurem. W trakcie tego całego procesu, w trosce o właściwe uwzględnienie różnorodności geograficznej i jurysdykcyjnej, oraz zgodnie z zaleceniami grupy ekspertów, Stałe Biuro konsultowało się ze stronami zewnętrznymi, a mianowicie z Radą Izb Adwokackich i Stowarzyszeń Prawniczych Unii Europejskiej (CCBE), Eurojustem, Iberoamerykańską Siecią Międzynarodowej Współpracy Prawnej (IberRed) oraz Międzynarodowym Stowarzyszeniem Prawników (IBA). Te dodatkowe konsultacje zapewniły wkład ze strony wielu różnych regionów, uwzględniający różne tradycje prawne, w tym niektóre niemające reprezentacji w podgrupie.
9. W lutym 2017 r. do organów krajowych i kontaktowych członków¹¹ oraz do niebędących członkami umawiających się stron konwencji o przeprowadzaniu dowodów rozesłano kwestionariusz dotyczący profili państw, a treść poszczególnych profili państw zamieszczono na stronie internetowej konferencji haskiej po otrzymaniu odpowiedzi.¹² W 2017 r. i na początku 2018 r. Stałe Biuro kontynuowało badania i prace nad przewodnikiem, a po kilku rundach opracowywania i konsultacji z podgrupą w 2018 r. grupa ekspertów w pełnym składzie zatwierdziła w listopadzie 2018 r. projekt przewodnika. Następnie przekazano go do Komisji ds. Ogólnych i Politycznych i został ostatecznie zatwierdzony w czerwcu 2019 r.¹³

¹⁰ Wnioski i zalecenia nr 20 Komisji ds. Ogólnych i Politycznych z 2016 r.

¹¹ Zgodnie z art. 7 ust. 1 statutu konferencji haskiej każde państwo członkowskie jest zobowiązane do wyznaczenia organu krajowego, a każda organizacja członkowska – organu kontaktowego, pełniącego rolę głównego punktu kontaktowego ze Stałym Biurem.

¹² Kiedy po raz pierwszy rozpowszechniono kwestionariusz dotyczący profilu państw, otrzymano 35 odpowiedzi od 33 umawiających się stron: Australii, Białorusi, Bośni i Hercegowiny, Brazylii, Bułgarii, Chin (Specjalnych Regionów Administracyjnych Hongkong i Makau), Chorwacji, Cypru, Republiki Czeskiej, Estonii, Finlandii, Francji, Niemiec, Grecji, Węgier, Izraela, Republiki Korei, Łotwy, Litwy, Malty, Meksyku, Norwegii, Polski, Portugalii, Rumunii, Singapuru, Słowenii, Republiki Południowej Afryki, Szwecji, Szwajcarii, Zjednoczonego Królestwa (Anglii, Walii i Irlandii Północnej), Stanów Zjednoczonych, Wenezueli. W momencie sporządzania niniejszego dokumentu stanowiło to około 53% liczby umawiających się stron konwencji o przeprowadzaniu dowodów. Otrzymane odpowiedzi są dostępne na stronie internetowej konferencji haskiej w sekcji dotyczącej dowodów (zob. ścieżka wskazana w przypisie 4).

¹³ Wnioski i zalecenia nr 38 Komisji ds. Ogólnych i Politycznych z 2019 r.

**CZYM JEST
ŁĄCZE
WIDEO?**

10. „Łącze wideo” oznacza technologię umożliwiającą jednoczesną interakcję między co najmniej dwoma miejscami poprzez dwukierunkową transmisję obrazu i dźwięku, która ułatwia komunikację i osobiste kontakty między tymi miejscami. W miarę jak praktykę tę stopniowo wprowadzano do prawa procesowego, jak również do mechanizmów transgranicznej współpracy prawnej, opracowano różne definicje prawne. Inne terminy powszechnie używane do opisanie tej praktyki, gdy stosuje się ją do celów dowodowych, obejmują „wideokonferencję”, „wystąpienie na odległość” lub „obecność za pośrednictwem wideo”.¹⁴
11. Ponieważ łączy wideo nie obowiązują zwyczajowe ograniczenia, w kontekście postępowania sądowego umożliwia ono stronom, ich przedstawicielom lub świadkowi stawienie się lub zeznawanie przed sądem z innego miejsca na tym samym terytorium co sąd, w innej jednostce terytorialnej tego samego państwa lub za granicą.
12. Usuwając dystans między sądem, stronami, ich przedstawicielami i świadkami, łącze wideo oferuje potencjalne ograniczenie czasu, kosztów, niedogodności i wpływu na środowisko podróży do sądu,¹⁵ a także sposób na poradzenie sobie z sytuacją, gdy jedna lub kilku osób nie są w stanie wziąć udziału w postępowaniu. Jest to szczególnie korzystne w przypadku biegłych, których niedostępność może często powodować opóźnienia w harmonogramie¹⁶. W niektórych przypadkach korzystanie z łącza wideo może nawet sprawić, że dostępność świadka będzie miała znacznie mniejsze znaczenie wśród czynników branych pod uwagę przy ustalaniu, czy dany sąd jest właściwy w przedmiotowej sprawie¹⁷. Korzystanie z łącza wideo może również zapewnić większą elastyczność w ustalaniu harmonogramu postępowania, a także w postępowaniu ze świadkami cierpiącymi na określone schorzenia fizyczne lub psychiczne lub świadkami, którzy obawialiby się osobistego stawienia się w sądzie. Korzystanie z łącza wideo tym samym poprawia dostęp do wymiaru sprawiedliwości. Wszystkie te czynniki mogą razem przyczynić się do podejmowania bardziej świadomych decyzji i skuteczniejszych postępowań sądowych.
13. Ponieważ korzystanie z łącza wideo może nie być właściwe we wszystkich okolicznościach, w jakich dana osoba ma się stawić lub zeznawać przed sądem, nadal uważa się je za uzupełnienie (a nie zastępstwo) tradycyjnych metod uzyskiwania dowodów (tj. osobistej obecności na sali

¹⁴ W zależności od kontekstu i źródła mogą występować drobne różnice w definicjach tych i podobnych terminów. Zob. np. omówienie różnicy między wideokonferencją a teleobecnością w: M. E. Gruen i C. R. Williams, *Handbook on Best Practices for Using Video Teleconferencing in Adjudicatory Hearings* [Podręcznik dotyczący najlepszych praktyk w zakresie korzystania z wideokonferencji w ramach przesłuchań sądowych], Administrative Conference of the United States, 2015 r., s. 9–10, dostępny na stronie internetowej: < <https://www.acus.gov/report/handbook-best-practices-using-video-teleconferencing-adjudicatory-hearings> > [data dostępu: 4 marca 2020 r.].

¹⁵ Zob. np., Rada Unii Europejskiej, „D1a: Judicial use cases with high benefits from cross-border videoconferencing” [D1a: Przypadki wykorzystania w sądownictwie związane z dużymi korzyściami z transgranicznych wideokonferencji], *Wieloaspektowa inicjatywa na rzecz usprawnienia transgranicznych wideokonferencji (projekt „Handshake”*; więcej informacji na temat tego projektu można znaleźć w glosariuszu), 2017 r., s. 2; M. Davies, „Bypassing the Hague Evidence Convention: Private International Law Implications of the Use of Video and Audio Conferencing Technology in Transnational Litigation” [Omijanie konwencji haskiej o przeprowadzaniu dowodów: skutki stosowania technologii wideokonferencji audiowizualnych w transgranicznych postępowaniach sądowych w prawie prywatnym międzynarodowym], *American Journal of Comparative Law*, tom 55 (2), 2007 r., s. 206; Sąd Federalny Australii, *Guide to Videoconferencing* [Przewodnik dotyczący wideokonferencji], 2016 r., s. 2, dostępny na stronie internetowej: < <http://www.fedcourt.gov.au/services/videoconferencing-guide> > [data dostępu: 4 marca 2020 r.].

¹⁶ Rada Unii Europejskiej, „Jako jedną z przyczyn powodujących opóźnienia wskazuje się dyspozycyjność biegłych”, *Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym*, Luksemburg, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2013 r., s. 6 [zwany dalej „Poradnikiem korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym”], dostępny na stronie internetowej: < <https://www.consilium.europa.eu/media/30596/qc3012963plc.pdf> > [data dostępu: 4 marca 2020 r.].

¹⁷ M. Davies (*op. cit.* przypis 15), s. 236.

rozpraw). Wynika to przede wszystkim z faktu, że poziom osobistej interakcji ze świadkiem jest nieuchronnie niższy niż ten, jaki ma miejsce, gdy świadek jest fizycznie obecny na sali rozpraw¹⁸. W związku z tym zdolność uczestników do oceny postawy i wiarygodności świadka może być osłabiona¹⁹, zwłaszcza gdy technologia i brak bliskości pogłębiają różnice językowe lub kulturowe, prowadząc do utraty niuansów. Na przykład badanie przeprowadzone w różnych sądach apelacyjnych jednej z umawiających się stron (Stanów Zjednoczonych) wykazało, że niektórzy sędziowie uważali, iż zadają mniej pytań podczas przesłuchiwanie świadka za pomocą łącza wideo i mieli mniejsze szanse na przerwanie argumentacji²⁰. W niektórych przypadkach oddalone położenie świadka może również zmniejszyć zdolność sądu do sprawowania kontroli nad nim. Inną kwestią są ewentualne problemy techniczne, dlatego osoby odpowiedzialne powinny zapewnić dostępność odpowiednich pomieszczeń, sprzętu i wsparcia we wszystkich uczestniczących miejscach. Każdy z potencjalnych problemów związanych z korzystaniem z łącza wideo może zagrozić takim podstawowym aspektem postępowania, jak „prawo do rzetelnego procesu sądowego” lub „zasada bezpośredniości”, a także utrudnić lub ograniczyć dostęp do wymiaru sprawiedliwości²¹. Sądy muszą zatem spojrzeć poza samą kwestię wygody, aby stwierdzić, czy w okolicznościach danej sprawy skorzystanie z łącza wideo będzie ogółem korzystne pod względem sprawiedliwego i skutecznego wymierzania sprawiedliwości²².

14. W związku z tym w niniejszym przewodniku przedstawiono najlepsze praktyki w zakresie korzystania z łącza wideo, które mogą stanowić odpowiedź na niektóre z tych wyzwań. Praktyki te mają na celu umożliwienie osobom stosującym konwencję o przeprowadzaniu dowodów jak najlepsze wykorzystanie dostępnej obecnie technologii. Oczekuje się, że z czasem dalszy postęp technologiczny usprawni ten proces, ostatecznie maksymalizując korzyści płynące z wykorzystania technologii łącza wideo przy przeprowadzaniu dowodów za granicą.

¹⁸ Projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 15), s. 26.

¹⁹ R. A. Williams (*op. cit.* przypis 1), s. 21. Omówienie wpływu technologii łącza wideo na ocenę wiarygodności świadka można znaleźć również w przypisie 42.

²⁰ M. Dunn i R. Norwick, *Report of a Survey of Videoconferencing in the Courts of Appeals* [Sprawozdanie z badania dotyczącego wideokonferencji w sądach apelacyjnych], Federal Judicial Center, 2006 r., s. 13, dostępne na stronie internetowej: < <https://www.fjc.gov/sites/default/files/2012/VidConCA.pdf> > [data dostępu: 4 marca 2020 r.].

²¹ Projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 15), s. 26–27. Pojęcie bezpośredniości jest ogólną zasadą prawa procesowego w wielu państwach, w szczególności w Europie, obejmującą koncepcję, że dowodów należy wysłuchać w formie pierwotnej, a nie pochodnej (tj. „bezpośrednio” zarówno pod względem czasu jak i formy). Bardziej szczegółowe omówienie zasady bezpośredniości i jej związku z korzystaniem z łącza wideo można znaleźć np. w T. Ivanc, „Theoretical Background of Using Information Technology in Evidence Taking” [Teoretyczne podstawy wykorzystania technologii informacyjnej w zbieraniu dowodów], w: V. Rijavec i in. (red.), *Dimensions of Evidence in European Civil Procedure* [Wymiary dowodów w europejskim postępowaniu cywilnym], Niderlandy, Kluwer Law International, 2016 r., s. 265–300; V. Harsági, „Evidence, Information Technology and Principles of Civil Procedure – The Hungarian Perspective” [Dowody, technologia informacyjna i zasady postępowania cywilnego – perspektywa węgierska], w: C.H. van Rhee i A. Uzelac (red.), *Evidence in Contemporary Civil Procedure* [Dowody we współczesnym postępowaniu cywilnym], Cambridge, Intersentia, 2015 r., s. 137–154.

²² Sąd Federalny Australii (*op. cit.* przypis 15), s. 2.

**INFORMACJE O
PRZEWODNIKU**

15. Głównym tematem niniejszego przewodnika jest korzystanie z technologii łącza wideo na podstawie konwencji o przeprowadzaniu dowodów. Ponadto przedstawiono w nim doświadczenia wynikające z ogólnych zmian krajowych i międzynarodowych w tej dziedzinie, w tym, w stosownych przypadkach, odniesienia do prawa wewnętrznego i innych umów międzynarodowych.
16. Zakres niniejszego przewodnika ogranicza się przede wszystkim do korzystania z łącza wideo przy pozyskiwaniu zeznań świadków – jest to rodzaj materiału dowodowego, w którego przypadku najlepiej sprawdza się korzystanie z technologii łącza wideo i który jest powszechnie stosowany / wymagany w różnych jurysdykcjach. W zależności od obowiązującego prawa łącze wideo można również wykorzystywać do uzyskania dowodów innych niż zeznania, ale jego wykorzystanie w tym celu wydaje się bardziej ograniczone²³.
17. Należy również zauważyć, że niektóre państwa udzielające odpowiedzi zgłosiły przepisy ustawowe, które ograniczają przeprowadzanie dowodu za pomocą łącza wideo do uzyskania zeznań od świadka lub strony²⁴. Inne państwa udzielające odpowiedzi wyraziły zaniepokojenie w związku z trudnościami związanymi z uzyskaniem dowodu w postaci dokumentu za pomocą łącza wideo²⁵. Dlatego też tematem niniejszego przewodnika pozostaje pozyskiwanie transgranicznych zeznań świadków lub biegłych²⁶.
18. Ponadto zakres zastosowania konwencji o przeprowadzaniu dowodów rozciąga się wyłącznie na „sprawy cywilne i handlowe” (więcej informacji na ten temat znajduje się w glosariuszu), chociaż niektóre aspekty logistyczne i względy praktyczne zawarte w niniejszym przewodniku mogą mieć znaczenie dla bardziej ogólnego zastosowania technologii łącza wideo. Ponadto w kontekście europejskim zaobserwowano, że „zdecydowana większość transgranicznego wykorzystania [łącza wideo] dotyczy spraw cywilnych i handlowych, zeznań świadków i innych form przeprowadzania dowodu”²⁷. W związku z tym niniejszy przewodnik ogranicza się do spraw cywilnych i handlowych i nie odnosi się szczegółowo do transgranicznego przeprowadzania dowodów w postępowaniach karnych.
19. Struktura przewodnika obejmuje:
 - Część A** poświęconą rozpoczęciu korzystania z łącza wideo, w tym wstępnym rozważaniom, oraz wyjaśnieniu, w jaki sposób można korzystać z łącza wideo na podstawie konwencji, z uwzględnieniem przede wszystkim aspektów prawnych.
 - Część B** dotyczącą przygotowania i prowadzenia przesłuchań, w których korzysta się z łącza wideo, z uwzględnieniem zarówno względów prawnych, jak i praktycznych.

²³ Niektóre państwa nie mają ograniczeń dotyczących rodzaju dowodów, jakie można uzyskać za pomocą łącza wideo i jako takie mogą również wykorzystywać tę technologię do uzyskania dowodów w postaci dokumentów lub innych dowodów. Zob. np. streszczenie odpowiedzi (*op. cit.* przypis 4), część IV pyt. lit. b) i d).

²⁴ Zob. np. odpowiedź Francji do części IV pyt. lit. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

²⁵ Zob. np. odpowiedź Chorwacji do części IV pyt. lit. d) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

²⁶ Jak zauważono w glosariuszu, na potrzeby niniejszego przewodnika termin „świadek” obejmuje zarówno strony postępowania, jak i strony trzecie, od których należy uzyskać zeznania. Należy jednak zauważyć, że w niektórych umawiających się stronach, takich jak Stany Zjednoczone, „[s]ądy okazały większą niechęć do dopuszczania zeznań przez [łącze wideo] [...], gdy świadek uczestniczący zdalnie jest również stroną w postępowaniu”: M. Davies (*op. cit.* przypis 15), s. 211.

²⁷ Wyniki projektu „Handshake” realizowanego przez Radę Europejską pokazują, że ta większość może stanowić aż 80–90% przypadków korzystania z łącza wideo: Projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 15), s. 15.

Część C poświęconą omówieniu aspektów technicznych i bezpieczeństwa.

W stosownych przypadkach każdą sekcję poprzedzono sugerowanymi **dobrymi praktykami** odpowiednimi dla danej sekcji lub podsekcji. Te dobre praktyki pojawiają się w kolorowych ramkach i są ponumerowane inaczej niż akapity. Są one również zebrane w **załączniku I**. **Załącznik II** zawiera schematy objaśniające, w jaki sposób można korzystać z łącza wideo na podstawie konwencji (zarówno w przypadku pośredniego, jak i bezpośredniego przeprowadzania dowodów), a **załącznik III** zawiera szereg ilustrujących przykładów kontekstowych.

Pozostałe **załączniki** zawierają inne ważne informacje, takie jak nowy, nieobowiązkowy formularz dotyczący konkretnie kwestii związanych z łączami wideo, który ma być dołączony do zalecanego wzoru formularza wniosku o przeprowadzenie dowodu (**załącznik IV**), pełny tekst konwencji o przeprowadzaniu dowodów (**załącznik V**) oraz odpowiednie wnioski i zalecenia komisji specjalnej (**załącznik VI**).

20. W niniejszym przewodniku zamieszczono odniesienia do poszczególnych **profilu państw** dla każdej z umawiających się stron. Ze względu na rozbieżności w przepisach, praktykach i procedurach umawiających się stron, dotyczących korzystania z łącza wideo przy przeprowadzaniu dowodów²⁸, grupa ekspertów ustaliła, że takie profile państw są potrzebne w celu zapewnienia łatwiejszych do zaktualizowania i ukierunkowanych wytycznych. Profile państw zawierają zatem dodatkowe informacje, unikalne dla każdej z umawiających się stron, dotyczące korzystania z łącza wideo na podstawie konwencji o przeprowadzaniu dowodów, w tym odpowiednie ustawodawstwo, zasady lub przepisy, przydatne linki i dane kontaktowe. Są one dostępne w sekcji dotyczącej dowodów na stronie internetowej konferencji haskiej.
21. Niniejszy przewodnik ma na celu uzupełnienie trzeciego wydania **praktycznego przewodnika w zakresie stosowania konwencji o przeprowadzaniu dowodów** (zwanego dalej „przewodnikiem w zakresie przeprowadzania dowodów”)²⁹, który zawiera załącznik poświęcony korzystaniu z łącza wideo (załącznik 6). Przewodnik w zakresie przeprowadzania dowodów jest kompleksowym przewodnikiem zawierającym informacje na temat stosowania konwencji w szerszym zakresie, w tym orzecznictwa i komentarzy związanych z konwencją jako całością, a nie tylko korzystania z technologii łącza wideo. Więcej informacji na temat zakupu egzemplarza przewodnika w zakresie przeprowadzania dowodów można znaleźć w sekcji dotyczącej dowodów oraz sekcji dotyczącej publikacji na stronie internetowej konferencji haskiej: < www.hcch.net >.

²⁸ *Ibid.*, s. 20.

²⁹ Stałe Biuro konferencji haskiej, *Praktyczny przewodnik w zakresie stosowania konwencji o przeprowadzaniu dowodów*, wydanie trzecie, Haga, 2016 r. Zob. również glosariusz.

SKRÓTY

ADSL	asymetryczne cyfrowe łącze abonenckie
AES	symetryczny szyfr blokowy
AIR	All India Reporter (Indie)
ATR	Australasian Tax Reports (Australia)
Bankr. E.D.N.Y.	U.S. sąd upadłościowy – Bankruptcy Court for the Eastern District of New York (Stany Zjednoczone)
BCSC	Sąd Najwyższy Kolumbii Brytyjskiej (Kanada)
C&R	wnioski i zalecenia (konferencja haska)
CCBE	Rada Izb Adwokackich i Stowarzyszeń Prawniczych Unii Europejskiej
CGAP	Rada ds. Ogólnych i Politycznych (konferencja haska)
Kodek	układ kodująco-dekodujący
<i>Comput. Netw.</i>	<i>sieci komputerowe</i>
D. Conn.	U.S. sąd okręgowy – District Court for the District of Connecticut (Stany Zjednoczone)
D.D.C.	U.S. sąd okręgowy – District Court for the District of Columbia (Stany Zjednoczone)
KE	Komisja Europejska
UE	Unia Europejska
EWHC (Ch)	Wysoki Trybunał Anglii i Walii – (Wydział Kanclerski) (Zjednoczone Królestwo)
EWHC (QB)	Wysoki Trybunał Anglii i Walii – (Wydział Ławy Królewskiej) (Zjednoczone Królestwo)
FCA	Sąd Federalny Australii
FCR	sprawozdania Sądu Federalnego (Australia)
Fed. R. Civ. P.	przepisy federalne dotyczące postępowania cywilnego (Stany Zjednoczone)
Fed. R. Evid. Serv.	Federal Rules of Evidence Service (Stany Zjednoczone)
HD	High Definition – wysoka rozdzielczość
HKEC	Hong Kong Electronic Citation (Chińska Republika Ludowa)
HKLRD	Hong Kong Law Reports and Digest (Chińska Republika Ludowa)

SRA Hongkong	Specjalny Region Administracyjny Hongkong (Chińska Republika Ludowa)
IberRed	Iberoamerykańska Sieć Międzynarodowej Współpracy Prawnej
IBA	Międzynarodowe Stowarzyszenie Prawników
ID	dokument tożsamości
IP	Protokół internetowy
ISDN	Sieć cyfrowa z integracją usług
ITU-T	Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny – Sektor Normalizacji Telekomunikacji
LawAsia	Law Association for Asia and the Pacific
SRA Makau	Specjalny Region Administracyjny Makau (Chińska Republika Ludowa)
MCU	Wielopunktowa jednostka sterująca
ONSC	Sąd Najwyższy Ontario (Kanada)
ONCJ	Trybunał Sprawiedliwości Ontario (Kanada)
Res/D/N/DC	Zastrzeżenia/Oświadczenia/Zawiadomienia/Komunikaty depozytariusza
SC	Komisja specjalna (konferencja haska)
SIP	protokół inicjowania sesji
SD	Standard Definition – standardowa rozdzielczość
S.D.N.Y.	U.S. Sąd okręgowy – District Court for the Southern District of New York (Stany Zjednoczone)
U.S.	Stany Zjednoczone Ameryki
W.D. Tenn.	U.S. Sąd okręgowy – District Court for the Western District of Tennessee (Stany Zjednoczone)
WXGA	zestaw panoramicznych rozdzielczości ekranowych powstałych na bazie standardu XGA

GLOSARIUSZ

Organ centralny

Organ wyznaczony przez umawiającą się stronę zgodnie z art. 2 ust. 1.

Rozdział I

Postanowienia konwencji dotyczące systemu wniosków o przeprowadzenie dowodów. Rozdział I obejmuje art. 1–14 konwencji.

Rozdział II

Postanowienia konwencji dotyczące przeprowadzania dowodów przez urzędników konsularnych lub osobę wyznaczoną. Rozdział II obejmuje art. 15–22 konwencji. Zgodnie z art. 33 konwencji umawiająca się strona może wyłączyć w całości lub w części stosowanie rozdziału II. Oświadczenia lub zastrzeżenia złożone przez daną umawiającą się stronę można znaleźć w **tabeli przedstawiającej status** konwencji o przeprowadzaniu dowodów, w kolumnie „Res/D/N/DC”.

Sprawy cywilne lub handlowe

Termin używany do określenia zakresu merytorycznego konwencji. Termin „sprawy cywilne lub handlowe” jest interpretowany *liberalnie* i w sposób *autonomiczny* oraz stosowany konsekwentnie zarówno w ramach konwencji o przeprowadzaniu dowodów, jak i o konwencji o doręczaniu dokumentów.

Kodek

Kodek (skrótowa wersja „kodera-dekodera” – układu kodująco-dekodującego) to urządzenie, które kompresuje sygnały audio i wideo w jednym miejscu w sygnał cyfrowy, który jest przesyłany do drugiego miejsca, a następnie konwertowany z powrotem na możliwy do odczytu format audio i wideo³⁰.

Osoba wyznaczona

Na potrzeby rozdziału II osoba zaangażowana do przeprowadzania dowodów (zob. w szczególności art. 17).

Wnioski i zalecenia (inaczej „C&R”)

Wnioski i zalecenia z różnych posiedzeń konferencji haskiej. W całym niniejszym przewodniku większość odniesień dotyczy wniosków i zaleceń komisji specjalnej ds. stosowania konwencji o przeprowadzaniu dowodów w praktyce, wraz z rokiem odpowiedniego posiedzenia (np. wnioski i zalecenia komisji specjalnej z 2014 r. odnoszą się do wniosków i zaleceń przyjętych na posiedzeniu komisji specjalnej w 2014 r.). Wszystkie odpowiednie wnioski i zalecenia komisji specjalnej przedstawiono w **załączniku VI** i są one również dostępne na stronie internetowej konferencji haskiej w sekcji dotyczącej dowodów: < www.hcch.net >. Nawiązano również do wniosków i zaleceń z innych posiedzeń konferencji haskiej, takich jak coroczne posiedzenie Rady ds. Ogólnych i Politycznych.

³⁰ M. Dunn i R. Norwick (*op. cit.* przypis **Erreur ! Signet non défini.**), s. 2; M. E. Gruen i C. R. Williams (*op. cit.* przypis 14), s. 5.

Konsul

Na potrzeby rozdziału II „konsul” jest terminem używanym do określenia urzędników konsularnych i przedstawicieli dyplomatycznych.

Urzędnik konsularny

Na potrzeby rozdziału II osoba zaangażowana do przeprowadzania dowodów (zob. w szczególności art. 15 i 16). Dla wygody terminu „konsul” używa się w niniejszym przewodniku do określenia urzędników konsularnych i przedstawicieli dyplomatycznych.

Profil państwa

Odpowiedź na *kwestionariusz dotyczący profilu państwa* rozesłany przez Stałe Biuro do umawiających się stron w 2017 r., mająca na celu uzupełnienie bardziej ogólnych informacji zawartych w niniejszym przewodniku. Indywidualne „profile państwa”, jak również zestawienie wszystkich odpowiedzi („streszczenie odpowiedzi”) są dostępne w sekcji dotyczącej dowodów na stronie internetowej konferencji haskiej: < www.hcch.net >. Skrót „pyt.” w niniejszym przewodniku oznacza pytania zawarte w kwestionariuszu dotyczącym profilu państwa.

Bezpośrednie przeprowadzanie dowodu

Procedura przeprowadzania dowodu, w której ramach organ w państwie wydającym, przed którym toczy się postępowanie, przeprowadza przesłuchanie świadka/biegłego bezpośrednio. *Zob. również: „Pośrednie przeprowadzanie dowodu”; różnicę między bezpośrednim a pośrednim przeprowadzaniem dowodu omówiono w A1.2; Schematy objaśniające znajdują się w załączniku II.*

Rozporządzenie UE w sprawie przeprowadzania dowodów

Rozporządzenie obowiązujące w państwach członkowskich Unii Europejskiej (UE) (z wyjątkiem Danii)³¹ w sprawie przeprowadzania dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych. Pełny tytuł rozporządzenia UE w sprawie przeprowadzania dowodów brzmi: *rozporządzenie Rady (WE) nr 1206/2001 z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie współpracy między sądami państw członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych*³².

Konwencja o przeprowadzaniu dowodów (lub „konwencja”)

Traktat międzynarodowy opracowany i przyjęty pod auspicjami konferencji haskiej, którego pełny tytuł brzmi: *konwencja z dnia 18 marca 1970 r. o przeprowadzaniu dowodów za granicą w sprawach cywilnych lub handlowych*. Pełny tekst konwencji znajduje się w **załączniku V** i jest również dostępny w sekcji dotyczącej dowodów na stronie internetowej konferencji haskiej: < www.hcch.net >.

³¹ Rozporządzenie UE w sprawie przeprowadzania dowodów obowiązuje Zjednoczone Królestwo do dnia 31 grudnia 2020 r., zgodnie z umową o wystąpieniu zawartą między Zjednoczonym Królestwem a Unią Europejską, która weszła w życie dnia 1 lutego 2020 r.

³² Pełny tekst rozporządzenia jest dostępny w bazie EUR-Lex, na stronie internetowej: < <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/ALL/?uri=CELEX:32001R1206> > [data dostępu: 4 marca 2020 r.].

Przewodnik w zakresie przeprowadzania dowodów

Publikacja Stałego Biura konferencji haskiej, której pełny tytuł brzmi: „*Practical Handbook on the Operation of the Evidence Convention*” [„*Praktyczny przewodnik w zakresie stosowania konwencji o przeprowadzaniu dowodów*”]. Przewodnik w zakresie przeprowadzania dowodów zawiera szczegółowe wyjaśnienia różnych aspektów ogólnego stosowania konwencji o przeprowadzaniu dowodów, jak również oficjalne komentarze na temat najważniejszych kwestii występujących w praktyce. Niniejszy przewodnik należy zatem traktować jako uzupełnienie przewodnika w zakresie przeprowadzania dowodów. O ile nie stwierdzono inaczej, odniesienia do przewodnika w zakresie przeprowadzania dowodów dotyczą trzeciego wydania tego przewodnika opublikowanego w 2016 r. Informacje na temat zakupu przewodnika można znaleźć w sekcji dotyczącej dowodów na stronie internetowej konferencji haskiej: < www.hcch.net >.

Sekcja dotycząca dowodów

Sekcja strony internetowej konferencji haskiej poświęcona konwencji o przeprowadzaniu dowodów. Do sekcji dotyczącej dowodów prowadzi link na stronie internetowej konferencji haskiej < www.hcch.net >.

Sprawozdanie wyjaśniające

Sprawozdanie sporządzone przez Philipa W. Amrama, w którym opisano kontekst i prace przygotowawcze związane z konwencją o przeprowadzaniu dowodów oraz przedstawiono komentarze do jej poszczególnych artykułów. Pełny tekst sprawozdania wyjaśniającego zamieszczono w załączniku 3 **przewodnika w zakresie przeprowadzania dowodów** i jest również dostępny w sekcji dotyczącej dowodów na stronie internetowej konferencji haskiej: < www.hcch.net >. Sprawozdanie wyjaśniające opublikowano pierwotnie w *Actes et documents de la Onzième session (Obrady podczas jedenastego posiedzenia) (1968 r.)*, Tome IV, *Obtention des preuves à l'étranger* (s. 202–216).

Projekt „Handshake”

Projekt realizowany w latach 2014–2017 przez Grupę Ekspertów ds. Wideokonferencji Grupy Roboczej ds. e-Prawa (e-sprawiedliwości) w ramach Rady Unii Europejskiej, którego pełna nazwa brzmiała: *Wieloaspektowa inicjatywa na rzecz usprawnienia transgranicznych wideokonferencji*³³. Deklarowanym celem projektu było „propagowanie praktycznego wykorzystania wideokonferencji oraz wymiana najlepszych praktyk i wiedzy fachowej w zakresie organizacyjnych, technicznych i prawnych aspektów wideokonferencji transgranicznych, aby przyczynić się do poprawy ogólnego funkcjonowania systemów wymiaru e-sprawiedliwości w państwach członkowskich i na szczeblu europejskim”³⁴.

Wyniki tego projektu i związane z nim zalecenia wpłynęły na treść niniejszego przewodnika, w szczególności w odniesieniu do aspektów praktycznych i technicznych. W dużej mierze wynikało to z rozległych praktycznych badań łączy wideo, które przeprowadzono między różnymi państwami członkowskimi Unii Europejskiej.

³³ Dokumentacja i wyniki projektu (plik w formacie .zip) „*Wieloaspektowa inicjatywa na rzecz usprawnienia transgranicznych wideokonferencji*” są dostępne na stronie internetowej: < https://beta.e-justice.europa.eu/69/PL/general_information?init=true > [data dostępu: 4 marca 2020 r.].

³⁴ Projekt „Handshake” (op. cit. przypis 15), s. 2.

Przesłuchanie

Na potrzeby niniejszego przewodnika termin „przesłuchanie” oznacza wszelkiego rodzaju przesłuchanie świadka, od którego należy uzyskać dowody, niezależnie od tego, czy odbywa się ono w ramach postępowania sądowego, czy też odbywa się poza sądem. *Zob. również „Świadek”, „Konsul” oraz „Osoba wyznaczona”.*

Pośrednie przeprowadzanie dowodu

Procedura przeprowadzania dowodu, w której ramach organ w państwie otrzymującym, na którego terenie znajduje się świadek/biegły, przeprowadza przesłuchanie świadka/biegłego. *Zob. również: „Bezpośrednie przeprowadzanie dowodu”; różnicę między bezpośrednim a pośrednim przeprowadzaniem dowodu omówiono w A1.2; Schematy objaśniające znajdują się w załączniku II.*

Sieć cyfrowa z integracją usług

Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny definiuje ISDN jako rodzaj „sieci, która zapewnia lub wspiera szereg różnych usług telekomunikacyjnych, zapewniającej cyfrowe połączenia między interfejsami użytkownika i sieci”³⁵.

Sektor Normalizacji Telekomunikacji Międzynarodowego Związku Telekomunikacyjnego (ITU-T)

Sektor Międzynarodowego Związku Telekomunikacyjnego odpowiedzialny za „[gromadzenie] ekspertów z całego świata w celu opracowania międzynarodowych standardów znanych jako zalecenia ITU-T, które pełnią rolę elementów definiujących w globalnej infrastrukturze technologii informacyjno-komunikacyjnych”³⁶.

Sieć protokołów internetowych (IP)

Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny zdefiniował sieć IP jako rodzaj „sieci, w której IP jest używany jako protokół warstwy”³⁷.

Organ sądowy

W konwencji termin „organ sądowy” stosuje się w odniesieniu do: a) organu wydającego wniosek o przeprowadzenie dowodu (art. 1 ust. 1), oraz b) organu, który wykonuje wniosek o przeprowadzenie dowodu (art. 9 ust. 1).

³⁵ Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny, „I.112: Vocabulary of terms for ISDNs” [I.112: Słownik pojęć dla ISDN], 1993 r., s. 6, dostępny na stronie internetowej: < <https://www.itu.int/rec/T-REC-I.112-199303-I> > [data dostępu: 4 marca 2020 r.]. Zob. również poniżej, przypis 36, aby uzyskać więcej informacji na temat ITU-T.

³⁶ Więcej informacji na temat ITU-T można znaleźć na stronie internetowej: < <https://www.itu.int/en/ITU-T/about/Pages/default.aspx> > [data dostępu: 4 marca 2020 r.].

³⁷ Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny, „Y.1001: IP framework – A framework for convergence of telecommunications network and IP network technologies” [Y.1001: Ramy IP – Ramy konwergencji sieci telekomunikacyjnych i technologii sieci IP], 2000 r., s. 3, dostępne na stronie internetowej: < <https://www.itu.int/rec/T-REC-Y.1001-200011-I> > [data dostępu: 4 marca 2020 r.].

Wniosek o przeprowadzenie dowodu

Na potrzeby rozdziału I jest to narzędzie używane do wzywania do przeprowadzenia dowodu lub wykonania innej czynności sądowej. W niniejszym przewodniku „wniosek o przeprowadzenie dowodu” (powszechnie zwany „wnioskiem o pomoc prawną” lub rzadziej – „pismem o pomoc”) oznacza narzędzie na podstawie innych aktów prawnych (np. konwencji konferencji haskiej z 1954 r. dotyczącej procedury cywilnej) lub prawa wewnętrznego, służące do przeprowadzania dowodów lub wykonywania innej czynności prawnej.

Wzór formularza

Wzór wniosku o przeprowadzenie dowodu zalecany przez komisję specjalną. Możliwe do uzupełnienia wersje wzoru formularza zarówno w języku angielskim, jak i francuskim są dostępne w sekcji dotyczącej dowodów na stronie internetowej konferencji haskiej: < www.hcch.net >. Wzór formularza z instrukcją wypełniania zamieszczono również w załączniku 4 do przewodnika w zakresie przeprowadzania dowodów.

Schemat informacji praktycznych

Schemat dla danej umawiającej się strony, dostępny w sekcji dotyczącej dowodów na stronie internetowej konferencji haskiej (< www.hcch.net >) w części „Organy centralne i inne”, zawierający informacje na temat praktycznego stosowania konwencji dla danej umawiającej się strony.

Organ wezwany

Na potrzeby rozdziału I jest to organ, który wykonuje wniosek o przeprowadzenie dowodu. Konwencja stanowi, że organem wezwanym jest organ sądowy państwa otrzymującego, który jest właściwy do wykonywania wniosków o przeprowadzenie dowodów zgodnie z jego prawem wewnętrznym.

Państwo otrzymujące

Na potrzeby rozdziału I jest to umawiająca się strona, do której skierowano – lub zostanie skierowany – wniosek o przeprowadzenie dowodu.

Organ wzywający

Na potrzeby rozdziału I jest to organ, który wydaje wniosek o przeprowadzenie dowodu. Konwencja stanowi, że organem wzywającym jest organ sądowy państwa wydającego, który jest właściwy do wydawania wniosków o przeprowadzenie dowodów zgodnie z jego prawem wewnętrznym.

Państwo wydające

Na potrzeby rozdziału I jest to umawiająca się strona, która wydała – lub wyda – wniosek o przeprowadzenie dowodu.

Państwo udzielające odpowiedzi

Umawiająca się strona konwencji, która udzieliła odpowiedź na *kwestionariusz dotyczący profilu państwa* rozesłany przez Stałe Biuro w 2017 r. Indywidualne odpowiedzi („profile państwa”), jak również zestawienie wszystkich odpowiedzi („streszczenie odpowiedzi”) są dostępne za pośrednictwem sekcji dotyczącej dowodów na stronie internetowej konferencji haskiej: < www.hcch.net >.

Państwo wysyłające

W niniejszym przewodniku termin ten stosuje się wyłącznie w jego znaczeniu zgodnie z *Konwencją wiedeńską z dnia 24 kwietnia 1963 r. o stosunkach konsularnych* (zwaną dalej „Konwencją wiedeńską o stosunkach konsularnych”); oznacza on państwo, które wysła przedstawicielstwo dyplomatyczne lub urzędnika konsularnego do reprezentowania jego interesów za granicą.

Komisja specjalna

Specjalna komisja powoływana przez konferencję haską i zwoływana przez jej Sekretarza Generalnego w celu opracowania i negocjowania nowych konwencji konferencji haskiej lub dokonania przeglądu stosowania istniejących konwencji konferencji haskiej w praktyce. W niniejszym przewodniku termin „komisja specjalna” odnosi się do komisji specjalnej, która zbiera się okresowo w celu dokonania przeglądu stosowania w praktyce konwencji o przeprowadzaniu dowodów.

Państwo wezwane

Na potrzeby rozdziału II jest to umawiająca się strona, na której terytorium są – lub będą – przeprowadzane dowody.

Państwo wzywające

Na potrzeby rozdziału II jest to umawiająca się strona, na której terytorium wszczęto postępowanie i w związku z którym są – lub będą – przeprowadzane dowody. W przypadku gdy dowód przeprowadza konsul, państwem wzywającym jest również państwo, które reprezentuje konsul. *Zob. również: „państwo wysyłające”.*

Tabela przedstawiająca status

Uaktualniony wykaz umawiających się stron prowadzony przez Stałe Biuro na podstawie informacji otrzymanych od depozytariusza Tabela przedstawiająca status jest dostępna w sekcji dotyczącej dowodów na stronie internetowej konferencji haskiej (< www.hcch.net >), wraz z wyjaśnieniem, jak należy ją odczytywać i interpretować.

Tabela przedstawiająca status zawiera ważne informacje dotyczące każdej z umawiających się stron, w tym:

- a) datę wejścia w życie konwencji w stosunku do tej umawiającej się strony;
- b) metodę jej dołączenia do konwencji (np. podpis/ratyfikacja, przystąpienie lub sukcesja);
- c) w przypadku umawiających się stron, które dołączyły przez przystąpienie – informację o tym, czy inne umawiające się strony zaakceptowały przystąpienie nowej strony;
- d) wszelkie przypadki rozszerzenia zakresu stosowania konwencji;
- e) organy, które strona wyznaczyła na podstawie konwencji (np. organy centralne); oraz
- f) wszelkie zastrzeżenia, zawiadomienia lub inne oświadczenia wydane w ramach konwencji.

Więcej informacji na temat powyższych kwestii można znaleźć w przewodniku w zakresie przeprowadzania dowodów.³⁸

³⁸ Op. cit. przypis 29.

Technologia łączy wideo (znana również jako technologia wideokonferencji)

Technologia umożliwiająca jednoczesną interakcję między co najmniej dwoma miejscami poprzez dwukierunkową transmisję obrazu i dźwięku. Na potrzeby tego przewodnika termin „łączy wideo” obejmuje poszczególne technologie stosowane w celu umożliwienia wideokonferencji, wystąpień na odległość lub innych form obecności za pośrednictwem wideo.

Więcej informacji na temat terminu „łączy wideo” można znaleźć powyżej w sekcji zatytułowanej „**Czym jest łączy wideo?**”.

Most wideokonferencyjny (znany również jako „wielopunktowa jednostka sterująca” lub „brama”)

Połączenie oprogramowania i sprzętu komputerowego umożliwiające stworzenie wirtualnego pokoju spotkań oraz pełniące funkcję „mostu” dzięki łączeniu miejsc i, w stosownych przypadkach, dokonywaniu konwersji (np. sygnału sieci, protokołów kodeków lub rozdzielczości dźwięku lub obrazu).

Więcej informacji na temat terminu „most wideokonferencyjny” można znaleźć w sekcji **C2**.

Świadek

Na potrzeby niniejszego przewodnika termin „świadek” obejmuje zarówno strony postępowania, jak i osoby trzecie, od których należy uzyskać zeznania.

CZĘŚĆ A

**ROZPOCZĘCIE
KORZYSTANIA
Z ŁĄCZA
WIDEO**

- A1 WSTĘPNE ROZWAŻANIA
- A2 KORZYSTANIE Z ŁĄCZA WIDEO NA PODSTAWIE ROZDZIAŁU I
- A3 KORZYSTANIE Z ŁĄCZA WIDEO NA PODSTAWIE ROZDZIAŁU II

A1 WSTĘPNE ROZWAŻANIA

22. Jak podkreślono we wstępie, chociaż w konwencji o przeprowadzaniu dowodów nie odniesiono się wprost do nowoczesnych technologii, takich jak łącze wideo, już dawno stwierdzono, że dopuszcza się w niej korzystanie z technologii w celu wspierania skutecznego stosowania konwencji, a nawet zachęca do niego³⁹. Z łącza wideo można korzystać zarówno na potrzeby realizacji wniosku o przeprowadzenie dowodu na podstawie rozdziału I, jak i realizacji wniosku na podstawie rozdziału II konwencji. W szczególności z łącza wideo można korzystać w celu:

- ułatwienia stronom postępowania, ich pełnomocnikom i członkom sądu obecności lub uczestnictwa w przeprowadzaniu dowodu; lub
- ułatwienia samego przeprowadzenia dowodu (zarówno bezpośredniego, jak i pośredniego).

Poniżej, w części A2 (rozdział I) i A3 (rozdział II) zawarto bardziej szczegółowe wyjaśnienie konkretnych sposobów zastosowania łącza wideo na podstawie każdego z rozdziałów konwencji.

23. Głównym celem każdego wykorzystania łącza wideo powinno zawsze być zapewnienie, aby przesłuchanie mogło przebiegać w sposób możliwie zbliżony do prowadzenia go w fizycznej sali rozpraw.⁴⁰ Aby to osiągnąć, korzystanie z łącza wideo w danej sprawie może zatem zależeć od kwestii związanych z wymiarem sprawiedliwości⁴¹ określonych przez sąd, jak również od kwestii praktycznych i technicznych.

24. Kwestie związane z wymiarem sprawiedliwości mogą dotyczyć oceny wpływu łącza wideo na wiarygodność świadka⁴² ze względu na obniżoną zdolność ustalenia stanu faktycznego na

³⁹ Zob. wnioski i zalecenia nr 4 komisji specjalnej z 2003 r., wnioski i zalecenia nr 55 komisji specjalnej z 2009 r. oraz wnioski i zalecenia nr 20 komisji specjalnej z 2014 r.

⁴⁰ Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym (*op. cit.* przypis 16), s. 15, 17; Sąd Federalny Australii (*op. cit.* przypis 15), s. 9; N. Vilela Ferreira i in., *Council Regulation (EC) no 1206/2001: Article 17° and the video conferencing as a way of obtaining direct evidence in civil and commercial matters* [Rozporządzenie Rady (WE) nr 1206/2001: art. 17 i wideokonferencje jako sposób pozyskiwania bezpośrednich dowodów w sprawach cywilnych i handlowych], Lizbona, Centrum Badań nad Wymiarem Sprawiedliwości (*Centro de Estudos Judiciários*), 2010, s. 14.

⁴¹ Przy podejmowaniu decyzji o dopuszczeniu korzystania z łącza wideo w przeprowadzaniu dowodów interes wymiaru sprawiedliwości jest dla sądów kwestią priorytetową. Na przykład sądy w Zjednoczonym Królestwie przyjęły, że łącze wideo może sprzyjać osiągnięciu „nadrzędnego celu” w postępowaniu cywilnym, jakim jest podejmowanie przez sądy działań w celu wymierzenia sprawiedliwości. Zob. *np.* Wydział Ławy Królewskiej Wysokiego Trybunału w sprawie Rowland/Bock [2002] EWHC 692 (QB).

⁴² W ramach orzecznictwa nie udało się ustalić, w jakim stopniu ocena wiarygodności świadka mogłaby ucierpieć w związku z wykorzystaniem łącza wideo. Kwestia ta pozostaje zatem ważnym czynnikiem dla sądów i tych, którzy dążą do wykorzystania omawianej technologii. Sądy kilku państw członkowskich uznały, że łącze wideo nie wpływa znacząco na ocenę wiarygodności. Zob. *np.* *In re Rand International Leisure Products, LLC* [sprawa *Rand International Leisure Products, LLC*], nr 10-71497-ast, 2010 WL 2507634, w *4 (Wyrok Sądu Upadłościowego – Bankruptcy Court Eastern District of New York, Stany Zjednoczone z dnia 16 czerwca 2010 r.), w ramach której ustalono tylko ograniczony dostrzegalny wpływ technologii łącza wideo na zdolność obserwowania postawy świadka i prowadzenia przesłuchania; Sprawa *Skyrun Light Industry (Hongkong) Co Ltd/Swift Resources Ltd* [2017] HKEC 1239 (sąd pierwszej instancji, Hongkong, Chiny), w której ustalono, że pomimo istnienia możliwych

potrzeby oceny postawy świadka lub brak powagi związanej z fizyczną obecnością na sali rozpraw. Zgodnie z powyższą argumentacją obawy te można jednak z czasem przełamać lub zmniejszyć dzięki postępowi technologicznemu, większemu wykorzystaniu sprzętu i związanej z tym większej swobodzie podczas stosowania go⁴³. W przypadku korzystania z łącza wideo wartość dowodowa samych zeznań może być mniejsza, w zależności od tego, czy odpowiednie przepisy karne (np. związane z krzywoprzysięstwem lub obrazą sądu) mogą być egzekwowane w miejscu, z którego zeznaje świadek⁴⁴. Względy praktyczne mogą obejmować organizację dostępu do sprzętu umożliwiającego nawiązanie łącza wideo lub koszty wynajmu i korzystania z takiego sprzętu. Względy techniczne mogą być różne, począwszy od konkretnych kwestii operacyjnych dotyczących połączenia, takich jak zapewnienie wystarczającej szerokości pasma i właściwych ustawień sieciowych, po faktyczną jakość przekazywanego obrazu i dźwięku.

25. Żadnej z powyższych kwestii nie można jednak analizować bez uwzględnienia innych. Korzystanie z powołaniem z łącza wideo wymaga całościowego podejścia zapewniającego wzajemne uzupełnianie się kwestii prawnych, praktycznych i technicznych⁴⁵. Założenie, że tradycyjne praktyki i procedury sądowe trzeba stosować w taki sam sposób w odniesieniu do postępowań prowadzonych przy użyciu łącza wideo, wiązałoby się z całkowitym bagatelizowaniem obecnych ograniczeń technologicznych⁴⁶. Potrzebne będą mniejsze lub większe dostosowania, które umożliwią „zarządzenie ograniczeniom związanym ze stosowaną technologią oraz zmianą środowiska spowodowaną jej wprowadzeniem, a także geograficznym oddaleniem uczestników”⁴⁷. Dlatego też kwestie prawne, praktyczne i techniczne w niniejszym przewodniku przeplatają się.

A1.1 Podstawa prawna

26. Należy przede wszystkim zauważyć, że zasadniczo istnieją trzy podstawy prawne złożenia wniosku o przeprowadzanie dowodu przy użyciu łącza wideo lub dążenia do tego:

ograniczeń, korzystanie z łącza wideo w celu przesłuchania świadka nie jest samo w sobie niesprawiedliwe; *Sprawa Stan Maharashtra/Dr Praful B Desai* AIR 2003 SC 2053 (Sąd Najwyższy Indii), w której przyjęto, że w przypadku gdy technologia działa skutecznie, można prawidłowo ocenić wiarygodność. Sądy państw niebędących umawiającymi się stronami konwencji o przeprowadzaniu dowodów, takich jak Kanada, zajęły podobne stanowisko: zob. np. wyrok Sądu Najwyższego – Supreme Court of British Columbia w sprawie *Slaughter/Sluys* 2010 BCSC 1576 i wyrok Sądu Najwyższego – Supreme Court of Ontario w sprawie *Chandra/Canadian Broadcasting Corporation* 2016 ONSC 5385; *Paiva/Corpening* [2012] ONCJ 88; *Davies/Clarrington* 2011 ONSC 4540. Niemniej jednak wpływ technologii łącza wideo na ocenę wiarygodności świadka pozostaje kłopotliwą kwestią, a sądy w innych państwach członkowskich pozostają bardziej ostrożne w swoich pochwałach. Zob. przypis 55.

⁴³ Niektórzy komentatorzy sugerowali, że kwestia „ograniczonych kontaktów osobistych” może z czasem mieć coraz mniejsze znaczenie, gdy użytkownicy i uczestnicy „przyzwyczają się do takiej formy interakcji”: M. Dunn i R. Norwick (op. cit. przypis **Erreur ! Signet non défini.**), s. 16–17, N. Vilela Ferreira i in. (op. cit. przypis 40), s. 17–18.

⁴⁴ M. Davies (op. cit. przypis 15), s. 225. Zob. również sekcje **A2.9** (rozdział I) i **A3.8** (rozdział II).

⁴⁵ E. Rowden i in., *Gateways to Justice: Design and Operational Guidelines for Remote Participation in Court Proceedings* [Bramy wymiaru sprawiedliwości: wytyczne dotyczące opracowania i stosowania uczestnictwa na odległość w postępowaniach sądowych], University of Western Sydney, 2013, s. 6, 10, 19. W sprawozdaniu tym streszczono ustalenia i zalecenia trzyletniego projektu australijskiej rady ds. badań naukowych dotyczącego połączeń: “Gateways to Justice: improving video-mediated communication for justice participants” [Bramy wymiaru sprawiedliwości: poprawa komunikacji wideo na potrzeby uczestników wymiaru sprawiedliwości]. Projekt obejmował kompleksowy przegląd literatury i prawodawstwa, wizyty na miejscu oraz częściowo ustrukturyzowane wywiady przeprowadzone w kontrolowanym środowisku w celu dokonania oceny różnych czynników i wpływu.

⁴⁶ Zob. Sąd Federalny Australii (op. cit. przypis 15), s. 8.

⁴⁷ *Ibid.*, s. 7, pkt 3.15.

- Zgodnie z prawem wewnętrznym, zob. pkt 0i nast.
- Zgodnie z innymi pismami, zob. pkt 31i nast.
- Zgodnie z konwencją o przeprowadzaniu dowodów, zob. pkt 34i nast.

a. Korzystanie z łącza wideo na podstawie prawa wewnętrznego

- 1 Zgodnie z art. 27 konwencji nie zabrania się stosowania prawa wewnętrznego do przeprowadzania dowodu przy użyciu łącza wideo w mniej rygorystycznych warunkach.
- 2 Po pierwsze, organy powinny sprawdzić, czy zgodnie z prawem wewnętrznym w miejscu, w którym toczy się postępowanie, dopuszcza się przeprowadzanie dowodu przy użyciu łącza wideo.
- 3 Po drugie, organy powinny sprawdzić, czy zgodnie z prawem wewnętrznym w miejscu, w którym toczy się postępowanie, nie zabrania się przeprowadzania dowodu przy użyciu łącza wideo, także w drodze „statusów blokujących”⁴⁸, lub nie zakazuje się tego w prawie karnym.

Zob. **profil państwa** odpowiedniej umawiającej się strony.

27. Krajowa podstawa prawna korzystania z łącza wideo na potrzeby transgranicznego składania zeznań przez świadków może się różnić między państwami, które z niego korzystają. Niektóre państwa zmieniły swoje prawo, aby umożliwić przeprowadzanie dowodu przy użyciu łącza wideo w sprawach krajowych lub międzynarodowych⁴⁹. Chociaż inne państwa nie mają żadnych

⁴⁸ Na podstawie statusów blokujących nakłada się kary za szukanie dowodów lub informowanie o nich bez uprzedniego uzyskania zezwolenia umawiającej się strony, na której terytorium znajdują się dowody, dzięki czemu ukierunkowuje się dowody pozyskiwane za pomocą urządzeń w oparciu o konwencję o przeprowadzaniu dowodów lub inny odpowiedni instrument. Sankcje za naruszenie tych przepisów wahają się od grzywnien po pozbawienie wolności. Szczegółowe omówienie wykorzystania statusów blokujących można znaleźć w przewodniku w zakresie przeprowadzania dowodów (*op. cit.* przypis29), pkt 26 i nast.

⁴⁹ Zob. *np.* odpowiedzi do części II pyt. a) i b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12), odpowiedzi Australii (w tym *np. ustawa o przeprowadzaniu dowodów (połączeniach głosowych i audiowizualnych) z 1998 r.*, służąca ułatwianiu przeprowadzania dowodu, przekazywania informacji w drodze połączeń głosowych i audiowizualnych związanych z postępowaniem przed sądem w stanie Nowa Południowa Walia); Brazylii (w rezolucji Krajowej Rady Sprawiedliwości nr 105/2010 określono zasady prowadzenia i dokumentowania przesłuchań przy użyciu łącza wideo; ustawa 11.419/2006 o elektronicznym postępowaniu sądowym; w art. 236, 385, 453, 461 i 937 nowego kodeksu postępowania cywilnego przewidziano stosowanie wideokonferencji); Chin (Specjalny Region Administracyjny Hongkong) (w postanowieniach nr 39 i 70 regulaminu Wysokiego Trybunału (rozdział 4A) i części VIII rozporządzenia w sprawie przeprowadzania dowodów (rozdział 8) przewidziano możliwość wysłuchania zeznań świadka przy użyciu „połączenia telewizyjnego na żywo”); Republiki Czeskiej (wkrótce ma zostać uchwalona nowa zmiana kodeksu postępowania cywilnego wprowadzająca nowe przepisy szczegółowe dotyczące łącza wideo); Estonii (sekcja 350 pkt 2 kodeksu postępowania cywilnego); Finlandii (w

odnośnych przepisów szczególnych, przeprowadzanie dowodu przy użyciu łącza wideo może być dopuszczalne na podstawie przepisów ogólnych dotyczących przeprowadzania dowodu lub innego prawa krajowego, jednak tylko w przypadku spraw krajowych⁵⁰.

28. Jedna z umawiających się stron uchwaliła prawodawstwo mające na celu zezwalanie na bezpośrednie przeprowadzanie dowodu przy użyciu łącza wideo na podstawie rozdziału I konwencji o przeprowadzaniu dowodów, ponieważ jest zdania, że w konwencji nie przewidziano takiej możliwości.⁵¹

Więcej informacji na temat różnicy między bezpośrednim i pośrednim przeprowadzaniem dowodu można znaleźć w **A1.2** i **załączniku II**.

kodeksie postępowania sądowego 4/1734 przewidziano przeprowadzanie dowodu przy użyciu łącza wideo w sprawach krajowych); Niemiec (sekcja 128a kodeksu postępowania cywilnego dotycząca przesłuchań stron, świadków i biegłych przy użyciu przesyłu obrazu i dźwięku); Węgier (część III kodeksu postępowania cywilnego oraz dekret ministra sprawiedliwości nr 3/2016 (II.22) w sprawie wykorzystania zamkniętej sieci telekomunikacyjnej w postępowaniach cywilnych na potrzeby procesu i przesłuchania osób); Izraela (w art. 13 rozporządzenia w sprawie przeprowadzania dowodów z 1971 r. dopuszczono możliwość zarządzenia przez sąd przesłuchania świadka poza granicami Izraela na potrzeby wymiaru sprawiedliwości); Republice Korei (art. 327-2, 339-3, 340 i 341 ustawy o postępowaniu cywilnym oraz art. 95-2 i 103-2 przepisów ustawy o postępowaniu cywilnym dotyczących ścigania przestępstw, w których przewidziano przeprowadzanie dowodu przy użyciu łącza wideo, jeżeli sąd uzna to za stosowne; a także ustawa o specjalnych przypadkach procesów prowadzonych w formie wideo (ustawa nr 5004 z dnia 6 grudnia 1995 r.)); Łotwy (w art. 703 ustawy o postępowaniu cywilnym oraz wewnętrznych przepisach wydanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości nr 1-2/14 dotyczących rezerwowania sprzętu do prowadzenia wideokonferencji i procedur w zakresie korzystania z niego w postępowaniach prawnych przewidziano możliwość przeprowadzania dowodu przy użyciu łącza wideo, a także zasady dotyczące tłumaczenia ustnego i ustalania tożsamości osób, których takie postępowanie dotyczy); Polski (art. 235 ust. 2, art. 1131 ust. 6 i art. 1135(2) ust. 4 kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie urzędzeń i środków technicznych umożliwiających przeprowadzenie dowodu na odległość w postępowaniu cywilnym, a także rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie szczegółowych czynności sądów w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz karnego w stosunkach międzynarodowych); Portugalii (w art. 456, 486, 502 i 520 kodeksu postępowania cywilnego uregulowano zbieranie dowodów od biegłych, świadków i stron w drodze wideokonferencji); Singapuru (sekcja 4 pkt 1 ustawy o dowodach (w postępowaniu cywilnym w innych jurysdykcjach), rozdział 98 zmienionego prawa Singapuru, w których umożliwiono Wysokiemu Trybunałowi wydanie wedle uznania dowolnego postanowienia w celu uzyskania w Singapurze dowodów, w tym w sprawie wykorzystania łącza wideo); Słowenii (w art. 114a kodeksu postępowania cywilnego przewidziano przeprowadzanie dowodu w drodze wideokonferencji, jeżeli zgodzą się na to strony); Stanów Zjednoczonych (w tytule 28 Kodeksu Stanów Zjednoczonych § 1782 lit. a) przewidziano, że amerykański sąd rejonowy może nakazać świadkowi przedstawienie dowodów w ramach postępowania prowadzonego za granicą, chociaż jest mało prawdopodobne, aby sąd amerykański zastosował przymus wobec świadka do bezpośredniego przedstawienia dowodów za pośrednictwem łącza wideo przed sądem zagranicznym; przepis ten nie uniemożliwia świadkowi przebywającemu w Stanach Zjednoczonych dobrowolnego przedstawienia bezpośrednich dowodów przy użyciu łącza wideo sądowi zagranicznemu (zob. tytuł 28 Kodeksu Stanów Zjednoczonych § 1782 lit. b)). Więcej informacji można znaleźć w streszczeniu odpowiedzi (*op. cit.* przypis 4), część II pyt. a). Ponadto poniższe państwa przyjęły przepisy sądowe dotyczące wykorzystania łącza wideo zarówno w sprawach krajowych, jak i międzynarodowych: Argentyna (Acordada 20/13 z dnia 2 lipca 2013 r. – wokanda Sądu Najwyższego nr 2267/13, w której umożliwiono korzystanie z łącza wideo, w przypadku gdy nie byłoby właściwe, aby świadek lub biegły brali udział w przesłuchaniu lub gdy nie są w stanie tego zrobić, oraz określono zasady dotyczące korzystania z łącza wideo); Urugwaj (Acordada Sądu Najwyższego 7784 z dnia 10 grudnia 2013 r., w której uznano znaczenie korzystania z łącza wideo i określono przepisy szczegółowe w zakresie przeprowadzania dowodu przy użyciu takich środków).

⁵⁰ Zob. *np.* odpowiedzi Bułgarii, Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Makau), Chorwacji, Norwegii i Wenezueli do części II pyt. a) i b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

⁵¹ Francja (dekretem nr 2017-892 z dnia 6 maja 2017 r. wprowadzono możliwość bezpośredniego egzekwowania pomocy sądowej na podstawie rozdziału I konwencji o przeprowadzaniu dowodów przy użyciu łącza wideo, jeżeli spełnione zostaną pewne warunki).

29. Pomimo coraz powszechniejszego wykorzystania łącza wideo w postępowaniach prawnych na całym świecie, umawiająca się strona, na której terytorium przebywa świadek, może jednak mieć obawy dotyczące jego niezależności, ponieważ zeznanie jest faktycznie składane na jej terytorium na potrzeby zagranicznego postępowania sądowego⁵². Dlatego też, aby przesłuchanie mogło się odbyć przy użyciu łącza wideo, czasami może być wymagane zezwolenie zainteresowanej umawiającej się strony, a proces ten można ułatwić, stosując traktaty o współpracy sądowej⁵³. Niektóre umawiające się strony nie mają jednak nic przeciwko korzystaniu z łącza wideo w celu przesłuchania świadka na ich terytorium i uznają, że jest to dopuszczalne zgodnie z art. 27 konwencji⁵⁴.
30. Niezależnie od tego, czy wymagane jest zezwolenie, mogą istnieć dodatkowe ograniczenia dotyczące w szczególności korzystania z łącza wideo i dlatego ważne jest, aby uwzględnić odpowiednie prawodawstwo, orzecznictwo, regulacje lub protokoły, którym podlegają zainteresowane umawiające się strony⁵⁵. Na przykład w celu skorzystania z łącza wideo na

⁵² Zob. również poniżej, pkt 66.

⁵³ Należy zauważyć, że nawet jeżeli łącze wideo nie jest wykorzystywane do prowadzenia przesłuchania, nadal potrzebne może być zezwolenie zainteresowanego państwa, zgodnie z rozdziałem II konwencji o przeprowadzaniu dowodów (zob. **A3.2**).

⁵⁴ Zob. np. odpowiedzi do części II pyt. a) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis12), odpowiedzi Stanów Zjednoczonych (tytuł 28 Kodeksu Stanów Zjednoczonych § 1782 lit. b), zob. przypis powyżej49) i Zjednoczonego Królestwa (*ustawa o dowodach (w postępowaniu cywilnym w innych jurysdykcjach) z 1975 r.* – sekcje 1 i 2 dotyczące stosowania w ramach wsparcia, np. przesłuchania świadka – w związku z zasadą postępowania cywilnego 32.3, dopuszczającą korzystanie z łącza wideo).

⁵⁵ Ze względu na wszystkie zalety tej technologii, poszczególne podejścia przyjęte w odniesieniu do korzystania z łącza wideo znacznie się różnią między umawiającymi się stronami (a czasami nawet między jurysdykcjami tej samej umawiającej się strony). Na przykład w Chinach (Specjalny Region Administracyjny Hongkong) sąd apelacyjny w sprawie *Raj Kumar Mahajan/HCL Technologies (Hong Kong) Ltd* 5 HKLRD 119 orzekł, że dowody przeprowadzone w formie łącza wideo stanowią „raczej wyjątek, a nie regułę”. W Stanach Zjednoczonych zgodnie z pkt 43 lit. a) federalnych przepisów dotyczących postępowania cywilnego zezwala się na wysłuchanie zeznań na żywo za pomocą łącza wideo podczas procesu krajowego prowadzonego w formie posiedzenia jawnego, pod warunkiem że istnieją „uzasadnione przyczyny i istotne okoliczności”. W kilku różnych przypadkach amerykańskie sądy uznały, że warunek ten spełniono. Zob. np. sąd okręgowy – District Court of Tennessee w sprawie *DynaSteel Corp./Durr Systems, Inc.*, nr 2:08-cv-02091-V, 2009 WL 10664458, w *1 (wyrok W.D. Tenn. z dnia 26 czerwca 2009 r.) (ustalono, że „uzasadniona przyczyna” istnieje, gdy w kompetencji sądu nie leży wezwanie świadka niebędącego stroną w procesie bez udziału ławy przysięgłych); sąd okręgowy – District Court of the District of Columbia w sprawie *Stany Zjednoczone/Philip Morris USA, Inc.*, nr CIV.A. 99-2496 (GK), 2004 WL 3253681, w *1 (wyrok D.D.C. z dnia 30 sierpnia 2004 r.) (dopuszczenie łącza wideo z powodu trudności logistycznych związanych z doprowadzeniem świadków wraz z ich prawnikami z Australii do Stanów Zjednoczonych); sąd okręgowy – District Court of Connecticut w sprawie *Sawant/Ramsey*, nr 3:07-cv-980 (VLB), 2012 WL 1605450, w *3 (wyrok D. Conn. z dnia 8 maja 2012 r.) (ustalenie, że niezdolność świadka do podróży ze względów zdrowotnych stanowi „uzasadnioną przyczynę” i „istotne okoliczności”). Ponadto zeznawanie przy użyciu łącza wideo w procesie może być dopuszczone wyłącznie wtedy, gdy zastosowano odpowiednie zabezpieczenia. Oznacza to m.in. pozwolenie sądom i radcom obu stron na przepytывanie i przesłuchanie świadka przy użyciu łącza wideo oraz obecność właściwego urzędnika zaprzysięgającego. Zob. np. sprawa *DynaSteel Corporation/Durr Systems, Inc. i Sawant/Ramsey* (przywołana powyżej); *In re Rand International Leisure Products, LLC*, (*op. cit.* przypis 42) (uzależnienie przeprowadzania dowodu przy użyciu łącza wideo od szeregu wymogów praktycznych i technicznych). Różni się to od zeznawania przez dobrowolnego świadka za pośrednictwem łącza wideo na potrzeby zagranicznego postępowania, pod warunkiem że takie zeznania stanowią zeznanie pozasądowe. Takie zeznania są właściwe i nie naruszają przepisów Stanów Zjednoczonych, a zatem zagraniczne organy oraz dobrowolni świadkowie w Stanach Zjednoczonych mogą je prywatnie organizować (zob. Biuro ds. Międzynarodowej Pomocy Prawnej Departamentu Sprawiedliwości Stanów Zjednoczonych, *Wyttyczne dotyczące przeprowadzania dowodów i czynności Biura ds. Międzynarodowej Pomocy Prawnej* (z dnia 11 czerwca 2018 r.), dostępne pod adresem: < <https://www.justice.gov/civil/evidence-requests> > [data dostępu: 4 marca 2020 r.]. Sądy Australii przyjęły dwa różne podejścia do rozważenia, czy udzielić pozwolenia na korzystanie z łącza wideo w celu uzyskania zeznania świadka, i tego, co ostatecznie „najlepiej posłuży sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości... [przy jednoczesnym]... zapewnieniu sprawiedliwości między stronami”: *Kirby/Centro Properties* [2012] FCA 60.

potrzeby przeprowadzania dowodu może być wymagane orzeczenie sądowe.⁵⁶ W przypadku niektórych umawiających się stron zdolność do korzystania z łącza wideo wymaga uzyskania obopólnej zgody stron postępowania⁵⁷.

b. Korzystanie z łącza wideo na podstawie innych instrumentów

4

Ponieważ konwencja nie stanowi odstępstwa od innych instrumentów (art. 32), organy powinny sprawdzić, czy w danym przypadku mogą obowiązywać inne instrumenty dwustronne lub wielostronne.

Zob. **profil państwa** lub **schemat informacji praktycznych** odpowiedniej umawiającej się strony.

31. W szeregu instrumentów na szczeblu dwustronnym, regionalnym i wielostronnym wyraźnie przewidziano korzystanie z łącza wideo przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach dotyczących współpracy sądowej (tj. gdy organy miejsca, w którym toczy się postępowanie, zwracają się do organów miejsca, w którym przebywa świadek, o pomoc w uzyskaniu takiego dowodu).
32. Godnymi uwagi przykładami takich instrumentów są:
 - *rozporządzenie Rady (WE) nr 1206/2001 z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie współpracy między sądami państw członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach*

Pierwsze podejście wynikało z faktu, że wielu sędziów stosowało technologię łącza wideo ze względu na jej wygodę, i polegało na założeniu, że łącze wideo jest dopuszczalne, o ile nie zostanie w sposób przekonujący udowodnione, że należy odmówić zgody na jego użycie. W sprawie *Tetra Pak Marketing Pty Ltd/Musashi Pty Ltd* [2000] FCA 1261 biegłemu, który przedstawiał potencjalnie kontrowersyjne dowody naukowe, udzielono pozwolenia na wzięcie udziału za pośrednictwem łącza wideo, ponieważ sąd uznał, że należy to zrobić, „ponieważ nie istnieją żadne istotne przesłanki przeciwko jego wykorzystaniu w danej sprawie”. W innych sprawach przyjęto natomiast bardziej ostrożne podejście, pozostawiając wnioskodawcy aktywne wykazanie uzasadnionej przyczyny wykorzystania łącza wideo. W sprawie *Campaign Master (Zjednoczone Królestwo)/Forty Two International Pty Ltd* (nr 3) (2009) 181 Sprawozdania Sądu Federalnego 152, sąd odmówił skorzystania z łącza wideo, ponieważ świadek nie przedstawił żadnych przesłanek uzasadniających swoje niestawiennictwo, a dowody dotyczyły kluczowych kwestii. Odmowa przyjęcia środka zaradczego miała również miejsce w sprawie *Stuke/ROST Capital Group Pty Ltd* [2012] FCA 1097, ponieważ dowody z zeznań świadków były niejednoznaczne i potrzebna była ich interpretacja. Ograniczenia prawne dotyczące korzystania z łącza wideo mogą również obejmować uniemożliwienie korzystania z łącza wideo, jeżeli dostępne urządzenia nie spełniają wymaganych specyfikacji technicznych: zob. *np.* Australia, *ustawa o przeprowadzaniu dowodów (postanowienia różne)* z 1958 r. (Vic) s 42G, w której określono minimalne wymagania techniczne, które muszą być spełnione zanim sąd postanowi, że świadek będzie mógł złożyć zeznanie za pomocą łącza wideo. Więcej informacji na temat aspektów technicznych i kwestii bezpieczeństwa można znaleźć w **części C**.

⁵⁶ Zob. streszczenie odpowiedzi (*op. cit.* przypis 4), część II pyt. a) i b).

⁵⁷ *Ibid.* część IV pyt. e): tylko niewielka liczba państw udzielających odpowiedzi zgłosiła, że wymaga zgody stron na wykorzystanie łącza wideo do przeprowadzenia dowodu.

cywilnych lub handlowych (rozporządzenie UE o przeprowadzaniu dowodów)⁵⁸;

- *Iberoamerykańska konwencja o wykorzystaniu wideokonferencji w ramach międzynarodowej współpracy systemów sądowych z 2010 r. oraz jej protokół dodatkowy w sprawie kosztów, używania języków i przekazywania wniosków z 2010 r.⁵⁹;*
- *Umowa z 2008 r. między rządem Australii a rządem Nowej Zelandii w sprawie transtasmańskich postępowań sądowych i egzekwowania przepisów prawnych.⁶⁰*

33. W przypadku takich instrumentów korzystanie z łączy wideo jest zazwyczaj uznawane po prostu za możliwy środek przeprowadzania dowodu⁶¹ albo podlega dalszym obowiązkowym warunkom⁶². Jak wspomniano powyżej, ważne jest, aby zgodnie z art. 32 konwencji o przeprowadzaniu dowodów nie stanowiła odstępstwa od innych konwencji, które mają zastosowanie między umawiającymi się stronami⁶³.

⁵⁸ Art. 10 ust. 4 i art. 17 ust. 4. Rozporządzenie UE o przeprowadzaniu dowodów ma zastosowanie do wszystkich państw członkowskich UE (z wyjątkiem Danii). Informacje na temat innego europejskiego przykładu odniesienia do korzystania z łączy wideo przy przeprowadzaniu dowodów, choć w bardziej ograniczonym zakresie tematycznym, można znaleźć np. w: art. 9 ust. 1 *rozporządzenia (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. ustanawiającego europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń*.

⁵⁹ Art. 3 ust. 1 konwencji (zwanej dalej „Iberoamerykańską konwencją o wykorzystaniu wideokonferencji z 2010 r.”). W momencie sporządzania tej konwencji i jej protokołu dodatkowego miały one zastosowanie do Kostaryki, Republiki Dominikańskiej, Ekwadoru, Meksyku, Panamy, Paragwaju i Hiszpanii.

⁶⁰ Art. 11 umowy (zwanej dalej „umową transtasmańską z 2008 r.”), której pełny tekst można znaleźć pod adresem: < <http://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaties/ATS/2013/32.html> > [ostatni dostęp w dniu 4 marca 2020 r.]. Oba państwa przyjęły własne przepisy wykonawcze, odpowiednio: *ustawę o postępowaniu w sprawach transtasmańskich z 2010 r.* (Cth) (Australia); *ustawę o postępowaniu w sprawach transtasmańskich z 2010 r.* (Nowa Zelandia).

⁶¹ Zob. np. art. 3 ust. 1 Iberoamerykańskiej konwencji o wykorzystaniu wideokonferencji i art. 11 ust. 1 umowy transtasmańskiej z 2008 r..

⁶² Art. 17 ust. 4 rozporządzenia UE w sprawie przeprowadzania dowodów.

⁶³ W kontekście rozporządzenia UE w sprawie przeprowadzania dowodów oraz zgodnie z pkt 435 przewodnika w zakresie przeprowadzania dowodów (*op. cit.* przypis 29) „[z]asadniczo rozporządzenie nie mieści się w zakresie zasady dotyczącej »ustępowania«, opisanej w art. 32 konwencji o przeprowadzaniu dowodów. W świetle prawa Unii rozporządzenie ma jednak pierwszeństwo przed konwencją o przeprowadzaniu dowodów w stosunkach między państwami członkowskimi UE, które są jej stronami [należy również zauważyć, że nie wszystkie państwa członkowskie UE są stronami konwencji], jednak wyłącznie w odniesieniu do spraw, do których rozporządzenie ma zastosowanie (art. 21 ust. 1 rozporządzenia)”.

c. Korzystanie z łącza wideo na podstawie konwencji o przeprowadzaniu dowodów

- 5 Ani duch, ani litera konwencji nie stanowią przeszkody w korzystaniu z nowych technologii, a stosowanie konwencji w połączeniu z ich wykorzystaniem może być korzystne⁶⁴.
- 6 Umawiające się strony nie zgadzają się co do tego, czy konwencja ma charakter obligatoryjny (tj. czy konwencja musi być stosowana za każdym razem, gdy dowód ma zostać przeprowadzony za granicą, czy to osobiście, czy za pomocą łącza wideo). Niezależnie od tej różnicy poglądów, komisja specjalna zaleciła, aby w przypadku poszukiwania dowodów za granicą umawiające się strony dawały pierwszeństwo konwencji (zasada pierwszeństwa)⁶⁵.
- 7 Odwołanie się do konwencji lub innych mających zastosowanie traktatów jest zasadniczo zgodne z przepisami statusów blokujących⁶⁶.

34. Komisja specjalna omawiała przeprowadzanie dowodu za granicą z wykorzystaniem łącza wideo podczas swoich posiedzeń w latach 2009 i 2014. Komisja specjalna stwierdziła, że łącza wideo można wykorzystywać do pomocy w przeprowadzaniu dowodów w ramach konwencji, jak określono poniżej:

⁶⁴ Zob. wnioski i zalecenia nr 4 komisji specjalnej z 2003 r. Zob. również np. wnioski i zalecenia 55 komisji specjalnej z 2009 r. oraz wnioski i zalecenia nr 20 komisji specjalnej z 2014 r.

⁶⁵ Więcej informacji na temat tej zasady i jej historii można znaleźć w pkt 19–25 przewodnika w zakresie przeprowadzania dowodów (*op. cit.* przypis 29).

⁶⁶ Zob. również przypis 48 powyżej. Niektóre umawiające się strony przyjęły statusy blokujące, aby uniemożliwić przeprowadzanie na swoim terytorium dowodów w celu wykorzystania ich w postępowaniach zagranicznych innych niż prowadzonych na podstawie konwencji o przeprowadzaniu dowodów (lub innego mającego zastosowanie traktatu). Jako niedawny przykład można podać rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), w szczególności art. 48, w którym stwierdzono, że „[w]yrok sądu lub trybunału oraz decyzja organu administracyjnego państwa trzeciego wymagające od administratora lub podmiotu przetwarzającego przekazania lub ujawnienia danych osobowych mogą zostać uznane lub być egzekwowalne wyłącznie, gdy opierają się na umowie międzynarodowej, takiej jak umowa o wzajemnej pomocy prawnej, obowiązującej między wzywającym państwem trzecim a Unią lub państwem członkowskim [...]”.

	Sytuacja	Artykuły konwencji
Rozdział I	Obecność i uczestnictwo w wykonaniu wniosku o przeprowadzenie dowodu Gdy strony postępowania, ich pełnomocnicy lub członkowie sądu organu wzywającego znajdujący się w państwie wydającym chcą uczestniczyć w odbieraniu zeznań za pomocą łącza wideo lub wziąć udział w przesłuchaniu świadka Nawiązanie łącza wideo między: • miejscem znajdującym się na terytorium państwa wydającego (np. siedzibą organu wzywającego); oraz • miejscem wykonania wniosku o przeprowadzenie dowodu (np. salą rozpraw w państwie otrzymującym). Właściwy organ w państwie otrzymującym (tj. organ wezwany) przeprowadza przesłuchanie zgodnie z metodami i procedurą przewidzianymi w prawie państwa otrzymującego, stosując każdą szczególną metodę lub procedurę, o którą zawniósł organ wzywający⁶⁷. <i>Więcej informacji na temat wykonania wniosku o przeprowadzenie dowodu z wykorzystaniem łącza wideo można znaleźć w sekcji A2.1. Więcej informacji na temat obecności (i potencjalnego uczestnictwa) stron, ich pełnomocników lub członków sądu za pośrednictwem łącza wideo na podstawie rozdziału I można znaleźć w sekcji A2.5.</i>	Rozdział I (art. 7, 8 i 9)

67

Podczas posiedzenia komisji specjalnej ds. praktycznego funkcjonowania służb konferencji haskiej, konwencji dotyczących dowodów i dostępu do wymiaru sprawiedliwości w 2014 r. nie omówiono konkretnie bezpośredniego przeprowadzania dowodu na podstawie rozdziału I konwencji o przeprowadzaniu dowodów, tj. w przypadku gdy organ wzywający wnosi o przeprowadzenie przesłuchania przez sędziego państwa wydającego w ramach specjalnej procedury. Sędzia taki różni się od sędziego przeprowadzającego przesłuchanie jako osoba wyznaczona na mocy rozdziału II.

	Sytuacja	Artykuły konwencji
Rozdział II	Wysłuchanie zeznań przez konsula lub osobę wyznaczoną⁶⁸ Gdy konsul reprezentujący państwo wzywające, pełniący swoje funkcje w państwie wezwanym lub należycie powołana osoba wyznaczona korzysta z łącza wideo do wysłuchania zeznania osoby znajdującej się w państwie wezwanym. Nawiązanie łącza wideo między: • miejscem pracy konsula (np. ambasadą lub konsulem w państwie wezwanym) lub miejscem przebywania osoby wyznaczonej (np. salą rozpraw w państwie wzywającym); oraz • miejscem przebywania świadka w państwie wezwanym (np. biuro lub sala rozpraw). Konsul lub osoba wyznaczona przeprowadza przesłuchanie zgodnie z prawem i procedurą własnego państwa, o ile nie jest to zakazane w prawie państwa wezwanego. Członek sądu wzywającego (lub inna odpowiednio wyznaczona osoba) pełniący rolę osoby wyznaczonej zgodnie z art. 17, który znajduje się w miejscu jednej umawiającej się strony, może przesłuchać osobę, która znajduje się w miejscu innej umawiającej się strony, za pośrednictwem łącza wideo. <i>Więcej informacji na temat wykonania wniosku z wykorzystaniem łącza wideo na podstawie rozdziału II można znaleźć w sekcji A3.1 i nast. Więcej informacji na temat obecności (i potencjalnego uczestnictwa) stron, ich pełnomocników lub członków sądu za pośrednictwem łącza wideo na podstawie rozdziału II można znaleźć w sekcji A3.4.</i>	Rozdział II (art. 15, 16, 17 i 21)
Inne traktaty lub prawo lub praktyki wewnętrzne	Inne metody przeprowadzania dowodu (zob. sekcja A1.1) Umawiająca się strona może zezwolić, zgodnie ze swoim prawem wewnętrznym lub praktyką wewnętrzną, na inne sposoby przeprowadzania dowodu niż te, które zostały określone w konwencji o przeprowadzaniu dowodów. Konwencja o przeprowadzaniu dowodów nie stoi na przeszkodzie stosowaniu innych konwencji zawierających postanowienia dotyczące przeprowadzania dowodów za granicą.	Art. 27 lit. c) i art. 32

⁶⁸ Zgodnie z art. 33 konwencji umawiająca się strona może wyłączyć w całości lub w części stosowanie rozdziału II. Oświadczenia lub zastrzeżenia złożone przez daną umawiającą się stronę można znaleźć w tabeli przedstawiającej status konwencji o przeprowadzaniu dowodów, w kolumnie „Res/D/N/DC”.

35. Jak wspomniano powyżej, celem konwencji jest harmonijne współdziałanie z innymi instrumentami i prawem wewnętrznym, które zapewniają korzystniejsze i mniej restrykcyjne zasady międzynarodowej współpracy sądowej przy przeprowadzaniu dowodów, w tym korzystanie z łącza wideo w celu przesłuchiwania świadków za granicą. W związku z tym konwencja nie stoi na przeszkodzie stosowaniu instrumentów dwustronnych, regionalnych lub wielostronnych (art. 32), takich jak rozporządzenie UE w sprawie przeprowadzania dowodów, Iberoamerykańska konwencja o wykorzystaniu wideokonferencji z 2010 r. i jej protokół dodatkowy lub umowa tasmańska z 2008 r., ani nie uniemożliwia umawiającej się stronie wydania zezwolenia na przeprowadzanie dowodów na jej terytorium za pomocą łącza wideo zgodnie z jej prawem wewnętrznym lub praktyką wewnętrzną (art. 27 lit. c)).

A1.2 Bezpośrednie a pośrednie przeprowadzanie dowodu

- 8 Umawiające się strony mają podzielone opinie na temat tego, czy bezpośrednie przeprowadzanie dowodu na podstawie rozdziału I konwencji jest dozwolone. Organy powinny sprawdzić, czy bezpośrednie przeprowadzanie dowodu jest dozwolone w miejscu, w którym znajdują się dowody, przed złożeniem w tym celu wniosku o przeprowadzenie dowodu.

Zob. **profil państwa** odpowiedniej umawiającej się strony.

- 9 Zgodnie z rozdziałem II konwencji osoba wyznaczona może przeprowadzić dowód w państwie wzywającym lub w państwie wezwanym na warunkach określonych w udzielonym zezwoleniu. Organy powinny zweryfikować, czy państwo wezwane przedstawiło zastrzeżenia zgodnie z art. 18 konwencji.

Oświadczenia lub zastrzeżenia złożone przez daną umawiającą się stronę można znaleźć w **tabeli przedstawiającej status** konwencji o przeprowadzaniu dowodów, w kolumnie „Res/D/N/DC”.

- 10 Zgodnie z rozdziałem II konwencji konsul może za pośrednictwem łącza wideo wysłuchać zeznań świadków/biegłych przebywających w odległym miejscu w państwie wezwanym na warunkach określonych w udzielonym zezwoleniu. Organy powinny zweryfikować, czy jest to możliwe u odpowiedniej umawiającej się strony.
- 11 Niezależnie od tego, czy dowody są przeprowadzane bezpośrednio, czy pośrednio, strony i pełnomocnicy mogą być obecni za pośrednictwem łącza wideo.

36. W związku z coraz częstszym korzystaniem z łącza wideo i łatwością, z jaką dowody mogą być przeprowadzane transgranicznie, pojawiły się dwie różne praktyki związane z przeprowadzaniem dowodów za granicą. Dowody można przeprowadzać „bezpośrednio” lub „pośrednio”, w zależności od organu przeprowadzającego⁶⁹. Rozróżnienie to ma charakter nie tylko semantyczny. Niesie ono ważne konsekwencje praktyczne.
37. Zasadniczo w istniejących instrumentach przewidziano korzystanie z łącza wideo w celu przesłuchiwania świadków za granicą na dwa sposoby – „bezpośrednio” i „pośrednio”:
- a. organ, przed którym toczy się postępowanie (lub członek sądu tego organu lub jego pełnomocnik), przeprowadza przesłuchanie świadka za pomocą łącza wideo za zgodą i z pomocą organu państwa, na którego terytorium przebywa świadek – w takim rozumieniu dowód jest przeprowadzany „bezpośrednio” za pośrednictwem łącza wideo⁷⁰; oraz
 - b. organ państwa, na którego terytorium przebywa świadek, przeprowadza przesłuchanie świadka i zezwala sądowi wzywającemu (jak również stronom lub ich pełnomocnikom) na „obecność” przy przesłuchaniu lub uczestnictwo w przesłuchaniu (ale nie prowadzenie go) za pośrednictwem łącza wideo – w tym rozumieniu dowód jest przeprowadzany „pośrednio” za pomocą łącza wideo.⁷¹
38. Jak wspomniano powyżej, w konwencji o przeprowadzaniu dowodów ze zrozumiałych powodów nie wspomniano o łączu wideo ani o możliwości bezpośredniego przeprowadzania dowodów na podstawie rozdziału I, ponieważ została ona opracowana w czasie, gdy technologia komputerowa i globalne podróże lotnicze znajdowały się na wcześniejszych etapach rozwoju, a pośrednie przeprowadzanie dowodów było standardową praktyką. Ponadto osoby opracowujące konwencję nie mogły przewidzieć, że na podstawie rozdziału II dowody będą ostatecznie przeprowadzane przez osoby wyznaczone fizycznie przebywające w państwie wzywającym za pośrednictwem łącza wideo.
39. W związku z tym powstaje pytanie, czy w konwencji o przeprowadzaniu dowodów dopuszcza się bezpośrednie przeprowadzenie dowodu na podstawie rozdziału I. Chociaż bezpośrednie przeprowadzenie dowodu jest dozwolone na podstawie rozdziału II, jest dyskusyjne, czy byłoby ono dozwolone na podstawie rozdziału I konwencji. Wydaje się, że z dosłownej interpretacji art. 1 konwencji o przeprowadzaniu dowodów wynika, iż na podstawie rozdziału I nie zezwolono by na bezpośrednie przeprowadzanie dowodów, ponieważ odniesiono się w nim w szczególności do wniosku o uzyskanie dowodów przedkładanego przez organ sądowy jednej z umawiających się stron i skierowanego do właściwego organu drugiej umawiającej się strony. W efekcie, o ile niektóre umawiające się strony zezwalają na bezpośrednie przeprowadzanie dowodów na podstawie rozdziału I, inne mogą uznać jego przepisy za przeszkodę prawną, a w konsekwencji, że bezpośrednie przeprowadzanie dowodów wykracza poza zakres rozdziału I konwencji.
40. Z profili państw wynika, że państwa udzielające odpowiedzi są prawie równo podzielone pod względem stanowiska co do tego, czy dowody mogą być przeprowadzane bezpośrednio za pośrednictwem łącza wideo na podstawie rozdziału I konwencji. W tej kwestii nie zaobserwowano żadnej wyraźnej tendencji. Warto jednak zauważyć, że wiele państw

⁶⁹ Więcej informacji na temat rozróżnienia między bezpośrednim i pośrednim przeprowadzaniem dowodu zgodnie z innymi instrumentami można znaleźć w Poradniku korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym (*op. cit.* przypis 16), s. 6, 9–10.

⁷⁰ Podejście to zostało przyjęte w Iberoamerykańskiej konwencji o wykorzystaniu wideokonferencji (w szczególności w art. 5) oraz w art. 17 ust. 4 rozporządzenia UE w sprawie przeprowadzania dowodów.

⁷¹ Art. 10–12 rozporządzenia UE w sprawie przeprowadzania dowodów.

europejskich, a także Republika Południowej Afryki i Izrael są zdania, iż bezpośrednie przeprowadzanie dowodów za pomocą łącza wideo na podstawie rozdziału I może być możliwe, podczas gdy większość państw Ameryki Łacińskiej i Azji, a także Stany Zjednoczone są przeciwnego zdania⁷².

41. Jak wspomniano powyżej, w sekcji A1.1 lit. b) dotyczącej korzystania z łącza wideo zgodnie z prawem wewnętrznym, jedna z umawiających się stron uchwaliła prawodawstwo mające na celu zezwalać na bezpośrednie przeprowadzanie dowodu przy użyciu łącza wideo na podstawie rozdziału I konwencji o przeprowadzaniu dowodów, ponieważ jest zdania, że w konwencji nie przewidziano takiej możliwości⁷³.
42. Na podstawie rozdziału II osoba wyznaczona co do zasady powoływana przez państwo wzywające prowadzi przesłuchanie świadka/biegłego. W takich przypadkach uznaje się, że dowód przeprowadzono „bezpośrednio”. Jak wskazano powyżej, komisja specjalna zgodziła się, aby osoba wyznaczona mogła za pomocą łącza wideo przeprowadzać dowód z państwa wzywającego albo państwa wezwanego.
43. Co więcej, w kontekście misji dyplomatycznych lub konsularnych mogą wystąpić sytuacje (np. w przypadku dużych obszarów geograficznych), w których konsul będzie mógł korzystać z łącza wideo w celu przesłuchania świadka, który znajduje się w (odległym) miejscu, które jest jednak wciąż zlokalizowane w państwie wezwanym.
44. Dla przykładu w poniższej tabeli przedstawiono możliwości w zakresie przeprowadzania dowodów zgodnie z konwencją o przeprowadzaniu dowodów:

⁷² Zob. odpowiedzi do części V pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12). Państwa udzielające odpowiedzi, które uważają, że na podstawie rozdziału I konwencji bezpośrednie przeprowadzanie dowodu może się odbywać za pośrednictwem łącza wideo: Chiny (Specjalny Region Administracyjny Hongkong), Cypr, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Izrael, Malta, Polska, Portugalia, Rumunia, Singapur, Słowenia, Republika Południowej Afryki, Szwecja, Zjednoczone Królestwo (Anglia i Walia).

Państwa udzielające odpowiedzi, które uważają, że na podstawie rozdziału I konwencji bezpośrednie przeprowadzanie dowodu nie może się odbywać za pośrednictwem łącza wideo: Białoruś, Brazylia, Chiny (Specjalny Region Administracyjny Makau), Chorwacja, Republika Czeska, Niemcy, Węgry, Łotwa, Litwa, Meksyk, Republika Korei, Szwajcaria, Stany Zjednoczone, Wenezuela.

⁷³ Francja (dekret nr 2017–892 z dnia 6 maja 2017 r.) (*op. cit.* przypis 51).

	Praktyka	Artykuły konwencji
Rozdział I	Pośrednie przeprowadzanie dowodu (Bezpośrednie przeprowadzanie dowodu możliwe wyłącznie w niektórych umawiających się stronach na podstawie art. 9 ust. 2)	Rozdział I (art. 9 ust. 1 i 2)
Rozdział II	Bezpośrednie przeprowadzanie dowodu Osoby wyznaczone mogą za pomocą łącza wideo przeprowadzać dowód z państwa wzywającego albo państwa wezwanego. Konsulowie , ze względu na charakter pełnionej funkcji, będą prawdopodobnie przebywali w państwie wezwanym, z którego będą przeprowadzali dowód za pośrednictwem łącza wideo.	Rozdział II (art. 15, 16 i 17)
Prawo lub praktyki wewnętrzne	Bezpośrednie i pośrednie przeprowadzanie dowodu	Art. 27 lit. b) i c) i art. 32

45. Jak wskazano powyżej, choć wydaje się, że w rozdziale I konwencji o przeprowadzaniu dowodów nie zezwala się na bezpośrednie przeprowadzanie dowodów, obecna tendencja w istniejących instrumentach dotyczących łącza wideo polega na dopuszczaniu go na podstawie przepisów podobnych do tych z rozdziału I (prawdopodobnie ze względu na zwiększoną skuteczność), pod warunkiem że zapewniono szczególne *zabezpieczenia prawne*. Takie zabezpieczenia prawne obejmują m.in. co następuje⁷⁴:

- zawierający wszystkie niezbędne informacje wniosek składa się w formie pisemnej do właściwego organu;
- wniosek wchodzi w zakres odpowiedniego traktatu;
- wniosek jest technicznie możliwy do wykonania;
- wniosek nie jest sprzeczny z prawem krajowym ani podstawowymi przepisami prawnymi zainteresowanych umawiających się stron;
- dowód można przeprowadzić dobrowolnie i bez stosowania środków przymusu.

46. Co więcej, Unia Europejska wielokrotnie powtarzała, że technologia wideokonferencji zapewnia „najbardziej skuteczną”⁷⁵ metodę bezpośredniego przeprowadzania dowodu co najmniej w państwach członkowskich. Ponadto w swoim profilu państwa jedno z państw udzielających odpowiedzi wskazało, że w praktyce bezpośrednie przeprowadzanie dowodu za pomocą łącza wideo jest bardzo powszechne, a wręcz stanowi normę, zarówno w sprawach krajowych, jak

⁷⁴ art. 3 Iberoamerykańskiej konwencji o wykorzystaniu wideokonferencji oraz art. 17 ust. 2 i 5 rozporządzenia UE o przeprowadzaniu dowodów.

⁷⁵ Europejska sieć sądowa w sprawach cywilnych i handlowych (*op. cit.* przypis 5), s. 6.

i międzynarodowych⁷⁶. Nie wiadomo jednak, jak często bezpośrednie przeprowadzanie dowodu na podstawie któregośkolwiek z rozdziałów konwencji o przeprowadzaniu dowodów jest w praktyce stosowane w innych umawiających się stronach⁷⁷.

A1.3 Ograniczenia prawne związane z przeprowadzaniem dowodu

- 12 Przeprowadzanie dowodu za pośrednictwem łącza wideo zazwyczaj ogranicza się do przesłuchania świadka/biegłego.
- 13 Do przesłuchania świadka za pośrednictwem łącza wideo mają zwykle zastosowanie te same ograniczenia prawne, co w przypadku, gdy dowody uzyskuje się osobiście. Organy powinny zapoznać się z prawem wewnętrznym danej umawiającej się strony w celu sprawdzenia, czy nie nałożono w nim dodatkowych ograniczeń.
- 14 Organy zachęca się do przedstawiania informacji o przewidzianych w ich krajowym prawodawstwie ograniczeniach dotyczących korzystania z łącza wideo w celu przeprowadzania dowodu (np. poprzez zgłaszanie takich przepisów w swoich profilach państwa).

Zob. **profil państwa** odpowiedniej umawiającej się strony.

- 47. Do przeprowadzania dowodów zgodnie z konwencją o przeprowadzaniu dowodów może mieć zastosowanie kilka ograniczeń prawnych:
 - na podstawie rozdziału I wnioski o zastosowanie szczególnej metody lub procedury (takiej jak korzystanie z łącza wideo) należy wykonać, chyba że jest sprzeczny z prawem wewnętrznym państwa otrzymującego lub niemożliwy do wykonania. Ponadto na obecność członków sądu państwa wydającego może być wymagane uprzednie zezwolenie, niezależnie od tego, czy wiąże się to z fizyczną obecnością, czy z wykorzystaniem łącza wideo.
 - Na podstawie rozdziału II może być wymagane zezwolenie w celu uzyskania dowodów przez konsula lub osobę wyznaczoną, niezależnie od tego, czy przeprowadzanie dowodu odbywa się za pomocą łącza wideo.
- 48. Ponadto, chociaż konwencja zawiera jasne wytyczne dotyczące stosowania środków przymusu (omówione w sekcjach A2 i A3 odpowiednio dla rozdziału I i rozdziału II), w przypadku niektórych umawiających się stron te środki przymusu mogą obejmować wyłącznie nakłonienie świadka do złożenia zeznań, a nie nakłonienie go do złożenia zeznań konkretnie za pośrednictwem łącza

⁷⁶ Zob. odpowiedź Portugalii do części II pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

⁷⁷ Zob. streszczenie odpowiedzi (*op. cit.* przypis 4), część V pyt. b); część VI pyt. e).

wideo.

49. W przypadku gdy tego rodzaju ograniczenia zgłoszono, można o nich przeczytać w profilu państwa odpowiedniej umawiającej się strony. Niektóre szczególne przykłady obejmują inne instrumenty lub porozumienia, które stanowią odstępstwo od konwencji o przeprowadzaniu dowodów w odniesieniu do korzystania z łącza wideo (zob. również art. 28 i 32), wszelkich terminów lub wymogów dotyczących powiadamiania mających zastosowanie do korzystania z łącza wideo, jak również wszelkich ograniczeń dotyczących przeprowadzania dowodu za pośrednictwem łącza wideo⁷⁸.
50. Państwo udzielające odpowiedzi co do zasady stosuje te same ograniczenia dotyczące przeprowadzania dowodu za pomocą łącza wideo, które stosowałoby, gdyby dowody były pozyskiwane osobiście. Jeżeli chodzi o osoby, które mogą być przesłuchiwane za pomocą łącza wideo, ich lista ogranicza się zwykle do świadków (tj. świadków w szerokim rozumieniu tego terminu, zob. glosariusz). Inne ograniczenia obejmują także: aspekt wieku (osoby poniżej 18 roku życia), osoby z niepełnosprawnościami, bliskich do trzeciego stopnia, małżonków lub partnerów, zdolność świadka do wypowiadania się w imieniu organizacji lub agencji itp.⁷⁹
51. Jeżeli chodzi o miejsce, w którym można przeprowadzać dowody za pomocą łącza wideo, należy zauważyć, że w większości państw udzielających odpowiedzi miejscem tym jest albo sala rozpraw, albo są to pomieszczenia ambasady lub konsulatu, w zależności od przywołanego rozdziału konwencji⁸⁰. Ponadto, jak zauważono w **B1** i **B4**, w profilach państw wiele państw udzielających odpowiedzi wskazało, że miejscem tym powinna być sala przesłuchań w budynku organu sądowego⁸¹, a w niektórych przypadkach może to być nawet specjalnie wydzielona sala w budynku sądu⁸².

Więcej informacji na ten temat można znaleźć w **A2** (rozdział I) i **A3** (rozdział II), a także **B4** poniżej.

⁷⁸ Takie ograniczenia mogą być powiązane z rodzajami dowodów, jakie można przeprowadzić za pomocą łącza wideo, osobami, które mogą być przesłuchiwane za pomocą łącza wideo, miejscami, w których możliwe jest przeprowadzenie dowodu za pomocą łącza wideo lub sposobem przetwarzania dowodu przeprowadzanego za pomocą łącza wideo. Zob. np. streszczenie odpowiedzi (*ibid.*), część IV pyt. b) i d).

⁷⁹ Zob. streszczenie odpowiedzi (*ibid.*), część IV pyt. d).

⁸⁰ Zob. streszczenie odpowiedzi (*ibid.*), część IV pyt. f).

⁸¹ Zob. odpowiedzi Australii (większości stanów), Białorusi, Bułgarii, Cypru, Finlandii, Francji, Grecji, Singapuru (pokój przesłuchań musi znajdować się w sali rozpraw Sądu Najwyższego (wyłącznie), jeśli w przeprowadzaniu dowodu ma pomagać urzędnik sądowy w Singapurze), Republiki Południowej Afryki do części III pyt. e) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

⁸² Zob. np., odpowiedzi Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong – sąd technologiczny znajdujący się w Wysokim Trybunale) oraz Malty (korzystanie z łącza wideo możliwe jest jednak także w większości sal sądowych z wykorzystaniem przenośnego sprzętu do zapewnienia łącza wideo) do części III pyt. e) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

A2 KORZYSTANIE Z ŁĄCZA WIDEO NA PODSTAWIE ROZDZIAŁU I

A2.1 Wnioski o przeprowadzenie dowodów

- 15 Wnioski o przeprowadzenie dowodów można wykonać za pomocą łącza wideo na podstawie art. 9 ust. 1 lub 2 konwencji.
- 16 W art. 9 ust. 1 określono domyślną metodę lub procedurę przeprowadzania dowodów, na przykład od świadka/biegłego znajdującego się w (odległym) miejscu na terytorium organu wezwanego.
- 17 Decyzja, aby przeprowadzić dowód za pomocą łącza wideo z zastosowaniem szczególnej metody lub procedury na podstawie art. 9 ust. 2, może mieć kosztowne implikacje, w tym związane z możliwością dochodzenia zwrotu.

Więcej informacji na temat kosztów można znaleźć w **A2.11 (rozdział I)** i **A3.10 (rozdział II)**.

- 52. Na podstawie rozdziału I organ sądowy państwa wydającego wydaje wniosek o przeprowadzenie dowodu, w którym żąda od organu centralnego państwa otrzymującego przeprowadzenia dowodu za pośrednictwem odpowiedniego organu sądowego, tj. o „pośrednie” przeprowadzenie dowodu.
- 53. Następnie, na podstawie art. 9 ust. 1 konwencji, właściwy organ sądowy w państwie otrzymującym (tj. organ wezwany) przeprowadza przesłuchanie zgodnie z metodami i procedurą przewidzianymi w prawie państwa otrzymującego (które mogą obejmować korzystanie z łącza wideo). Alternatywnie organ wzywający może zażądać ustanowienia łącza wideo jako szczególnej metody lub procedury (art. 9 ust. 2). Organ wezwany jest tym samym zobowiązany do zastosowania się do tego wymogu, chyba że ustanowienie łącza wideo jest niezgodne z prawem wewnętrznym państwa otrzymującego lub niemożliwe do wykonania ze względu na wewnętrzną praktykę i procedurę tego państwa, lub trudności praktyczne⁸³.

⁸³

W odniesieniu do kosztów zob. art. 14 ust. 1 i 2 konwencji o przeprowadzaniu dowodów:

„Wykonanie wniosku nie uzasadnia obowiązku zwrotu jakichkolwiek opłat lub kosztów.

Jednakże państwo wezwane może żądać od państwa wzywającego zwrotu wynagrodzeń wypłaconych biegłym i tłumaczom oraz kosztów spowodowanych zastosowaniem szczególnej procedury, na żądanie państwa wzywającego na podstawie artykułu 9 ustęp 2 [...]”.

W odniesieniu do trudności praktycznych zauważono, że w art. 10 ust. 4 rozporządzenia UE w sprawie przeprowadzania dowodów umożliwiono zainteresowanym sądom wyrażenie zgody na dostarczenie niezbędnego sprzętu technicznego, jeżeli sąd wezwany sam nie jest w stanie zapewnić takiego sprzętu. Zob.: M. Torres, “Cross-Border Litigation: ‘Video-taking’ of evidence within EU Member States” [„Spór transgraniczny: przeprowadzanie dowodów za pomocą łącza wideo w państwach członkowskich UE”], *Dispute Resolution International*, t. 12(1), 2018, s. 76.

54. Mielibyśmy zatem do czynienia z typowym wnioskiem o korzystanie z łącza wideo na podstawie rozdziału I, gdyby strony postępowania, ich pełnomocnicy lub członkowie sądu organu wzywającego znajdujący się w państwie wydającym chcieli uczestniczyć w odbieraniu zeznań za pomocą łącza wideo. Następnie ustanowione zostałyby łącze wideo między danym miejscem w państwie wydającym (np. pomieszczeniami organu wzywającego) a miejscem, w którym wykonywany jest wniosek o przeprowadzenie dowodu (np. salą rozpraw w państwie otrzymującym), lub alternatywnie oba miejsca zostałyby połączone za pomocą wirtualnej sali konferencyjnej. Ustanowienie łącza wideo zależy od uzyskania pozwolenia organu wezwanego, a także od dostępności sprzętu i wsparcia technicznego.
55. Choć jest to mniej powszechne rozwiązanie, możliwy jest scenariusz alternatywny, w którym (np. w przypadku dużych obszarów geograficznych) świadek/biegły znajduje się w państwie otrzymującym, ale w innym (odległym) miejscu niż organ sądowy odpowiedzialny za przeprowadzanie dowodu. Właściwy organ w państwie otrzymującym może chcieć przesłuchać świadka/biegłego za pomocą łącza wideo zgodnie ze swoim prawem wewnętrznym. Ewentualnie, jeśli nie przewidziano takiej możliwości, organ wzywający może chcieć zażądać ustanowienia łącza wideo jako szczególnej metody lub procedury w celu ułatwienia przeprowadzenia dowodu i zminimalizowania kosztów poniesionych przez państwo otrzymujące w związku z wykonaniem wniosku o przeprowadzenie dowodu. Jeżeli strony postępowania, ich pełnomocnicy lub członkowie sądu organu wzywającego również chcą w tym uczestniczyć, może to wymagać dodania do wielopunktowego łącza wideo trzeciego miejsca i może podlegać wymogom określonym powyżej.
56. Możliwość przeprowadzania dowodu bezpośrednio za pomocą łącza wideo na podstawie rozdziału I (np. z wykorzystaniem art. 9 ust. 2 konwencji jako mechanizmu służącego do tego celu) wywołuje pewne kontrowersje, ponieważ niektóre umawiające się strony dopuszczają tę formę przeprowadzania dowodu, a inne odmawiają jej zastosowania. W każdym razie w momencie sporządzania niniejszego dokumentu wśród umawiających się stron konwencji nie ma w zasadzie żadnej praktyki w tym zakresie.

*Więcej informacji na temat różnicy między bezpośrednim a pośrednim przeprowadzaniem dowodu można znaleźć w **A1.2** i **załączniku II**.*

*Więcej na temat różnych sytuacji, jakie mogą wystąpić w praktyce, zob. **praktyczne przykłady w załączniku III**.*

57. W świetle powyższego można stwierdzić, że technologia łącza wideo jest wykorzystywana na podstawie rozdziału I głównie w celu umożliwienia wykonania wniosku o przeprowadzenie dowodu w obecności i z udziałem stron postępowania, ich pełnomocników lub członków sądu. Choć jest to mniej powszechne, może być ona też wykorzystywana w celu pośredniego przeprowadzania dowodu, kiedy świadek lub biegły znajduje się w odległym miejscu w państwie otrzymującym.

A2.2 Treść, forma i przekazywanie wniosku o przeprowadzenie dowodu

- 18 Wniosek o zezwolenie na nawiązanie połączenia wideo można złożyć w samym wniosku o przeprowadzenie dowodu albo na dalszym etapie za pośrednictwem nieformalnych środków komunikacji. Zaleca się jednak wskazanie tego żądania we wniosku o przeprowadzenie dowodu. Przed formalnym wypełnieniem wniosku o przeprowadzenie dowodu zaleca się również skontaktowanie się z organem centralnym państwa otrzymującego w celu potwierdzenia, czy skorzystanie z łącza wideo jest możliwe.

- 19 Zachęca się organy do stosowania wzoru formularza wniosku o przeprowadzenie dowodu oraz – w miarę możliwości i w stosownych przypadkach – do korzystania ze środków elektronicznych w celu przyspieszenia przekazywania wniosków lub zapytań⁸⁴.

58. Należy pamiętać, że w dalszym ciągu łącze wideo samo w sobie jest jedynie środkiem, za którego pomocą można wykonać wniosek o przeprowadzenie dowodu. Co za tym idzie, przed podjęciem działań w związku z jakimkolwiek aspektem wniosku o skorzystanie z łącza wideo należy najpierw spełnić wymogi formalnego wniosku o przeprowadzenie dowodu.
59. Zachęca się organ wzywający do skorzystania ze wzoru formularza wniosku o przeprowadzenie dowodu dostępnego w sekcji dotyczącej dowodów na stronie internetowej konferencji haskiej. Oprócz standardowych informacji na temat danej sprawy i niezbędnych dowodów we wniosku o przeprowadzenie dowodu należy wskazać wymogi dotyczące łącza wideo, w tym informację, czy są potrzebne lub dostępne dodatkowa pomoc, dodatkowy sprzęt lub dodatkowe pomieszczenia (np. kamera dokumentowa w celu ułatwienia przekazywania dokumentów między miejscami w czasie rzeczywistym), a w stosownych przypadkach także istotne informacje techniczne.
60. Wnioski o przeprowadzenie dowodów mogą zawierać żądanie zastosowania szczególnej metody lub procedury (art. 9 ust. 2 konwencji). W przypadku żądania zastosowania szczególnej metody lub procedury informacje na temat korzystania z łącza wideo należy uwzględnić w pozycji 13 we wzorze formularza.
61. Oprócz tego w pozycjach 14 i 15 we wzorze formularza należy wskazać, czy strony postępowania, ich pełnomocnicy lub członkowie sądu organu wzywającego znajdujący się w państwie wydającym chcą uczestniczyć (osobiście lub za pomocą łącza wideo) w odbieraniu zeznań. Jest to szczególnie ważne, jeżeli osoby te zamierzają uczestniczyć w tej czynności za pomocą łącza wideo, zob. **A2.5**.
62. Niezależnie od tego, czy wniosek dotyczy szczególnej metody lub procedury, zaleca się, by organy

⁸⁴

Więcej informacji na temat formy wniosku o przeprowadzenie dowodu, w tym wzoru formularza, można znaleźć w przewodniku w zakresie przeprowadzania dowodów (*op. cit.* przypis 29), pkt 142 i *nast.*

wzywające załączyły do wzoru formularza dodatkowy specjalny formularz dotyczący łącza wideo, aby przyspieszyć rozpatrywanie wniosków o korzystanie z łącza wideo i uniknąć problemów technicznych. Ten dodatkowy formularz jest przedstawiony w **załączniku IV** do niniejszego przewodnika i zawiera następujące informacje:

- Parametry techniczne urządzeń umożliwiających połączenie wideo: marka, rodzaj jednostki końcowej lub wielopunktowej jednostki sterującej, rodzaj sieci, adres lub nazwa hosta, rodzaj zastosowanego szyfrowania (zob. także **część C**);
- Pełne dane kontaktowe osób wyznaczonych do kontaktu w kwestiach technicznych (zob. **część B3**).

*Więcej informacji na temat aspektów, które należy wziąć pod uwagę podczas przygotowywania się do przesłuchania za pomocą łącza wideo i przeprowadzania takich przesłuchań, można znaleźć w **części B**.*

63. Wnioski o przeprowadzenie dowodów muszą być wypełnione w języku organu, który wzywa się do ich wykonania (lub należy do nich dołączyć tłumaczenie wniosku na ten język), albo w języku angielskim lub francuskim (chyba że państwo otrzymujące zgłosiło zastrzeżenie na podstawie art. 33 konwencji).
64. Na posiedzeniu w 2014 r. komisja specjalna zachęcała organy do przekazywania i otrzymywania wniosków drogą elektroniczną, aby ułatwić ich sprawne wykonanie zgodnie z wymogami art. 9 ust. 3 konwencji⁸⁵.

A2.3 Odpowiadanie na wnioski o przeprowadzenie dowodów

20

Organy centralne powinny niezwłocznie potwierdzać fakt otrzymania wniosku o przeprowadzenie dowodu i odpowiadać na zapytania (w tym w sprawie korzystania z łącza wideo) od organów wzywających lub zainteresowanych stron.

65. Choć nie istnieje żaden wzór formularza potwierdzającego otrzymanie wniosku o przeprowadzenie dowodu, komisja specjalna z zadowoleniem przyjmuje praktykę organów centralnych polegającą nie tylko na utrzymywaniu dobrej komunikacji, w tym za pośrednictwem poczty elektronicznej, ale też na niezwłocznym potwierdzeniu otrzymania wniosku i niezwłocznym udzieleniu odpowiedzi na zapytania dotyczące statusu jego wykonania⁸⁶.
66. Oczywiście niezwłoczne potwierdzenie otrzymania zapytania dotyczącego statusu i odpowiadanie na nie to tylko dwa przykłady tego, co uważa się za dobre praktyki

⁸⁵ Wnioski i zalecenia nr 39 komisji specjalnej z 2014 r.

⁸⁶ *Ibid.*, wnioski i zalecenia nr 9 i 10.

komunikacyjne. Należy także zachęcać do prowadzenia skutecznej i w miarę możliwości bezpośredniej komunikacji między organem wzywającym a odpowiednim organem w państwie otrzymującym (zazwyczaj organem centralnym), ponieważ może ona ułatwiać – a w wielu przypadkach także przyspieszać – proces wykonania wniosku, w sytuacji gdy niezbędne są wyjaśnienia związane z różnicami w terminologii prawnej i korzystaniu z tego środka w poszczególnych jurysdykcjach.⁸⁷

67. Niezależnie od rezultatu zachęca się organy państwa otrzymującego do podejmowania decyzji związanych z otrzymywanymi wnioskami o przeprowadzenie dowodów w możliwie najszyszym terminie.⁸⁸
68. Odpowiadając na wniosek o przeprowadzenie dowodu z wykorzystaniem łączy wideo, organ wezwany określa czas i miejsce, a także wskazuje odpowiednie warunki dotyczące łączy wideo. W miarę możliwości kwestie te należy ustalić w porozumieniu z organem wzywającym, a po ich sfinalizowaniu przekazać w odpowiednim terminie organowi wzywającemu.

Więcej informacji na temat aspektów, które należy wziąć pod uwagę podczas przygotowywania się do przesłuchania za pomocą łączy wideo i przeprowadzania takich przesłuchań, można znaleźć w części B.

A2.4 Powiadamanie lub wzywanie świadka/biegłego i innych podmiotów

- 21 Procedura powiadamania lub wezwania świadka może różnić się w zależności od tego, czy przeprowadzanie dowodu odbywa się w sposób bezpośredni, czy pośredni. W przypadku postępowania na podstawie rozdziału I zwykle to państwo otrzymujące dostarcza powiadomienia lub wzywa świadka/biegłego.
- 22 Jeżeli preferowane jest bezpośrednie przeprowadzenie dowodu, zaleca się, aby przed złożeniem wniosku o przeprowadzenie dowodu organy wzywające zapewniły, aby świadek był skłonny do złożenia zeznań za pomocą łączy wideo.

69. W przypadku postępowania na podstawie rozdziału I z wykorzystaniem łączy wideo zgodnie z art. 9 organ wezwany odpowiada za wezwanie świadka/biegłego zgodnie z własnymi przepisami prawa i procedurami.

⁸⁷ Wnioski i zalecenia 44 komisji specjalnej z 2009 r. oraz wnioski i zalecenia nr 9 komisji specjalnej z 2014 r. Zob. również w kontekście europejskim projekt „Handshake”, D1b Recommended step-by-step protocol for cross-border videoconferencing in judicial use-cases [D1b Zalecany protokół postępowania krok po kroku dotyczący przypadków korzystania z transgranicznych wideokonferencji w sądownictwie], s. 16–17.

⁸⁸ Choć w konwencji o przeprowadzaniu dowodów nie narzucono ram czasowych, w kontekście rozporządzenia UE w sprawie przeprowadzania dowodów Unia Europejska zaleca, aby decyzje były podejmowane optymalnie w terminie 1 do 2 tygodni (nie dłużej niż w ciągu 30 dni). Zob. projekt „Handshake” (*ibid.*), s. 14, 16.

70. Jak wynika z profili państw, w większości państw udzielających odpowiedzi nie ma żadnych szczególnych przepisów mających zastosowanie w sytuacji, gdy świadek/biegły jest powiadamiany o wykorzystaniu łącza wideo lub wzywany do składania zeznań z wykorzystaniem łącza wideo, w przeciwieństwie do składania zeznań osobiście⁸⁹. Taka sytuacja ma zazwyczaj miejsce w przypadku pośredniego przeprowadzania dowodu, tj. kiedy to państwo otrzymujące przeprowadza dowód.
71. Niemniej jedna z umawiających się stron wymaga, aby świadek wyraził zgodę na składanie zeznań za pomocą łącza wideo, co jest wymogiem zawartym w doręczanym świadkowi postanowieniu sądu⁹⁰. Na terytorium innej umawiającej się strony świadek lub biegły jest wzywany zwykłym pismem, chyba że sąd państwa wezwanego stwierdzi, że należy skorzystać z określonego rodzaju doręczenia⁹¹.
72. Warto zauważyć, że tam, gdzie dozwolone jest *bezpośrednie* przeprowadzanie dowodów na podstawie rozdziału I, w umawiających się stronach mogą mieć zastosowanie różne zasady. W takich przypadkach to państwo wydające (a nie państwo otrzymujące) ponosi odpowiedzialność za doręczenie powiadomienia lub wezwania⁹². Ponadto inne państwa udzielające odpowiedzi zauważyły, że ich sądy nie mogą zmusić świadka do złożenia zeznań bezpośrednio przed sądem innego państwa za pomocą łącza wideo (zob. również **A2.6** poniżej na temat środków przymusu)⁹³.

⁸⁹ Zob. np. odpowiedzi Białorusi, Bułgarii, Chorwacji, Cypru, Czech, Estonii, Finlandii, Węgier, Izraela, Łotwy, Litwy, Malty, Norwegii, Polski, Rumunii, Singapuru, Słowenii, Republiki Południowej Afryki, Szwecji do części IV pyt. h) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

⁹⁰ Zob. odpowiedź Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii) do części IV pyt. h) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

⁹¹ Zob. odpowiedź Niemiec do części IV pyt. h) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

⁹² Zob. np. odpowiedź Francji do części IV pyt. h) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

⁹³ Zob. np. odpowiedzi Australii (jednego stanu), Szwajcarii i Stanów Zjednoczonych do części IV pyt. h) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

A2.5 Obecność przy wykonaniu wniosku o przeprowadzenie dowodu i udział w jego wykonaniu

a. Obecność stron lub ich pełnomocników (art. 7)

- 23 Obecność stron i pełnomocników *za pośrednictwem łącza wideo* wymaga zezwolenia lub szczególnej metody lub procedury na podstawie art. 9 ust. 2 konwencji.
- 24 Organy wzywające powinny we wniosku o przeprowadzenie dowodu (w pozycji 13 i 14 wzoru formularza) określić, czy żądają obecności stron i pełnomocników *za pośrednictwem łącza wideo* oraz czy niezbędne będzie przesłuchanie.
- 25 Czynny udział stron i ich pełnomocników w przesłuchaniu *za pośrednictwem łącza wideo* (a więc nie tylko ich obecność) określony jest przez prawo wewnętrzne państwa otrzymującego. Przepisy prawa wewnętrznego mogą dopuszczać możliwość, aby sąd państwa wezwanego wykonywał swoje uprawnienia dyskrecyjne w tym zakresie indywidualnie dla każdego przypadku.

- 73. W konwencji przewidziano obecność stron postępowania w państwie wydającym i ich pełnomocników przy wykonywaniu wniosku o przeprowadzenie dowodu.
- 74. Jeżeli strony lub ich pełnomocnicy chcą być obecni przy wykonaniu wniosku o przeprowadzenie dowodu *za pośrednictwem łącza wideo*, organ wzywający powinien wskazać taką informację w pozycji 13 i 14 wzoru formularza wniosku o przeprowadzenie dowodu. Choć na podstawie art. 7 konwencji stronom lub ich pełnomocnikom przysługuje prawo do obecności przy wykonaniu wniosku, prawo to niekoniecznie obejmuje wymóg, aby organ wezwany ustanowił łącze wideo w celu umożliwienia obecności tych osób. W związku z tym ustanowienie łącza wideo w celu umożliwienia ich obecności wymaga uzyskania zezwolenia właściwego organu albo zastosowania szczególnej metody lub procedury, o którą wystąpiono na podstawie art. 9 ust. 2. W tym ostatnim przypadku organ wezwany ma obowiązek zastosować się do wniosku, chyba że byłoby to niezgodne z prawem wewnętrznym państwa otrzymującego lub zwyczajnie niemożliwe ze względu na brak odpowiedniego sprzętu lub pomieszczeń.

Więcej na temat kwestii związanych ze sprzętem, pomieszczeniami i wsparciem technicznym można znaleźć w **części B3, B4 i C**.

- 75. W profilach państw większość państw udzielających odpowiedzi zgłosiła, że stosuje te same przepisy dotyczące obecności stron i ich pełnomocników, niezależnie od tego, czy znajdują się

oni fizycznie w jednym miejscu, czy też są obecni za pośrednictwem łącza wideo⁹⁴. Czynny udział stron i ich pełnomocników w przesłuchaniu za pośrednictwem łącza wideo (a więc nie tylko ich obecność) jest w tym przypadku określony przez prawo wewnętrzne państwa otrzymującego. W niektórych państwach udzielających odpowiedzi zgoda na czynny udział pozostaje w gestii sędziego przewodniczącego odpowiedzialnego za wykonanie wniosku, zgodnie z prawem wewnętrznym⁹⁵. W związku z tym w takich okolicznościach zakres, w jakim strony i ich pełnomocnicy mogą uczestniczyć w przesłuchaniu za pośrednictwem łącza wideo, jest ustalany indywidualnie przez sędziego przewodniczącego.

76. Ponadto warto zauważyć, że większość państw udzielających odpowiedzi dopuszcza możliwość przesłuchania świadka/biegłego za pomocą łącza wideo za pośrednictwem pełnomocników znajdujących się w państwie wydającym⁹⁶. Niektóre z nich wymagają jednak, aby we wniosku o przeprowadzenie dowodu wyraźnie wskazać przesłuchanie za pomocą łącza wideo⁹⁷ oraz aby wszelkie pytania zgłaszać pośrednio przez organ sądowy⁹⁸. Podczas gdy w niektórych jurysdykcjach nie dopuszcza się przeprowadzania przesłuchań przez przedstawicieli państwa wydającego, w przypadku jurysdykcji w jednym z państw udzielających odpowiedzi wskazano, że przesłuchanie może być dozwolone, jeżeli prawnik praktyk w państwie wydającym jest również uprawniony do wykonywania zawodu na terytorium tego pierwszego państwa (tj. państwa otrzymującego)⁹⁹.

b. Obecność sędziów (art. 8)

26 Należy zweryfikować, czy państwo otrzymujące złożyło oświadczenie na podstawie art. 8 konwencji.

Oświadczenia lub zastrzeżenia złożone przez daną umawiającą się stronę można znaleźć w **tabeli przedstawiającej status** konwencji o przeprowadzaniu dowodów, w kolumnie „Res/D/N/DC”.

⁹⁴ Zob. odpowiedzi Białorusi, Brazylii, Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong), Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Makau), Cypru, Republiki Czeskiej, Estonii, Finlandii, Francji, Grecji, Niemiec, Izraela, Łotwy, Litwy, Malty, Meksyku, Polski, Portugalii, Rumunii, Singapuru, Słowenii, Republiki Południowej Afryki, Szwecji, Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii) i Wenezueli do części V pyt. e) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

⁹⁵ Zob. np. odpowiedzi Australii (dwóch stanów), Brazylii, Francji i Izraela do części V pyt. e) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

⁹⁶ Zob. odpowiedzi Brazylii, Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong), Cypru, Estonii, Finlandii, Francji, Grecji, Węgier, Izraela, Republiki Korei, Łotwy, Litwy, Malty, Portugalii, Rumunii, Singapuru, Słowenii, Republiki Południowej Afryki, Wenezueli, Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii) do części V pyt. f) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

⁹⁷ Zob. np. odpowiedź Francji do części V pyt. f) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

⁹⁸ Zob. np. odpowiedź Brazylii do części V pyt. f) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

⁹⁹ Odpowiedź Australii (Queensland) do części V pyt. f) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

- 27 Mimo braku oświadczenia obecność członków sądu może nadal być możliwa zgodnie z prawem wewnętrznym lub praktyką państwa otrzymującego.
- 28 Ubiegając się o zgodę państwa otrzymującego, organy wzywające powinny wyraźnie zaznaczyć, że obecność członków sądu będzie umożliwiona za pośrednictwem łącza wideo, i przekazać odpowiednie specyfikacje techniczne sprzętu do łącza wideo.
- 29 Czynny udział członków sądu w przesłuchaniu za pośrednictwem łącza wideo (a więc nie tylko ich obecność) określony jest przez prawo wewnętrzne państwa otrzymującego. Przepisy prawa wewnętrznego mogą dopuszczać możliwość, aby sąd państwa wezwanego wykonywał swoje uprawnienia dyskrecyjne w tym zakresie indywidualnie dla każdego przypadku.

77. To, czy sędziowie sądu państwa wydającego mogą być obecni przy wykonaniu wniosku o przeprowadzenie dowodu, w tym za pośrednictwem łącza wideo, zależy od tego, czy państwo otrzymujące złożyło oświadczenie na podstawie art. 8 konwencji, w którym to oświadczeniu wyraziło zgodę na taki udział. W przypadku gdy takie oświadczenie złożono, może być wymagana uprzednia zgoda organu wyznaczonego.

Oświadczenia lub zastrzeżenia złożone przez daną umawiającą się stronę można znaleźć w tabeli przedstawiającej status konwencji o przeprowadzaniu dowodów, w kolumnie „Res/D/N/DC”.

78. Należy zwrócić uwagę, że jeżeli państwo otrzymujące nie złożyło oświadczenia na podstawie art. 8, obecność członków sądu może nadal być możliwa zgodnie z prawem wewnętrznym lub praktyką państwa otrzymującego. Ponadto co najmniej dwie umawiające się strony mogą uzgodnić między sobą bardziej liberalny system dotyczący obecności członków sądu przy wykonaniu wniosku o przeprowadzenie dowodu (art. 28 lit. c) – chociaż w praktyce postanowienie to jest rzadko stosowane lub w ogóle nie jest stosowane).
79. Nawet jeśli członkowie sądu mogą być obecni, ich rzeczywisty czynny udział w przesłuchaniu jest osobną kwestią. Jak określono w art. 8, udział może być uzależniony od uprzedniej zgody właściwego organu, a w niektórych przypadkach członkowie sądu państwa wydającego mogą podlegać mającemu zastosowanie regulaminowi sądu i kontroli sędziego przewodniczącego¹⁰⁰.

¹⁰⁰ Zob. np. odpowiedzi Australii (dwóch stanów), Brazylii i Francji do części V pyt. g) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

A2.6 Środki przymusu

30 Co do zasady, w odróżnieniu od zwykłych wniosków o pomoc sądową, nie można zmusić świadka do przedstawienia dowodów konkretnie za pośrednictwem łącza wideo.

80. W kontekście środków przymusu należy zauważyć, że konieczne może być wprowadzenie rozróżnienia między zastosowaniem przymusu wobec świadka/biegłego do przedstawienia dowodów przed sądem a zastosowaniem przymusu wobec świadka/biegłego do przedstawienia tych dowodów za pośrednictwem konkretnego medium (tj. poprzez łącze wideo). W związku z tym, w zależności od zakresu środków przymusu, którymi dysponuje organ wezwany w ramach swojego prawa wewnętrznego, jest w pełni możliwe, aby świadek/biegły mógł być zmuszony do przedstawienia dowodów przed sądem, lecz nie do zastosowania łącza wideo do przedstawienia tych dowodów.
81. Zgodnie z rozdziałem I konwencji o przeprowadzaniu dowodów organ wezwany musi stosować takie same środki przymusu określone w jego prawie wewnętrznym, jakie zastosowałby w przypadku postępowania lokalnego (art. 10). Świadek może jednak skorzystać z prawa do odmowy zeznań lub przedstawienia innego dowodu na podstawie albo prawa państwa otrzymującego (art. 11 ust. 1 lit. a)) albo prawa państwa wydającego (art. 11 ust. 1 lit. b)) albo, jeżeli państwo otrzymujące określi tak w swoim oświadczeniu, prawa państwa trzeciego (art. 11 ust. 2).
82. Z profili państw wynika, że połowa państw udzielających odpowiedzi odniosła się do swojego prawa wewnętrznego, w którym dopuszcza się zmuszenie świadka/biegłego do stawienia się przed sądem, co miało miejsce głównie w kontekście rozdziału I¹⁰¹. Nie jest jednak jasne, czy można zmusić świadka, gdy ten już znajdzie się przed sądem, do przedstawienia dowodów za pośrednictwem łącza wideo.
83. Pozostałe państwa udzielające odpowiedzi wskazały natomiast, że nie można zmusić świadka lub biegłego do skorzystania z łącza wideo do przedstawienia dowodów¹⁰². W szczególności dwa państwa udzielające odpowiedzi poinformowały, że w ich prawie wewnętrznym nie przewiduje się stosowania przymusu, aby zmusić świadka do przedstawienia dowodów za pośrednictwem łącza wideo¹⁰³. Inne państwo udzielające odpowiedzi wskazało, że przeprowadzanie dowodu za pośrednictwem łącza wideo odbywa się pod warunkiem, że świadka nie zmusza się do przedstawienia dowodu za pośrednictwem łącza wideo¹⁰⁴.

¹⁰¹ Odpowiedzi udzielone przez Australię (trzy stany), Chiny (Specjalny Region Administracyjny Hongkong), Chiny (Specjalny Region Administracyjny Makau), Cypr, Republikę Czeską, Węgry, Izrael, Republikę Korei, Litwę, Meksyk, Norwegię, Polskę, Rumunię i Singapur do części IV pyt. g) do kwestionariusza dotyczącego profilu państwa. Niektóre z tych państw udzielających odpowiedzi dostarczyły również informacje na temat przymusu w swoich odpowiedziach do części IV pyt. h) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁰² Odpowiedzi Australii (dwóch stanów), Białorusi, Chorwacji, Estonii, Francji, Niemiec, Grecji, Malty, Portugalii, Słowenii, Republiki Południowej Afryki, Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii), Stanów Zjednoczonych i Wenezueli do części IV pyt. g) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁰³ Odpowiedzi Chorwacji i Słowenii do części IV pyt. g) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁰⁴ Odpowiedź Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii) do części IV pyt. e) i g) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

84. Jedno państwo udzielające odpowiedzi dodatkowo wyjaśniło, że *jeżeli* przeprowadzanie dowodu odbywa się bezpośrednio na podstawie rozdziału I (jak omówiono w pkt **A1.2** powyżej), świadek powinien przedstawiać dowód na zasadzie dobrowolności, gdyż nie można w takich przypadkach stosować przymusu, nawet aby zmusić świadka do pojawienia się na przesłuchaniu¹⁰⁵.

A2.7 Przysięga / przyrzeczenie

- 31 Odebranie przysięgi lub przyrzeczenia może różnić się w zależności od tego, czy przeprowadzanie dowodu odbywa się w sposób bezpośredni, czy pośredni. Zgodnie z art. 9 ust. 2 konwencji może być wymagana szczególna forma przysięgi lub przyrzeczenia.
- 32 Aby zapewnić dopuszczalność przedstawianego dowodu, organy powinny zapoznać się z wymogami przewidzianymi w stosownych wewnętrznych przepisach państwa otrzymującego albo państwa wydającego, lub też obydwu tych państw.

85. Jak wskazano powyżej, przy wykonaniu wniosku o przeprowadzenie dowodu w sposób pośredni na podstawie rozdziału I konwencji o przeprowadzaniu dowodów przy wykorzystaniu łącza wideo zastosowanie ma prawo państwa otrzymującego (art. 9 ust. 1), w tym w odniesieniu do przysięgi lub przyrzeczenia. Organ wzywający może jednak wymagać szczególnej formy przysięgi lub przyrzeczenia (art. 3 lit. h)) w ramach szczególnej metody lub procedury (art. 9 ust. 2). Organ wezwany może również wyjaśnić świadkowi metodę składania przysięgi lub przyrzeczenia.
86. Gdy jednak przeprowadzanie dowodu odbywa się bezpośrednio na podstawie rozdziału I (jak omówiono w pkt **A1.2** powyżej i w przypadku gdy jest to dozwolone w państwie otrzymującym), zazwyczaj to państwo wydające przeprowadza składanie przysięgi lub przyrzeczenia¹⁰⁶. Użytkownicy powinni jednak mieć na uwadze, że składanie przysięgi i przyrzeczenia zza granicy może zostać uznane za naruszenie suwerenności państwa otrzymującego¹⁰⁷. Należy zwrócić się o wyjaśnienia w tym względzie do właściwego organu.

Aby uzyskać więcej informacji na temat przysięgi i przyrzeczenia, zob. **profil państwa** odpowiedniej umawiającej się strony.

¹⁰⁵ Odpowiedź Francji do części IV pyt. g) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*), w której znajduje się odniesienie do art. 747-1 kodeksu postępowania cywilnego Francji.

¹⁰⁶ Odpowiedź Portugalii do części II pyt. a) i b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁰⁷ Na przykład według szwajcarskiego Federalnego Biura Sprawiedliwości „[d]ziałanie zagranicznego sędziego lub wyznaczonej przez niego osoby, lub, jeżeli jest to dozwolone na podstawie systemu *common law*, pełnomocników stron przybywających do Szwajcarii celem przeprowadzenia procedur prawnych zawsze stanowi działanie, które można przeprowadzić wyłącznie zgodnie z zasadami dotyczącymi pomocy sądowej. Niezachowanie zgodności z tymi zasadami postrzega się jako naruszenie suwerenności Szwajcarii niezależnie od tego, czy osoby, których dotyczą te procedury prawne, są skłonne do współpracy”: *Guidelines on International Judicial Assistance in Civil Matters* [Wytyczne dotyczące międzynarodowej pomocy sądowej w sprawach cywilnych], wydanie 3., Berno, styczeń 2013 r., s. 20, dostępne na stronie internetowej: < <http://www.rhf.admin.ch> > [data dostępu: 4 marca 2020 r.]. Zob. również M. Davies (*op. cit.* przypis 15), s. 217–218.

A2.8 Ustalenie tożsamości świadka / biegłego i innych podmiotów

- 33 Identyfikacja świadka/biegłego może różnić się w zależności od jurysdykcji.
- 34 Jeżeli państwo wydające ma potwierdzić tożsamość świadka / biegłego, z uwagi na korzystanie z technologii łącza wideo podczas postępowania oraz ze względu na dystans między organem wzywającym a świadkiem, mogą być wymagane bardziej rygorystyczne procedury.

- 87. Podobnie jak w przypadku postępowania sądowego, w którym przeprowadzenie dowodu odbywa się osobiście, do celu ustalenia tożsamości w postępowaniu za pośrednictwem łącza wideo od świadka / biegłego wymaga się zazwyczaj przedstawienia ważnego dokumentu tożsamości.¹⁰⁸ W niektórych jurysdykcjach wystarczające będzie złożenie przysięgi lub przyrzeczenia w stosowanej formie.¹⁰⁹ Na podstawie art. 9 ust. 1 konwencji procedury te ma określać prawo wewnętrzne państwa otrzymującego, chyba że zwrócono się z wnioskiem o zastosowanie na podstawie art. 9 ust. 2 szczególnej metody lub procedury.
- 88. W przypadku przeprowadzania dowodu pośrednio ustalenie tożsamości świadka przeprowadza państwo otrzymujące. Z kolei w przypadku przeprowadzania dowodu bezpośrednio poprzez łącze wideo, ustalenie tożsamości świadka może przeprowadzić państwo otrzymujące lub państwo wydające. W tym drugim przypadku konieczne może być jednak zastosowanie bardziej rygorystycznych procedur dotyczących weryfikacji tożsamości świadka / biegłego. W praktyce dogodnym sposobem byłoby zwrócenie się do świadka / biegłego o przedstawienie wzywającemu urzędnikowi sądowemu swojego dowodu tożsamości za pośrednictwem kamery wideo. Można do tego celu użyć również kamery dokumentowej¹¹⁰.
- 89. Wszyscy inni uczestnicy postępowania, którzy są obecni fizycznie albo za pośrednictwem łącza wideo, również będą prawdopodobnie musieli odpowiednio zweryfikować swoją tożsamość. Również to podlega wymogom prawa państwa otrzymującego, chyba że zwrócono się z wnioskiem o zastosowanie szczególnej metody lub procedury. Sami uczestnicy jako tacy odpowiadają za zapewnienie, aby byli zdolni do zachowania zgodności z odpowiednimi obowiązującymi w państwie otrzymującym przepisami prawa lub procedurami dotyczącymi ustalania tożsamości.¹¹¹

¹⁰⁸ Zob. np. odpowiedzi Białorusi, Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong), Cypru, Republiki Czeskiej, Francji, Niemiec, Węgier, Izraela, Korei (Republiki), Litwy, Malty, Meksyku, Norwegii, Polski, Portugalii, Singapuru, Słowenii, Republiki Południowej Afryki i Wenezueli do części VII pyt. j) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

¹⁰⁹ Zob. np. odpowiedzi Australii (dwóch stanów), Chorwacji, Rumunii, Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii) do części VII pyt. j) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*). W Indiach Wysoki Trybunał Karnataki w sprawie Twentieth Century Fox Film Corporation/NRI Film Production Associates Ltd AIR 2003 SC KANT 148 zażądał w celu ustalenia tożsamości świadka dodatkowych dokumentów w postaci „oświadczenia złożonego pod przysięgą dotyczącego tożsamości”.

¹¹⁰ Odpowiedź Węgier do części VII pyt. h) i j) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹¹¹ Zob. projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 87), s. 18.

A2.9 Przepisy karne

- 35 Choć przedstawianie dowodów za pośrednictwem łącza wideo ma zazwyczaj charakter dobrowolny, oświadczenie nieprawdy i obraza sądu mogą podlegać karze.
- 36 W niektórych przypadkach stosowanie przepisów karnych obu (lub wielu) zaangażowanych jurysdykcji może doprowadzić do sytuacji, gdy jurysdykcje się pokrywają lub gdy występują w nich luki.

- 90. Autorzy konwencji podjęli świadomą decyzję o wyłączeniu wszelkich odniesień do kwestii karnych związanych z przeprowadzaniem dowodów, w szczególności do *obrazy sądu* (tj. odmowy przedstawienia dowodów lub zakłócania postępowania) i *oświadczenia nieprawdy* (tj. dawania fałszywego świadectwa). Jednocześnie autorzy zauważyli, że kwestie te mogą obejmować sytuacje, w których jurysdykcje państwa wydającego i państwa otrzymującego się pokrywają, w którym to przypadku osoba przedstawiająca dowód podlegałaby przepisom karnym obowiązującym w obu jurysdykcjach.¹¹²
- 91. Na przykład zaprzysiężenie świadka lub złożenie przez niego przyrzeczenia odbywa się co do zasady zgodnie z przepisami państwa otrzymującego. W związku z tym to tam podlegałby on sankcjom cywilnym lub ściganiu. Jeżeli zastosuje się konkretną przysięgę lub konkretne przyrzeczenie w ramach szczególnej metody lub procedury i świadek oświadczy nieprawdę lub dopuści się obrazy sądu, należy rozważyć, czy można na świadka nałożyć sankcje lub oskarżyć go zgodnie z prawem państwa wydającego. Równie możliwe jest, że nie miałyby zastosowania ani przepisy państwa wydającego, ani otrzymującego, lub że żadne z tych państw nie miałyby jurysdykcji, aby ścigać świadka, o którym mowa, co stworzyłoby próżnię w jurysdykcjach.
- 92. Rozwiązania kwestii ewentualnego pokrywającego się zastosowania różnych przepisów karnych lub luk prawnych pomiędzy nimi nie zawarto w konwencji o przeprowadzaniu dowodów. Zamiast tego rozwiązanie tej kwestii pozostawia się porozumieniom między państwami (np. na mocy umów o wzajemnej pomocy prawnej w sprawach karnych)¹¹³, prawu wewnętrznemu¹¹⁴ lub ogólnym zasadom prawa międzynarodowego publicznego. Zaleca się zatem, aby przed przesłuchaniem odpowiednio poinformować świadka lub biegłego o konsekwencjach przedstawiania fałszywych lub mylących dowodów¹¹⁵.

¹¹² Zob. sprawozdanie wyjaśniające, pkt 256–257.

¹¹³ Zob. np. art. 10 ust. 8 *konwencji o pomocy prawnej w sprawach karnych pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej* z dnia 29 maja 2000 r., Dz.U. C 197/1. Zob. również *ustawa o postępowaniu w sprawach transtasmańskich z 2010 r.* (Cth), sekcja 61, która stanowi odpowiednie australijskie ustawodawstwo wdrażające umowę transtasmańską z 2008 r. (*op. cit.* przypis 60). W przepisach tych przypisano jurysdykcję w odniesieniu do obrazy sądu w Australii przypadku osób stawiających się zdalnie w postępowaniu przed sądem Nowej Zelandii.

¹¹⁴ Na przykład niektóre stany w Australii posiadają ustawodawstwo odnoszące się konkretnie do pokrywania się jurysdykcji wynikającego z korzystania z technologii łącza wideo przy przeprowadzaniu dowodów. Zob. np. *ustawa o dowodach (przepisy różne)* z 1958 r. (Wiktoria), sekcja 42W; *ustawa o dowodach (łącza audio i audiowizualne)* z 1998 r. (Nowa Południowa Walia), sekcja 5C.

¹¹⁵ Projekt „Handshake” (*loc. cit.* przypis 111). Zob. również odpowiedzi Australii (jednego stanu), Republiki Czeskiej i Wenezueli do części V pyt. d) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12). W praktyce

A2.10 Prawa i inne zabezpieczenia

37 Świadek/biegły może powołać się na swoje prawa na podstawie art. 11 konwencji.

38 Ponieważ przeprowadzenie dowodu przy wykorzystaniu łącza wideo ma jednak w wielu przypadkach dobrowolny charakter, świadek / biegły nie ma obowiązku przedstawiania dowodu konkretnie poprzez łącze wideo i może tego odmówić bez konieczności powoływania się na jakiegokolwiek prawo lub jakiegokolwiek obowiązek.

93. W przypadkach gdy świadek jest zmuszony do przedstawienia dowodu za pośrednictwem łącza wideo, lub gdy istnieje fakt lub przekaz, którego świadek / biegły dobrowolnie przedstawiający dowód nie może ujawnić, może on powołać się na prawo lub obowiązek na podstawie art. 11 konwencji, pod warunkiem że są one przewidziane w:

- 1) prawie państwa otrzymującego (art. 11 ust. 1 lit. a));
- 2) prawie państwa wydającego, jeżeli prawo lub obowiązek odmowy zostały określone we wniosku o przeprowadzenie dowodu lub potwierdzone w inny sposób na wniosek organu wezwanego przez organ wzywający (art. 11 ust. 1 lit. b)); lub
- 3) prawie państwa trzeciego z zastrzeżeniem spełnienia warunków (art. 11 ust. 2).

94. Tak jak na prawa można się co do zasady powołać jak w przypadku bardziej tradycyjnych wniosków o przeprowadzenie dowodu ujętych w konwencji, korzystanie z łącza wideo może stanowić podstawę do stosowania bardziej złożonych zabezpieczeń. Mogą one obejmować m.in. środki ochronne służące zapewnieniu świadkowi / biegłemu bezpieczeństwa w innym miejscu¹¹⁶, prawo do przedstawicielstwa ustawowego i możliwość konsultacji z przedstawicielem ustawowym z zachowaniem poufności,¹¹⁷ prawo do zwrotu kosztów podróży / zakwaterowania i uszczuplenia dochodów¹¹⁸, a także zapewnienie tłumaczenia ustnego. Wiele z tych kwestii można rozwiązać, organizując połączenie przez łącze wideo.

Więcej informacji na temat aspektów, które należy wziąć pod uwagę podczas przygotowywania się do przesłuchania za pomocą łącza wideo

niektóre sądy podjęły pragmatyczną decyzję, aby zwyczajnie ignorować dowód lub uznać go za niewiarygodny, jeżeli nie ma możliwości nałożenia sankcji na świadka, który dopuścił się krzywoprzysięstwa podczas przedstawiania dowodu za pośrednictwem łącza wideo. Zob. np. sprawa Sądu Najwyższego Indii, Stan Maharashtra/Dr Praful B Desai AIR 2003 SC KANT 148.

¹¹⁶ W tym np. zapewnienie, aby świadek / biegły „nie był instruowany przez innych uczestników”: Projekt „Handshake” (*ibid.*).

¹¹⁷ W niektórych systemach prawnych nie ma wymogu, aby świadkowi podczas przeprowadzania dowodu towarzyszył prawnik. Zob. odpowiedzi Malty i Meksyku do części V pyt. d) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

¹¹⁸ Zob. art. 26 konwencji o przeprowadzaniu dowodów. Zob. również odpowiedzi Rumunii i Słowenii do części V pyt. d) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

i przeprowadzania takich przesłuchań, zob. część B.

A2.11 Koszty

39 Korzystanie z łącza wideo podczas wykonywania wniosku o przeprowadzenie dowodu może generować koszty zgodnie z art. 14 ust. 2.

40 Przed zwróceniem się z wnioskiem o korzystanie z łącza wideo przy wykonaniu wniosku o przeprowadzenie dowodu należy sprawdzić, czy może to pociągnąć za sobą jakieś koszty zarówno w państwie wydającym, jak i otrzymującym, i kto byłby odpowiedzialny za poniesienie tych kosztów.

Zob. **profil państwa** odpowiedniej umawiającej się strony.

95. Biorąc pod uwagę, że koszty związane z bieżącymi technologiami łącza wideo mogą być wysokie¹¹⁹, kwestia kosztów jest prawdopodobnie bardziej delikatna w kontekście korzystania z łącza wideo niż w innych przypadkach podlegających konwencji.
96. Co do zasady organ wezwany wykonuje wniosek o przeprowadzenie dowodu bez zwrotu jakichkolwiek opłat ani kosztów (art. 14 ust. 1). Strony, ich przedstawiciele lub pracownicy wymiaru sprawiedliwości organu wzywającego ponoszą własne koszty obecności podczas wykonania wniosku.
97. W przypadku zwrócenia się z wnioskiem o wykorzystanie łącza wideo jako szczególnej metody lub procedury na podstawie art. 9 ust. 2 organ wezwany może żądać zwrotu kosztów powstałych w związku z korzystaniem z łącza wideo, w tym opłat za transmisję i za wynajem sprzętu i wsparcie techniczne (art. 14 ust. 2).
98. Wnioskodawcy powinni również mieć na uwadze, że nawet jeżeli nie zwrócono się z konkretnym wnioskiem o korzystanie z łącza wideo jako szczególnej metody lub procedury na podstawie art. 9, organ w państwie otrzymującym może mimo to uważać, że jest to tego rodzaju wniosek, i może w związku z tym ubiegać się o zwrot przynajmniej niektórych kosztów.
99. Inne koszty związane z przeprowadzaniem dowodu za pośrednictwem łącza wideo na podstawie rozdziału I mogą obejmować: opłaty za rezerwację sprzętu do korzystania z łącza wideo i stawka godzinowa za używanie sprzętu, opłaty za połączenia, takie jak opłaty za korzystanie z internetu lub telefonu, wynagrodzenie techników i zewnętrznych dostawców usług łączności wideo, wynagrodzenie za tłumaczenie ustne, koszty sądowe (w tym opłaty za wynajem sali rozpraw wyposażonej na potrzeby łączności wideo i za doręczenie nakazów przez pracownika sądowego doręczającego pisma procesowe) oraz wynagrodzenia personelu (np. wynagrodzenie za pracę

¹¹⁹ R. A. Williams (*op. cit.* przypis 1), s. 21.

w godzinach nadliczbowych, gdy połączenie wideo odbywa się poza godzinami pracy)¹²⁰. Niektóre państwa udzielające odpowiedzi zgłosiły, że stosują opłaty ryczałtowe¹²¹ za korzystanie z łącza wideo, inne natomiast naliczają opłaty zależne od okoliczności i zasobów, jakie pociągałoby za sobą korzystanie z tej metody¹²².

100. Ostatecznie, chociaż w konwencji dosyć jasno przedstawiono ogólną kwestię kosztów, nie wskazano dokładnej(-ych) metod(-y) zwrotu takich kosztów. Z praktyki wynika, że organ wzywający odpowiada zazwyczaj za ponoszenie kosztów wynikających z korzystania z łącza wideo na podstawie rozdziału I (w tym kosztów tłumaczenia ustnego), oraz że preferowaną metodą płatności jest polecenie przelewu¹²³.

¹²⁰ Zob. streszczenie odpowiedzi (*op. cit.* przypis 4), część VII pyt. m).

¹²¹ Zob. np. odpowiedzi Australii (jednego stanu), Węgier (w odniesieniu do korzystania z łącza wideo poza Budapesztem) i Malty do części VII pyt. m) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

¹²² Zob. np. odpowiedź Brazylii do części VII pyt. m) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹²³ Zob. streszczenie odpowiedzi (*op. cit.* przypis 4), część VII pyt. n), o), p).

A3 KORZYSTANIE Z ŁĄCZA WIDEO NA PODSTAWIE ROZDZIAŁU II

A3.1 Urzędnicy konsularni i osoby wyznaczone

- 41 Należy zauważyć, że umawiające się strony mogą złożyć oświadczenie na mocy art. 33 o wyłączeniu stosowania postanowień rozdziału II w całości lub w części. Organy powinny zweryfikować, czy odpowiednia umawiająca się strona złożyła takie oświadczenie.¹²⁴

Oświadczenia lub zastrzeżenia złożone przez daną umawiającą się stronę można znaleźć w tabeli przedstawiającej status konwencji o przeprowadzaniu dowodów, w kolumnie „Res/D/N/DC”.

- 42 Najbardziej powszechnym scenariuszem na podstawie rozdziału II jest sytuacja, w której osoba wyznaczona przebywająca w państwie wzywającym przeprowadza dowód za pośrednictwem łącza wideo w państwie wezwanym.
- 43 Gdy jest to możliwe w praktyce, strony, ich pełnomocnicy lub członkowie sądu w państwie wzywającym mogą być obecni za pośrednictwem łącza wideo podczas przeprowadzania dowodu przez osobę wyznaczoną lub urzędnika konsularnego, lub mogą uczestniczyć w przesłuchaniu świadka. Taka obecność i takie uczestnictwo będą dozwolone, o ile nie są niezgodne z prawem państwa wezwanego, i podlegałyby mimo to wszelkim warunkom określonym w momencie udzielania zezwolenia.

101. Na podstawie rozdziału II urzędnik konsularny lub osoba należycie wyznaczona do tego celu może, pod warunkiem uzyskania zgody państwa wezwanego, przeprowadzić dowód w państwie wezwanym, tj. dokonać „bezpośredniego” przeprowadzenia dowodu.
102. Pierwszym (i najpowszechniejszym) scenariuszem jest sytuacja, gdy ustanawia się łącze wideo między miejscem w państwie wzywającym, w którym przebywa osoba wyznaczona, i miejscem w państwie wezwanym, w którym odbywa się zeznanie. Komisja specjalna wyraźnie uznała tę możliwość, wskazując, że w art. 17 nie wyklucza się członka sądu wzywającego (lub innych odpowiednio wyznaczonych osób), który znajduje się w miejscu jednej umawiającej się strony, z przesłuchania osoby, która znajduje się w miejscu innej umawiającej się strony, za

¹²⁴ Zgodnie z art. 33 ust. 3 konwencji „inne państwo dotknięte tym zastrzeżeniem” może zastosować tę samą zasadę (np. państwo wezwane względem państwa wzywającego). W związku z tym zaleca się, aby zweryfikować, czy zarówno państwo wzywające, jak i państwo wezwane wyraziły zastrzeżenia względem stosownych postanowień rozdziału II.

pośrednictwem łącza wideo¹²⁵.

103. Inne możliwe scenariusze mogą obejmować np. przypadki (np. na dużych obszarach geograficznych), w których urzędnik konsularny lub osoba wyznaczona może korzystać z łącza wideo w celu przesłuchania świadka, w który znajduje się w (odległym) miejscu, które jest jednak wciąż zlokalizowane w państwie wezwanym. W niektórych rzadkich przypadkach można spotkać się z innym (choć mało prawdopodobnym) scenariuszem, w którym urzędnik konsularny lub osoba wyznaczona nie znajduje się ani w państwie wzywającym, ani w państwie wezwanym, lecz w państwie trzecim, i odpowiada za przeprowadzenie dowodu z uczestnictwem świadka / biegłego, który fizycznie znajduje się w państwie wezwanym (np. gdy misja dyplomatyczna państwa wzywającego akredytowana w państwie wzywającym znajduje się w państwie trzecim, zob. pkt 104). W większości takich przypadków urzędnik konsularny lub osoba wyznaczona prawdopodobnie przyjechałaby w celu przeprowadzenia dowodu, możliwe jest jednak, że w niektórych przypadkach odbyłoby się to za pośrednictwem łącza wideo.
104. W przypadku urzędnika konsularnego sytuacja taka byłaby teoretycznie możliwa, gdyż zgodnie z art. 15 urzędnik konsularny może przeprowadzać czynności dowodowe „na terytorium innego Umawiającego się Państwa, na obszarze sprawowania swych funkcji”. W związku z tym, czytane w związku z art. 7 *Konwencji wiedeńskiej o stosunkach konsularnych*, w którym zezwala się na wykonywanie funkcji konsularnych urzędowi konsularnemu ustanowionemu w innym państwie, umożliwiałoby to urzędnikowi konsularnemu przeprowadzenie dowodów za pośrednictwem łącza wideo z miejsca jego urzędu konsularnego państwa wysyłającego, który nie jest zlokalizowany w państwie wezwanym, lecz na terytorium innej umawiającej się strony konwencji o przeprowadzaniu dowodów¹²⁶.
105. Z łącza wideo można również skorzystać, aby ułatwić obecność lub uczestnictwo stron lub pełnomocników i członków sądu znajdujących się w państwie wzywającym podczas przeprowadzania dowodu przez urzędnika konsularnego lub osobę wyznaczoną w państwie wezwanym. Jeżeli państwo wezwane nie złożyło oświadczenia, że zezwolenie nie jest wymagane, taka obecność lub takie uczestnictwo będą podlegać wszelkim warunkom określonym przy udzielaniu zezwolenia.

Aby uzyskać więcej informacji na temat stawiennictwa, obecności i uczestnictwa, zob. A3.4.

Więcej na temat różnych sytuacji, jakie mogą wystąpić w praktyce, zob. praktyczne przykłady w załączniku III.

106. Zgodnie z konwencją, aby urzędnik konsularny lub osoba wyznaczona mogli przesłuchać świadka / biegłego za pośrednictwem łącza wideo, należy spełnić szereg warunków. Państwo wezwane nie mogło wyłączyć (zgodnie z art. 33) stosowania postanowień odpowiedniego artykułu lub odpowiednich artykułów rozdziału II. Ponadto odnośna osoba musi być urzędnikiem konsularnym akredytowanym w państwie wezwanym (art. 15 ust. 1 i art. 16 ust. 1) albo musi

¹²⁵ Wnioski i zalecenia nr 20 komisji specjalnej z 2014 r.

¹²⁶ W art. 7 *Konwencji wiedeńskiej o stosunkach konsularnych z dnia 24 kwietnia 1963 r.* wskazano: „Państwo wysyłające może powierzyć swemu urzędowi konsularnemu ustanowionemu w innym państwie wykonywanie funkcji konsularnych w państwie trzecim po notyfikacji o tym zainteresowanym państwom i w braku wyraźnego sprzeciwu któregośkolwiek z nich.”

zostać odpowiednio wyznaczona (art. 17 ust. 1). W przypadku gdy wymagane jest wcześniejsze uzyskanie zezwolenia, urzędnik konsularny lub osoba wyznaczona musi przestrzegać warunków określonych w zezwoleniu wydanym przez właściwy organ.

107. Wyznaczeniem osoby zajmuje się zazwyczaj sąd wzywający, może tego jednak również dokonać organ państwa wezwanego, w zależności od odpowiednich przepisów prawa. W konwencji nie przewidziano jednak, aby państwo wezwane narzucało państwu wzywającemu warunki wyznaczenia takiej osoby. Istnieją również szczególne wymogi związane z udzieleniem zezwolenia przez państwo wezwane, które przedstawiono szczegółowo w sekcji **A3.2**. Ponadto korzystanie z łącza wideo musi być przewidziane, w sposób wyraźny albo dorozumiany, w prawie państwa wzywającego, i nie może być sprzeczne z prawem państwa wezwanego (art. 21 lit. d)).
108. Przesłuchanie świadka/biegłego na podstawie rozdziału II przeprowadza się zgodnie z prawem i procedurą państwa wzywającego, o ile nie jest to zabronione przez państwo wezwane. Ponieważ przeprowadzanie dowodu na podstawie rozdziału II nie obejmuje (koniecznie) organów państwa wezwanego (chyba że do celów przyznania wymaganego zezwolenia lub zapewnienia pomocy w uzyskaniu dowodu przy zastosowaniu przymusu), osoba wyznaczona mogłaby w takich przypadkach odpowiadać za zorganizowanie przeprowadzenia dowodu za pośrednictwem łącza wideo w obu miejscach. W związku z tym niektóre umawiające się strony wydały oświadczenie, w którym wskazały warunki przeprowadzania dowodu przez urzędnika konsularnego lub osobę wyznaczoną, zgodnie z którymi organy państwa wezwanego mają większą kontrolę nad przeprowadzaniem dowodu.¹²⁷

Więcej informacji na temat aspektów, które należy wziąć pod uwagę podczas przygotowywania się do przesłuchania za pomocą łącza wideo i przeprowadzania takich przesłuchań, zob. część B.

¹²⁷

Zob. np. oświadczenia Francji i Niemiec dostępne na stronie internetowej konferencji haskiej w sekcji dotyczącej dowodów w zakładce z zaktualizowaną listą umawiających się stron.

A3.2 Potrzeba zezwolenia ze strony państwa wezwanego

44 Zgodnie z art. 15 konwencji zezwolenie *nie jest* wymagane, chyba że umawiająca się strona złożyła oświadczenie. Organy powinny zweryfikować, czy państwo wezwane złożyło oświadczenie na podstawie tego artykułu.¹²⁸

45 Zgodnie z art. 16 i 17 konwencji zezwolenie *jest* wymagane, chyba że umawiająca się strona złożyła oświadczenie umożliwiające przeprowadzenie dowodu bez jej wcześniejszego zezwolenia. Organy powinny zweryfikować, czy państwo wezwane złożyło oświadczenie na podstawie tych artykułów.¹²⁹

Oświadczenia lub zastrzeżenia złożone przez daną umawiającą się stronę można znaleźć w tabeli przedstawiającej status konwencji o przeprowadzaniu dowodów, w kolumnie „Res/D/N/DC”.

46 We wniosku o udzielenie zezwolenia należy określić, że przeprowadzenie dowodu będzie się odbywało za pośrednictwem łącza wideo, oraz wskazać, czy wymagana jest jakakolwiek szczególna pomoc ze strony państwa wezwanego. Można w tym celu wykorzystać wzór formularza.

47 Urzędnicy konsularni i osoby wyznaczone muszą spełnić warunki określone przez państwo wezwane przy udzielaniu zezwolenia.

109. Zgodnie z art. 15 konwencji o przeprowadzaniu dowodów urzędnik konsularny może, bez stosowania przymusu, przesłuchać świadka / biegłego, który jest obywatelem państwa reprezentowanego przez urzędnika konsularnego (państwa wysyłającego), gdy dowód ma być przeprowadzony przez urzędnika konsularnego działającego na obszarze sprawowania swoich funkcji. W tym celu w art. 15 ust. 2 wymaga się, aby urzędnik konsularny ubiegał się o udzielenie przez państwo wezwane zezwolenia, jednak wyłącznie w przypadku, gdy umawiająca się strona złożyła w tym celu oświadczenie. Jeżeli urzędnik konsularny ma przeprowadzić dowód z udziałem obywatela jakiegokolwiek innego państwa, zastosowanie ma art. 16.

110. Urzędnik konsularny (na podstawie art. 16) lub odpowiednio wyznaczona osoba (na podstawie art. 17) może, bez stosowania przymusu, przeprowadzić dowód wyłącznie wtedy, gdy właściwy organ wyznaczony przez państwo wezwane wydał w tym zakresie zezwolenie ogólne lub dla poszczególnej sprawy (art. 16 ust. 1 lit. a) i art. 17 ust. 1 lit. a)). Ma to miejsce, o ile państwo

¹²⁸ Zob. również przypis 124 powyżej w związku z zasadą wzajemności.

¹²⁹ *Ibid.*

wezwanego, o którym mowa, nie złożyło oświadczenia umożliwiającego przeprowadzenie dowodu bez jego wcześniejszego zezwolenia (art. 16 ust. 2 i art. 17 ust. 2). Urzędnik konsularny lub osoba wyznaczona musi również przestrzegać warunków określonych w zezwoleniu wydanym przez właściwy organ (art. 16 ust. 1 lit. b) i art. 17 ust. 1 lit. b)).

111. Jak wskazano w przewodniku w zakresie przeprowadzania dowodów, w konwencji nie określono, kto zwraca się z wnioskiem o wydanie zezwolenia; w praktyce o zezwolenie często ubiega się sąd wzywający lub ambasada lub konsulat państwo wzywającego¹³⁰. Chociaż nie istnieje wzór formularza ubiegania się o zezwolenie na podstawie rozdziału II (gdyż pozostaje to kwestią państwa wezwanego), niektórzy eksperci uznali, że wzór formularza wniosku o przeprowadzenie dowodu na podstawie rozdziału I może być przydatny przy ubieganiu się o zezwolenie na przeprowadzenie dowodu na podstawie rozdziału II. W takich przypadkach należy odpowiednio dostosować wzór formularza¹³¹. Co ważne, we wniosku o udzielenie zezwolenia należy określić, że przeprowadzenie dowodu będzie się odbywało za pośrednictwem łącza wideo, oraz wskazać, czy wymagana będzie jakakolwiek pomoc ze strony państwa wezwanego.

Aby uzyskać więcej informacji na temat rodzajów możliwej pomocy, w tym sprawdzenia sprzętu przez przesłuchaniem i rezerwacji odpowiedniego pomieszczenia, zob. część B wraz z profilem państwa odpowiedniej umawiającej się strony.

112. Jak wskazano powyżej, w przypadku gdy wymagane jest wcześniejsze uzyskanie zezwolenia, urzędnik konsularny lub osoba wyznaczona musi przestrzegać warunków określonych w zezwoleniu wydanym przez właściwy organ, które obejmują wymogi w zakresie treści i formy. Na przykład warunkiem wydania przez państwo wezwane zezwolenia może być szczególnie sposób przygotowania łącza wideo (np. przygotowanie go przez konkretną osobę, skorzystanie z konkretnego miejsca, wykorzystanie konkretnego sprzętu lub wsparcia technicznego, lub uczestnictwo konkretnego personelu, takiego jak urzędnik państwa wezwanego).

A3.3 Zawiadomienie świadka

48

Poza wymogami określonymi w art. 21 lit. b) i c) konwencji istotne jest, aby urzędnik konsularny lub osoba wyznaczona zawiadomili świadka o tym, że przeprowadzenie dowodu odbędzie się za pośrednictwem łącza wideo.

113. Po uzyskaniu niezbędnych zezwoleń urzędnik konsularny lub osoba wyznaczona zawiadomią świadka na piśmie, zwracając się do niego z wnioskiem o przedstawienie dowodu w konkretnym czasie i miejscu.

¹³⁰ Przewodnik w zakresie przeprowadzania dowodów (*op. cit.* przypis 29), pkt 380.

¹³¹ *Ibid.*, załącznik 4, „Wytyczne dotyczące wypełniania wzoru formularza”

114. Poza zawiadomieniem świadka o tym, że przeprowadzenie dowodu odbędzie się za pośrednictwem łącza wideo, oraz poinformowaniu go, czy strony, pełnomocnicy lub członkowie sądu będą obecni za pośrednictwem łącza wideo, wniosek taki musi:
- (1) być sporządzony w języku państwa wezwanego lub należy do niego dołączyć tłumaczenie na ten język, chyba że odbiorca jest obywatelem państwa wzywającego (art. 21 lit. b)); oraz
 - (2) zawierać pouczenie, że odbiorca może mieć pełnomocnika, a jeżeli państwo wezwane nie złożyło oświadczenia określonego w art. 18, także pouczenie, że odbiorca nie jest obowiązany do stawienia ani do wzięcia udziału w czynnościach dowodowych (art. 21 lit. c)).
115. Jak wskazano w przewodniku w zakresie przeprowadzania dowodów, w praktyce strona, która chce przeprowadzić dowód, kontaktuje się ze świadkiem przed zaangażowaniem lub wyznaczeniem urzędnika konsularnego lub osoby wyznaczonej, aby stwierdzić, czy świadek zechce przedstawić dowód¹³². W takich przypadkach jest niezmiernie istotne, aby świadek wiedział o tym, że przeprowadzanie dowodu będzie się odbywało za pośrednictwem łącza wideo.

A3.4 Stawienie, obecność, uczestnictwo stron, ich pełnomocników lub członków sądu

- 49 Jeżeli nie jest to niezgodne z prawem państwa wezwanego, obecność, aktywne uczestnictwo stron, ich pełnomocników i członków sądu za pośrednictwem łącza wideo powinny podlegać takim samym zasadom, jak w przypadku przeprowadzania dowodu osobiście w państwie wzywającym.
- 50 Członkowie sądu wzywającego mogą zostać wyznaczeni do przesłuchania osoby, która znajduje się w państwie wezwanym, za pośrednictwem łącza wideo i mogą prowadzić przesłuchanie zgodnie z prawem krajowym państwa wzywającego.

116. Urzędnik konsularny lub osoba wyznaczona ma prowadzić przesłuchanie świadka za pośrednictwem łącza wideo zgodnie z przepisami prawa państwa wzywającego i art. 21 konwencji. W przypadku gdy konieczne jest wcześniejsze uzyskanie zezwolenia, należy spełnić wszystkie warunki, jakie państwo wezwane postawiło przy udzielaniu takiego zezwolenia, w tym warunki związane z obecnością np. przedstawicieli właściwego organu państwa wezwanego. Ponadto, zgodnie z prawem wewnętrznym lub procedurami wewnętrznymi świadek może mieć prawo do skorzystania z porady prawnej lub przedstawicielstwa prawnego.
117. W przeciwieństwie do postanowień rozdziału I aktywne uczestnictwo stron, ich pełnomocników lub członków sądu podlega przepisom prawa państwa wzywającego, pod warunkiem że nie są

¹³² *Ibid.*, pkt 388.

one sprzeczne z przepisami prawa państwa wezwanego, oraz wszelkim warunkom określonym przez państwo wezwane przy udzielaniu zezwolenia. W szczególności w przypadkach gdy sędzia przewodniczący sądu wzywającego (lub inna odpowiednio wyznaczona osoba) został wyznaczony do przesłuchania osoby, która znajduje się w państwie wezwanym, za pośrednictwem łącza wideo, strony i ich pełnomocnicy powinni mieć możliwość uczestnictwa tak samo, jak miałyby to miejsce, gdyby przesłuchanie prowadzone było osobiście w państwie wzywającym (o ile państwo wezwane nie określiło warunków, które ograniczałyby taką możliwość).

118. Praktyki umawiających się stron decydujące o tym, w jaki sposób urzędnicy dyplomatyczni i konsularni przeprowadzają dowód, szczególnie o tym, czy strony, ich pełnomocnicy procesowi i członkowie sądu mogą uczestniczyć w przeprowadzaniu dowodu, różnią się. Obecność i aktywne uczestnictwo pełnomocników procesowych w przeprowadzaniu dowodu przez urzędników konsularnych ma duże znaczenie przynajmniej dla jednej umawiającej się strony, gdyż to pełnomocnik procesowy przyjmuje zeznanie w obecności urzędnika konsularnego, a w niektórych przypadkach pełnomocnik procesowy może nawet zwrócić się do urzędnika konsularnego o zwolnienie go z udziału w przesłuchaniu.¹³³ W takich przypadkach główną rolę urzędnika konsularnego jest weryfikacja tożsamości świadka i odebranie od niego przysięgi lub pomoc w organizacji zeznania polegająca na zaangażowaniu w stosownych przypadkach tłumaczy ustnych i stenografów.

A3.5 Środki przymusu

- 51 Świadek / biegły nie jest obowiązany do wzięcia udziału w czynnościach dowodowych, chyba że państwo wezwane złożyło oświadczenie na podstawie art. 18, a właściwy organ przychylił się do wniosku o pomoc w uzyskaniu dowodów przy zastosowaniu przymusu. Organy powinny zweryfikować, czy państwo wezwane złożyło takie oświadczenie.

Oświadczenia lub zastrzeżenia złożone przez daną umawiającą się stronę można znaleźć w tabeli przedstawiającej status konwencji o przeprowadzaniu dowodów, w kolumnie „Res/D/N/DC”.

- 52 Nawet jeżeli organ umawiającej się strony zmusi świadka do przedstawienia dowodów, może nie być w stanie zmusić go do skorzystania z łącza wideo w celu ich przedstawienia.

¹³³

B. Ristau, *International Judicial Assistance (Civil and Commercial)* [Międzynarodowa pomoc sądowa (w sprawach cywilnych i handlowych)], Waszyngton, Instytut Prawa Międzynarodowego, Centrum Prawa Uniwersytetu Georgetown, tom I, część V, aktualizacja z 2000 r., s. 326.

119. Zgodnie z rozdziałem II konwencja nie zezwala konsulom ani osobom wyznaczonym na stosowanie przymusu w celu uzyskania dowodów. Zamiast tego, art. 18 stanowi, że umawiająca się strona może oświadczyć, że konsul lub osoba wyznaczona, którzy uzyskali zezwolenie na dokonanie czynności dowodowych, może zwrócić się do właściwego organu (wyznaczonego przez tę umawiającą się stronę) o pomoc niezbędną do uzyskania dowodu przy zastosowaniu przymusu, z zastrzeżeniem warunków, które może zawierać takie oświadczenie. W związku z tym, zgodnie z rozdziałem II, świadek/biegły nie jest obowiązany do wzięcia udziału w czynnościach dowodowych, chyba że państwo wezwane złożyło takie oświadczenie i przychyliło się do wniosku o pomoc w uzyskaniu dowodów przy zastosowaniu przymusu (art. 21 lit. c)). Z profili państw udzielających odpowiedzi wynika, że około 25 % tych państw zezwala na stosowanie tego mechanizmu.
120. Jak wspomniano powyżej w kontekście rozdziału I (zob. **A2.6**), w niektórych przypadkach konieczne może być wprowadzenie rozróżnienia między zastosowaniem przymusu wobec świadka/biegłego do przedstawienia dowodów a zastosowaniem przymusu wobec świadka/biegłego do przedstawienia tych dowodów konkretnie poprzez łącze wideo. Ponadto z profili państw wynika, że kilka państw udzielających odpowiedzi, które stosują art. 18, nadmieniło, że przeprowadzanie dowodu za pomocą łącza wideo zgodnie z rozdziałem II musi odbywać się dobrowolnie.¹³⁴
121. Należy również zauważyć, że zgodnie z art. 22 nieuzyskanie dowodów przy zastosowaniu procedur przewidzianych w rozdziale II nie stoi na przeszkodzie ponownemu zgłoszeniu wniosku o przeprowadzenie dowodu na podstawie rozdziału I.

A3.6 Przysięga / przyrzeczenie

53. Konsul lub osoba wyznaczona posiadają uprawnienie do odebrania przysięgi lub przyrzeczenia na podstawie prawa państwa wezwanego, jeżeli nie jest to niezgodne z prawem lub sprzeczne z jakimkolwiek zezwoleniem udzielonym przez państwo wezwane (art. 21 lit. a) i d)).
54. W zależności od instrumentów krajowych lub międzynarodowych, przysięgi/przyrzeczenia odbierane przez konsułów lub osoby wyznaczone mogą mieć skutki eksterytorialne w państwie wezwanym.

122. Nie należy lekceważyć znaczenia złożenia przysięgi lub przyrzeczenia¹³⁵. Dowody, o których

¹³⁴ Odpowiedzi Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii) i Stanów Zjednoczonych do części IV pyt.g) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12). Stany Zjednoczone dodały również, że w kontekście 28. Kodeksu Stanów Zjednoczonych § 1782 lit. a) wniosek o wydanie przez amerykański sąd rejonowy nakazu zastosowania przymusu wobec świadka do przedstawienia dowodów w ramach postępowania prowadzonego za granicą, „jest mało prawdopodobne, aby sąd amerykański zastosował przymus wobec świadka do bezpośredniego przedstawienia dowodów za pośrednictwem łącza wideo przed sądem zagranicznym”.

¹³⁵ Zob. *np.* dyskusja Sądu Najwyższego Indii na temat wysłania konsula w celu odebrania przysięgi w sprawie *Stan Maharashtra/Dr Praful B Desai* AIR 2003 SC KANT 148. Obecność urzędnika konsularnego podczas przedstawiania

mowa w rozdziale II, na ogół przeprowadza się bez stosowania przymusu i należy również zauważyć, że w niektórych jurysdykcjach wobec świadka nie wolno stosować przymusu w celu złożenia przez niego przysięgi lub przyrzeczenia w odniesieniu do prawdziwości jego zeznań¹³⁶. W związku z tym brak przysięgi lub przyrzeczenia może mieć negatywny wpływ na wartość dowodową wszelkich przeprowadzonych dowodów.

123. W postępowaniu prowadzonym na podstawie rozdziału II konsul lub osoba wyznaczona posiadają uprawnienie do odebrania przysięgi lub przyrzeczenia, jeżeli nie jest to niezgodne z prawem lub sprzeczne z jakimkolwiek zezwoleniem udzielonym przez państwo wezwane (art. 21 lit. a) i d)). Może pojawić się kilka potencjalnych pytań, na przykład: czy przysięgę/przyrzeczenie musi odebrać konsul lub osoba wyznaczona¹³⁷; czy przysięgę/przyrzeczenie odbiera się w miejscu, w którym przebywa świadek; czy przysięgę/przyrzeczenie musi złożyć (choć jest to mało prawdopodobne) właściwa osoba z państwa wezwanego;¹³⁸ oraz czy prawo wymaga, aby przysięgę/przyrzeczenie złożyć w sposób zgodny z prawem państwa wzywającego, czy też z prawem państwa wezwanego¹³⁹.
124. W przypadku gdy konsul korzysta z łącza wideo w celu przeprowadzenia dowodów na podstawie rozdziału II, może on odebrać przysięgę lub przyrzeczenie zgodnie z prawem krajowym państwa wysyłającego (tj. państwa, które reprezentuje konsul), a w niektórych przypadkach tylko ma terenie ambasady, którą reprezentuje konsul¹⁴⁰. Konsul może na przykład odebrać przysięgę od świadka w czasie, gdy strony i ich przedstawiciele oraz pracownicy sądowi są obecni za pośrednictwem łącza wideo, jeżeli taką możliwość przewidziano w prawie państwa wysyłającego. Należy zauważyć, że w przypadku przeprowadzania dowodów przez konsula, miałyby to prawdopodobnie miejsce w państwie wezwanym, ponieważ to właśnie tam konsul pełniłby swoje funkcje.
125. W przypadku osoby wyznaczonej można złożyć przysięgę lub odebrać przyrzeczenie za pośrednictwem łącza wideo z państwa wzywającego (w związku z czym świadek składa przysięgę lub przyrzeczenie w państwie wezwanym)¹⁴¹, pod warunkiem, że osoba wyznaczona posiada

dowodów przez świadka była postrzegana przez Sąd jako zabezpieczenie, które zapewniało, że świadek nie był w żaden sposób szkolony, pouczany ani zachęcany.

¹³⁶ Odpowiedź Szwajcarii do części VI, [pyt.]d) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

¹³⁷ Większość państw udzielających odpowiedzi (w przypadkach, w których zastosowanie ma rozdział II) opowiedziało się za tym wariantem, pod warunkiem że jest on zgodny z przepisami państwa wzywającego i postanowieniami art. 21 lit. a) i d) konwencji. Zob. np. odpowiedzi Australii, Francji, Niemiec, Litwy, Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii) oraz Wenezueli do części VI pyt.d) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹³⁸ Zob. np. odpowiedź Szwajcarii do części VI pyt.d) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹³⁹ R. A. Williams (*op. cit.* przypis 1), s. 20. Zob. również streszczenie odpowiedzi (*op. cit.* przypis 4), część VI pyt. i).

¹⁴⁰ Zob. np., tytuł 22. Kodeksu Stanów Zjednoczonych § 4221.

¹⁴¹ Chociaż nie jest to zgodne z postanowieniami konwencji o przeprowadzaniu dowodów, analogiczny przykład transgraniczny można znaleźć w umowie transtasmańskiej z 2008 r. (*op. cit.* przypis 60), w której przypadku australijskie przepisy wykonawcze określają, że do celów zdalnego stawiennictwa z Australii w odniesieniu do postępowania w Nowej Zelandii, miejsce w Australii, z którego wykonywane jest zdalne stawiennictwo, „uważa się za część [nowozelandzkiego] sądu lub trybunału”. Ponadto ustawodawstwo wyraźnie zezwala nowozelandzkiemu sądowi lub trybunałowi (zgodnie z prawem australijskim) na odebranie przysięgi lub przyrzeczenia osoby przedstawiającej dowody zdalnie (z Australii). Zob. *ustawa o postępowaniu w sprawach transtasmańskich z 2010 r.* (Cth), sekcje 59, 62. Natomiast w niektórych przypadkach może być wymagane, aby przysięga została złożona w państwie wezwanym, a nie w miejscu, w którym przebywa osoba wyznaczona. Zob. np., D. Epstein, J. Snyder & C.S. Baldwin IV, *International Litigation: A Guide to Jurisdiction, Practice, and Strategy*, 4th ed., Leiden/Boston, Martinus Nijhoff Publishers, 2010, ust. 10.24, w którym omawiane są zeznania złożone zdalnie oraz zwraca się uwagę, że pkt 30 lit. b) ppkt 4) federalnych przepisów dotyczących postępowania cywilnego w Stanach Zjednoczonych przynajmniej raz zinterpretowano jako zawierający wymóg złożenia przysięgi w miejscu, w którym

odpowiednie uprawnienia na mocy prawa państwa wzywającego.

A3.7 Ustalenie tożsamości świadka / biegłego i innych podmiotów

55 Konsul lub osoba wyznaczona odpowiada za ustalenie tożsamości świadka/biegłego zgodnie z prawem państwa wzywającego, chyba że jest to niezgodne z prawem państwa wezwanego lub warunkami związanymi z jego zezwoleniem.

126. W odróżnieniu od rozdziału I konwencji o przeprowadzaniu dowodów, prawem właściwym dla procedur ustalania tożsamości świadka/biegłego zgodnie z rozdziałem II jest prawo państwa wzywającego¹⁴². Dzieje się tak pod warunkiem, że takie procedury nie są zakazane przez prawo państwa wezwanego (art. 21 lit. d) konwencji), oraz spełniono wszelkie warunki nałożone przez państwo wezwane w momencie udzielania zezwolenia (art. 16 ust. 1 lit. b) lub art. 17 ust. 1 lit. b)).
127. Biorąc pod uwagę, że przesłuchanie prowadzone jest przez konsula lub osobę wyznaczoną, logiczne jest, że konsul lub osoba wyznaczona również formalnie ustala tożsamość świadka. Profile państw wskazują, że najczęstszą procedurą w państwach udzielających odpowiedzi, które stosują rozdział II, jest weryfikacja dokumentów tożsamości świadka/biegłego (w przeciwieństwie do składania przysięgi lub przyrzeczenia w odniesieniu do jego tożsamości)¹⁴³. Chociaż nie zostało to wyraźnie zgłoszone w profilach państw, w niektórych przypadkach wykorzystanie technologii łączy wideo w postępowaniach może wymagać bardziej rygorystycznych procedur niż w przypadku zwykłych postępowań prowadzonych osobiście.
128. Prawdopodobnie wszyscy inni uczestnicy postępowania, którzy są obecni, fizycznie lub za pośrednictwem łącza wideo, również będą musieli odpowiednio potwierdzić swoją tożsamość. To również podlega wymogom prawa państwa wzywającego, chyba że zachodzi niezgodność z prawem państwa wezwanego lub warunkami związanymi z jego zezwoleniem.

przebywa świadek. Zobacz również *federalne przepisy dotyczące postępowania cywilnego*, pkt 30 lit. b) ppkt 4), zeznania składane w drodze przesłuchania ustnego, przeprowadzonego zdalnie, „Strony mogą postanowić – lub sąd w odpowiedzi na wniosek nakazać – o złożeniu zeznania telefonicznie lub za pomocą innych środków zdalnych. Do celów niniejszego przepisu oraz przepisów 28 lit. a), 37 lit. a) pkt 2 i 37 lit. b) pkt 1, zeznania są składane, gdy osoba zaprzysiężona udziela odpowiedzi na zadawane jej pytania.”

¹⁴² Odpowiedzi Niemiec i Wenezueli do części VII pyt. r) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

¹⁴³ Zob. *np.* odpowiedzi Bułgarii, Estonii, Republiki Południowej Afryki i Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii) do części VII pyt.r) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

A3.8 Przepisy karne

56 Kwestie ewentualnego pokrywającego się zastosowania różnych przepisów karnych lub luk prawnych pomiędzy nimi rozwiązuje się w ramach instrumentów krajowych lub międzynarodowych, jak również wszelkich stosownych porozumień.

129. Jak omówiono powyżej w punkcie **A2.9** (w kontekście rozdziału I), autorzy konwencji podjęli świadomą decyzję o wyłączeniu wszelkich odniesień do spraw karnych (takich jak obraza sądu lub krzywoprzysięstwo) związanych z przeprowadzaniem dowodów, zwracając jednocześnie uwagę na możliwość pokrywania się jurysdykcji w odniesieniu do takich spraw.
130. Zgodnie z rozdziałem II konwencji, ponieważ dowody przeprowadza się bezpośrednio, konsul lub osoba wyznaczona zasadniczo prowadzi postępowanie zgodnie z właściwym dla nich prawem (*tj.* prawem państwa wysyłającego dla konsula lub prawem państwa wzywającego), o ile nie jest to sprzeczne z prawem państwa wezwanego, o czym mowa w art. 21 lit. d), ani żadnymi warunkami określonymi w trakcie udzielania zezwolenia (art. 21 lit. a)). W szczególności, jak ma to miejsce w przypadku niewielkiej liczby państw udzielających odpowiedzi, w zezwoleniu udzielonym przez państwo wezwane może znaleźć się wymóg, aby w wezwaniu wyraźnie stwierdzono, że niestawiennictwo świadka nie może prowadzić do wszczęcia dochodzenia w państwie wzywającym¹⁴⁴.
131. Przykładowo gdy osoba wyznaczona znajdująca się w państwie wzywającym dokonuje przeprowadzenia dowodów za pośrednictwem łącza wideo w odniesieniu do świadka/biegłego znajdującego się w państwie wezwanym, możliwe jest zastosowanie podczas przesłuchania świadka/biegłego za pośrednictwem łącza wideo przepisów dotyczących krzywoprzysięstwa i obrazy sądu, zarówno obowiązujących w państwie wzywającym, jak i państwie wezwanym. Może to potencjalnie narazić świadka/biegłego na stanie się celem ścigania w wielu dochodzeniach. Z drugiej strony jest również możliwe, że prawo państwa wzywającego i wezwanego nie może mieć zastosowania, lub że nie można ustanowić skutecznej jurysdykcji do wszczęcia dochodzenia wobec świadka/biegłego oskarżonego o krzywoprzysięstwo lub obrazę sądu¹⁴⁵.
132. Takie nakładanie się jurysdykcji może również mieć miejsce, gdy konsul przeprowadza dowód na podstawie rozdziału II. W takich przypadkach konsul odbiera przysięgę zgodnie z prawem państwa wzywającego, co może mieć szczególne zastosowanie „eksterytorialne”, ponieważ uważa się, że przysięga/przyrzeczenie ma taki sam skutek, jak w przypadku ich złożenia lub

¹⁴⁴ Zob.*np.* oświadczenia wydane przez Francję i Luksemburg dostępne na stronie internetowej konferencji haskiej w sekcji dotyczącej dowodów (zob. ścieżka wskazana w przypisie 127).

¹⁴⁵ Jest to wyraźnie widoczne w profilach państw (zob. również streszczenie odpowiedzi (*op. cit.* przypis 4), część VI pyt. j)). Państwa udzielające odpowiedzi były prawie w równym stopniu podzielone co do tego, czy prawo państwa wzywającego, czy też prawo państwa wezwanego reguluje krzywoprzysięstwo, gdy dowody są przeprowadzane za pomocą łącza wideo zgodnie z rozdziałem II.

odebrania na terytorium państwa wzywającego¹⁴⁶¹⁴⁷. Może to wywołać problemy związane z prowadzeniem dochodzeń i egzekwowaniem prawa, ponieważ późniejsze sankcje za krzywoprzysięstwo miałyby skutki wyłącznie w państwie wzywającym¹⁴⁸.

133. W opinii niektórych komentatorów ten brak jasności w przepisach może mieć istotne konsekwencje, w tym prawdopodobnie zmniejszyć wartość dowodową całego zeznania, podważając skuteczność każdej przysięgi/przyrzeczenia¹⁴⁹. W przypadku krzywoprzysięstwa pojawiają się dwa rodzaje problemów: po pierwsze, w państwie wzywającym, czy oświadczenie złożone za granicą może stanowić krzywoprzysięstwo; po drugie, w państwie wezwanym, czy oświadczenie złożone przed zagranicznym sądem, konsulem lub osobą wyznaczoną może stanowić krzywoprzysięstwo¹⁵⁰. W przypadku obrazy sądu niektórzy komentatorzy sugerowali, że kwestie obrazy sądu będą prawdopodobnie rozstrzygane w ramach *prawa państwa sądu orzekającego*, biorąc pod uwagę „wirtualną obecność” świadka/biegłego na sali rozpraw¹⁵¹.
134. Jeżeli zeznania przedstawione za pomocą łącza wideo mają konkurować z zeznaniami przedstawianymi fizycznie pod względem użyteczności sądowej, rozstrzygnięcie takich wątpliwości jest sprawą najwyższej wagi. W konwencji o przeprowadzaniu dowodów nie zawarto jednak rozwiązania kwestii ewentualnego pokrywającego się stosowania różnych przepisów karnych lub luk prawnych pomiędzy nimi. Zamiast tego rozwiązanie tej kwestii pozostawia się prawu wewnętrznemu, porozumieniom między państwami (*np.* na mocy umów o wzajemnej pomocy prawnej w sprawach karnych) lub ogólnym zasadom prawa międzynarodowego publicznego.

Więcej informacji na temat spraw związanych z krzywoprzysięstwem i obrazą sądu na podstawie rozdziału I można również znaleźć w **A2.9**.

¹⁴⁶ Możliwość ta została uznana przez Niemcy również w odniesieniu do prawa dowodowego i karnego, zob. odpowiedź Niemiec do części VI pyt. d) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

¹⁴⁷ Zob. *np.*, tytuł 22. Kodeksu Stanów Zjednoczonych § 4221: “[...] Każda taka przysięga, przyrzeczenie, oświadczenie złożone pod przysięgą, zeznanie czy akt notarialny, które złożono, złożono pod przysięgą, przyjęto, odebrano lub sporządzono w obecności takiego urzędnika lub które taki urzędnik odebrał, po złożeniu poświadczenia na jego ręce i opatrzeniu go pieczęcią urzędową, jest wiążące w Stanach Zjednoczonych i ma taką samą moc prawną i skutek prawny, jak w przypadku złożenia, złożenia pod przysięgą, przyjęcia, odebrania lub sporządzenia przez jakąkolwiek inną osobą w Stanach Zjednoczonych odpowiednio upoważnioną i kompetentną do tego celu lub w jej obecności [...]”.

¹⁴⁸ *Ibid.*, § 4221: „[...] Jeżeli jakakolwiek osoba umyślnie i w ramach działania o charakterze korupcyjnym dopuści się krzywoprzysięstwa lub w jakikolwiek sposób przyczyni się do popełnienia krzywoprzysięstwa przez inną osobę w odniesieniu do jakiegokolwiek przysięgi, przyrzeczenia, oświadczenia złożonego pod przysięgą lub zeznania, w myśl intencji i znaczenia jakiegokolwiek uchwały Kongresu obowiązującej obecnie lub przyjętej w przyszłości, taki sprawca może zostać oskarżony, postawiony przed sądem, skazany i ukarany w dowolnym okręgu Stanów Zjednoczonych, w sposób i we wszystkich aspektach tak, jak gdyby takie przestępstwo zostało popełnione w Stanach Zjednoczonych, przed dowolnym funkcjonariuszem posiadającym tam należyte upoważnienie do przyjęcia lub odebrania takiej przysięgi, przyrzeczenia, oświadczenia złożonego pod przysięgą lub zeznania, i będzie podlegać takiej samej karze i ograniczeniu zdolności prawnej, jakie są lub będą określone w każdej takiej uchwale za popełnienie takiego przestępstwa [...]”.

¹⁴⁹ Zob. *np.*, M. Davies (*Op. cit.* przypis 15), s. 206, 229 (zob., zasadniczo, s. 221–227 w kwestii krzywoprzysięstwa, i s. 228–232 w kwestii obrazy sądu).

¹⁵⁰ *Ibid.*, s. 221–222.

¹⁵¹ *Ibid.*, s. 228. R. A. Williams (*op. cit.* przypis 1), s. 19. Pojęcie obrazy sądu, znane w krajach stosujących *common law*, może nie być w pełni wdrożone w systemach prawnych niektórych umawiających się stron. Zob. odpowiedź Niemiec do części VI pyt.d) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

A3.9 Prawa i inne zabezpieczenia

57 W art. 21 konwencji zawarto szereg zabezpieczeń dotyczących świadka, w tym: sposób, w jaki dowody mają być przeprowadzone, język, w jakim należy złożyć wniosek do świadka, oraz informacje, które taki wniosek powinien zawierać.

135. Oprócz rozszerzenia praw zawartych w art. 11 konwencji, w art. 21 konwencji przewidziano szereg zabezpieczeń dla osoby, do której zwrócono się o przedstawienie dowodów za pośrednictwem łącza wideo na podstawie rozdziału II. Po pierwsze, „rodzaje dowodów”, które mogą być przeprowadzane, są ograniczone do rodzajów, które „nie są sprzeczne z prawem państwa, w którym dowody są przeprowadzane lub sprzeczne z wydanym zezwoleniem” (art. 21 lit. a)). Jak omówiono w sekcji **A3.6**, złożenie przysięgi lub przyrzeczenia jest ograniczone w ten sam sposób, przez ten sam artykuł. Ponadto zgodnie z art. 21 lit. d), „sposób”, w jaki mają być przeprowadzone dowody, ma być zgodny z prawem państwa wzywającego, ale również podlega wszelkim niezgodnościom z prawem państwa wezwanego.
136. Po drugie, w art. 21 lit. b) wprowadzono zabezpieczenie językowe, zgodnie z którym wniosek (tj. wezwanie) złożony potencjalnemu świadkowi należy sporządzić w języku państwa wezwanego lub dołączyć do niego tłumaczenie na język państwa wezwanego. Jedynym wyjątkiem od tego wymogu jest sytuacja, gdy potencjalny świadek jest obywatelem państwa wzywającego (zakładając, że rozumie on wtedy język państwa wzywającego).
137. Po trzecie, art. 21 lit. c) wymaga, aby we wniosku poinformować również przyszłego świadka o jego prawie do posiadania pełnomocnika (zgodnie z art. 20 konwencji) oraz, w przypadku każdej umawiającej się strony, która nie złożyła oświadczenia dotyczącego zastosowania przymusu, o którym mowa w art. 18 (zob. **A3.5**), oświadczenia mówiącego, że „osoba nie jest obowiązana do wzięcia udziału w czynnościach dowodowych”.
138. Wreszcie art. 21 lit. e) stanowi dalsze uzupełnienie wyżej wymienionych zabezpieczeń, przewidując, że przyszły świadek może również powoływać się na te same prawa i obowiązki w zakresie odmowy składania zeznań, określone w art. 11 rozdziału I.

*W celu uzyskania dalszych informacji na temat praw i obowiązków, na które można powołać się na podstawie rozdziału I, zob. **A2.10**.*

A3.10 Koszty

58 Korzystanie z łącza wideo może prowadzić do wystąpienia dodatkowych kosztów. To, czy koszty te zostaną poniesione przez strony, określa prawo państwa wzywającego.

Zob. **profil państwa** odpowiedniej umawiającej się strony.

139. Chociaż w konwencji nie odniesiono się wyraźnie do kwestii kosztów związanych z wioskami na podstawie rozdziału II, istnieje kilka możliwych scenariuszy, z których każdy dopuszcza możliwość poniesienia dodatkowych kosztów z powodu korzystania z łącza wideo przy przeprowadzaniu dowodów.
140. Jak wskazano w przewodniku w zakresie przeprowadzania dowodów, istnieje szereg kosztów, które mogą zostać poniesione, w tym opłaty za usługi konsula lub osoby wyznaczonej, opłaty za usługi tłumaczy ustnych lub stenografów, a także powiązane koszty podróży i zakwaterowania¹⁵². Korzystanie z łącza wideo może również prowadzić do wystąpienia dodatkowych kosztów związanych z wynajmem miejsca, w którym odbywać się będzie korzystanie z łącza wideo, kosztów osobowych lub zatrudnienia pracowników wsparcia technicznego¹⁵³. To, czy strony muszą ponieść te koszty, określa prawo państwa wzywającego. Zasadniczo koszty te ponosi strona występująca o przeprowadzenie dowodu¹⁵⁴.
141. W przypadku konsułów prawo państwa wysyłającego (tj. państwa wzywającego) może wymagać pobierania opłat za udział w przeprowadzaniu dowodów¹⁵⁵, podczas gdy w przypadku osób wyznaczonych koszty są często określane albo w prawie wewnętrznym, albo w warunkach prowizji¹⁵⁶. W przypadkach, w których wymagane jest wcześniejsze zezwolenie, państwo wezwane może zażądać zwrotu niektórych kosztów poniesionych w związku z udziałem lub pomocą państwa wezwanego jako warunku udzielenia zezwolenia, np. kosztów związanych z korzystaniem z wyposażenia, które znajduje się w określonym miejscu, takim jak sala rozpraw, lub innych kosztów administracyjnych¹⁵⁷. Ponadto państwo wezwane może zażądać zwrotu kosztów w przypadkach, w których zapewnia pomoc konsulowi lub osobie wyznaczonej w uzyskaniu dowodów z zastosowaniem przymusu¹⁵⁸.

¹⁵² Przewodnik w zakresie przeprowadzania dowodów (*op. cit.* przypis 29), pkt 403 i nast.

¹⁵³ Odpowiedzi Bułgarii i Litwy do części VII pyt. w) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

¹⁵⁴ Przewodnik w zakresie przeprowadzania dowodów (*op. cit.* przypis 29), pkt 405.

¹⁵⁵ W Stanach Zjednoczonych wykaz opłat za usługi konsularne zawarto w tytule 22. CFR § 22.1 (w wykazie tym obwieszcza się opłaty za usługi pomocy sądowej stosowane zarówno w kontekście Konwencji, jak i poza nią). W Australii opłaty za usługi konsularne, w tym „odbieranie przysięgi lub przyjmowanie oświadczenia lub przyrzeczenia”, określono w *przepisach dotyczących opłat konsularnych* z 2018 r.

¹⁵⁶ W Zjednoczonym Królestwie (Anglia) opłaty w odniesieniu do osoby wyznaczonej (zwanej „osobą wyznaczoną przez sąd”) określono w praktyce postępowania 34B.

¹⁵⁷ Odpowiedź Szwajcarii do części VII pyt.w) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

¹⁵⁸ Scenariusz ten rozważono również w sprawozdaniu wyjaśniającym, pkt 163.

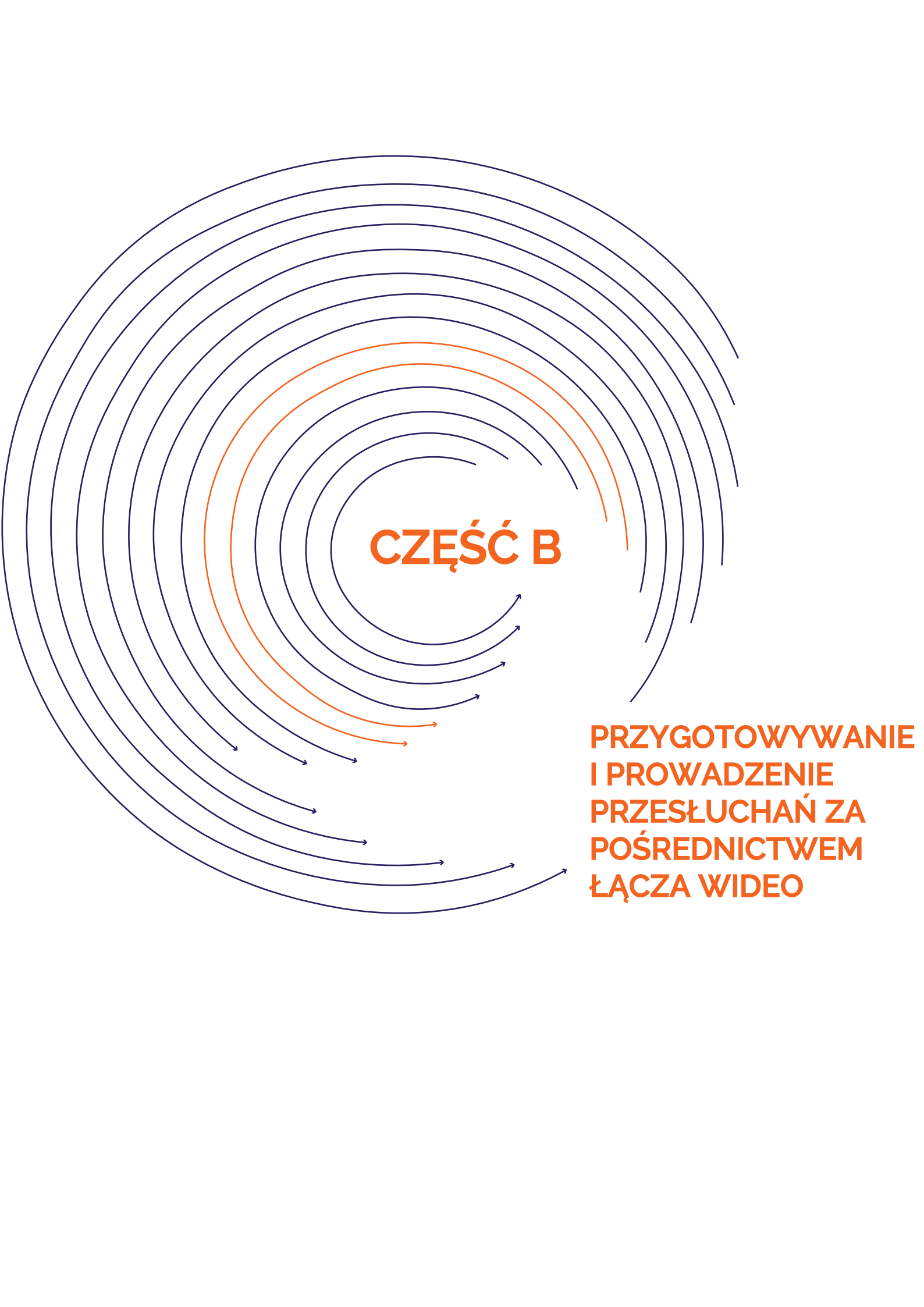

W celu uzyskania dalszych informacji na temat stosowania przymusu na podstawie rozdziału II, zob. A3.5.

142. W praktyce oczekuje się, że osoby wyznaczone dokonają wszelkich niezbędnych ustaleń w zakresie przeprowadzania dowodów. W przypadku korzystania z łącza wideo może to obejmować znalezienie miejsca do przesłuchania świadka, zarezerwowanie sprzętu potrzebnego do ustanowienia łącza wideo oraz znalezienie niezbędnego wsparcia technicznego¹⁵⁹. Jeżeli okoliczności wymagają pomocy państwa wezwanego (*np.* w celu spełnienia warunków towarzyszących każdemu udzielonemu zezwoleniu), jego władze zachęca się do udzielenia pomocy w zorganizowaniu przeprowadzenia dowodów za pomocą łącza wideo, w zakresie, w jakim jest to możliwe i właściwe.

¹⁵⁹

Przewodnik w zakresie przeprowadzania dowodów (*op. cit.* przypis 29), załącznik 6 „Przewodnik w zakresie korzystania z łącza wideo”, pkt 26 i *nast.*

CZĘŚĆ B

**PRZYGOTOWYWANIE
I PROWADZENIE
PRZESŁUCHAŃ ZA
POŚREDNICTWEM
ŁĄCZA WIDEO**

- B1 OMÓWIENIE POTENCJALNYCH PRZESZKÓD NATURY PRAKTYCZNEJ
- B2 PLANOWANIE I PRZEPROWADZANIE TESTÓW
- B3 WSPARCIE TECHNICZNE I SZKOLENIA
- B4 ZAREZERWOWANIE ODPOWIEDNICH OBIEKTÓW
- B5 KORZYSTANIE Z TŁUMACZENIA USTNEGO
- B6 SPORZĄDZANIE NAGRAŃ, PROTOKOŁÓW ORAZ KONTROLA
- B7 OTOCZENIE, UMIEJSCOWIENIE I PROTOKOŁY

- 59 Jeżeli to możliwe, zachęca się władze do publicznego udostępnienia ogólnych praktycznych informacji lub wytycznych (najlepiej online), aby pomóc osobom przygotowującym się do złożenia lub wykonania wniosku za pomocą łącza wideo. W miarę możliwości zachęca się władze do dzielenia się takimi informacjami ze Stałym Biurem w celu opublikowania ich na stronie internetowej konferencji haskiej. Bardziej szczegółowe informacje, a także informacje szczególnie chronione mogą być udostępniane na wniosek zainteresowanych stron.
- 60 Odpowiedzialność za zapewnienie skutecznej komunikacji spoczywa na wszystkich podmiotach biorących udział w przygotowaniu i realizacji transmisji z wykorzystaniem łącza wideo.

143. Jak już wcześniej wspomniano, wykorzystanie technologii łącza wideo przy przeprowadzaniu dowodów za granicą nie może być rozpatrywane jedynie z czysto prawnego punktu widzenia – wymaga ono przyjęcia podejścia, które będzie holistyczne i interdyscyplinarne (zob. **A1**).
144. Niedawno przeprowadzone wszechstronne badanie w jednej z umawiających się stron wykazało, że wyniki i skuteczność stosowania łączy wideo w ułatwianiu działań wymiaru sprawiedliwości są nierozdzielnie powiązane ze świadczeniem usług i ich praktycznym wdrażaniem, co tylko zwiększa znaczenie sposobu projektowania, obsługi i wykorzystania systemów łączy wideo¹⁶⁰. Ponadto w ustawach można uregulować lub kształtować różne kwestie praktyczne i techniczne, co omówiono w **częściach B i C**.
145. W celu udzielenia wsparcia osobom ubiegającym się o korzystanie z łącza wideo przy sporządzaniu wniosków organy centralne zachęca się do publikowania ogólnych informacji na temat wymogów organizacyjnych, systemów rezerwacji, sprzętu i możliwości technicznych lub danych kontaktowych osoby lub działu odpowiedzialnych za wykonanie wniosku o przeprowadzenie dowodu za pomocą łącza wideo oraz udostępnienie ich właściwym organom. Jeżeli jeszcze tego nie zrobiono, organy centralne i inne zachęca się również do ustanowienia szczegółowych wytycznych i protokołów zawierających informacje dotyczące procedur oraz jasno przedstawiających podział obowiązków związanych z: planowaniem i rezerwowaniem odpowiednich pomieszczeń; prowadzeniem testów oraz konserwacją; nawiązywaniem, kontrolowaniem i przerywaniem łącza wideo; a także z późniejszym pozyskiwaniem informacji zwrotnych.¹⁶¹ W celu ograniczenia ryzyka ataku hakerskiego na bezpieczną infrastrukturę informatyczną lub naruszenia tej infrastruktury w inny sposób niektóre organy mogą podjąć decyzję o udostępnianiu konkretnych informacji szczególnie chronionych wyłącznie na wniosek, jeżeli właściwy organ państwowy uznaje taką decyzję za niezbędną lub stosowną.

¹⁶⁰ Pełne omówienie tego przeprowadzonego w Australii badania znajduje się w E. Rowden i in. (*op. cit.* przypis 45), s. 10.

¹⁶¹ Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym (*op. cit.* przypis 16), s. 14.

146. Inne przydatne informacje, których publikację należy rozważyć, mogą obejmować na przykład główne języki używane do komunikacji przez zaangażowanych pracowników, niezależnie czy istnieją konkretne osoby odpowiedzialne za kontakt w sprawach porad technicznych i rozwiązywania problemów lub czy – ogólnie rzecz biorąc – organy państwa wzywającego mają możliwość zapewnienia wsparcia w zakresie organizacji lub obiektu, w przypadku gdy wniosek złożono na podstawie rozdziału II. Wiele spośród tych informacji udostępniono na poszczególnych profilach państw umawiających się stron.
147. Niezależnie od dostępnych już informacji natury praktycznej i proceduralnej komunikacja pozostaje kluczowym elementem na wszystkich etapach procedury: przed przesłuchaniem za pomocą łącza wideo, w jego trakcie i po nim. W szczególności kluczowe jest jasne określenie roli i charakteru prawnego każdego uczestnika, zwłaszcza w trosce o dobro świadka¹⁶².

¹⁶² Projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 15), s. 36.

B1 Omówienie potencjalnych przeszkód natury technicznej

61 Osoby przygotowujące się do złożenia wniosku o przesłuchanie z wykorzystaniem łącza wideo konsultują się z właściwym organem celem potwierdzenia, że nie ma praktycznych przeszkód ani ograniczeń, aby wykonać wniosek o przesłuchanie z wykorzystaniem łącza wideo w celu przeprowadzenia dowodu (w szczególności na podstawie rozdziału II).

Zob. **profil państwa** odpowiedniej umawiającej się strony.

148. Z profili państw wynikałoby, że główne trudności natury technicznej są związane z rozdziałem II konwencji.
149. Praktyczne przeszkody związane z rozdziałem I obejmują przede wszystkim niedostępność sprzętu do wideokonferencji oraz zasobów umożliwiających wsparcie techniczne¹⁶³, jakość transmisji oraz kompatybilność systemów¹⁶⁴, a także różnicę czasu między państwem wzywającym a państwem otrzymującym¹⁶⁵. Większość państw udzielających odpowiedzi wskazała jednak, że nie doświadczyły żadnych przeszkód natury praktycznej¹⁶⁶.
150. Przeszkody natury praktycznej związane z rozdziałem II są bardziej zróżnicowane i złożone. W odróżnieniu od rozdziału I konwencji (w którego przypadku miejscem przeprowadzania dowodu są zazwyczaj sądy) miejsce przeprowadzenia dowodu na podstawie rozdziału II może się różnić w zależności od przywoływanego artykułu, zważywszy że zadanie to można powierzyć misji dyplomatycznej lub konsularnej (art. 15 i 16) albo osobie wyznaczonej (art. 17). W szczególności ze względu na licznosc misji dyplomatycznych i konsularnych oraz fakt, że mogą one dysponować różnymi zasobami (np. dostęp do internetu i szybkość łącza) oraz urządzeniami (np. sprzęt do wideokonferencji), określenie ich dostępności na potrzeby przeprowadzenia dowodu na podstawie rozdziału II może być bardziej problematyczne.
151. Należy uwzględnić fakt, że miejsce przeprowadzenia dowodu za pomocą łącza wideo na podstawie rozdziału II powinno być dostępne, dobrze wyposażone, dysponować odpowiednim personelem obejmującym ekspertów z dziedziny IT lub zdalne wsparcie IT i – w stosownych przypadkach – spełniać warunki określone w zezwoleniu udzielonym przez właściwy organ państwa wezwanego oraz wszelkie wymogi dotyczące bezpieczeństwa wskazane przez państwo wzywające.

¹⁶³ Odpowiedzi Australii, Bułgarii, Chorwacji (w odniesieniu do niektórych organów), Grecji, Węgier, Szwajcarii i Wenezueli do części VII pyt. i) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

¹⁶⁴ Odpowiedzi Niemiec i Polski do części VII pyt.i) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁶⁵ Odpowiedzi Australii, Francji i Niemiec do części VII pyt.i) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁶⁶ Odpowiedzi Brazylii, Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong), Chorwacji, Cypru, Republiki Czeskiej, Estonii, Finlandii, Izraela, Republiki Korei, Łotwy, Litwy, Malty, Norwegii, Portugalii, Rumunii, Singapuru, Słowenii, Republiki Południowej Afryki, Szwecji, Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii) do części VII pyt.i) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

152. Jeżeli chodzi o przeprowadzanie dowodów przez przedstawicieli dyplomatycznych lub urzędników konsularnych, należy zauważyć, że nie wszystkie państwa udzielające odpowiedzi umożliwiają korzystanie z łącza wideo w swoich poszczególnych misjach dyplomatycznych i konsularnych w celu wsparcia procedury przeprowadzania dowodu na podstawie rozdziału II konwencji.
153. Państwa udzielające odpowiedzi, które *nie* zgłosiły sprzeciwu wobec odnośnego artykułu rozdziału II, lecz *nie* umożliwiają korzystania z łącza wideo w celu wsparcia procedury przeprowadzania dowodu na podstawie rozdziału II w swoich misjach dyplomatycznych i konsularnych (lub umożliwiają je wyłącznie w wyjątkowych okolicznościach), wskazały poniższe powody: niemożność lub niezdolność organów lub misji dyplomatycznych i konsularnych do zapewnienia wsparcia w przeprowadzaniu dowodów za pomocą łącza wideo¹⁶⁷, brak sprzętu technicznego w misjach dyplomatycznych i konsularnych¹⁶⁸, brak praktyki, regulacji lub zaangażowania ich misji dyplomatycznych i konsularnych w tym zakresie¹⁶⁹, brak możliwości przetwarzania wniosków wychodzących przez służby konsularne¹⁷⁰ oraz problemy dotyczące bezpieczeństwa¹⁷¹.
154. Dwa państwa udzielające odpowiedzi wspomniały, że stosowana przeważnie procedura polega na skierowaniu wnioskodawcy lub stron do komercyjnych dostawców, takich jak centra konferencyjne¹⁷², a jedno z tych państw zauważyło, że takie ustalenia należy dokonywać prywatnie, a nie za pośrednictwem organu centralnego¹⁷³.
155. Państwa udzielające odpowiedzi, które *nie* zgłosiły sprzeciwu wobec odnośnego artykułu rozdziału II i które *umożliwiają* korzystanie z łącza wideo w celu wsparcia procedury przeprowadzania dowodu na podstawie rozdziału II w swoich misjach dyplomatycznych lub konsularnych, wspomniały o niektórych spośród niżej wymienionych trudności natury praktycznej: ograniczona dostępność sprzętu do wideokonferencji¹⁷⁴ lub odpowiedniego pomieszczenia w misji dyplomatycznej lub konsularnej¹⁷⁵ oraz zapotrzebowanie na poświadczenia bezpieczeństwa przeprowadzane przez misję dyplomatyczną w celu dokonania oceny, czy osoba, która ma zostać przesłuchana, stwarza zagrożenie fizyczne lub zagrożenie dla bezpieczeństwa¹⁷⁶. Niektóre państwa udzielające odpowiedzi wskazały na istnienie praktycznych przeszkód dla korzystania z łącza wideo na podstawie rozdziału II, lecz nie określiły ich natury¹⁷⁷.
156. Ponadto jedno państwo udzielające odpowiedzi wskazało, że w większości jego misji dyplomatycznych i konsularnych sprzęt do wideokonferencji znajduje się w zabezpieczonych

¹⁶⁷ Odpowiedź Australii do części VII pyt. q) i odpowiedź Szwajcarii do części VII pyt. q) i t) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁶⁸ Odpowiedzi Słowenii i Grecji do części VII pyt. q) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁶⁹ Odpowiedzi Izraela i Finlandii do części VII pyt. q) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁷⁰ Odpowiedź Polski do części VII pyt. q) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁷¹ Odpowiedź Stanów Zjednoczonych do części VII pyt. u) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁷² Odpowiedzi Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii) (zgodnie z którymi przeprowadzanie dowodów za pomocą łącza wideo w misjach dyplomatycznych stosuje się wyłącznie w wyjątkowych okolicznościach) i Stanów Zjednoczonych do części VII pyt. t) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁷³ Odpowiedź Stanów Zjednoczonych do części I pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁷⁴ Odpowiedź Francji do części VII pyt. q) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁷⁵ Odpowiedź Bułgarii do części VII pyt. u) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁷⁶ Odpowiedź Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii) do części IV pyt. d) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁷⁷ Odpowiedź Republiki Czeskiej i Republiki Południowej Afryki do części VII pyt. q) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

strefach, w których przebywać mogą wyłącznie urzędnicy. To samo państwo udzielające odpowiedzi zauważyło jednak, że rozwiązanie mógłby stanowić program Skype, oraz wyjaśniło, że w przyszłości sprzęt do wideokonferencji może być również dostępny w ogólnodostępnych strefach misji dyplomatycznych i konsularnych¹⁷⁸.

157. Jeżeli chodzi o przeprowadzanie dowodów przez osobę wyznaczoną, miejsce nie powinno stanowić dużego problemu, ponieważ osoba wyznaczona ma możliwość wyboru odpowiedniego miejsca i wobec tego może zdecydować się na centrum konferencyjne lub hotel dysponujący odpowiednimi pomieszczeniami i personelem. Niemniej w stosownych przypadkach miejsce musi spełniać warunki określone w zezwoleniu udzielonym przez właściwy organ państwa wezwanego.
158. W tej kwestii należy zauważyć, że niektóre państwa udzielające odpowiedzi uzależniają przeprowadzanie dowodów na podstawie artykułów rozdziału II od dysponowania ogólnodostępnym miejscem/pomieszczeniem¹⁷⁹, a takiego warunku nie można spełnić w przypadku korzystania z zastrzeżonych stref misji dyplomatycznych i konsularnych (lub w przypadku korzystania z prywatnego hotelu przez osobę wyznaczoną).

Więcej informacji dotyczących miejsca przeprowadzania dowodów znajduje się w sekcji **B4**.

¹⁷⁸ Odpowiedź Estonii do części VII pyt. q) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁷⁹ Zob. oświadczenia Francji dostępne na stronie internetowej konferencji haskiej w sekcji dotyczącej dowodów (zob. ścieżka wskazana w przypisie 127).

B2 Planowanie i przeprowadzanie testów

- 62 Przy planowaniu przesłuchania odbywającego się z wykorzystaniem łącza wideo organy zachęca się do uwzględniania różnic między strefami czasowymi oraz konsekwencji prowadzenia czynności poza standardowymi godzinami pracy, takich jak potencjalnie wyższe koszty i ograniczona dostępność pracowników zapewniających wsparcie.
- 63 Organy zachęca się również do przeprowadzania testów połączenia przed rozpoczęciem przesłuchania, a także do regularnej konserwacji sprzętu.

159. Organy wzywające i wezwane powinny konsultować się ze sobą nawzajem w celu zaplanowania przesłuchania oraz przeprowadzenia wstępnych testów¹⁸⁰. Osoby odpowiedzialne za organizację łącza wideo powinny brać pod uwagę takie kwestie, jak dostępność uczestników oraz niezbędnych pomieszczeń i sprzętu, a także obecność pracowników lub podmiotu zewnętrznego zapewniających wsparcie techniczne. Zaleca się, aby organy prowadziły centralny rejestr pomieszczeń, sprzętu oraz odpowiednich pracowników zapewniających wsparcie w celu uproszczenia procedury związanej z ustalaniem, które przestrzenie są dostępne w czasie przewidzianym na przesłuchanie¹⁸¹.
160. Przy ustalaniu pory dnia przewidzianej na przesłuchanie za pomocą łącza wideo należy uwzględnić – i wyszczególnić przy okazji potwierdzania ustaleń – wszelkie różnice między strefami czasowymi obowiązującymi w miejscach, w których znajdują się wszystkie osoby biorące udział w czynnościach¹⁸². Ponadto przy planowaniu testów wstępnych oraz przesłuchań na potrzeby przeprowadzenia dowodów z wykorzystaniem łącza wideo należy pamiętać, że prowadzenie czynności poza standardowymi godzinami pracy może generować wyższe koszty.
161. Usprawnienie procedur może być niezwykle pomocne również w kontekście dokonywania i zmieniania rezerwacji, ubiegania się o wymagane zezwolenia od danego organu oraz uzyskiwania zgody od stron lub innych uczestników. Organy zachęca się do korzystania z zabezpieczonych narzędzi on-line w celu ułatwienia tych zadań.¹⁸³
162. Sprzęt i parametry pracy we wszystkich miejscach należy poddawać regularnym testom, w szczególności przed przesłuchaniem z wykorzystaniem łącza wideo, w celu sprawdzenia

¹⁸⁰ Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym (*op. cit.* przypis 16), s. 10.

¹⁸¹ E. Rowden *i in.* (*op. cit.* przypis 45), s. 52.

¹⁸² Pomocne w tym zakresie może być wskazanie odpowiednich godzin zarówno w czasie lokalnym, jak i w uniwersalnym czasie koordynowanym (UTC), przy czym należy wziąć pod uwagę ewentualne zmiany związane z czasem letnim (DST). Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym (*op. cit.* przypis 16), s. 17; Sąd Federalny Australii (*op. cit.* przypis 15), s. 3.

¹⁸³ E. Rowden *i in.* (*op. cit.* przypis 45), s. 52–53.

interoperacyjności i właściwego funkcjonowania sprzętu¹⁸⁴. Należy to zrobić z odpowiednim wyprzedzeniem, aby zapewnić pracownikom technicznym wystarczająco dużo czasu na wprowadzenie niezbędnych usprawnień¹⁸⁵. Niezależnie od tego, czy podczas testów wprowadzono usprawnienia, ostatecznie to sędzia przewodniczący stwierdza, czy można przystąpić do przesłuchania, czy też konieczne są dodatkowe usprawnienia i wsparcie¹⁸⁶.

163. W praktyce większość państw udzielających odpowiedzi w ramach profili państw wskazała, że obowiązują w nich procedury dotyczące prowadzenia testów łącza wideo¹⁸⁷, a w szczególności że odbywa się to przed przesłuchaniem i zazwyczaj przy pomocy pracowników technicznych lub usługodawcy. Dodatkowo większość państw udzielających odpowiedzi, które zgłosiły brak formalnej procedury, oświadczyła, że albo mimo wszystko prowadzą testy, albo zapewniają wsparcie techniczne przed przesłuchaniem, lecz kwestie te ustala się zazwyczaj osobno dla poszczególnych przypadków¹⁸⁸.

¹⁸⁴ Zob. np. londyńska gmina Islington/M. R. (reprezentowanemu przez swojego opiekuna) [2017] EWHC 364 (Wydział Rodzinny), w której to sprawie Wysoki Trybunał Sprawiedliwości Anglii i Walii (Wydział Rodzinny) (Zjednoczone Królestwo) podkreślił wagę prowadzenia testów sprzętu wykorzystywanego na potrzeby łącza wideo przed przesłuchaniem. Zob. również Sąd Federalny Australii (*op. cit.* przypis 15), s. 7. Aby zapoznać się z przykładem „planu dotyczącego testów”, zob. projekt „Handshake”, „D2.2 Test Plan” [D2.2 Plan dotyczący testów], s. 8–9.

¹⁸⁵ E. Rowden *i in.* (*op. cit.* przypis 45), s. 55. Zob. również Sąd Federalny Australii (*op. cit.* przypis 15), s. 7, w której to sprawie Sąd zalecił przeprowadzenie testu łącza „w odpowiednim czasie poprzedzającym przesłuchanie” oraz – w stosownych przypadkach – dodatkowego testu na kilka godzin przed przesłuchaniem.

¹⁸⁶ E. Rowden *i in.* (*op. cit.* przypis 45), s. 55.

¹⁸⁷ Odpowiedzi Australii (większości stanów), Białorusi, Bośni i Hercegowiny, Brazylii, Bułgarii, Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong), Cypru, Republiki Czeskiej, Estonii, Finlandii, Francji, Niemiec, Węgier, Izraela, Republiki Korei, Łotwy, Litwy, Malty, Portugalii, Rumunii, Singapuru, Słowenii, Republiki Południowej Afryki, Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii) i Wenezueli do części III pyt. d) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

¹⁸⁸ Odpowiedzi Meksyku, Norwegii i Polski do części III pyt. d) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

B3 Wsparcie techniczne i szkolenia

- 64 W stosownych przypadkach organy zachęca się do dostarczenia niezbędnych danych kontaktowych w celu zapewnienia, aby każdy uczestnik przesłuchania z wykorzystaniem łącza wideo miał dostęp do odpowiedniego wsparcia technicznego.

Zob. **profil państwa** odpowiedniej umawiającej się strony lub opcjonalny załącznik do **wzoru formularza** dotyczącego przeprowadzenia dowodu przez łącze wideo dostępny w **załączniku IV**.

- 65 Zaleca się, aby wszelcy pracownicy, którzy mogą brać udział w kontroli lub obsłudze sprzętu wykorzystywanego na potrzeby łącza wideo, odbyli co najmniej szkolenie na poziomie podstawowym.

164. Ponieważ skuteczne wsparcie techniczne odgrywa kluczową rolę w czynnościach z wykorzystaniem łącza wideo, jest niezwykle ważne, aby pracownicy zapewniający wsparcie techniczne brali udział od jak najwcześniejszego etapu w organizacji przesłuchania, podczas którego przewidziano wykorzystanie łącza wideo.
165. W przypadku czynności, o których mowa w rozdziale I, zazwyczaj organ wzywający powinien zapewnić, aby w miejscu lokalnym dostępne było odpowiednie wsparcie techniczne, podczas gdy organ wezwany odpowiada za zapewnienie takiego samego wsparcia w miejscu zdalnym. W przypadku czynności, o których mowa w rozdziale II, konsul lub osoba wyznaczona są zazwyczaj odpowiedzialni za poczynienie takich ustaleń w obu miejscach. Zadania te można rozdzielić w nieco inny sposób w zależności od tego, z którego spośród czterech głównych połączeń się korzysta, na przykład w zależności od tego, czy most wideokonferencyjny zapewnia podmiot zewnętrzny.

Więcej informacji na temat wspomnianych rodzajów połączeń, w tym na temat korzystania z mostu wideokonferencyjnego, znajduje się w **C2**.

166. Podczas przesłuchania odpowiedni operatorzy i pracownicy zapewniający wsparcie powinni znajdować się na miejscu w obu miejscach (lub co najmniej być dostępni za pośrednictwem podmiotu zewnętrznego w przypadku korzystania z usługi pomostu komunikacyjnego) w celu obsługi sprzętu i reagowania na wszelkie ewentualne problemy techniczne. Szkolenie z rozwiązywania problemów i odpowiedniej konserwacji sprzętu zaleca się również w przypadku innych osób, takich jak pracownicy sądu i tłumacze ustni, którzy mogą mieć potrzebę obsługiwanego danego rozwiązania technologicznego (nawet przez przypadek)¹⁸⁹.

Więcej informacji na temat innych kwestii technicznych oraz innych kwestii związanych z bezpieczeństwem znajduje się w części C.

167. Biorąc pod uwagę znaczne różnice w strukturze systemów sądowych oraz wynikające z nich trudności w określeniu właściwej osoby odpowiedzialnej za kontakt, pomocne może się okazać opublikowanie (np. na profilu państwa lub na krajowej stronie internetowej/krajowych stronach internetowych) konkretnych punktów kontaktowych ds. technicznych – albo dostępnych w ramach organu centralnego (rozdział I), albo innych osób odpowiedzialnych za kontakt w sprawach technicznych, które mogą zapewnić pomoc konsulowi lub osobie wyznaczonej (rozdział II)¹⁹⁰. Wspomniane punkty kontaktowe zachęca się również do utrzymywania ze sobą regularnego kontaktu, nawet poza kontekstem konkretnej sprawy lub konkretnego przesłuchania, w celu dzielenia się najlepszymi praktykami. Z biegiem czasu pozwoli to na zwiększenie skuteczności, ograniczenie kosztów i dalsze usprawnianie korzystania z rozwiązań technologicznych przewidzianych w konwencji.

¹⁸⁹ Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym (*loc. cit.* przypis 16).

¹⁹⁰ Zob. pytania b) i c) w części I oraz pytania d) i e) w części II kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12). Zob. również projekt „Handshake”, D3 Recommendations on the practical application of technical standards for cross-border videoconferencing [D3 Zalecenia dotyczące praktycznego zastosowania norm technicznych w kontekście wideokonferencji transgranicznych], s. 23.

B4 Zarezerwowanie odpowiednich obiektów

- 66 Organy powinny potwierdzić wszelkie wymogi lub ograniczenia związane z rezerwowanymi obiektami, takie jak rodzaj pomieszczenia przeznaczonego na przesłuchanie (np. sala rozpraw, sala konferencyjna) lub położenie tego pomieszczenia (np. w gmachu sądu, w misji dyplomatycznej lub konsularnej, w hotelu).

Zob. **B1** i **A1.3** oraz **profil państwa** odpowiedniej umawiającej się strony

- 67 Organy powinny zweryfikować, czy dane obiekty należy zarezerwować z wyprzedzeniem, a dodatkowo zachęca się je do korzystania z narzędzi online w celu ułatwienia procesu rezerwacji.

168. Obiekty należy zarezerwować zarówno w miejscu lokalnym, jak i w miejscu zdalnym. Jak wskazano powyżej, w przypadku czynności prowadzonych na podstawie rozdziału I, organ wezwany i organ wzywający wspólnie odpowiadają za przygotowanie odpowiednich miejsc na potrzeby przesłuchania z wykorzystaniem łącza wideo, podczas gdy w przypadku czynności prowadzonych na podstawie rozdziału II, za poczynienie ustaleń niezbędnych do przygotowania obu miejsc jest zasadniczo odpowiedzialny konsul lub osoba wyznaczona.
169. Różnić mogą się nie tylko miejsca przeprowadzania dowodów, np. sala rozpraw, sala konferencyjna lub specjalistyczne centrum wideokonferencyjne, lecz również wymagania techniczne, np. sprzęt potrzebny do wykorzystania dokumentów lub dowodów rzeczowych (zob. **B4.1**) lub procedury dotyczące zapewniania poufnej komunikacji między świadkiem/biegłym a jego pełnomocnikiem (zob. **B4.2**). Dodatkowo mogą istnieć ograniczenia natury prawnej lub praktycznej związane z rodzajem lokalizacji lub miejsca, z których można skorzystać do celów przeprowadzenia dowodu poprzez łącze wideo (zob. również **A1.3**). Na przykład z praktycznego punktu widzenia wiele państw udzielających odpowiedzi wskazało w profilach państw, że lokalizacją, w której przeprowadza się dowód, może być dowolna sala przesłuchań, pod warunkiem że znajduje się ona w gmachu sądu¹⁹¹. Dwa państwa udzielające odpowiedzi wskazały, że dysponują w odpowiednim gmachu sądu specjalnie wyznaczonym pomieszczeniem, z którego należy korzystać¹⁹². Inne państwo udzielające odpowiedzi zgłosiło, że w przypadku dowodu z zeznań świadka sala przesłuchań musi znajdować się w sądzie, a w przypadku dowodu

¹⁹¹ Zob. np. odpowiedzi Australii (większości stanów), Białorusi, Bułgarii, Cypru, Finlandii, Francji, Grecji, Singapuru (jeżeli urzędnik sądowy w Singapurze ma pomagać w przeprowadzaniu dowodu, miejscem przeprowadzenia dowodu musi być sala rozpraw Sądu Najwyższego) i Republiki Południowej Afryki do części III pyt. e) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

¹⁹² Zob. np. odpowiedzi Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong) i Malty do części III pyt. e) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

z opinii biegłego można skorzystać również z innego miejsca (poza sądem)¹⁹³. Inne państwo udzielające odpowiedzi wskazało natomiast, że miejsce przeprowadzenia dowodu może znajdować się albo w sądzie, albo w siedzibie innego organu, pod warunkiem że stanowi odrębne pomieszczenie¹⁹⁴.

170. Inne państwa udzielające odpowiedzi wskazały bardziej ogólnie, że wymogi wynikają albo z obowiązującego prawa wewnętrznego, albo z umów międzynarodowych¹⁹⁵, podczas gdy jeszcze inne odpowiadały, że w stosownych przypadkach sędzia przewodniczący może wprowadzić dodatkowe wymagania¹⁹⁶. Wobec tego podmioty składające wniosek powinny uważnie rozważyć, jaki sprzęt i jakie obiekty są dostępne, aby dopilnować spełnienia odpowiednich wymagań.¹⁹⁷
171. W tym zakresie, chociaż nie każdy rodzaj przesłuchania można będzie przeprowadzić za pomocą tego samego wyposażenia sali rozpraw, istnieją jednak pewne ogólne kwestie, które należy uwzględnić celem zapewnienia rezerwacji odpowiednich obiektów. Na przykład wykorzystanie miejsca, w którym można ograniczyć do minimum wtargnięcia i zakłócenia, a także zapotrzebowanie na bezpieczną i chronioną poczekalnię dla świadka/biegłego (w stosownych przypadkach z wejściem odseparowanym od wejścia ogólnodostępnego lub głównego)¹⁹⁸.
172. Komunikacja między właściwymi pracownikami (w szczególności pracownikami technicznymi) jest zatem niezbędna do zapewnienia dostępności i, w stosownych przypadkach, rezerwacji odpowiednich obiektów. Niektóre organy mogą również dysponować specjalnym systemem rezerwacji obiektów, w związku z czym zalecane jest zapoznanie się z informacjami udostępnionymi na profilu państwa odpowiedniej umawiającej się strony.

B4.1 Wykorzystanie dokumentów i dowodów rzeczowych

68

W przypadku wykorzystania dokumentów lub dowodów rzeczowych należy uzgodnić i zorganizować odpowiednie medium służące do ich formalnego udostępniania i prezentowania przed przesłuchaniem lub w jego trakcie.

Zob. **C2.6** oraz **profil państwa** odpowiedniej umawiającej się strony.

173. Prezentację dokumentów lub dowodów rzeczowych regulują przepisy prawa państwa otrzymującego (rozdział I) lub przepisy prawa państwa wzywającego (rozdział II). Zgodnie z obowiązującymi przepisami przed przesłuchaniem strony powinny spróbować ustalić, jakie

¹⁹³ Odpowiedź Republiki Korei do części III pyt. e) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁹⁴ Odpowiedź Węgier do części III pyt. e) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁹⁵ Odpowiedź Szwecji i Wenezueli do części III pyt. e) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁹⁶ Odpowiedź Słowenii do części III pyt. e) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

¹⁹⁷ Sąd Federalny Australii (*op. cit.* przypis 15), s. 2.

¹⁹⁸ E. Rowden i in. (*op. cit.* przypis 45), s.), s. 56, 62–63.

dokumenty lub dowody rzeczowe będą potrzebne, oraz wyznaczyć termin na określenie dowodów rzeczowych (np. na kilka dni przed przesłuchaniem) w celu zgromadzenia zestawu odnośnych dokumentów, które mają zostać udostępnione po obu stronach przed przesłuchaniem¹⁹⁹. Ewentualnie dokumenty można udostępnić za pomocą wspólnych repozytoriów dokumentów elektronicznych.²⁰⁰ W możliwym zakresie wszelkie dokumenty lub dowody rzeczowe, na które przesłuchiwany powoływać się będzie w czasie przesłuchania, należy przekazać również tłumaczom ustnym przed przesłuchaniem.²⁰¹

174. Gdy jest to dopuszczalne na gruncie obowiązującego prawa, może również zachodzić potrzeba poczynienia ustaleń w celu umożliwienia dołączenia dodatkowych dokumentów lub dowodów rzeczowych podczas przesłuchania. W stosownych przypadkach prezentacja jakiegokolwiek z tych dokumentów lub dowodów rzeczowych powinna zostać dokonana przez urzędnika sądowego lub inną bezstronną osobę²⁰². Można to przeprowadzić za pomocą kamery dokumentowej,²⁰³ funkcji udostępniania ekranu cyfrowego lub w inny sposób, np. za pomocą faksu, którego użycie może być konieczne w celu umożliwienia prywatnego kontaktu między świadkiem a jego pełnomocnikiem w związku z danym dokumentem lub dowodem rzeczowym²⁰⁴. W profilach państw dwa państwa udzielające odpowiedzi zgłosiły, że w możliwym zakresie sędzia przewodniczący może dopuścić użycie kamer dokumentowych, a nawet go wymagać²⁰⁵.

B4.2 Komunikacja prywatna

69 Wskazane lub niezbędne mogą być dodatkowe (poufne) kanały komunikacji, na przykład w przypadku, gdy strona/świadek i jej/jego pełnomocnik uczestniczą w czynnościach z innych miejsc.

175. W niektórych sytuacjach konieczne mogą być poufne konsultacje, na przykład między świadkiem a jego pełnomocnikiem/pełnomocnikami lub między pełnomocnikiem/pełnomocnikami a osobą prowadzącą przesłuchanie lub członkami sądu²⁰⁶. Mimo że preferowanym rozwiązaniem byłaby

¹⁹⁹ Zob. np. Federalny Komisarz ds. Podatkowych/Grbich (1993) 25 ATR 516, w której to sprawie Sąd Federalny Australii orzekł, że przekazanie zestawu dokumentów świadkowi przed przesłuchaniem eliminuje „przeszkody proceduralne w prowadzeniu rozsądnego przesłuchania w sądzie”.

²⁰⁰ Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym (*op. cit.* przypis 16), s. 21.

²⁰¹ Projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 15), s. 40.

²⁰² Projekt „Handshake” (*loc. cit.* przypis 111).

²⁰³ Zob. np. Ministerstwo Sprawiedliwości Zjednoczonego Królestwa, wskazówka praktyczna 32 – Dowody, załącznik 3 „Wytyczne dotyczące wideokonferencji”, s. 18: gdy planuje się użycie kamery dokumentowej, strony mają obowiązek poinformowania operatora panelu o liczbie i rozmiarze dokumentów lub przedmiotów (wskazówka jest dostępna na stronie internetowej: < https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules/part32/pd_part32 > [data dostępu: 4 marca 2020 r.]).

²⁰⁴ Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym (*loc. cit.* przypis 16); Projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 190), s. 20.

²⁰⁵ Zob. np. odpowiedź Węgier i Słowenii do części III pyt. e) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

²⁰⁶ Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym (*op. cit.* przypis 16), s. 15.

fizyczna obecność pełnomocnika przy jego kliencie²⁰⁷, w przypadku gdy osoby te nie przebywają w tym samym miejscu, powinno się zapewnić im możliwość (np. za pomocą zabezpieczonych linii telefonicznych, telefonów komórkowych lub odrębnego sprzętu do wideokonferencji) prywatnej rozmowy bez ryzyka podsłuchania przez inne osoby. Podczas tego rodzaju konsultacji może również zachodzić konieczność wyłączenia mikrofonów i – w niektórych przypadkach – kamer podłączonych do głównego łącza wideo.

176. Wykorzystanie dodatkowego kanału komunikacji może być również konieczne w przypadku problemów z jakością połączenia lub innych problemów technicznych, lub w przypadku przerwania przesłuchania z innej przyczyny (np. z powodu choroby)²⁰⁸. Podobnie taki kanał można wykorzystać w celu umożliwienia poufnej komunikacji z uczestnikiem znajdującym się w innym miejscu zarówno przed przesłuchaniem, jak i po nim (np. celem wprowadzenia uczestnika oraz omówienia protokołów lub celem przekazania ostatecznych instrukcji)²⁰⁹.

B4.3 Przypadki szczególne

70

W szczególnych okolicznościach może zachodzić konieczność włączenia dodatkowych uczestników lub zastosowania dodatkowych środków bezpieczeństwa/ochrony, w szczególności w przypadku świadków wymagających szczególnego traktowania.

177. W niektórych przypadkach dodatkowe środki są gwarantowane ze względu na naturę przesłuchania lub powiązania między osobą przesłuchiwaną a innymi uczestnikami. Mimo że taka sytuacja może być częstsza w przypadku postępowania karnego²¹⁰, może mieć również zastosowanie do spraw cywilnych i handlowych. Jako przykład można wymienić sprawy, w których przeprowadza się dowody z zeznań osób wymagających szczególnego traktowania, takich jak dzieci, osoby starsze lub osoby dotknięte psychiczną lub fizyczną chorobą lub niepełnosprawnością. W takich przypadkach technologia łącza wideo może okazać się szczególnie korzystna, ponieważ pozwala ona świadkowi na złożenie zeznań bez stresu, niedogodności, dyskomfortu lub poczucia zastraszenia, które mogą wynikać z fizycznej obecności w sali rozpraw²¹¹.
178. Aby ułatwić przeprowadzanie dowodów w tak delikatnych okolicznościach, w stosownych

²⁰⁷ Projekt „Handshake” (*loc. cit.* przypis 111). Dodatkowo należy zauważyć, że w niektórych systemach prawnych nie ma wymogu, aby świadkowi podczas przeprowadzania dowodu towarzyszył pełnomocnik, zob. przypis 117 powyżej.

²⁰⁸ E. Rowden i in. (*op. cit.* przypis 45), s. 63.

²⁰⁹ *Ibid.*, s. 56.

²¹⁰ Projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 15), s. 21.

²¹¹ Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym (*loc. cit.* przypis 16). Należy również zauważyć, że Wysoki Trybunał Sprawiedliwości (Anglia i Walia) w Zjednoczonym Królestwie orzekł, że nie uważa, aby potencjalne wady łącza wideo (np. ograniczenie możliwości oceny wiarygodności) ulegały w jakikolwiek sposób pogłębieniu tylko ze względu na wykorzystanie tej technologii w przypadku świadków wymagających szczególnego traktowania lub świadków potrzebujących tłumaczenia ustnego: Kimathi i in./Ministerstwo Spraw Zagranicznych i Wspólnoty Narodów [2015] EWHC 3684 (QB).

przypadkach może być również konieczne uwzględnienie dodatkowych aspektów. Ponadto może zachodzić potrzeba zmodyfikowania samego postępowania zgodnie z obowiązującym prawem, na przykład poprzez przeprowadzenie przesłuchania świadka przez sędziego przewodniczącego bez udziału stron lub poprzez powołanie psychologa lub podobnego biegłego, który będzie obecny podczas przesłuchania i pomoże w obserwacji świadka²¹².

²¹² Projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 15), s. 35.

B5 Korzystanie z tłumaczenia ustnego

- 71 Zważywszy na trudne warunki związane z wykorzystaniem łącza wideo, w miarę możliwości zaleca się angażowanie wyłącznie tłumaczy ustnych mających odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie.
- 72 Pamiętając o wymaganiach wynikających z prawa wewnętrznego oraz o wszelkich wytycznych wydanych przez sąd, uczestnicy powinni podjąć decyzję o skorzystaniu albo z tłumaczenia konsekwentnego, albo z tłumaczenia symultanicznego (pierwsze z nich jest zwykle zalecane w kontekście łącza wideo), oraz o lokalizacji tłumacza ustnego (preferuje się, aby tłumacz znajdował się w tym samym miejscu, co świadek).

179. Jeżeli tłumaczenia ustnego potrzebuje świadek lub biegły, osoby organizujące łącze wideo powinny uwzględnić kwalifikacje, przeszkolenie i doświadczenie tłumacza ustnego w szczególnym kontekście korzystania z technologii łącza wideo oraz prowadzenia przesłuchania²¹³. Wiele spośród umawiających się stron prowadzi system rejestracji dla wykwalifikowanych lub przysięgłych tłumaczy ustnych i pisemnych²¹⁴.
180. W kontekście przeprowadzania dowodów zasadniczo korzysta się z tłumaczenia konsekwentnego, które jest również preferowaną opcją, gdy tłumacz ustny i świadek lub biegły znajdują się w dwóch różnych miejscach – głównie ze względu na łatwość uzyskania wyjaśnień lub interwencji, w szczególności przez sędziego przewodniczącego²¹⁵. Tłumaczenie symultaniczne, które jest rozwiązaniem bardziej wymagającym, wymaga kabiny i specjalnego sprzętu, a czasami nawet wiąże się z koniecznością powołania dwóch tłumaczy ustnych dokonujących przekładu na zmianę²¹⁶.
181. Należy również rozważyć z wyprzedzeniem kwestię dotyczącą lokalizacji wszystkich tłumaczy ustnych powołanych na potrzeby przesłuchania, tj. należy zdecydować, czy tłumacz ustny będzie się znajdował w miejscu zdalnym, w którym przebywa świadek, czy w miejscu głównym²¹⁷. W kontekście rozdziału I tłumacz ustny powołany dla świadka zasadniczo znajdowałby się w państwie otrzymującym, jako że wniosek o przeprowadzenie dowodu wykonuje się zgodnie z metodami i procedurami tego państwa (chyba że wniesiono o szczególną metodę lub procedurę). W przypadku przeprowadzania dowodów za pomocą łącza wideo przez osobę wyznaczoną tłumacz ustny może znajdować się w państwie wzywającym lub w państwie

²¹³ Sąd Federalny Australii (*op. cit.* przypis 15), s. 3. Zob. również Stuke/ROST Capital Group Pty Ltd (*op. cit.* przypis 55), w której to sprawie Sąd Federalny Australii miał wątpliwości co do dopuszczenia korzystania z łącza wideo w celu przeprowadzenia dowodu z zeznań świadka, który wymagał tłumaczenia ustnego, w przypadku gdy dowody były związane z faktami spornymi lub kluczowymi.

²¹⁴ Więcej informacji znajduje się w profilu państwa odpowiedniej umawiającej się strony.

²¹⁵ Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym (*op. cit.* przypis 16), s. 11.

²¹⁶ *Ibid.*

²¹⁷ Sąd Federalny Australii (*op. cit.* przypis 15), s. 3.

wezwanym. Należy również zauważyć, że w niektórych przypadkach w celu zapewnienia wysokiej jakości usług tłumaczenia ustnego istnieje możliwość powołania tłumacza ustnego, który nie znajduje się ani w państwie wzywającym, ani w państwie wezwanym, lecz w państwie trzecim.

182. Jeżeli tłumacz ustny będzie się znajdował w miejscu zdalnym (tj. w tym samym miejscu co osoba składająca zeznania), należy sprawdzić panujące tam warunki techniczne, w tym akustykę i jakość dźwięku, celem zapewnienia zrozumiałości tłumaczenia ustnego. Jeżeli tłumacz ustny znajduje się w miejscu głównym, czyli w innym miejscu niż świadek, utrzymanie wysokiej jakości jest jeszcze istotniejsze. O ile nie ulega wątpliwości, że jakość audio powinna spełniać najwyższe dostępne standardy, o tyle to jakość wideo odgrywa kluczową rolę ze względu na możliwość obserwowania przez tłumaczy ustnych ruchu warg, mimiki i innych elementów komunikacji niewerbalnej w celu uniknięcia dwuznaczności i zapewnienia bardziej dokładnego tłumaczenia ustnego²¹⁸. Niezależnie od tego, czy tłumacz ustny znajduje się w głównej sali rozpraw, w tym samym miejscu co świadek w miejscu zdalnym, czy w jeszcze innym miejscu, tłumacz ustny zawsze powinien dysponować wyraźnym obrazem od przodu wszystkich zdalnych uczestników zabierających głos²¹⁹.

²¹⁸ Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym (*op. cit.* przypis 16), s. 12.

²¹⁹ Projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 15), s. 37.

B6 Sporządzanie nagrań, protokołów oraz kontrola

- 73 Uczestnicy powinni potwierdzić, w jaki sposób odbędzie się utrwalenie czynności, przy czym – gdy jest to możliwe i dopuszczalne – nagranie wideo może być preferowane względem pisemnego protokołu. Organy powinny zapewnić, aby późniejsze przenoszenie i przechowywanie jakiegokolwiek sporządzonego nagrania lub protokołu było bezpieczne.

Zob. **profil państwa** odpowiedniej umawiającej się strony.

- 74 Aby skorzystać ze sprzętu do nagrywania lub wezwać na przesłuchanie stenografa lub protokolanta, należy poczynić odpowiednie ustalenia.
- 75 Organy powinny zapewnić, aby transmisja na żywo prowadzona za pomocą łącza wideo była bezpieczna i, w miarę możliwości, zaszyfrowana.

Więcej informacji na temat szyfrowania znajduje się w **C2.4**.

- 76 W stosownych przypadkach uczestników zachęca się do zgłaszania odpowiednim organom problemów lub trudności natury praktycznej. Podobnie organy zachęca się do przyjęcia proaktywnej postawy i do zabiegania o tego rodzaju informacje zwrotne celem dalszego doskonalenia usług łącza wideo.

183. W przypadku korzystania z technologii łącza wideo na potrzeby przeprowadzania dowodów niektóre organy i niektórzy uczestnicy mają tendencję do preferowania nagrania wideo względem tradycyjnych metod sporządzania protokołu²²⁰. W związku z tym należy się spodziewać zapotrzebowania na możliwość sporządzenia nagrania²²¹, co z kolei należy wziąć pod uwagę przy organizowaniu łącza wideo. Niemniej niektóre państwa udzielające odpowiedzi w dalszym ciągu opierają się na sporządzaniu protokołów, a nagranie zeznań za pomocą sprzętu audio lub wideo uznają za szczególną metodę lub procedurę (w przypadku wniosków na

²²⁰ Odpowiedzi Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Makau) (z pewnymi wyjątkami, np. zeznania należy ograniczyć do formy pisemnej, jeżeli osoba składająca zeznania uznała powództwo), Republiki Czeskiej, Litwy i Norwegii do części VII pyt. f) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12). Zob. również R. A. Williams (*op. cit.* przypis 1), s. 22.

²²¹ E. Rowden i in. (*op. cit.* przypis 45), s. 118.

podstawie rozdziału I), która może wymagać zatwierdzenia przez urzędnika sądowego państwa otrzymującego odrębnie dla każdego przypadku²²².

184. W przypadku postępowania na podstawie rozdziału I, organ wezwany zastosuje własne prawo w celu ustalenia sposobu utrwalenia przesłuchania. Organ sądowy może również wnieść o utrwalenie przesłuchania za pomocą szczególnej metody lub procedury, o której mowa w art. 9 ust. 2 konwencji. W przypadku uwzględnienia takiego wniosku organ wzywający w razie konieczności odpowiada za zapewnienie sprzętu rejestrującego.
185. W przypadku postępowania na podstawie rozdziału II, z nagrywania można zasadniczo korzystać zgodnie z procedurami państwa wzywającego, chyba że nagrywanie jest zabronione na podstawie przepisów prawa państwa wezwanego lub z zastrzeżeniem innych warunków określonych przez państwo wezwane. W niektórych państwach udzielających odpowiedzi strony mogą sporządzić nagranie audio lub wideo przesłuchania przeprowadzanego na podstawie tego rozdziału, pod warunkiem że zapewnią potrzebne do tego środki²²³. Jeżeli w głównym miejscu obecny jest protokolant sporządzający protokół z przesłuchania, protokolant powinien zajmować takie miejsce, aby mógł wyraźnie widzieć i słyszeć łącze wideo.
186. Przy wykonywaniu wniosków na podstawie rozdziału I i rozdziału II należy wziąć pod uwagę właściwe przepisy i procedury związane ze sporządzaniem nagraniem lub protokołem. Bezpieczeństwo samej transmisji na żywo odgrywa nadrzędną rolę (zob. **część D** poniżej), lecz późniejsze bezpieczne przenoszenie i przechowywanie jakiegokolwiek nagrania lub protokołu jest również niezwykle istotne²²⁴. Ponadto organy powinny się zastanowić, w jaki sposób włączyć lub załączyć jakiegokolwiek dokumenty lub inne dowody rzeczowe do ostatecznej wersji nagrania lub protokołu²²⁵. Często takie nagrania lub protokoły podlegają tym samym przepisom i procedurom co nagrania lub protokoły z przesłuchań, podczas których nie korzysta się z łącza wideo²²⁶. W innych przypadkach mogą obowiązywać szczególne wymogi dotyczące sporządzania nagrań lub protokołów z przesłuchań, podczas których korzysta się z łącza wideo, w tym wymagania dotyczące ich przekazywania lub przechowywania²²⁷.

²²² Odpowiedzi Francji, Niemiec, Malty i Republiki Korei do części VII pyt.f) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

²²³ Odpowiedzi Stanów Zjednoczonych i Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii) do części VII pyt. g) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²²⁴ Jeden z sądów w Indiach sporządził wytyczne, których celem było zapewnienie utrzymywania odpowiednich warunków z zakresu bezpieczeństwa podczas przenoszenia i przechowywania nagrania. Zob. np. Wysoki Trybunał w Delhi, regulamin Wysokiego Trybunału, 2018, załącznik B – „Wytyczne dotyczące prowadzenia postępowań sądowych między sądami a lokalizacjami zdalnymi”, 6.9: „Zaszyfrowaną kopię główną z wartością skrótu należy przechowywać w sądzie jako część akt. Należy przechowywać w bezpiecznym miejscu również drugą kopię [zapasową] na wypadek nadzwyczajnych okoliczności. Zgodnie z obowiązującymi przepisami stronom należy wręczyć transkrypcję przesłuchania nagranych przez sąd. Stronie może uzyskać wgląd do kopii głównej nagrania [audiowizualnego] przechowywanego w sądzie na wniosek, który sąd rozpoznaje w sposób służący interesom wymiaru sprawiedliwości”.

²²⁵ Projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 87), s. 19.

²²⁶ Poradnik korzystania z videokonferencji w postępowaniu transgranicznym (*loc. cit.* przypis 16).

²²⁷ W niektórych państwach obowiązują procedury dotyczące przenoszenia i przechowywania nagrań zawierających zeznania. Zob. odpowiedzi Chorwacji, Litwy, Słowenii, Szwecji i Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii) do części VII pyt.f) i g) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12). W jednym państwie sąd sporządza nagranie audio zeznań z urzędu zgodnie z kodeksem postępowania cywilnego tego państwa (zob. odpowiedź Portugalii do części VII pyt. g) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*)).

187. Transportowanie sprzętu technicznego za granicę może generować koszty i prowadzić do problemów celnych w państwie wezwanym, jeżeli nie uzyskano wszystkich niezbędnych zezwoleń²²⁸. Należy skonsultować się z odpowiednim państwem celem ustalenia, czy na jego terytorium można wwieźć tego rodzaju sprzęt. W związku z tym może być wskazane wypożyczenie sprzętu technicznego w państwie wezwanym.
188. Ogólnie rzecz biorąc, ambasady i konsulaty nie mogą świadczyć usług stenografii/tłumaczenia ustnego ani oferować sprzętu do rejestracji wideo/audio. Dlatego państwo wydające powinno z wyprzedzeniem dokonać wszystkich niezbędnych ustaleń²²⁹.

Więcej szczegółowych informacji na temat kosztów można znaleźć w **A2.11** (rozdział I) i **A3.10** (rozdział II).

189. Ponadto obowiązujące mechanizmy i procedury dotyczące sporządzania nagrań i protokołów nie powinny ograniczać się wyłącznie do merytorycznej treści przeprowadzanego dowodu. Oprócz ogólnych danych na temat korzystania z łącza wideo w danym organie lub w danej jurysdykcji należy sygnalizować również kwestie praktyczne, w szczególności wszelkie problemy lub wyzwania. Dzięki temu możliwe jest regularne wprowadzanie usprawnień w ramach kwestii operacyjnych w oparciu o realne doświadczenia oraz zalecenia²³⁰.
190. Dla organów niezwykle korzystne jest zatem prowadzenie dokładnej ewidencji korzystania z przesłuchań z wykorzystaniem łącza wideo oraz zapewnianie odpowiedniego i dostępnego mechanizmu zbierania informacji zwrotnych na temat takich przesłuchań w celu przeprowadzenia kontroli różnych aspektów tych czynności, w tym samej technologii, wykorzystywanych przestrzeni, protokołów wykorzystywanych przez przesłuchaniem i po nim, a także ogólnego doświadczenia z przesłuchania, tak aby docelowo dążyć do poprawy rozdziału zasobów i bardziej skutecznego prowadzenia postępowań, w których wykorzystuje się łącze wideo²³¹.

²²⁸ D. Epstei i in. (*op. cit.* przypis 141), pkt 10.25.

²²⁹ B. Ristau (*op. cit.* przypis 133), s. 328. Korzystne może być również zorganizowanie zapasowej metody nagrywania, która stanowi skuteczne zabezpieczenie na wypadek wszelkiego rodzaju pogorszenia się jakości sygnału audio lub wideo w czasie transmisji. Zob. np. Ministerstwo Sprawiedliwości Zjednoczonego Królestwa, wskazówka praktyczna 32 – Dowody (*op. cit.* przypis 203), s. 15.

²³⁰ M. E. Gruen i C. R. Williams (*op. cit.* przypis 14), s. 25.

²³¹ E. Rowden i in. (*op. cit.* przypis 45), s. 77.

B7 Otoczenie, umiejscowienie i protokoły

- 77 Warunki panujące we wszystkich pomieszczeniach lub przestrzeniach, z którymi nawiązuje się połączenie podczas przesłuchania, w tym wielkość pomieszczenia, jego wygląd, dostępność, akustykę i oświetlenie, należy zoptymalizować na potrzeby korzystania z łącza wideo.
- 78 Sprzęt należy skonfigurować w taki sposób, aby przesłuchanie przypominało stawiennictwo osobiste, zapewniając przy tym odpowiednią liczbę kamer i mikrofonów, tak aby każdy uczestnik był widoczny i słyszalny przy minimalnych trudnościach lub zakłóceniach.

191. Wykorzystywane pomieszczenia lub przestrzenie mogą mieć znaczący wpływ na sposób prowadzenia przesłuchania, a ostatecznie na skuteczność postępowania. Dla świadka doświadczenie związane ze składaniem zeznań za pomocą łącza wideo w zdalnym miejscu może się znacznie różnić od doświadczenia związanego ze składaniem zeznań w sali rozpraw, w związku z czym trudno może być odtworzyć niezbędną atmosferę²³². Niemniej w czasie przeprowadzania dowodu przestrzeń w zdalnym miejscu należy również postrzegać jako przedłużenie sali rozpraw we wszystkich aspektach i do wszystkich celów²³³.
192. Opierając się na pojęciu przedłużenia sali rozpraw, w ramach projektu „Gateways to Justice”²³⁴ w Australii wydano szereg zaleceń dotyczących otoczenia, umiejscowienia i protokołów w związku z łączem wideo. W ramach tego projektu zalecono, aby w celu zachowania wymaganej formalnej atmosfery sędzia przewodniczący zapewniał, aby osoba lub osoby znajdujące się w zdalnym miejscu miały świadomość oczekiwań dotyczących właściwego zachowania²³⁵.
193. W świetle tych rozważań dotyczących atmosfery i zachowania fizyczne pomieszczenia są często równie ważne co zastosowana technologia. Wygląd pomieszczenia w zdalnym miejscu należy zatem również zapewnić w taki sposób, aby świadek czuł się jak w tradycyjnej sali rozpraw²³⁶. Zważywszy na powyższe w ramach projektu „Gateways to Justice” zalecono również, aby – do celów osiągnięcia optymalnych warunków i pod warunkiem wystarczających zasobów i zdolności – sądy i inne podmioty zapewniające obiekty przyjęły podejście łączące w sobie kwestie techniczne oraz architekturę i otoczenie fizyczne, a mianowicie aby:

- sala przesłuchań w obu miejscach była wystarczająco duża, aby pomieścić wszystkich

²³² Na przykład w sprawie Campaign Master (UK) Ltd/Forty Two International Pty Ltd (nr 3) (2009) 181 Sprawozdania Sądu Federalnego 152 Sąd Federalny Australii wyraził obawy, że technologia umożliwiająca korzystanie z łącza wideo ogranicza niektóre skutki przypisywane składaniu zeznań w sali rozpraw, podkreślając przy tym, że świadek może mieć wówczas mniejszą świadomość „wagi wydarzenia oraz swoich obowiązków”.

²³³ Zob. np. ustawa o postępowaniu w sprawach transtasmańskich z 2010 r. (Cth), sekcja 59, o której mowa powyżej w przypisie 141.

²³⁴ Zob. omówienie w przypisie 45 powyżej.

²³⁵ E. Rowden i in. (*op. cit.* przypis 45), s. 63–64.

²³⁶ Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym (*op. cit.* przypis 16), s. 18.

- uczestników i – w stosownych przypadkach – obecnych przedstawicieli ogółu społeczeństwa;
- uwzględnione zostały dodatkowe czynniki, takie jak odpowiednie oświetlenie i wystrój, właściwa akustyka, kontrolowana temperatura oraz umiejscowienie uczestników i sprzętu; oraz
 - wzięto pod uwagę przeprojektowanie, adaptację lub „podrasowanie” przestrzeni niezależnie od tego, czy pomieszczenia zaprojektowano z myślą o łączu wideo²³⁷.
194. Z doświadczenia wynika, że wymagania dotyczące oświetlenia przestrzeni wykorzystywanych na potrzeby łącza wideo należą do najbardziej uciążliwych z punktu widzenia projektowania. Wynika to głównie z tego, że przestrzenie w każdym miejscu wykorzystywanym na potrzeby łącza wideo muszą dysponować połączeniem jaśniejszego oświetlenia w konkretnych miejscach, aby w pełni ukazywać rysy i mimikę twarzy uczestników, oraz lekko ciemniejszego oświetlenia w reszcie otoczenia, tak aby nie zakłócać widoczności ekranów, na których wyświetla się pozostałe połączone miejsca²³⁸. Organizatorzy muszą więc uwzględnić zastosowanie bezpośredniego oświetlania twarzy wszystkich uczestników we wszystkich miejscach, oprócz zapewnienia, aby standardowe oświetlenie w każdym z pomieszczeń nie powodowało odbicia, cienia ani odbłasku²³⁹.
195. Jeżeli chodzi o akustykę, osoby odpowiedzialne za obiekt wykorzystywany na potrzeby łącza wideo powinny zapewnić, aby przestrzeń była zaprojektowana w taki sposób, by jednocześnie ograniczać zakłócenia dźwiękowe i czynniki rozpraszające oraz zatrzymywać dźwięk wewnątrz przestrzeni przez wzgląd na zachowanie poufności i prywatności²⁴⁰. Dodatkowo w celu zwiększenia zrozumiałości wypowiedzi podczas przesłuchania należy również wziąć pod uwagę takie czynniki, jak czas trwania pogłosu, pochłanianie dźwięku oraz jego rozchodzenie się²⁴¹.
196. Uczestnicy powinni być rozmieszczeni wewnątrz pomieszczenia w taki sposób, aby podczas wypowiedzi byli zwróceni twarzą do kamery, co jest warunkiem koniecznym zapewnienia skutecznej komunikacji. Na tej podstawie można określić liczbę potrzebnych kamer oraz ich umiejscowienie²⁴². W przypadku gdy nie korzysta się z sali rozpraw, może zachodzić konieczność określenia sposobu rozsądzenia uczestników przez osobę prowadzącą przesłuchanie. Jeżeli obecny jest tłumacz ustny, należy umiejscowić go w taki sposób, aby miał wyraźny widok na mimikę twarzy i ruch warg osób zabierających głos.
197. Jak wspomniano w **A1** i omówiono poniżej w **C1** (Adekwatność sprzętu), głównym celem przesłuchania z wykorzystaniem łącza wideo jest sprawienie, aby otoczenie jak najsilniej kojarzyło się ze stawiennictwem osobistym, co nabiera szczególnego znaczenia przy planowaniu umiejscowienia sprzętu. W profilach państw jedno państwo udzielające odpowiedzi odniosło się konkretnie do faktu, że uczestnicy powinni być w stanie „[...] wyraźnie widzieć, słyszeć i rozumieć to, co dzieje się na sali rozpraw i w sali, w której znajduje się rozmówca” i podkreśliło, że wszyscy uczestnicy muszą mieć zarówno ogólny widok na pomieszczenie, jak i bardziej szczegółowe aspekty ich wzajemnej komunikacji, w tym „[komunikację] werbalną, mowę ciała, towarzyszącą

²³⁷ E. Rowden i in. (*op. cit.* przypis 45), s. 53, 57, vi.

²³⁸ J. R. Benya, *Lighting for Teleconferencing Spaces* [Oświetlenie przestrzeni telekonferencyjnych], Lutron Electronics, Inc., 1998, zacytowane w: M. E. Gruen i C. R. Williams (*op. cit.* przypis 14), s. 16.

²³⁹ Projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 190), s. 22; E. Rowden i in. (*op. cit.* przypis 45), s. 122–123.

²⁴⁰ M. E. Gruen i C. R. Williams (*op. cit.* przypis 14), s. 18.

²⁴¹ Projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 190), s. 21–22.

²⁴² M. E. Gruen i C. R. Williams (*op. cit.* przypis 14), s. 12.

wyraz twarzy [oraz] gesty”²⁴³. W związku z tym kamery powinny być ustawione tak, aby osoby mówiące były zwrócone bezpośrednio w stronę kamery i utrzymywały kontakt wzrokowy²⁴⁴, co jest ważne przy ocenie zachowania i wiarygodności mówcy²⁴⁵.

198. Równie ważna jest odpowiednia liczba monitorów wideo o odpowiedniej wielkości, umieszczonych tak, aby wszyscy uczestnicy w jednym obiekcie mogli zobaczyć mówcę w drugim obiekcie pod podobnym kątem i z podobnej odległości. Uczestnicy muszą być w stanie widzieć świadka lub biegłego, a osoba ta musi być w stanie widzieć, kto zadaje pytania oraz każdego, kto wypowiada się na temat zeznania. Postrzeganie i widok mają szczególne znaczenie, aby dać uczestnikom odpowiednie poczucie „obecności”, a jednocześnie zapewnić obiektywizm poprzez kadrowanie poszczególnych uczestników na ekranie w identyczny sposób²⁴⁶. Należy również zapewnić odpowiednią liczbę mikrofonów, ustawionych w taki sposób, aby mówców dało się wyraźnie usłyszeć i aby zminimalizować zakłócenia dźwięku²⁴⁷.
199. Podczas gdy wykorzystywane przestrzenie i ich otoczenie są bardzo ważne, może być również konieczne sporządzenie przez sędziego przewodniczącego specjalnych protokołów lub instrukcji, w tym dotyczących wejść i wyjść, umiejscowienia i kontroli sprzętu, jak również porządku wypowiedzi i rozmieszczenia miejsc siedzących²⁴⁸.

B7.1 Kontrola kamer/dźwięku

79

Zaleca się przyjazny dla użytkownika interfejs, aby umożliwić szybką obsługę sprzętu, najlepiej przez sędziego przewodniczącego.

200. W idealnych warunkach sędzia przewodniczący w głównym obiekcie powinien mieć w trakcie postępowania pełną kontrolę nad sprzętem²⁴⁹, w razie potrzeby przy pomocy personelu wsparcia technicznego, na przykład aby odpowiednio ustawić kamery lub głośność mikrofonu, co pozwoli ostatecznie zapewnić, aby każda osoba mówiąca w każdym z obiektów była wyraźnie widoczna i słyszalna. Zaleca się korzystanie w miarę możliwości z kamery śledzącej, która może być skierowana na osobę mówiącą, oraz z innej kamery, która zapewnia podgląd sali przesłuchań z przeciwnego końca.
201. Aby ułatwić pracę sędziego przewodniczącego, który ma ostateczną kontrolę nad systemem wideo/audio podczas przesłuchania, zaleca się, aby obsługa była jak najbardziej przyjazna dla użytkownika i ograniczona do podstawowych wymaganych opcji²⁵⁰. W zakresie, w jakim

²⁴³ Odpowiedź Litwy do części III pyt. e) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

²⁴⁴ E. Rowden *i in.* (*op. cit.* przypis 45), s. 120.

²⁴⁵ Omówienie wpływu technologii łącza wideo na ocenę wiarygodności świadka można znaleźć również w powyżej, w przypisie 42.

²⁴⁶ Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym (*op. cit.* przypis 16), s. 19, 21.

²⁴⁷ E. Rowden *i in.* (*op. cit.* przypis 45), s. 118.

²⁴⁸ Sąd Federalny Australii (*op. cit.* przypis 15), s. 8.

²⁴⁹ *Ibid.*

²⁵⁰ Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym (*loc. cit.* przypis 16).

dostępne są różne widoki z kamery lub różne ustawienia dźwięku, zaleca się, aby przed przesłuchaniem szereg tych opcji ustawiono w systemie jako konfiguracje standardowe²⁵¹.

Aby uzyskać więcej informacji na temat wymogów technicznych w zakresie dźwięku i obrazu, zob. C2.5 i C2.6.

B7.2 Protokół dotyczący wypowiedzi

80

Aby zminimalizować zakłócenia wynikające z możliwych opóźnień w połączeniu, organy mogą rozważyć protokół dla uczestników dotyczący wypowiedzi w trakcie przesłuchania, szczególnie jeśli ma być wykorzystywane tłumaczenie ustne.

202. Biorąc pod uwagę dodatkową złożoność łącza wideo w porównaniu z tradycyjnym przesłuchaniem osobistym, mogą być wymagane dodatkowe protokoły, aby zapewnić płynny przebieg faktycznego przesłuchania. W przypadku braku formalnego protokołu sędzia przewodniczący powinien przypomnieć uczestnikom o aspektach zasługujących na dodatkowe uwzględnienie ze względu na zmienione warunki korzystania z łącza wideo.
203. W szczególności podczas korzystania z technologii łącza wideo zwykle występuje niewielkie opóźnienie między odbiorem obrazu a odbiorem towarzyszącego mu dźwięku, nawet przy zastosowaniu najlepszej dostępnej w danym momencie technologii²⁵². Dzieje się tak, ponieważ sygnały audio i wideo są przesyłane oddzielnie, co powoduje powstawanie pętli i zakłóceń²⁵³. Przydatne może być powiadomienie o tym uczestników przed rozpoczęciem przesłuchania, aby zminimalizować wypowiadanie się w tym samym momencie. Sędzia przewodniczący może rozważyć wyjaśnienie na początku procedury przerywania stronie przeciwnej lub zgłaszania sprzeciwu wobec pytań podczas przesłuchania. Należy również przypominać uczestnikom, by mówili bezpośrednio do mikrofonów²⁵⁴.
204. Aspekty te są niezwykle ważne, gdy obecny jest tłumacz ustny, ponieważ może istnieć dodatkowa potrzeba przerywania w celu zadania pytań lub uzyskania wyjaśnienia. W takim przypadku szczególnie przydatne jest koordynowanie przez sędziego przewodniczącego kolejności mówienia²⁵⁵. Gdy korzysta się z tłumaczenia ustnego, uczestnicy powinni również być świadomi tego, że muszą mówić w odpowiednim tempie, z wyraźną artykulacją i projekcją głosu, a także używać jasnego języka – minimalizować posługiwanie się żargonem, kolokwializmami i innymi wyrażeniami, które mogą zostać utracone w tłumaczeniu²⁵⁶.

²⁵¹ E. Rowden i in. (op. cit. przypis 45), s. 57.

²⁵² Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym (loc. cit. przypis 16).

²⁵³ M. Dunn i R. Norwick (op. cit. przypis **Erreur ! Signet non défini.**), s. 2.

²⁵⁴ Sąd Federalny Australii (op. cit. przypis 15), s. 8.

²⁵⁵ Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym (op. cit. przypis 16), s. 11–12.

²⁵⁶ Projekt „Handshake” (loc. cit. przypis 15).

B7.3 Protokół w przypadku awarii komunikacji

81 Należy zapoznać wszystkich uczestników z procedurą powiadamiania sędziego przewodniczącego o trudnościach technicznych napotkanych podczas przesłuchania oraz z danymi kontaktowymi pracowników odpowiedzialnych za wsparcie techniczne, w tym – w stosownych przypadkach – usługę pomostu komunikacyjnego podmiotu zewnętrznego.

205. Podczas przesłuchania technicy powinni być obecni lub przynajmniej dostępni „na wezwanie” w celu rozwiązywania na bieżąco wszelkich problemów technicznych. W zależności od rodzaju połączenia personel może być na przykład potrzebny zarówno w głównym, jak i zdalnym miejscu. Jeśli natomiast korzysta się z usługi pomostu komunikacyjnego podmiotu zewnętrznego, personel musi być dostępny za pośrednictwem tej usługi. Zarówno technicy, jak i uczestnicy powinni również mieć możliwość skorzystania z punktu informacyjnego w celu uzyskania zewnętrznego wsparcia technicznego, jeśli potrzebna jest dalsza pomoc.
206. Podczas gdy kluczowe jest, aby z wyprzedzeniem przygotować się na takie ewentualności, uczestnicy powinni również zostać poinformowani o odpowiednim protokole zgłaszania problemu technicznego sędziemu przewodniczącemu na dowolnym etapie przesłuchania i powinni zachować czujność w odniesieniu do wszelkich takich problemów.²⁵⁷
207. Jeżeli przesłuchanie zostaje przerwane z powodu awarii komunikacji między lokalizacjami, która nie może być łatwo rozwiązana, sędzia przewodniczący powinien być upoważniony – chyba że prawo, na którego podstawie prowadzone jest postępowanie, stanowi inaczej – do ustalenia, czy należy zakończyć sesję za pośrednictwem łącza wideo i przełożyć ją na późniejszy termin²⁵⁸.

²⁵⁷ Sąd Federalny Australii (*op. cit.* przypis 15), s. 8; E. Rowden *i in.* (*op. cit.* przypis 45), s. 71.

²⁵⁸ Na przykład przy przyjmowaniu środka zaskarżenia lub wydawaniu postanowienia zezwalającego na korzystanie z łącza wideo w postępowaniu sąd może w przypadku awarii łączności sporządzić protokół, co zostało sformułowane w przepisie końcowym postanowienia amerykańskiego sądu okręgowego – District Court for the District of Connecticut w sprawie *Sawant/Ramsey* (*op. cit.* przypis 55).

CZĘŚĆ C

**ASPEKTY
TECHNICZNE I
BEZPIECZEŃSTWA**

- C1 ADEKWATNOŚĆ SPRZĘTU
- C2 MINIMALNE NORMY TECHNICZNE

208. Technologia rozwija się znacznie szybciej niż prawo, co powoduje rozbieżności, które zaostwiają kwestie zgodności między systemami w kontekście nowoczesnej współpracy sądowej. W niektórych częściach świata rozwój technologiczny od ponad dekady zmienia sale rozpraw i systemy zarządzania sprawami, a projekt „Handshake” świadczy o tym, że niektóre państwa europejskie są nawet w stanie zupełnie „wirtualizować” postępowania na podstawie swojego krajowego kodeksu cywilnego²⁵⁹.
209. Celem niniejszej części przewodnika jest odniesienie się do wielu z konwencjonalnych aspektów powiązanych z rozważaniami na temat technologii i bezpieczeństwa w kontekście transgranicznego korzystania z łącza wideo. Biorąc pod uwagę szybki charakter rozwoju technologicznego, nie powinno się jej uznawać za wyczerpującą, jednak była ona dokładna w momencie publikacji. Władze i użytkownicy zachęca się, aby w jak największym stopniu nadążali za takim rozwojem, by zapewnić utrzymanie wysokiej jakości infrastruktury. Jeśli ma być wdrażany nowy sprzęt lub technologie, Rada Unii Europejskiej zaleca, aby najpierw przeprowadzono program pilotażowy. Jeżeli okaże się on skuteczny, wdrażanie powinno się odbyć w oddzielnych etapach lub fazach²⁶⁰.

²⁵⁹ M. Davies (*op. cit.* przypis 15), s. 205. Projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 15), s. 22.

²⁶⁰ Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym (*op. cit.* przypis 16), s. 13.

C1 Adekwatność sprzętu

- 82 Zachęca się władze do korzystania ze sprzętu najwyższej dostępnej jakości, aby jak najlepiej naśladować przesłuchanie osobiste.
- 83 Personel odpowiedzialny za ustalenia powinien być świadomy możliwości i udogodnień technologicznych, np. wiedzieć, które miejsca są wyposażone w niezbędną technologię.

- 210. Korzystanie z technologii łącza wideo z pewnością może zrewolucjonizować sposób przeprowadzania dowodów, szczególnie w sytuacjach transgranicznych – w znacznie większym stopniu niż było to kiedykolwiek możliwe dzięki telefonom i technologiom audio. Jest tak dlatego, że łącze wideo umożliwia nie tylko usłyszenie dowodów werbalnych w odległych miejscach, ale również ocenę kluczowych aspektów komunikacji niewerbalnej, w tym języka ciała i mimiki²⁶¹.
- 211. Jak wspomniano powyżej (A1), głównym celem przesłuchania za pośrednictwem łącza wideo jest naśladowanie w miarę możliwości przesłuchania osobistego. Wynika z tego zatem, że ogromna użyteczność łącza wideo jest podważana, jeśli wykorzystywany sprzęt nie spełnia odpowiednich norm. Traci się wtedy jego główne zalety i zwiększają się ograniczenia²⁶².
- 212. Niektóre państwa udzielające odpowiedzi zgłosiły w profilach państw, że w rzeczywistości wymogiem jest, aby jakość obrazu i dźwięku była wystarczająca do umożliwienia sędziemu przewodniczącemu wyraźnego widzenia i słyszenia osoby uczestniczącej przez łącze wideo, zwłaszcza gdy osoba ta jest świadkiem²⁶³.
- 213. Oprócz zapewnienia, aby sprzęt był odpowiedniej jakości, osoby odpowiedzialne powinny również zapewnić, aby na każdym etapie procesu pracownicy dysponowali odpowiednią wiedzą na temat istniejącej infrastruktury technologicznej²⁶⁴. Na przykład w przypadku osób rozpatrujących wnioski może być konieczna współpraca z innymi pracownikami w celu ustalenia, czy wniosek dotyczący łącza wideo może zostać praktycznie wykonany, biorąc pod uwagę udogodnienia i infrastrukturę dostępne w tym konkretnym organie lub regionie. Wiedza ta nie tylko znacznie ułatwi wybór i przydział odpowiednich udogodnień przez personel administracyjny lub prawny, ale również przyczyni się do poprawy współpracy między organami, w szczególności gdy personel techniczny musi określić interoperacyjność systemów.

²⁶¹ M. E. Gruen i C. R. Williams (*op. cit.* przypis 14), s. 4.

²⁶² Zarówno sąd, jak i strony postępowania odczuwają niedogodności, gdy technologia jest wadliwa lub ulega awarii. Zob. np. sprawa *Stuke/ROST Capital Group Pty Ltd* (*op. cit.* przypis 55), w której Sąd Federalny Australii omówił niemożność ustalenia, „czy opóźnienie w udzieleniu odpowiedzi na krytyczne pytanie wynika z unikania lub niepewności ze strony świadka, czy też jedynie z trudności w przekazie”.

²⁶³ Zob. np. odpowiedzi Australii, Finlandii, Izraela, Polski i Węgier do części III pyt. e) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

²⁶⁴ Projekt „Handshake” (*loc. cit.* przypis 190).

Aby uzyskać więcej informacji na temat wsparcia technicznego i szkolenia pracowników, zob. B3.

214. Zasadniczo sam sprzęt do korzystania z łącza wideo będzie albo zintegrowany z daną lokalizacją (tj. stały), albo będzie można go transportować do różnych miejsc (tj. przenośny). Podczas gdy stały sprzęt oferuje większą funkcjonalność, sprzęt przenośny może być bardziej oszczędnym rozwiązaniem, szczególnie w przypadku miejsc, w których rzadko korzysta się z łącza wideo.

C1.1 Wykorzystanie licencjonowanego oprogramowania

84 Wykorzystanie licencjonowanego oprogramowania jest korzystne przede wszystkim ze względu na dostępność wsparcia technicznego, a praktyka organów potwierdza, że korzystanie z niego jest preferowane.

215. W profilach państw większość państw udzielających odpowiedzi wskazała, że podczas przeprowadzania dowodu za pośrednictwem łącza wideo korzystają z licencjonowanego oprogramowania, które zapewnia wsparcie w kwestiach technicznych i w kwestiach bezpieczeństwa²⁶⁵. Do licencjonowanego oprogramowania wykorzystywanego przez państwa udzielające odpowiedzi należą infrastruktura Cisco (w tym Cisco Jabber)²⁶⁶, Lifesize²⁶⁷, Polycom²⁶⁸, Skype dla firm²⁶⁹, Sony IPELA Video Communication System²⁷⁰, Tandberg²⁷¹ Telkom²⁷² i Vidyo conference²⁷³. Jedno państwo udzielające odpowiedzi wskazało, że korzysta z darmowego oprogramowania.²⁷⁴

²⁶⁵ Tj. 23 państwa udzielające odpowiedzi. Zob. odpowiedzi Białorusi, Bośni i Hercegowiny, Bułgarii, Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong), Chorwacji, Cypru, Republiki Czeskiej, Finlandii, Francji, Niemiec, Węgier, Izraela, Republiki Korei, Łotwy, Litwy, Malty, Norwegii, Polski, Portugalii, Rumunii, Singapuru, Republiki Południowej Afryki i Szwecji do części III pyt. a) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

²⁶⁶ Zob. np. odpowiedzi Australii (jeden stan), Bośni i Hercegowiny, Niemiec (niektóre kraje federalne), Norwegii i Szwecji do części III pyt. a) i b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²⁶⁷ Odpowiedź Białorusi i Niemiec (niektóre kraje federalne) do części III pyt. a) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²⁶⁸ Odpowiedzi Australii (jeden stan), Republiki Czeskiej, Niemiec (niektóre kraje federalne), Malty i Singapuru do części III pyt. a) i b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²⁶⁹ Odpowiedź Izraela do części III pyt. a) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²⁷⁰ Odpowiedź Niemiec (niektóre kraje federalne) do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²⁷¹ *Ibid.*

²⁷² Odpowiedź Republiki Południowej Afryki do części III pyt. a) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²⁷³ Odpowiedź Republiki Korei do części III pyt. a) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²⁷⁴ Odpowiedź Wenezueli do części III pyt. a) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*) (w której wskazano, że Wenezuela korzysta z oprogramowania Apache Openmeetings, wersja 3.0.6 Release).

216. Ponadto można korzystać z różnego oprogramowania w zależności od charakteru wniosku, ponieważ zaangażowane organy i lokalizacje będą się różniły w zależności od tego, czy chodzi o wnioski na podstawie rozdziału I, czy rozdziału II. Na przykład jedno państwo udzielające odpowiedzi zauważyło, że chociaż zasadniczo nie korzysta z licencjonowanego oprogramowania na podstawie rozdziału I, czasem zdarza się to na podstawie rozdziału II²⁷⁵.

C1.2 Wykorzystanie usług komercyjnych dostawców

- 85 Osoby dążące do korzystania z technologii łączy wideo w przeprowadzaniu dowodu powinny zweryfikować, czy wykorzystanie szeroko dostępnych dostawców komercyjnych jest dozwolone przez właściwe organy państwowe.
- 86 W przypadku korzystania z usług komercyjnego dostawcy do celów przeprowadzania dowodu zachęca się uczestników i organy do zapewniania odpowiednich środków bezpieczeństwa.

217. Wraz ze wzrostem wykorzystania łatwo dostępnych aplikacji komunikatorów internetowych, które umożliwiają transmisję audio i wideo w czasie rzeczywistym, pojawiło się pytanie, czy można wykorzystać komercyjnego dostawcę (takiego jak Skype) do przeprowadzania dowodu za pośrednictwem łączy wideo oraz czy zapewnia to wystarczający poziom bezpieczeństwa transmisji.
218. Podczas gdy w profilach państw niektóre państwa udzielające odpowiedzi zgłosiły korzystanie z komercyjnych dostawców takich jak Skype²⁷⁶ i Skype dla firm²⁷⁷ lub Polycom RealPresence (wersja mobilna lub stacjonarna)²⁷⁸ do przeprowadzania dowodu przy użyciu łączy wideo, inne zezwalają na to tylko w wyjątkowych sytuacjach i wyłącznie na wniosek sądu wzywającego²⁷⁹. Wiele państw udzielających odpowiedzi nie zezwala na to w żadnych okolicznościach²⁸⁰.
219. Jedno państwo udzielające odpowiedzi wskazało, że przeprowadzenie dowodu za pośrednictwem komercyjnego dostawcy byłoby możliwe, gdyby bezpieczna sieć sądów mogła przyjmować połączenia IP (ponieważ obecnie dozwolone są tylko połączenia przychodzące

²⁷⁵ Odpowiedź Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii) do części III pyt. a) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²⁷⁶ Odpowiedzi Australii (jeden stan), Brazylii, Izraela, Malty i Meksyku do części III pyt.c) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²⁷⁷ Odpowiedzi Izraela i Portugalii do części III pyt.a) i c) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*). W odpowiedzi Portugalii wskazano również, że w przypadku gdy dowody mogą być przeprowadzone za pośrednictwem dostawców komercyjnych, sugeruje się wykorzystanie Skype ze względu na jego interoperacyjność ze Skype dla firm.

²⁷⁸ Odpowiedź Singapuru do części III pyt.c) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²⁷⁹ Odpowiedzi Finlandii i Polski do części III pyt.c) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²⁸⁰ Odpowiedzi Australii (dwa stany), Białorusi, Bośni i Hercegowiny, Bułgarii, Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong), Chorwacji, Cypru, Republiki Czeskiej, Estonii, Niemiec, Grecji, Węgier, Łotwy, Norwegii, Słowenii, Szwecji i Szwajcarii do części III pyt.c) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

ISDN), chociaż pozostawałoby to w gestii sędziego w zależności od przypadku²⁸¹.

220. Niektóre z obaw wyrażonych przez państwa udzielające odpowiedzi w odniesieniu do wykorzystania komercyjnych dostawców są następujące: preferuje się bezpieczne połączenie ustanowione indywidualnie między organem wzywającym a organem wezwanym²⁸²; komercyjny dostawca może przechowywać zawartość łącza wideo – powinno się unikać takiej sytuacji²⁸³; Skype lub inni komercyjni dostawcy nie są zintegrowani z infrastrukturą wideokonferencji właściwych organów²⁸⁴.

²⁸¹ Odpowiedź Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii) do części III pyt. c) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*). Aby zapoznać się z omówieniem IP i ISDN (dwóch rodzajów sieci), zob. **C2.2**.

²⁸² Odpowiedź Polski do części III pyt.c) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²⁸³ Odpowiedź Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong) do części III pyt.c) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²⁸⁴ Odpowiedź Łotwy do części III pyt.c) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

C2 Minimalne normy techniczne

87 Normy techniczne w każdym systemie łącza wideo powinny być uwzględniane całościowo w celu zapewnienia, aby każdy komponent wspierał skuteczne działanie systemu.

88 Zachęca się organy, aby spośród głównych sposobów nawiązywania połączenia za pośrednictwem łącza wideo rozważyły możliwości skorzystania z mostu videokonferencyjnego lub wielopunktowej jednostki sterującej, albo włączonej do systemu, albo za pośrednictwem usług podmiotu zewnętrznego, aby złagodzić obawy związane z interoperacyjnością, w szczególności w przypadku, gdy ma zostać nawiązane połączenie transgraniczne.

221. Podczas gdy oczywiście ważne jest, aby komponenty spełniały najwyższe możliwe normy, tak jak w przypadku każdej infrastruktury technologicznej, technologia umożliwiająca łącze wideo może być tylko tak silna jak jej najsłabsze ogniwo. W związku z tym przy określaniu wymaganej jakości i norm dla każdego komponentu potrzebne jest całościowe podejście.
222. Jako punkt wyjścia należy zwrócić uwagę na cztery główne sposoby nawiązywania połączenia z użyciem łącza wideo, mianowicie: „bezpośrednio” pomiędzy systemami, za pośrednictwem „mostu” videokonferencyjnego lub poprzez rozszerzenie głównej sali rozpraw na odległy punkt albo odwrotnie – poprzez wprowadzenie odległego punktu do systemu głównej sali rozpraw. Każdy z tych sposobów ma swoje zalety, ale ich wykorzystanie zależy przede wszystkim od typów systemów i możliwości każdego z miejsc, których to dotyczy.
223. Po pierwsze, aby nawiązać skuteczne, bezpośrednie połączenie z użyciem łącza wideo, sprzęt w każdym miejscu musi być interoperacyjny (np. rodzaj sieci i protokoły kodeków)²⁸⁵. Aby to zapewnić, wykorzystywany sprzęt powinien być w stosownych przypadkach zgodny z uznanymi normami branżowymi, mianowicie z tymi zalecanymi przez Sektor Normalizacji Telekomunikacji Międzynarodowego Związku Telekomunikacyjnego (ITU-T)²⁸⁶. Zaletą tego bezpośredniego połączenia w stylu „od punktu do punktu” jest zachowanie funkcjonalności i pełnego zakresu możliwości systemów, takich jak stosowanie wielu kamer czy ekranów.
224. Po drugie, w zakresie, w jakim sprzęt nie jest interoperacyjny, obiekty są połączone różnymi sieciami lub niezgodnymi protokołami, lub połączone mają być więcej niż dwa miejsca, konieczne może być zastosowanie usługi mostu komunikacyjnego²⁸⁷. Jak wskazano w glosariuszu, most videokonferencyjny (czasem zwany po prostu „mostem”, znany również jako wielopunktowa jednostka sterująca lub „brama”) to połączenie oprogramowania i sprzętu komputerowego umożliwiające stworzenie wirtualnego pokoju spotkań oraz pełniące funkcję „mostu” dzięki łączeniu miejsc i, w stosownych przypadkach, dokonywaniu konwersji (np. sygnału sieci,

²⁸⁵ Zob. np. C2.1 i C2.2.

²⁸⁶ Normy ITU-T są wydawane jako „zalecenia” i można je znaleźć w wykazie „Recommendations by series” dostępnym pod następującym adresem: <<https://www.itu.int/ITU-T/recommendations/index.aspx>> [data dostępu: 4 marca 2020 r.].

²⁸⁷ Projekt „Handshake”, „D2.1 Overall Test Report”, s. 18–19.

protokołów kodeków lub rozdzielczości dźwięku lub obrazu)²⁸⁸. „Most” może być albo wbudowany w infrastrukturę łączy wideo w danym obiekcie, albo dostarczany przez podmiot zewnętrzny, który może również oferować dodatkowe usługi, takie jak łączenie się z obiektami i monitorowanie połączenia i ogólnej jakości. W związku z tym niektóre organy mogą preferować most wbudowany w ich własną infrastrukturę, aby uniknąć potencjalnych problemów z bezpieczeństwem w przypadku świadczenia usługi mostu komunikacyjnego przez podmiot zewnętrzny. Niezależnie od tego, w jaki sposób jest to zarządzane, najważniejsze jest, aby wielopunktowa jednostka sterująca była odpowiednio skonfigurowana do obsługi połączeń przychodzących i wychodzących, tam gdzie umożliwiają to praktyki lub protokoły bezpieczeństwa. Na przykład zaleca się, aby wielopunktowa jednostka sterująca była skonfigurowana w sposób umożliwiający bezpośrednie łączenie z zagranicznym punktem końcowym i – podobnie – umożliwiający przyjmowanie połączeń z zagranicznych punktów końcowych²⁸⁹. Pozwoli to uniknąć sytuacji, w której wielopunktowe jednostki sterujące obu organów umożliwiają tylko połączenia przychodzące, zasadniczo tworząc impas, przy czym żadna z jednostek nie jest w stanie nawiązać połączenia²⁹⁰.

225. Dwa ostatnie warianty działają w podobny sposób, a trzeci wariant polega na tym, że system łączy wideo sali rozpraw jest „rozszerzony” na oddalony obiekt poprzez zdalne połączenie, a zainstalowana w oddalonym obiekcie aplikacja łączy się z wbudowanym kodekiem głównej sali rozpraw. Wymaga to jednak od sali rozpraw nie tylko obsługi połączeń sieciowych IP, ale również podłączenia do internetu, co może budzić obawy niektórych organów o bezpieczeństwo.
226. Czwartą możliwością nawiązania połączenia z użyciem łączy wideo jest natomiast włączenie oddalonego obiektu do systemu łączy wideo głównej sali rozpraw, ale po prostu jako wejście „pomocnicze”, które pozwala na podłączenie oddalonego obiektu przy jednoczesnym zachowaniu jego bezpiecznego ograniczenia i odróżnienia od systemu łączy wideo głównej sali rozpraw.
227. Niezależnie od tego, jakie rozwiązania technologiczne są stosowane, zalecane są następujące „minimalne” normy techniczne w celu zapewnienia połączenia o odpowiedniej jakości, które ostatecznie ułatwi dostęp do wymiaru sprawiedliwości osobom uczestniczącym zdalnie w porównaniu z tymi, które uczestniczą osobiście.

²⁸⁸ Należy zauważyć, że jeśli most zapewnia skuteczną zdolność do transkodowania, osoby będą łączone za pośrednictwem mostu wideokonferencyjnego „przy najwyższej prędkości i najlepszej możliwej jakości, którą może zapewnić ich indywidualny system” (w rezultacie uczestnicy mogą doświadczać różnych poziomów jakości wideo i audio). Jeżeli nie jest zapewniane skuteczne transkodowanie, most będzie nawiązywał połączenia przy najniższym wspólnym mianowniku (tj. najwolniejszym połączeniu). Aby uzyskać dodatkowe informacje, zob. Polycom, Biała Księga, *An Introduction to the Basics of Video Conferencing*, 2013 r., dostępna na stronie internetowej: < <http://www.polycom.com/content/dam/polycom/common/documents/whitepapers/intro-video-conferencing-wp-engb.pdf> > [data dostępu: 4 marca 2020 r.].

²⁸⁹ Projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 190), s. 24.

²⁹⁰ Testy przeprowadzone w kontekście projektu „Handshake” wykazały również, że jeśli oba punkty końcowe łączy nawiązują połączenie z wielopunktowej jednostki sterującej, mogą pojawić się problemy, takie jak powstawanie pętli lub zakończenie połączenia. Zob. projekt „Handshake” (*ibid.*), s. 17–18.

C2.1 Kodek

89 Kodeki powinny być zgodne z odpowiednimi normami branżowymi, umożliwiając co najmniej jednoczesną transmisję audio i wideo.

228. Kodek, który zdefiniowano w glosariuszu, jest kluczowym elementem systemu łącza wideo i powinien być zgodny z pozostałymi elementami systemu. Systemy łącza wideo zazwyczaj składają się zarówno z kodeka wideo, jak i kodeka audio oraz z kodeks danych lub tekstu.
229. Z profili państwa wyraźnie wynika, że dostępna jest szeroka gama kodeków²⁹¹. Większość państw udzielających odpowiedzi wskazała, że ich organy stosują albo kodeki Cisco (w tym z Cisco Tandberg), albo kodeki Polycom²⁹². Jak zgłosiły państwa udzielające odpowiedzi, inne wykorzystywane kodeki są produkowane przez producentów takich jak Aethra²⁹³, Avaya²⁹⁴, AVer²⁹⁵, Google²⁹⁶, Huawei²⁹⁷, LifeSize²⁹⁸, Openmeetings²⁹⁹, Sony³⁰⁰ i Vido³⁰¹.
230. Niezależnie od tego, który producent został wybrany, stosowane kodeki powinny spełniać normy ITU-T lub równoważne normy. Normy ITU-T dotyczące kodeków wideo określono w zaleceniach H.261, H.263, H.264 i H.265³⁰². Normy ITU-T dotyczące kodeków audio określono w zaleceniach G.711, G.719, G.722, G.722.1, G.723.1, G.728 i G.729³⁰³. Inne kodeki audio wykorzystywane

²⁹¹ Zob. streszczenie odpowiedzi (*op. cit.* przypis 4), część III pyt. b).

²⁹² W przypadku kodeków Cisco (lub Cisco Tandberg) zob. odpowiedzi Australii (jeden stan), Białorusi (niektóre sądy), Bośni i Hercegowiny, Bułgarii, Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong Chińskiej Republiki Ludowej), Francji, Łotwy, Niemiec (niektóre lokalizacje), Norwegii i Szwecji w części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12). W przypadku kodeków Polycom zob. odpowiedzi Australii (jeden stan), Republika Czeskiej, Estonii, Finlandii, Niemiec (niektóre lokalizacje), Węgier, Malty, Singapuru, Słowenii i Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii) do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²⁹³ Odpowiedzi Cypru i Rumunii (zob. załącznik II) do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²⁹⁴ Odpowiedź Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong) do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²⁹⁵ Odpowiedź Bułgarii do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²⁹⁶ Odpowiedź Wenezueli do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²⁹⁷ Odpowiedź Litwy do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²⁹⁸ Odpowiedzi Białorusi (niektóre sądy) i Niemiec (niektóre lokalizacje) do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

²⁹⁹ Odpowiedź Wenezueli do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

³⁰⁰ Odpowiedzi Chorwacji i Niemiec (niektóre lokalizacje) do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

³⁰¹ Odpowiedź Republiki Korei do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

³⁰² Zob. wykaz „Recommendations by series” (*op. cit.* przypis 286), seria H.

³⁰³ *Ibid.*, seria G.

w państwach udzielających odpowiedzi obejmują: AAC-LD³⁰⁴, SPEEX³⁰⁵, HWA-LD³⁰⁶, Siren³⁰⁷ i ASAO³⁰⁸. Norma dotycząca kodeka danych (np. do przesyłania napisów lub tekstu za pomocą łącza wideo) jest objęta zaleceniem T.120³⁰⁹.

C2.2 Sieci

- 90 Zaleca się korzystanie z sieci IP i zarezerwowanie ISDN (jeśli jest dostępna)³¹⁰ do wykorzystania jako sieć zapasowa lub awaryjna.
- 91 Jeśli jest to możliwe, zachęca się organy do wyposażania sieci w możliwości wielopunktowe.

231. Najpowszechniej używanymi sieciami do transmisji z użyciem łącza wideo są sieć cyfrowa z integracją usług (ISDN) i protokół internetowy (IP)³¹¹. ISDN, która początkowo była akceptowanym środkiem łącza wideo, zapewnia cyfrową komunikację za pośrednictwem linii telefonicznej. Natomiast sieć IP, która korzysta do celów transmisji z internetu, stała się przeważającą siecią w zakresie wideokonferencji, ponieważ zazwyczaj zapewnia większą szerokość pasma, umożliwiając uzyskanie lepszej jakości obrazu i dźwięku³¹².
232. W profilach państw większość państw udzielających odpowiedzi wskazała, że w celu umożliwienia łącza wideo stosuje się zarówno połączenia IP, jak i ISDN³¹³. Niektóre państwa

³⁰⁴ Odpowiedzi Bośni i Hercegowiny, Litwy, Rumunii i Szwecji do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

³⁰⁵ Odpowiedź Republiki Korei do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

³⁰⁶ Odpowiedź Litwy do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

³⁰⁷ Odpowiedź Singapuru do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

³⁰⁸ Odpowiedź Wenezueli do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*) (ten konkretny kodek jest również znany jako „Nellymoser”).

³⁰⁹ Zob. wykaz „Recommendations by series” (*op. cit.* przypis 286), seria T.

³¹⁰ W nadchodzących latach ISDN zostanie stopniowo wycofana w znacznej części Europy. Niektóre państwa członkowskie UE zakończyły już przejście z sieci opartych na ISDN na te oparte na IP i oczekuje się, że inne zakończą to przejście najpóźniej do 2025 r. Zob. Komitet ds. Łączności Elektronicznej (ECC) Europejskiej Konferencji Administracji Poczтовых i Telekomunikacyjnych (CEPT), *ECC Report 265: Migration from PSTN/ISDN to IP-based networks and regulatory aspects*, 2017, dostępne na stronie internetowej:

< <https://www.ecodocdb.dk/download/754b9fdf-e4c5/ECCRep265.pdf> > [data dostępu: 4 marca 2020 r.].

³¹¹ M. E. Gruen i C. R. Williams (*op. cit.* przypis 14), s. 6–7. Zob. również glosariusz.

³¹² Projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 190), s. 18.

³¹³ Odpowiedzi Australii (niektóre stany zgłosiły posiadanie albo ISDN albo wyłącznie IP), Brazylii, Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong), Chorwacji, Cypru, Francji (w trakcie procesu przejścia z ISDN na IP ukończonego w 75%), Łotwy, Litwy, Niemiec, Norwegii, Polski, Portugalii, Republiki Korei (korzystającej z asymetrycznego cyfrowego łącza abonenckiego (ADSL) w celu połączenia się z usługodawcą), Singapuru, Słowenii, Szwecji i Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii) do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

udzielające odpowiedzi zgłosiły korzystanie wyłącznie z sieci IP³¹⁴.

233. W kontekście ISDN nie istnieje żadna globalna norma, w związku z czym występują różne formy tej technologii. Systemy wideokonferencji korzystające z ISDN automatycznie przechodzą na wspólną normę, którą ustanowiono w zaleceniu ITU-T H.320, nadrzędnym zaleceniu dotyczącym transmisji obrazu i dźwięku za pośrednictwem ISDN³¹⁵. Natomiast przejście to nie jest konieczne w przypadku IP, ponieważ norma ta jest spójna na całym świecie za pośrednictwem komunikacji internetowej. ITU-T ogłosił zalecenie w tym zakresie: H.323, które jest normą stosowaną w wielu państwach udzielających odpowiedzi³¹⁶. Alternatywną normą IP również stosowaną w wielu państwach udzielających odpowiedzi jest protokół inicjowania sesji (SIP)³¹⁷.
234. Wyniki projektu „Handshake” uwypuklają kilka innych ważnych aspektów związanych z parametrami sieci. Po pierwsze, w idealnej sytuacji oprogramowanie „Gatekeeper” powinno być zintegrowane z systemem wideokonferencyjnym w celu zarządzania siecią (w tym dodawaniem prefiksów i nawiązywaniem połączeń) i jej interakcjami z zaporą sieciową³¹⁸. Po drugie, w zakresie, w jakim sprzęt nie jest interoperacyjny lub połączony z różnymi sieciami (tj. połączenia ISDN z IP), konieczne może być zastosowanie usługi wideokonferencyjnego mostu komunikacyjnego (jak omówiono powyżej w pkt 224)³¹⁹. Po trzecie, taki most może być również potrzebny do koordynacji wykorzystania łącza wideo obejmującego co najmniej trzy dyskretne punkty końcowe lub do zarządzania wieloma połączeniami z użyciem łącza wideo jednocześnie³²⁰. W profilach państw większość państw udzielających odpowiedzi wskazała, że połączenia wielopunktowe są możliwe w ramach systemów ich organów³²¹.

³¹⁴ Odpowiedzi Białorusi, Bośni i Hercegowiny, Bułgarii, Republiki Czeskiej (korzysta z ISDN do testów), Estonii, Finlandii, Węgier, Izraela, Malty i Wenezueli i do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

³¹⁵ Zob. wykaz „Recommendations by series” (*op. cit.* przypis 286), seria H.

³¹⁶ Odpowiedzi Bośni i Hercegowiny, Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong Chińskiej Republiki Ludowej), Cypru, Finlandii, Francji, Izraela, Malty, Niemiec (niektóre lokalizacje), Portugalii, Republiki Czeskiej, Singapuru, Słowenii i Węgier do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

³¹⁷ Odpowiedzi Bośni i Hercegowiny, Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong), Republiki Czeskiej, Finlandii, Francji, Niemiec (niektóre lokalizacje), Izraela, Malty, Portugalii (w trakcie opracowywania) i Szwecji do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

³¹⁸ Projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 190), s. 25.

³¹⁹ *Ibid.* Zob. również odpowiedź Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii) (które korzysta z bezpiecznej sieci z „łączem pomostowym”) do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

³²⁰ Projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 190), s. 17. Zob. np. odpowiedzi Łotwy, Norwegii, Portugalii i Szwecji do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*), w którym odniesiono się konkretnie do wielopunktowej jednostki sterującej.

³²¹ Odpowiedzi Australii (dwa stany), Białorusi, Brazylii (w większości przypadków), Bośni i Hercegowiny, Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong), Republiki Czeskiej, Estonii, Finlandii, Francja (za pośrednictwem usługi pomostowej Ministerstwa Sprawiedliwości), Niemiec (niektóre miejsca), Węgier, Izraela, Republiki Korei (do 100 uczestników), Łotwy, Litwy (do 46 uczestników), Malty, Norwegii, Polski (nie we wszystkich sądach), Portugalii, Rumunii, Singapuru, Słowenii (do 20 uczestników), Szwecji (do 5 uczestników na jednostkę lub więcej za pośrednictwem wielopunktowej jednostki sterującej) i Wenezueli do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

C2.3 Szerokość pasma

- 92 Zachęca się organy do zapewnienia swojej sieci maksymalnej możliwej szerokości pasma.
- 93 W zależności od sieci zalecana szerokość pasma wynosi obecnie co najmniej 1,5–2 megabitów na sekundę dla sieci IP (lub co najmniej 384 kilobitów na sekundę dla sieci ISDN).

235. Dostarczenie wystarczającej szerokości pasma to zarówno jeden z najważniejszych, jak i potencjalnie jeden z najdroższych elementów świadczenia usługi łącza wideo. Kodeki mogą zapewnić odpowiednią jakość obrazu i dźwięku tylko przy wystarczającej szerokości pasma. Należy o tym pamiętać przy opracowywaniu systemów łącza wideo, zapewniając najwyższą możliwą szerokość pasma, nawet jeśli szerokość pasma może być później ograniczona w praktyce przez możliwości sieci lub internetu w zakresie szerokości pasma³²². Podobnie nawet w przypadku systemów z największymi możliwościami w zakresie szerokości pasma należy mieć na uwadze niezawodność i wydajność połączenia sieciowego, ponieważ najmniejsza przerwa lub niespójność może ograniczyć zdolność systemu do świadczenia najlepszej możliwej usługi. Na przykład testy przeprowadzone w trakcie projektu „Handshake” potwierdziły, że możliwości połączenia ISDN w zakresie szerokości pasma są znacznie mniejsze (tj. występuje mniejsza prędkość transmisji, zwykle około 384 kilobitów na sekundę) niż możliwości połączenia sieci IP (tj. zwykle co najmniej 1,5 megabita na sekundę³²³). Z tego powodu takie systemy powinny pozostawać rozwiązaniem drugorzędym lub „zapasowym”.
236. Większość sprzętu do wideokonferencji umożliwia obecnie transmisje w wysokiej rozdzielczości (high definition, HD) (zazwyczaj rozdzielczość 720–1080 linii), a wymagana szerokość pasma dla takiej transmisji dla połączenia jednopunktowego wynosi co najmniej 1,2–1,5 megabita na sekundę³²⁴. Logiczne jest zatem, jak zauważają Gruen i Williams, że połączenia wielopunktowe wymagają większej szerokości pasma – zasadniczo szerokości pasma pomnożonej przez co najmniej liczbę wymaganych punktów (np. 5 megabitów na sekundę dla połączenia czteropunktowego)³²⁵. We wnioskach w projekcie „Handshake” podobnie zalecono, aby szerokość pasma jakiegokolwiek systemu łącza wideo była zatem wystarczająco duża do obsługi maksymalnej liczby wymaganych sesji, które mają być oferowane jednocześnie w okresach szczytowych³²⁶. Należy zauważyć, że obawy te mogą być częściowo złagodzone poprzez wykorzystanie mostu wideokonferencyjnego (jak omówiono powyżej w pkt 224), chociaż sam

³²² E. Rowden i in. (*op. cit.* przypis 45), s. 121; Sąd Federalny Australii (*op. cit.* przypis 15), s. 2.

³²³ Projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 190), s. 19.

³²⁴ M. E. Gruen i C. R. Williams (*op. cit.* przypis 14), s. 8–9. Zob. również odpowiedzi Bułgarii, Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong), Estonii, Francji, Niemiec, Węgier, Łotwy, Malty, Norwegii, Polski, Portugalii i Słowenii do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12) – wszystkie te państwa zgłosiły, że mają albo możliwość korzystania z wysokiej rozdzielczości (HD), albo *zarówno* z wysokiej, jak i ze standardowej rozdzielczości (HD/SD). Zob. również odpowiedzi Białorusi i Chorwacji, które zgłosiły możliwość korzystania wyłącznie ze standardowej rozdzielczości (SD), do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

³²⁵ M. E. Gruen i C. R. Williams (*op. cit.* przypis 14), s. 9.

³²⁶ W przypadku połączeń IP w projekcie zalecono ponadto dodatkowy bufor z „gwarantowaną priorytetową szerokością pasma (tj. minimalna szerokość pasma plus 20%). Zob. projekt „Handshake” (*loc. cit.* przypis 323).

most musi mieć wystarczającą szerokość pasma.

237. W profilach państw państwa udzielające odpowiedzi zgłosiły zróżnicowany zakres potencjalnych szerokości pasma i prędkości transmisji, nawet w ramach dwóch głównych typów połączeń sieciowych³²⁷. Wiele państw udzielających odpowiedzi zgłosiło minimalne możliwości wynoszące 2 megabity na sekundę lub wyższe³²⁸, przy czym największa zgłoszona możliwa szerokość pasma wynosiła 8 megabitów na sekundę (w przypadku połączenia IP)³²⁹. Jak zauważono powyżej, głównym czynnikiem determinującym jest rodzaj wykorzystywanej sieci, ponieważ połączenia sieciowe IP zwykle pozwalają na znacznie większą szerokość pasma.

C2.4 Szyfrowanie

- 94 Zalecane jest szyfrowanie sygnałów zgodnie ze normą branżową, przy czym praktyka organów potwierdza, że jest ono powszechnie stosowane.
- 95 Jeżeli stosuje się szyfrowanie, powinno ono być ustawione na „automatyczne” lub „jak najlepsze”, aby zminimalizować problemy ze zgodnością z innymi rodzajami szyfrowania.

238. Podczas gdy w sprawach karnych może się to zazwyczaj wydawać bardziej istotne, transgraniczne transmisje wideo w sprawach cywilnych i handlowych powinny być w równym stopniu zabezpieczone przed nielegalnym przechwyceniem przez osoby trzecie przy użyciu środków proporcjonalnych do delikatnego charakteru sprawy³³⁰. Wykorzystanie zapory sieciowej lub sieci ISDN może pozwolić na zminimalizowanie ryzyka nielegalnego dostępu do transmisji, chociaż od jakiegoś czasu połączenia IP są preferowane w porównaniu z ISDN³³¹.
239. Niezależnie od tego, jakiej sieci się używa, w projekcie „Handshake” stwierdzono, że dodatkowe sposoby minimalizowania nieuprawnionego dostępu, takie jak szyfrowanie rzeczywistych transmitowanych sygnałów, są zdecydowanie zalecane³³². W profilach państw większość państw udzielających odpowiedzi zgłosiła zastosowanie jakiejś formy dodatkowego zabezpieczenia lub szyfrowania³³³. Najpowszechniej zgłaszanym rodzajem szyfrowania wśród państw udzielających

³²⁷ Zob. zasadniczo streszczenie odpowiedzi (*op. cit.* przypis 4), część III pyt. b).

³²⁸ Zob. np. odpowiedzi Białorusi, Bośni i Hercegowiny, Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong), Republiki Czeskiej, Francji, Węgier, Litwy, Malty, Polski i Portugalii do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

³²⁹ Odpowiedź Litwy do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

³³⁰ Projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 15), s. 19.

³³¹ Zob. np. M. Reid, „Multimedia conferencing over ISDN and IP Networks using ITU-T H-series recommendations: architecture, control and coordination”, *Computer Networks*, t. 31, 1999, s. 234.

³³² Projekt „Handshake” (*loc. cit.* przypis 323).

³³³ Tj. 22 państwa udzielające odpowiedzi. Zob. odpowiedzi Białorusi, Bośni i Hercegowiny, Bułgarii, Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong), Chorwacji, Cypru, Republiki Czeskiej, Estonii, Finlandii, Francji, Niemiec (niektóre miejsca), Węgier, Izraela, Republiki Korei, Łotwy, Litwy, Malty, Norwegii, Portugalii, Rumunii, Słowenii i Szwecji do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

odpowiedzi był AES (symetryczny szyfr blokowy)³³⁴, stosowany w około połowie państw udzielających odpowiedzi³³⁵. Inne metody szyfrowania zależą od rodzaju sieci i wykorzystywanego systemu, ale zasadniczo są zgodne z normą ITU-T, zalecenie H.235³³⁶.

240. Ponadto aby zminimalizować problemy ze zgodnością spowodowane przez wykorzystanie różnych metod szyfrowania, zaleca się również wybór na urządzeniu ustawienia szyfrowania „automatyczne” lub „jak najlepsze”³³⁷. W zależności od wykorzystywanych sieci może nawet zaistnieć potrzeba uzgodnienia przez organ wzywający i organ wezwany konkretnej metody szyfrowania (np. w przypadku sieci IP).

C2.5 Dźwięk (mikrofony i głośniki)

- 96 Zachęca się organy do zainstalowania dodatkowego systemu audio, aby zwiększyć jakość dźwięku obecnego sprzętu wykorzystywanego do łącza wideo.
- 97 Zaleca się, aby sala przesłuchań była wyposażona w wystarczającą liczbę mikrofonów i głośników, aby obsłużyć wszystkie podmioty.

241. Sala przesłuchań powinna co do zasady być wyposażona w system audio podłączony do sprzętu łącza wideo, z regulowaną głośnością i wystarczającą liczbą głośników do wyraźnego odtwarzania dźwięku w całej sali (tj. bez opierania się jedynie głośników, które normalnie znajdują się na wyświetlaczu wideo)³³⁸. Mikrofony powinny być w możliwym zakresie umieszczone przy miejscu każdego z wypowiadających się uczestników w sali, ale w taki sposób, aby zminimalizować rozpraszanie lub utrudnienia³³⁹.
242. Ostatecznie, jak określono w trakcie kompleksowego badania w jednej z umawiających się stron, istnieje pięć kluczowych aspektów do rozważenia przy wyborze odpowiedniego systemu audio: zrozumiałość; neutralność brzmienia; wzmocnienie (bez sprzężenia zwrotnego); lokalizacja źródła i komfort akustyczny³⁴⁰.

³³⁴ Zob. np. amerykański Narodowy Instytut Standaryzacji i Technologii (NIST), „Announcing the Advanced Encryption Standard (AES)”, *Federal Information Processing Standards Publication*, t. 197, 2001.

³³⁵ Odpowiedzi Białorusi, Bośni i Hercegowiny, Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong), Republiki Czeskiej, Estonii, Finlandii, Francji, Niemiec (niektóre miejsca), Republiki Korei, Litwy, Norwegii, Portugalii, Rumunii, Słowenii i Szwecji do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

³³⁶ Zob. wykaz „Recommendations by series” (*op. cit.* przypis 286), seria H. Zob. np. odpowiedzi Litwy (H.235), Portugalii (H.235) i Rumunii (H.233, H.234, H.235) do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

³³⁷ Projekt „Handshake” (*loc. cit.* przypis 204).

³³⁸ M. E. Gruen i C. R. Williams (*op. cit.* przypis 14), s. 12.

³³⁹ E. Rowden i in. (*op. cit.* przypis 45), s. 118. Zob. również odpowiedź Węgier do części III pyt. b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12), w której wskazano, że dostępne są po dwa mikrofony na zestaw do łącza wideo.

³⁴⁰ Pełne omówienie tego przeprowadzonego w Australii badania znajduje się w E. Rowden i in. (*op. cit.* przypis 45), s. 117.

C2.6 Transmisja wideo (kamery i ekrany)

- 98 W miarę możliwości kamery powinny mieć funkcje panoramowania, przechylania i przybliżania.
- 99 Zaleca się, aby kamery i ekrany mogły transmitować obraz wideo w wysokiej rozdzielczości (720p), obsługując rozdzielczość co najmniej 1280x720 pikseli.
- 100 Uczestników i organy zachęca się do sprawdzenia dodatkowych wymogów przed przesłuchaniem (takich jak widok całego pomieszczenia, możliwości dzielenia ekranu lub kamery dokumentowe).

243. Jeśli chodzi o możliwości kamery, jak wspomniano powyżej (**B7.1**), zalecane są różne widoki, w tym zbliżenia lub widoki szerokokątne, które są wstępnie ustawione, jeśli są dostępne³⁴¹. Z doświadczenia w Unii Europejskiej wynika, że tam, gdzie to możliwe, kamery powinny posiadać wymagane funkcje „panoramowania”, „pochylania” i „powiększania”, pamiętając o konieczności zachowania proporcji wyświetlania, jak również o możliwości, że sędzia przewodniczący może wymagać więcej opcji lub widoków niż inni uczestnicy³⁴².
244. Biorąc pod uwagę, że – jak zauważyli niektórzy komentatorzy – szczególną wagę przywiązuje się do zdolności sędziów przewodniczących do oceny zachowania i niuansów w postępowaniach z użyciem łącza wideo³⁴³, zarówno kamery, jak i ekrany powinny być wyposażone tak, aby obsługiwać jak najwyższą rozdzielczość. Z ostatnich badań w Unii Europejskiej wynika, że zalecane parametry wysokiej rozdzielczości to co najmniej 720p przy rozdzielczości 1280x720 pikseli i częstotliwości klatek wynoszącej 25–30 klatek na sekundę³⁴⁴. Zgodnie z zaleceniem ITU-T H.265 nowsza norma ustanowiona dla wysokowydajnego kodowania wideo obsługuje rozdzielczości aż do 8192x4320 pikseli (obejmujące zarówno 4K, jak i 8K)³⁴⁵, ale zdolność systemu do korzystania z takiej ultrawysokiej rozdzielczości zależy w dużej mierze od dostępnej szerokości pasma (zob. również **C2.3**)³⁴⁶.
245. Optymalny rozmiar ekranu będzie zależał od czynników takich jak rozmiar sali przesłuchań oraz od tego, czy wyświetlacz jest podzielony, czy pełnoekranowy. Na ogół pożądane jest, aby obraz był zbliżony do naturalnej wielkości, co daje wyraźny obraz danej osoby³⁴⁷. Ekrany powinny mieć minimalną rozdzielczość zgodną z normą Wide Extended Graphics Array (WXGA)³⁴⁸.

³⁴¹ *Ibid.*, s. 58.

³⁴² Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym (*op. cit.* przypis 16), s. 18–19. Zob. również odpowiedź Niemiec do części III pyt. e) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12); E. Rowden i in. (*op. cit.* przypis 45), s. 120–121.

³⁴³ Zob. np. R. A. Williams (*op. cit.* przypis 1), s. 21.

³⁴⁴ Projekt „Handshake” (*loc. cit.* przypis 323).

³⁴⁵ Zob. wykaz „Recommendations by series” (*op. cit.* przypis 286), seria H.

³⁴⁶ Projekt „Handshake” (*op. cit.* przypis 190), s. 27.

³⁴⁷ M. E. Gruen i C. R. Williams (*op. cit.* przypis 14), s. 12.

³⁴⁸ Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym (*op. cit.* przypis 16), s. 19.

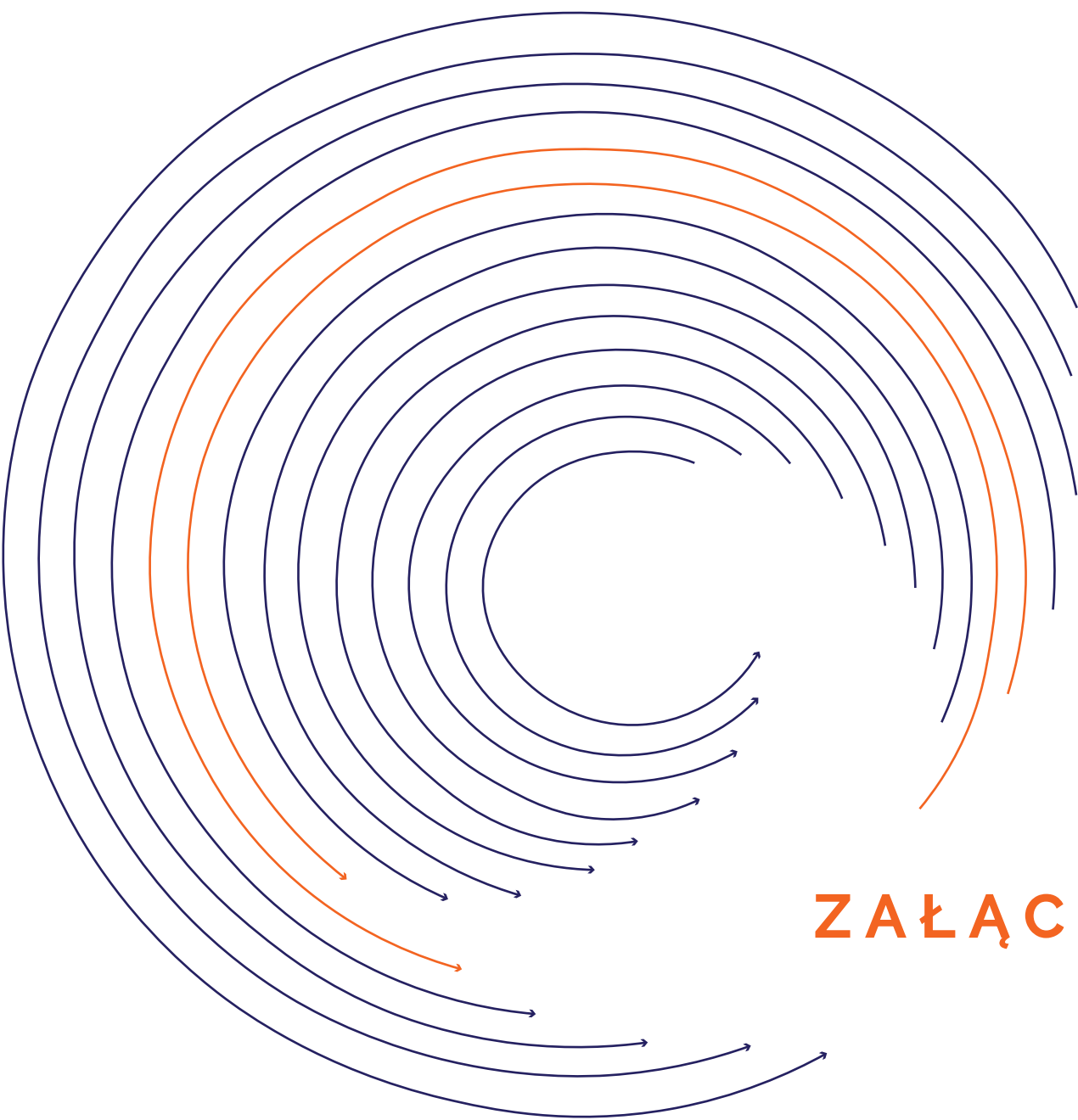
246. W zależności od wymogów sędziego przewodniczącego, stron, osoby przesłuchiwanej lub innych zainteresowanych osób przesłuchanie może wymagać użycia ekranów z możliwością dzielenia ekranu. W profilach państw znaczna większość państw udzielających odpowiedzi zgłosiła, że mają możliwość wyświetlania podzielonego ekranu lub wielu ekranów, co umożliwia przekazywanie wielu kanałów wideo w ramach jednej transmisji z użyciem łącza wideo³⁴⁹. Wyświetlanie (co najmniej) dwóch obrazów ułatwia norma ustanowiona w zaleceniu ITU-T H.239³⁵⁰.
247. W profilach państw wiele państw udzielających odpowiedzi wskazało, że wykorzystywane kamery muszą mieć możliwość uchwycenia całej sali lub wszystkich uczestników, w szczególności sędziego przewodniczącego i osób uczestniczących za pomocą łącza wideo³⁵¹. Jedno państwo udzielające odpowiedzi zgłosiło również, że podczas przesłuchania kamera nie może być przemieszczana, a czas musi być stale wyświetlany na ekranie³⁵².
248. Jak zauważono w **B4.1**, w niektórych przypadkach kamera dokumentowa lub inna możliwość prezentacji lub współdzielenia ekranu może być pożądana lub konieczna do umożliwienia wyświetlania dokumentów lub dowodów rzeczowych. W takich przypadkach strony chcące polegać na tych możliwościach oglądania podczas postępowań prowadzonych z użyciem łącza wideo powinny z wyprzedzeniem złożyć odpowiednie zapytania do organu wezwanego.

³⁴⁹ Zob. odpowiedzi Australii (większość stanów), Białorusi, Brazylii (w większości przypadków), Bośni i Hercegowiny, Bułgarii, Chin (Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong) (tylko w jednym miejscu), Chorwacji, Cypru, Republiki Czeskiej, Estonii, Finlandii, Francji, Niemiec (niektóre miejsca), Izraela, Republiki Korei (możliwość dzielenia ekranu na do 8 części), Węgier, Łotwy (możliwość dzielenia ekranu na do 16 części), Litwy, Malty, Norwegii (zależnie od sprzętu), Portugalii, Rumunii, Singapuru, Słowenii, Szwecji i Wenezueli do części III pyt.b) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

³⁵⁰ Zob. wykaz „Recommendations by series” (*op. cit.* przypis 286), seria H.

³⁵¹ Zob. np. odpowiedzi Australii, Finlandii, Niemiec, Węgier, Portugalii i Zjednoczonego Królestwa (Anglii i Walii) do części III pyt. e) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*op. cit.* przypis 12).

³⁵² Zob. odpowiedź Węgier do części III pyt. e) kwestionariusza dotyczącego profilu państwa (*ibid.*).

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK I

**Zbiór dobrych
praktyk**

CZĘŚĆ A ROZPOCZĘCIE KORZYSTANIA Z ŁĄCZA WIDEO**A1 WSTĘPNE ROZWAŻANIA****A1.1 Podstawa prawna**

- a. Korzystanie z łącza wideo na podstawie prawa wewnętrznego
 - 1 Zgodnie z art. 27 konwencji nie zabrania się stosowania prawa wewnętrznego do przeprowadzania dowodu przy użyciu łącza wideo w mniej rygorystycznych warunkach.
 - 2 Po pierwsze, organy powinny sprawdzić, czy zgodnie z prawem wewnętrznym w miejscu, w którym toczy się postępowanie, dopuszcza się przeprowadzanie dowodu przy użyciu łącza wideo.
 - 3 Po drugie, organy powinny sprawdzić, czy zgodnie z prawem wewnętrznym w miejscu, w którym toczy się postępowanie, nie zabrania się przeprowadzania dowodu przy użyciu łącza wideo, także w drodze „statusów blokujących”, lub nie zakazuje się tego w prawie karnym.
- b. Korzystanie z łącza wideo na podstawie innych instrumentów
 - 4 Ponieważ konwencja nie stanowi odstępstwa od innych instrumentów (art. 32), organy powinny sprawdzić, czy w danym przypadku mogą obowiązywać inne instrumenty dwustronne lub wielostronne.
- c. Korzystanie z łącza wideo na podstawie konwencji o przeprowadzaniu dowodów
 - 5 Ani duch, ani litera konwencji nie stanowią przeszkody w korzystaniu z nowych technologii, a stosowanie konwencji z połączeniu z ich wykorzystaniem może być korzystne.
 - 6 Umawiające się strony nie zgadzają się co do tego, czy konwencja ma charakter obligatoryjny (tj. czy konwencja musi być stosowana za każdym razem, gdy dowód ma zostać przeprowadzony za granicą, czy to osobiście, czy za pomocą łącza wideo). Niezależnie od tej różnicy poglądów, komisja specjalna zaleciła, aby w przypadku poszukiwania dowodów za granicą umawiające się strony dawały pierwszeństwo konwencji (zasada pierwszeństwa).
 - 7 Odwołanie się do konwencji lub innych mających zastosowanie traktatów jest zasadniczo zgodne z przepisami statusów blokujących.

A1.2 Bezpośrednie a pośrednie przeprowadzanie dowodu

- 8 Umawiające się strony mają podzielone opinie na temat tego, czy bezpośrednie przeprowadzanie dowodu na podstawie rozdziału I konwencji jest dozwolone. Organы powinny sprawdzić, czy bezpośrednie przeprowadzanie dowodu jest dozwolone w miejscu, w którym znajdują się dowody, przed złożeniem w tym celu wniosku o przeprowadzenie dowodu.
- 9 Zgodnie z rozdziałem II konwencji osoba wyznaczona może przeprowadzić dowód w państwie wzywającym lub w państwie wezwanym na warunkach określonych w udzielonym zezwoleniu. Organы powinny zweryfikować, czy państwo wezwane

przedstawiło zastrzeżenia zgodnie z art. 18 konwencji.

- 10 Zgodnie z rozdziałem II konwencji konsul może za pośrednictwem łącza wideo wysłuchać zeznań świadków/biegłych przebywających w odległym miejscu w państwie wezwanym na warunkach określonych w udzielonym zezwoleniu. Organy powinny zweryfikować, czy jest to możliwe u odpowiedniej umawiającej się strony.
- 11 Niezależnie od tego, czy dowody są przeprowadzane bezpośrednio, czy pośrednio, strony i pełnomocnicy mogą być obecni za pośrednictwem łącza wideo.

A1.3 Ograniczenia prawne związane z przeprowadzaniem dowodu

- 12 Przeprowadzanie dowodu za pośrednictwem łącza wideo zazwyczaj ogranicza się do przesłuchania świadka/biegłego.
- 13 Do przesłuchania świadka za pośrednictwem łącza wideo mają zwykle zastosowanie te same ograniczenia prawne, co w przypadku, gdy dowody uzyskuje się osobiście. Organy powinny zapoznać się z prawem wewnętrznym danej umawiającej się strony w celu sprawdzenia, czy nie nałożono nim dodatkowych ograniczeń.
- 14 Organy zachęca się do przedstawiania informacji o przewidzianych w ich krajowym prawodawstwie ograniczeniach dotyczących korzystania z łącza wideo w celu przeprowadzania dowodu (np. poprzez zgłaszanie takich przepisów w swoich profilach państwa).

A2 KORZYSTANIE Z ŁĄCZA WIDEO NA PODSTAWIE ROZDZIAŁU I

A2.1 Wnioski o przeprowadzenie dowodów

- 15 Wnioski o przeprowadzenie dowodów można wykonać za pomocą łącza wideo na podstawie art. 9 ust. 1 lub 2 konwencji.
- 16 W art. 9 ust. 1 określono domyślną metodę lub procedurę przeprowadzania dowodów, na przykład od świadka/biegłego znajdującego się w (odległym) miejscu na terytorium organu wezwanego.
- 17 Decyzja, aby przeprowadzić dowód za pomocą łącza wideo z zastosowaniem szczególnej metody lub procedury na podstawie art. 9 ust. 2, może mieć kosztowne implikacje, w tym związane z możliwością dochodzenia zwrotu.

A2.2 Treść, forma i przekazywanie wniosku o przeprowadzenie dowodu

- 18 Wniosek o zezwolenie na nawiązanie połączenia wideo można złożyć w samym wniosku o przeprowadzenie dowodu albo na dalszym etapie za pośrednictwem nieformalnych środków komunikacji. Zaleca się jednak wskazanie tego żądania we wniosku o przeprowadzenie dowodu. Przed formalnym wypełnieniem wniosku o przeprowadzenie dowodu zaleca się również skontaktowanie się z organem centralnym państwa otrzymującego w celu potwierdzenia, czy skorzystanie z łącza wideo jest możliwe.
- 19 Zachęca się organy do stosowania wzoru formularza wniosku o przeprowadzenie dowodu oraz – w miarę możliwości i w stosownych przypadkach – do korzystania ze środków elektronicznych w celu przyspieszenia przekazywania wniosków lub zapytań.

A2.3 Odpowiadanie na wnioski o przeprowadzenie dowodów

- 20 Organy centralne powinny niezwłocznie potwierdzać fakt otrzymania wniosku o przeprowadzenie dowodu i odpowiadać na zapytania (w tym w sprawie korzystania z łącza wideo) od organów wzywających lub zainteresowanych stron.

A2.4 Powiadamianie lub wzywanie świadka/biegłego i innych podmiotów

- 21 Procedura powiadamiania lub wezwania świadka może różnić się w zależności od tego, czy przeprowadzanie dowodu odbywa się w sposób bezpośredni, czy pośredni. W przypadku postępowania na podstawie rozdziału I zwykle to państwo otrzymujące dostarcza powiadomienia lub wzywa świadka/biegłego.
- 22 Jeżeli preferowane jest bezpośrednie przeprowadzenie dowodu, zaleca się, aby przed złożeniem wniosku o przeprowadzenie dowodu organy wzywające zapewniły, aby świadek był skłonny do złożenia zeznań za pomocą łącza wideo.

A2.5 Obecność przy wykonaniu wniosku o przeprowadzenie dowodu i udział w jego wykonaniu

- a. Obecność stron lub ich pełnomocników (art. 7)
- 23 Obecność stron i pełnomocników *za pośrednictwem łącza wideo* wymaga zezwolenia lub szczególnej metody lub procedury na podstawie art. 9 ust. 2 konwencji.
- 24 Organy wzywające powinny we wniosku o przeprowadzenie dowodu (w pozycji 13 i 14 wzoru formularza) określić, czy żądają obecności stron i pełnomocników za pośrednictwem łącza wideo oraz czy niezbędne będzie przesłuchanie.
- 25 Czynny udział stron i ich pełnomocników w przesłuchaniu za pośrednictwem łącza wideo (a więc nie tylko ich obecność) określony jest przez prawo wewnętrzne państwa otrzymującego. Przepisy prawa wewnętrznego mogą dopuszczać możliwość, aby sąd państwa wezwanego wykonywał swoje uprawnienia dyskrecyjne w tym zakresie indywidualnie dla każdego przypadku.
- b. Obecność sędziów (art. 8)
- 26 Należy zweryfikować, czy państwo otrzymujące złożyło oświadczenie na podstawie art. 8 konwencji.
- 27 Mimo braku oświadczenia obecność członków sądu może nadal być możliwa zgodnie z prawem wewnętrznym lub praktyką państwa otrzymującego.
- 28 Ubiegając się o zgodę państwa otrzymującego, organy wzywające powinny wyraźnie zaznaczyć, że obecność członków sądu będzie umożliwiona za pośrednictwem łącza wideo, i przekazać odpowiednie specyfikacje techniczne sprzętu do łącza wideo.
- 29 Czynny udział członków sądu w przesłuchaniu za pośrednictwem łącza wideo (a więc nie tylko ich obecność) określony jest przez prawo wewnętrzne państwa otrzymującego. Przepisy prawa wewnętrznego mogą dopuszczać możliwość, aby sąd państwa wezwanego wykonywał swoje uprawnienia dyskrecyjne w tym zakresie indywidualnie dla każdego przypadku.

A2.6 Środki przymusu

- 30 Co do zasady, w odróżnieniu od zwykłych wniosków o pomoc sądową, nie można zmusić świadka do przedstawienia dowodów konkretnie za pośrednictwem łącza wideo.

A2.7 Przysięga / przyrzeczenie

- 31 Odebranie przysięgi lub przyrzeczenia może różnić się w zależności od tego, czy przeprowadzanie dowodu odbywa się w sposób bezpośredni, czy pośredni. Zgodnie z art. 9 ust. 2 konwencji może być wymagana szczególna forma przysięgi lub przyrzeczenia.
- 32 Aby zapewnić dopuszczalność przedstawianego dowodu, organy powinny sprawdzić wymogi ujęte w stosownych wewnętrznych przepisach państwa otrzymującego albo państwa wydającego, lub też obydwu tych państw.

A2.8 Ustalenie tożsamości świadka / biegłego i innych podmiotów

- 33 Identyfikacja świadka/biegłego może różnić się w zależności od jurysdykcji.
- 34 Jeżeli państwo wydające ma potwierdzić tożsamość świadka / biegłego, z uwagi na korzystanie z technologii łącza wideo podczas postępowania oraz ze względu na dystans między organem wzywającym a świadkiem, mogą być wymagane bardziej rygorystyczne procedury.

A2.9 Przepisy karne

- 35 Choć przedstawianie dowodów za pośrednictwem łącza wideo ma zazwyczaj charakter dobrowolny, oświadczenie nieprawdy i obraza sądu mogą podlegać karze.
- 36 W niektórych przypadkach stosowanie przepisów karnych obu (lub wielu) zaangażowanych jurysdykcji może doprowadzić do sytuacji, gdy jurysdykcje się pokrywają lub gdy występują w nich luki.

A2.10 Prawa i inne zabezpieczenia

- 37 Świadek/biegły może powołać się na swoje prawa na podstawie art. 11 konwencji.
- 38 Ponieważ przeprowadzenie dowodu przy wykorzystaniu łącza wideo ma jednak w wielu przypadkach dobrowolny charakter, świadek / biegły nie ma obowiązku przedstawiania dowodu konkretnie poprzez łącze wideo i może tego odmówić bez konieczności powoływania się na jakiegokolwiek prawo lub jakiegokolwiek obowiązek.

A2.11 Koszty

- 39 Korzystanie z łącza wideo podczas wykonywania wniosku o przeprowadzenie dowodu może generować koszty zgodnie z art. 14 ust. 2.
- 40 Przed zwróceniem się z wnioskiem o korzystanie z łącza wideo przy wykonaniu wniosku o przeprowadzenie dowodu należy sprawdzić, czy może to pociągnąć za sobą jakieś koszty zarówno w państwie wydającym, jak i otrzymującym, i kto byłby odpowiedzialny za poniesienie tych kosztów.

A3 KORZYSTANIE Z ŁĄCZA WIDEO NA PODSTAWIE ROZDZIAŁU II**A3.1 Urzędnicy konsularni i osoby wyznaczone**

- 41 Należy zauważyć, że umawiające się strony mogą złożyć oświadczenie na mocy art. 33 o wyłączeniu stosowania postanowień rozdziału II w całości lub w części. Organy powinny zweryfikować, czy odpowiednia umawiająca się strona złożyła takie oświadczenie.
- 42 Najbardziej powszechnym scenariuszem na podstawie rozdziału II jest sytuacja, w której osoba wyznaczona przebywająca w państwie wzywającym przeprowadza dowód za pośrednictwem łącza wideo w państwie wezwanym.
- 43 Gdy jest to możliwe w praktyce, strony, ich pełnomocnicy lub członkowie sądu w państwie wzywającym mogą być obecni za pośrednictwem łącza wideo podczas przeprowadzania dowodu przez osobę wyznaczoną lub urzędnika konsularnego, lub mogą uczestniczyć w przesłuchaniu świadka. Taka obecność i takie uczestnictwo będą dozwolone, o ile nie są niezgodne z prawem państwa wezwanego, i podlegałyby mimo to wszelkim warunkom określonym w momencie udzielania zezwolenia.

A3.2 Potrzeba zezwolenia ze strony państwa wezwanego

- 44 Zgodnie z art. 15 konwencji zezwolenie *nie jest* wymagane, chyba że umawiająca się strona złożyła oświadczenie. Organy powinny zweryfikować, czy państwo wezwane złożyło oświadczenie na podstawie tego artykułu.
- 45 Zgodnie z art. 16 i 17 konwencji zezwolenie *jest* wymagane, chyba że umawiająca się strona złożyła oświadczenie umożliwiające przeprowadzenie dowodu bez jej wcześniejszego zezwolenia. Organy powinny zweryfikować, czy państwo wezwane złożyło oświadczenie na podstawie tych artykułów.
- 46 We wniosku o udzielenie zezwolenia należy określić, że przeprowadzenie dowodu będzie się odbywało za pośrednictwem łącza wideo, oraz wskazać, czy wymagana jest jakakolwiek szczególna pomoc ze strony państwa wezwanego. Można w tym celu wykorzystać wzór formularza.
- 47 Urzędnicy konsularni i osoby wyznaczone muszą spełnić warunki określone przez państwo wezwane przy udzielaniu zezwolenia.

A3.3 Zawiadomienie świadka

- 48 Poza wymogami określonymi w art. 21 lit. b) i c) konwencji istotne jest, aby urzędnik konsularny lub osoba wyznaczona zawiadomili świadka o tym, że przeprowadzenie dowodu odbędzie się za pośrednictwem łącza wideo.

A3.4 Stawiennictwo, obecność, uczestnictwo stron, ich pełnomocników lub członków sądu

- 49 Jeżeli nie jest to niezgodne z prawem państwa wezwanego, obecność, aktywne uczestnictwo stron, ich pełnomocników i członków sądu za pośrednictwem łącza wideo powinny podlegać takim samym zasadom, jak w przypadku przeprowadzania dowodu osobiście w państwie wzywającym.
- 50 Członkowie sądu wzywającego mogą zostać wyznaczeni do przesłuchania osoby, która znajduje się w państwie wezwanym, za pośrednictwem łącza wideo i mogą prowadzić

przesłuchanie zgodnie z prawem krajowym państwa wzywającego.

A3.5 Środki przymusu

- 51 Świadek/biegły nie jest obowiązany do wzięcia udziału w czynnościach dowodowych, chyba że państwo wezwane złożyło oświadczenie na podstawie art. 18, a właściwy organ przychylił się do wniosku o pomoc w uzyskaniu dowodów przy zastosowaniu przymusu. Organy powinny zweryfikować, czy państwo wezwane złożyło takie oświadczenie.
- 52 Nawet jeżeli organ umawiającej się strony zmusi świadka do przedstawienia dowodów, może nie być w stanie zmusić go do skorzystania z łącza wideo w celu ich przedstawienia.

A3.6 Przysięga/przyrzeczenie

- 53 Konsul lub osoba wyznaczona są uprawnieni do odebrania przysięgi lub przyrzeczenia na podstawie prawa państwa wezwanego, jeżeli nie jest to niezgodne z prawem lub sprzeczne z jakimkolwiek zezwoleniem udzielonym przez państwo wezwane (art. 21 lit. a) i d)).
- 54 W zależności od instrumentów krajowych lub międzynarodowych, przysięgi/przyrzeczenia odbierane przez konsulów lub osoby wyznaczone mogą mieć skutki eksterytorialne w państwie wezwanym.

A3.7 Ustalenie tożsamości świadka/biegłego i innych podmiotów

- 55 Konsul lub osoba wyznaczona odpowiada za ustalenie tożsamości świadka/biegłego zgodnie z prawem państwa wzywającego, chyba że jest to niezgodne z prawem państwa wezwanego lub warunkami związanymi z jego zezwoleniem.

A3.8 Przepisy karne

- 56 Kwestie ewentualnego pokrywającego się zastosowania różnych przepisów karnych lub luk prawnych pomiędzy nimi rozwiązuje się w ramach instrumentów krajowych lub międzynarodowych, jak również wszelkich stosownych porozumień.

A3.9 Prawa i inne zabezpieczenia

- 57 W art. 21 konwencji zawarto szereg zabezpieczeń dotyczących świadka, w tym: sposób, w jaki dowody mają być przeprowadzone, język, w jakim należy złożyć wniosek do świadka, oraz informacje, które taki wniosek powinien zawierać.

A3.10 Koszty

- 58 Korzystanie z łącza wideo może prowadzić do wystąpienia dodatkowych kosztów. To, czy koszty te zostaną poniesione przez strony, określa prawo państwa wzywającego.

CZĘŚĆ B PRZYGOTOWYWANIE I PROWADZENIE PRZESŁUCHAŃ ZA POŚREDNICTWEM ŁĄCZA WIDEO

59 Jeżeli to możliwe, zachęca się władze do publicznego udostępnienia ogólnych praktycznych informacji lub wytycznych (najlepiej online), aby pomóc osobom przygotowującym się do złożenia lub wykonania wniosku za pomocą łącza wideo. W miarę możliwości zachęca się władze do dzielenia się takimi informacjami ze Stałym Biurem w celu opublikowania ich na stronie internetowej konferencji haskiej. Bardziej szczegółowe informacje, a także informacje szczególnie chronione, mogą być udostępniane na wniosek zainteresowanych stron.

60 Odpowiedzialność za zapewnienie skutecznej komunikacji spoczywa na wszystkich podmiotach biorących udział w przygotowaniu i realizacji transmisji z wykorzystaniem łącza wideo.

B1 Omówienie potencjalnych przeszkód natury technicznej

61 Osoby przygotowujące się do złożenia wniosku o przesłuchanie z wykorzystaniem łącza wideo konsultują się z właściwym organem celem potwierdzenia, że nie ma praktycznych przeszkód ani ograniczeń, aby wykonać wniosek o przesłuchanie z wykorzystaniem łącza wideo w celu przeprowadzenia dowodu (w szczególności na podstawie rozdziału II).

B2 Planowanie i przeprowadzanie testów

62 Przy planowaniu przesłuchania odbywającego się z wykorzystaniem łącza wideo organy zachęca się do uwzględniania różnic między strefami czasowymi oraz konsekwencji prowadzenia czynności poza standardowymi godzinami pracy, takich jak potencjalnie wyższe koszty i ograniczona dostępność pracowników zapewniających wsparcie.

63 Organy zachęca się również do przeprowadzania testów połączenia przed rozpoczęciem przesłuchania, a także do regularnej konserwacji sprzętu.

B3 Wsparcie techniczne i szkolenia

64 W stosownych przypadkach organy zachęca się do dostarczenia niezbędnych danych kontaktowych w celu zapewnienia, aby każdy uczestnik przesłuchania z wykorzystaniem łącza wideo miał dostęp do odpowiedniego wsparcia technicznego.

65 Zaleca się, aby wszelcy pracownicy, którzy mogą brać udział w kontroli lub obsłudze sprzętu wykorzystywanego na potrzeby łącza wideo, odbyli co najmniej szkolenie na poziomie podstawowym.

B4 Zarezerwowanie odpowiednich obiektów

66 Organy powinny potwierdzić wszelkie wymogi lub ograniczenia związane z rezerwowanymi obiektami, takie jak rodzaj pomieszczenia przeznaczonego na przesłuchanie (np. sala rozpraw, sala konferencyjna) lub położenie tego pomieszczenia (np. w gmachu sądu, w misji dyplomatycznej/konsularnej, w hotelu).

67 Organy powinny zweryfikować, czy dane obiekty należy zarezerwować z wyprzedzeniem, a dodatkowo zachęca się je do korzystania z narzędzi online w celu ułatwienia procesu rezerwacji.

B4.1 Wykorzystanie dokumentów i dowodów rzeczowych

- 68 W przypadku wykorzystania dokumentów lub dowodów rzeczowych należy uzgodnić i zorganizować odpowiednie medium służące do ich formalnego udostępniania i prezentowania przed przesłuchaniem lub w jego trakcie.

B4.2 Komunikacja prywatna

- 69 Wskazane lub niezbędne mogą być dodatkowe (poufne) kanały komunikacji, na przykład w przypadku, gdy strona/świadek i jej/jego pełnomocnik uczestniczą w czynnościach z innych miejsc.

B4.3 Przypadki szczególne

- 70 W szczególnych okolicznościach może zachodzić konieczność włączenia dodatkowych uczestników lub zastosowania dodatkowych środków bezpieczeństwa/ochrony, w szczególności w przypadku świadków wymagających szczególnego traktowania.

B5 Korzystanie z tłumaczenia ustnego

- 71 Zważywszy na problematyczną naturę organizacji łącza wideo, w miarę możliwości zaleca się powoływanie wyłącznie tłumaczy ustnych posiadających odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie.
- 72 Pamiętając o wymaganiach wynikających z prawa wewnętrznego oraz o wszelkich wytycznych wydanych przez sąd, uczestnicy powinni podjąć decyzję o skorzystaniu albo z tłumaczenia konsekwentnego, albo z tłumaczenia symultanicznego (pierwsze z nich jest zwykle zalecane w kontekście łącza wideo), oraz o lokalizacji tłumacza ustnego (preferuje się, aby tłumacz znajdował się w tym samym miejscu, co świadek).

B6 Sporządzanie nagrań, protokołów oraz kontrola

- 73 Uczestnicy powinni potwierdzić, w jaki sposób odbędzie się utrwalenie czynności, przy czym – gdy jest to możliwe i dopuszczalne – nagranie wideo może być preferowane względem pisemnego protokołu. Organy powinny zapewnić, aby późniejsze przenoszenie i przechowywanie jakiegokolwiek sporządzonego nagrania lub protokołu było bezpieczne.
- 74 Aby skorzystać ze sprzętu do nagrywania lub wezwać na przesłuchanie stenografa lub protokolanta, należy poczynić odpowiednie ustalenia.
- 75 Organy powinny zapewnić, aby transmisja na żywo prowadzona za pomocą łącza wideo była bezpieczna i, w miarę możliwości, zaszyfrowana.
- 76 W stosownych przypadkach uczestników zachęca się do zgłaszania odpowiednim organom problemów lub trudności natury praktycznej. Podobnie organy zachęca się do przyjęcia proaktywnej postawy i do zabiegania o tego rodzaju informacje zwrotne celem dalszego doskonalenia usług łącza wideo.

B7 Otoczenie, umiejscowienie i protokoły

- 77 Warunki panujące we wszystkich pomieszczeniach lub przestrzeniach, z którymi nawiązuje się połączenie podczas przesłuchania, w tym wielkość pomieszczenia, jego wygląd, dostępność, akustykę i oświetlenie, należy zoptymalizować na potrzeby korzystania z łącza wideo.
- 78 Sprzęt należy skonfigurować w taki sposób, aby przesłuchanie przypominało stawiennictwo osobiste, zapewniając przy tym odpowiednią liczbę kamer i mikrofonów, tak aby każdy uczestnik był widoczny i słyszalny przy minimalnych trudnościach lub zakłóceniach.

B7.1 Kontrola kamer/dźwięku

- 79 Zaleca się przyjazny dla użytkownika interfejs, aby umożliwić szybką obsługę sprzętu, najlepiej przez sędziego przewodniczącego.

B7.2 Protokół dotyczący wypowiedzi

- 80 Aby zminimalizować zakłócenia wynikające z możliwych opóźnień w połączeniu, organy mogą rozważyć protokół dla uczestników dotyczący wypowiedzi w trakcie przesłuchania, szczególnie jeśli ma być wykorzystywane tłumaczenie ustne.

B7.3 Protokół w przypadku awarii komunikacji

- 81 Należy zapoznać wszystkich uczestników z procedurą powiadamiania sędziego przewodniczącego o trudnościach technicznych napotkanych podczas przesłuchania oraz z danymi kontaktowymi pracowników odpowiedzialnych za wsparcie techniczne, w tym – w stosownych przypadkach – usługę pomostu komunikacyjnego podmiotu zewnętrznego.

CZĘŚĆ C ASPEKTY TECHNICZNE I BEZPIECZEŃSTWA**C1 Adekwatność sprzętu**

- 82 Zachęca się władze do korzystania ze sprzętu najlepszej dostępnej jakości, aby jak najlepiej naśladować przesłuchanie twarzą w twarz.
- 83 Personel odpowiedzialny za ustalenia powinien być świadomy możliwości i udogodnień technologicznych, np. wiedzieć, które miejsca są wyposażone w niezbędną technologię.

C1.1 Wykorzystanie licencjonowanego oprogramowania

- 84 Wykorzystanie licencjonowanego oprogramowania jest korzystne przede wszystkim ze względu na dostępność wsparcia technicznego, a praktyka organów potwierdza, że korzystanie z niego jest preferowane.

C1.2 Wykorzystanie usług komercyjnych dostawców

- 85 Osoby dążące do korzystania z technologii łączy wideo w przeprowadzaniu dowodu powinny zweryfikować, czy wykorzystanie szeroko dostępnych usług dostawców komercyjnych jest dozwolone przez właściwe organy.
- 86 W przypadku korzystania z usług komercyjnego dostawcy do celów przeprowadzania dowodu zachęca się uczestników i organy do zapewniania odpowiednich środków bezpieczeństwa.

C2 Minimalne normy techniczne

- 87 Normy techniczne w każdym systemie łączy wideo powinny być uwzględniane całościowo w celu zagwarantowania, aby każdy komponent wspierał skuteczne działanie systemu.
- 88 Zachęca się organy, aby spośród głównych sposobów nawiązywania połączenia za pośrednictwem łączy wideo rozważyły możliwości skorzystania z mostu wideokonferencyjnego lub wielopunktowej jednostki sterującej, albo włączonej do systemu organów, albo za pośrednictwem usług podmiotu zewnętrznego, aby zminimalizować problemy związane z interoperacyjnością, zwłaszcza w przypadku gdy ma zostać nawiązane połączenie transgraniczne.

C2.1 Kodek

- 89 Kodeki powinny być zgodne z odpowiednimi normami branżowymi, umożliwiając co najmniej jednoczesną transmisję audio i wideo.

C2.2 Sieci

- 90 Zaleca się korzystanie z sieci IP i zarezerwowanie ISDN (jeśli jest dostępna) do wykorzystania jako sieć zapasowa lub awaryjna.
- 91 Jeśli jest to możliwe, zachęca się organy do wyposażania sieci w zdolności wielopunktowe.

C2.3 Przepustowość

- 92 Zachęca się organy do zapewnienia swojej sieci maksymalnej możliwej przepustowości.
- 93 W zależności od sieci zalecana przepustowość wynosi obecnie co najmniej 1,5–2 megabitów na sekundę w przypadku sieci IP (lub co najmniej 384 kilobitów na sekundę w przypadku sieci ISDN).

C2.4 Szyfrowanie

- 94 Zalecane jest szyfrowanie sygnałów zgodnie z normą branżową, przy czym praktyka organów potwierdza, że jest ono powszechnie stosowane.
- 95 Jeżeli stosuje się szyfrowanie, powinno ono być ustawione na „automatyczne” lub „optymalne”, aby zminimalizować problemy ze zgodnością z innymi rodzajami szyfrowania.

C2.5 Dźwięk (mikrofony i głośniki)

- 96 Zachęca się organy do zainstalowania dodatkowego systemu audio, aby zwiększyć jakość dźwięku sprzętu wykorzystywanego do łącza wideo.
- 97 Zaleca się, aby sala przesłuchań była wyposażona w wystarczającą liczbę mikrofonów i głośników, aby obsłużyć wszystkich uczestników.

C2.6 Transmisja wideo (kamery i ekrany)

- 98 W miarę możliwości kamery powinny mieć funkcje panoramowania, przechylania i przybliżania.
- 99 Zaleca się stosowanie kamer i ekranów mogących transmitować obraz w wysokiej rozdzielczości (720p), obsługujących rozdzielczość co najmniej 1280x720 pikseli.
- 100 Uczestników i organy zachęca się do sprawdzenia dodatkowych wymagań przed przesłuchaniem (takich jak widok całego pomieszczenia, możliwości dzielenia ekranu lub kamery dokumentowe).

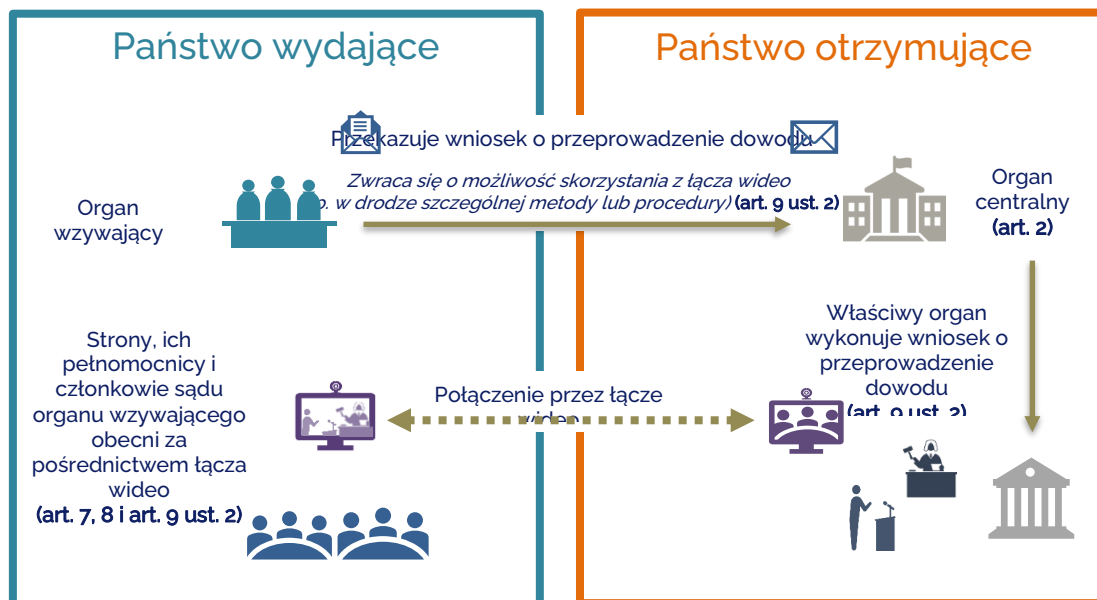

ZAŁĄCZNIK II

**Schematy
objaśniające**

Korzystanie z łącza wideo na podstawie konwencji o przeprowadzaniu dowodów Rozdział I

Pośrednie przeprowadzanie dowodu (możliwe korzystanie z łącza wideo na podstawie art. 7, 8, 9)

Bezpośrednie przeprowadzanie dowodu (możliwe w niektórych państwach na podstawie art. 9 ust. 2)

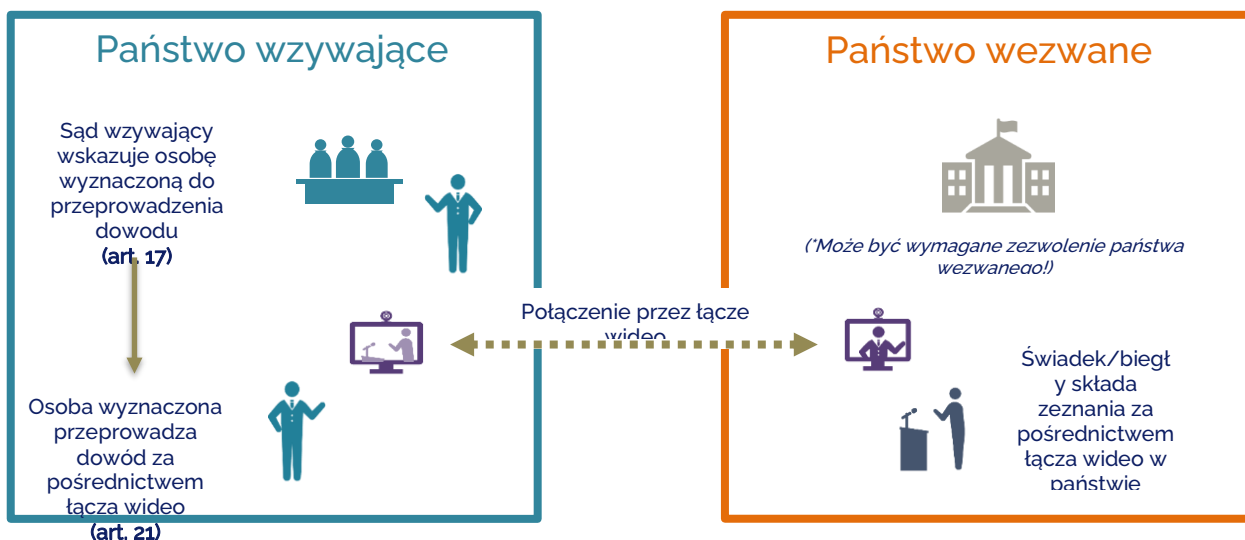

Korzystanie z łącza wideo na podstawie konwencji o przeprowadzaniu dowodów ROZDZIAŁ II¹

Bezpośrednie przeprowadzanie dowodu przez konsula (art. 15, 16, 21)

Bezpośrednie przeprowadzanie dowodu przez osobę wyznaczoną (art. 17, 21)

¹ Zgodnie z art. 33 konwencji umawiająca się strona może wyłączyć w całości lub w części stosowanie rozdziału II. Oświadczenia lub zastrzeżenia złożone przez daną umawiającą się stronę można znaleźć w tabeli przedstawiającej status konwencji o przeprowadzaniu dowodów, w kolumnie „Res/D/N/DC”.

ZAŁĄCZNIK III

**Praktyczne
przykłady**

I. Korzystanie z łącza wideo na podstawie rozdziału I konwencji o przeprowadzaniu dowodów

Przykład 1

- (i) Przed sądem w państwie X jest prowadzone postępowanie cywilne.
- (ii) Potrzebne jest zeznanie świadka, który przebywa w państwie Y.
- (iii) Sędzia przewodniczący w państwie X (państwie wydającym) wydaje wniosek o przeprowadzenie dowodu, w którym zwraca się do organu centralnego (wyznaczonego na podstawie konwencji o przeprowadzaniu dowodów) państwa Y (państwa otrzymującego) o odebranie zeznania za pośrednictwem odpowiedniego właściwego organu w państwie Y.
- (iv) We wniosku o przeprowadzenie dowodu organ wzywający w państwie X zwrócił się o zastosowanie szczególnej metody lub procedury na podstawie art. 9 konwencji, żądając, aby pełnomocnikom stron zezwolono na zadawanie pytań uzupełniających, a zeznanie spisano dosłownie. Organ wezwany w państwie Y musi zastosować się do tego wniosku na podstawie art. 9, chyba że jest to niezgodne z prawem wewnętrznym państwa otrzymującego lub niemożliwe ze względu na wewnętrzną praktykę i procedurę tego państwa lub trudności praktyczne.
- (v) Po przekazaniu wniosku o przeprowadzenie dowodu strony postępowania wyrażają zgodę na skorzystanie z łącza wideo umożliwiającego im obserwowanie w państwie X zeznań, które mają być złożone przed właściwym organem sądowym w państwie Y. W związku z tym organ wzywający w państwie X kontaktuje się z organem centralnym w państwie Y, który potwierdza, że organy sądowe w państwie Y mają niezbędną infrastrukturę i że możliwe jest przesłuchanie świadka za pośrednictwem łącza wideo.
- (vi) Organ wzywający w państwie X wypełnia wówczas opcjonalny załącznik do wzoru formularza dotyczący przeprowadzenia dowodu poprzez łącze wideo i przedkłada go organowi centralnemu państwa Y.
- (vii) Organ centralny państwa Y zatwierdza wniosek o przeprowadzenie dowodu i przekazuje go właściwemu organowi sądowemu, wskazując, że wniosek o przeprowadzenie dowodu należy wykonać z wykorzystaniem połączenia przez łącze wideo.
- (viii) Właściwy organ sądowy ustala, że świadek w państwie Y jest skłonny złożyć zeznania, w związku z czym wniosek można wykonać bez uciekania się do środków przymusu.
- (ix) Właściwy organ sądowy w państwie Y wykonuje wniosek o przeprowadzenie dowodu, prowadząc przesłuchanie świadka zgodnie z przepisami, metodami i procedurami obowiązującymi w jego państwie (w tym *np.* zgodnie ze sposobem odbierania przysięgi/przysiężenia), ale stosując się do wniosków dotyczących szczególnej metody lub procedury na podstawie art. 9 złożonych przez organ wzywający w państwie X.
- (x) Postępowanie jest transmitowane przez łącze wideo do sali rozpraw w państwie X, w której obecni są strony i ich pełnomocnicy, do czego są uprawnieni na podstawie art. 7.
- (xi) Choć państwo Y nie złożyło oświadczenia zgodnie z art. 8 w odniesieniu do obecności członków sądu organu wzywającego, przepisy krajowe państwa otrzymującego zezwalają jednak na ich obecność. W związku z tym sędzia w państwie X również jest obecny podczas przesłuchania za pośrednictwem łącza wideo.
- (xii) Prawo państwa Y nie wyklucza złożenia żadnego ze szczególnych wniosków państwa X, w związku z czym w stopniu, w jakim jest to możliwe, zostaną one uwzględnione.
- (xiii) W opisywanym przypadku konieczne jest tłumaczenie ustne i uzgodniono, że organ wzywający w państwie X zapewni wykwalifikowanego tłumacza ustnego z rejestru krajowego, który to tłumacz będzie towarzyszył stronom, ich pełnomocnikom i członkom sądu w państwie X.

- (xiv) Chociaż prawo państwa Y nie zezwala stronom, ich pełnomocnikom ani członkom sądu w państwie X aktywnie uczestniczyć w całym postępowaniu, na podstawie wniosku złożonego w ramach szczególnej metody lub procedury określonej w art. 9 pełnomocnicy stron są uprawnieni do zadawania pytań uzupełniających, pod warunkiem że zostaną one zadane za pośrednictwem sędziego przewodniczącego w państwie Y, z wykorzystaniem tłumaczenia ustnego w państwie X.
- (xv) Zgodnie z wnioskiem na podstawie art. 9 zapewniana jest (przez dowolny z organów, który ma najlepsze możliwości w tym zakresie) obecność stenografa lub protokolanta sądowego, aby sporządził dosłowny zapis postępowania. Sporządzany jest dosłowny protokół postępowania, a następnie – zgodnie z art. 13 – przekazywany organowi wzywającemu w państwie X wraz z dokumentami stwierdzającymi wykonanie.
- (xvi) Co do zasady organ wezwany wykonuje wniosek o przeprowadzenie dowodu bez zwrotu jakichkolwiek kosztów, z wyjątkiem – zgodnie z art. 14 ust. 2 – wynagrodzeń, które mają być wypłacone biegłym lub tłumaczom ustnym, lub kosztów spowodowanych zastosowaniem szczególnej metody lub procedury. W tym przypadku nie ma konieczności zwrotu państwu Y wynagrodzeń wypłaconych tłumaczowi ustnemu, ponieważ tłumacz ustny został zapewniony przez organ w państwie X. Wnioski złożone przez organ sądowy w państwie X o sporządzenie przez stenografa lub protokolanta sądowego dosłownego protokołu w ramach szczególnej metody lub procedury prawdopodobnie spowodują powstanie dodatkowych kosztów, które trzeba będzie zwrócić. Ponieważ o korzystanie z łącza wideo nie zwrócono się na podstawie art. 9 i było ono po prostu nieformalną prośbą skierowaną do organu centralnego państwa Y, zwrot kosztów związanych z wykorzystaniem infrastruktury łącza wideo niekoniecznie musi być wymagany – zależy to od prawa wewnętrznego i procedur wewnętrznych w państwie otrzymującym. Państwo Y może jednak uznać, że nieformalna prośba o skorzystanie z łącza wideo mimo to wchodzi w zakres art. 9 ust. 2 i w związku z tym koszty będą musiały zostać zwrócone.

Przykład 2

- (i) Przed sądem w państwie X prowadzone jest postępowanie w sprawie z zakresu prawa rodzinnego.
- (ii) Potrzebne jest zeznanie świadka, który przebywa w państwie Y.
- (iii) Strony postępowania wyrażają zgodę na skorzystanie z łącza wideo umożliwiającego im obserwowanie w państwie X zeznań, które mają być złożone przed odpowiednim właściwym organem w państwie Y.
- (iv) Sędzia przewodniczący w państwie X (państwie wydającym) wydaje wniosek o przeprowadzenie dowodu, w którym zwraca się do organu centralnego (na podstawie konwencji o przeprowadzaniu dowodów) państwa Y (państwa otrzymującego) o odebranie zeznania za pośrednictwem odpowiedniego właściwego organu w państwie Y. We wniosku o przeprowadzenie dowodu organ wzywający w państwie X zwraca się o odebranie zeznania za pośrednictwem łącza wideo i zarejestrowanie go na nagraniu wideo w ramach szczególnej metody lub procedury na podstawie art. 9. Ponadto organ wzywający w państwie X załączył dodatkowy wniosek na podstawie art. 9 o przesłuchanie świadka. Organ wezwany państwa Y musi zastosować się do tych wniosków na podstawie art. 9, chyba że są niezgodne z prawem wewnętrznym państwa otrzymującego lub niemożliwe do wykonania ze względu na wewnętrzną praktykę i procedurę tego państwa lub trudności praktyczne.
- (v) Organ centralny państwa Y zatwierdza wniosek o przeprowadzenie dowodu i przekazuje go właściwemu organowi sądowemu, wskazując, że ponieważ nie jest on niezgodny z prawem wewnętrznym i organ sądowy posiada infrastrukturę niezbędną do umożliwienia połączenia przez łącze wideo (i możliwe jest zarejestrowanie połączenia) wniosek o przeprowadzenie dowodu musi zostać wykonany z wykorzystaniem połączenia przez łącze wideo. Ponadto prawo wewnętrzne państwa Y nie jest niezgodne z wnioskiem o przesłuchanie i chociaż praktyka ta nie

jest często stosowana, jest możliwa.

- (vi) Organ sądowy w państwie Y wzywa świadka, ale on się nie stawia. W związku z tym i zgodnie z art. 10 organ sądowy stosuje przepisy obowiązującego go prawa krajowego, w których przewidziano wydanie przez organ nakazu obowiązkowego złożenia zeznań przez świadka, do którego niezastosowanie się podlega karze. Zgodnie z nakazem świadek stawia się przed sądem.
- (vii) Państwo Y oświadczyło, zgodnie z art. 8 konwencji o przeprowadzaniu dowodów, że członkowie sądu organu wzywającego również mogą być obecni, z zastrzeżeniem uzyskania uprzedniej zgody właściwego organu. W tym przypadku właściwy organ (który jest także organem centralnym) w państwie Y wydał zezwolenie na obecność członków sądu państwa X za pośrednictwem łącza wideo.
- (viii) Właściwy organ sądowy w państwie Y przeprowadza przesłuchanie świadka zgodnie z metodami i procedurami państwa otrzymującego, w tym w odniesieniu do odebranej przysięgi lub odebranego przyrzeczenia.
- (ix) Zgodnie z wnioskiem na podstawie art. 9 dotyczącym szczególnej metody lub procedury postępowanie jest również transmitowane przez łącze wideo do sali rozpraw w państwie X, w której obecni są strony i ich pełnomocnicy. Na podstawie pozostałej części wniosku złożonego na podstawie art. 9 przesłuchanie przeprowadza pełnomocnik jednej ze stron w państwie X, kierując swoje pytania bezpośrednio do świadka. Tłumacz ustny znajdujący się w państwie X dokonuje przekładu zarówno pytań pełnomocnika, jak i odpowiedzi udzielanych przez świadka.
- (x) Zgodnie z wnioskiem złożonym na podstawie art. 9 postępowanie jest również rejestrowane na nagraniu wideo. W porozumieniu z organem wzywającym w państwie X właściwy organ sądowy w państwie Y zapewnia szyfrowanie nagrania wideo i przekazanie go z powrotem do organu wzywającego za pośrednictwem środków cyfrowych w sposób bezpieczny i zgodny z prawem wewnętrznym obu państw.
- (xi) Co do zasady organ wezwany wykona wniosek o przeprowadzenie dowodu bez zwrotu jakichkolwiek kosztów, z wyjątkiem – zgodnie z art. 14 ust. 2 – wynagrodzeń, które mają być wypłacone biegłym lub tłumaczom ustnym, lub kosztów spowodowanych zastosowaniem szczególnej metody lub procedury. W tym przypadku, ponieważ wniosek o wykorzystanie łącza wideo i późniejsze przekazanie nagrania wideo złożono na podstawie art. 9 w ramach szczególnej metody lub procedury, koszty związane z wykorzystaniem infrastruktury łącza wideo i późniejszym szyfrowaniem/przekazaniem prawdopodobnie również będą musiały zostać zwrócone.

Przykład 3

- (i) Do sądu w państwie X wniesiono pozew handlowy.
- (ii) Zeznanie ma być odebrane od świadka, który przebywa w państwie Y.
- (iii) Pełnomocnicy jednej ze stron zwracają się do sądu o przesłanie wniosku o przeprowadzenie dowodu w celu uzyskania dowodu od świadka w państwie Y poprzez odebranie zeznania za pośrednictwem łącza wideo.
- (iv) Sąd w państwie X (jako organ wzywający) przesyła wniosek o przeprowadzenie dowodu do organu centralnego państwa Y (jako organu wezwanego), w tym wniosek w ramach szczególnej metody lub procedury na podstawie art. 9 o przeprowadzenie dowodu za pomocą łącza wideo bezpośrednio przez państwo wydające.

Przykład 3A

- (v) Na mocy prawa wewnętrznego państwa Y bezpośrednie przeprowadzanie dowodu na podstawie rozdziału I konwencji nie jest dozwolone. W związku z tym szczególna metoda ani procedura na podstawie art. 9 nie może zostać przeprowadzona, ponieważ jest

niezgodna z prawem państwa otrzymującego.

- (vi) W związku z powyższym, po poinformowaniu organu wzywającego w państwie X, organ wezwany w państwie Y przystępuje (w porozumieniu z organem wzywającym) do pośredniego wykonania wniosku o przeprowadzenie dowodu, stosując się do przepisów i procedur własnego państwa. Właściwy organ w państwie Y przeprowadza zatem przesłuchanie, korzystając z pytań od organu wzywającego (prawdopodobnie przekazanych przez pełnomocników stron) w państwie X.

Przykład 3B

- (v) Na mocy prawa wewnętrznego państwa Y bezpośrednie przeprowadzanie dowodu na podstawie rozdziału I konwencji jest dozwolone. W związku z tym zastosowanie szczególnej metody lub procedury na podstawie art. 9 powinno być możliwe.
- (vi) Organ wezwany w państwie Y rozpatruje wniosek i udziela zezwolenia na bezpośrednie przeprowadzenie dowodu, pod warunkiem że: świadek będzie znajdował się na sali rozpraw w państwie Y; przesłuchanie zostanie przeprowadzone przez sąd wzywający; urzędnik sądowy z państwa Y będzie obecny, aby wykonać określone zadania i nadzorować postępowanie.
- (vii) Pełnomocnicy w państwie X w porozumieniu z organem wzywającym w państwie X czynią praktyczne przygotowania zgodnie z warunkami załączonymi do zezwolenia wydanego przez organ wezwany w państwie Y. Obejmuje to poinformowanie świadka, skontaktowanie się z państwem Y w celu zarezerwowania sali rozpraw na odpowiedni termin, a także zorganizowania uczestnictwa urzędnika sądowego z państwa Y.
- (viii) W państwie X angażowany jest również tłumacz ustny, aby pomógł w bezpośrednim przeprowadzaniu dowodu.
- (ix) Na początku przesłuchania za pośrednictwem łącza wideo urzędnik sądowy reprezentujący państwo Y sprawdza tożsamość świadka.
- (x) Następnie zarówno urzędnik sądowy organu wzywającego w państwie X, jak i urzędnik sądowy obecny w państwie Y i reprezentujący to państwo informują świadka o prawach, na które może się powołać podczas przesłuchania zgodnie z przepisami i procedurami obowiązującymi odpowiednio w państwie X i państwie Y.
- (xi) Dowód jest przeprowadzany zgodnie z przepisami i procedurami państwa X, ponieważ zeznanie jest odbierane bezpośrednio przez sąd wzywający w państwie X.
- (xii) Zgodnie z warunkami nałożonymi przez organ centralny państwa Y urzędnik sądowy z państwa Y jest odpowiedzialny za nadzorowanie postępowania, w szczególności za zapewnienie, aby w żadnym momencie nie wywierano nacisku na świadka ani w żaden inny sposób nie instruowano go podczas składania zeznań.
- (xiii) Protokolant sądowy w państwie X sporządza protokół z zeznań.

II. Korzystanie z łącza wideo na podstawie rozdziału II konwencji o przeprowadzaniu dowodów

Uwaga: Zgodnie z art. 33 konwencji o przeprowadzaniu dowodów umawiająca się strona może wyłączyć w całości lub w części stosowanie rozdziału II. W przykładach tych zakłada się, że państwo wezwane nie dokonało takiego wyłączenia i że państwo wzywające nie złożyło zastrzeżenia, wobec którego „niesprzeciwiające się” państwo wezwane mimo to stosuje zasadę wzajemności na podstawie art. 33 ust. 3.

Przykład 4

- (i) Przed sądem (sądem wzywającym) w państwie X przeprowadzane jest postępowanie rodzinne.
- (ii) Potrzebne jest zeznanie świadka, który przebywa w państwie Y.
- (iii) Ponieważ świadek również jest obywatelem państwa X, strony i sąd wzywający uzgadniają, że zeznanie od świadka powinien odebrać konsul państwa X (państwa wzywającego), który wykonuje swoją funkcję w państwie Y (państwie wezwanym).
- (iv) Strony składają wniosek o ustanowienie łącza wideo, tak aby przesłuchanie świadka przeprowadzane przez konsula było transmitowane do sali rozpraw w państwie X, w której obecni są strony i ich pełnomocnicy.
- (v) Korzystanie z łącza wideo zostało wyraźnie przewidziane w prawie państwa X i nie zostało również zakazane w prawie państwa Y.
- (vi) Ponieważ świadek jest obywatelem państwa X, zgodnie z art. 15 nie ma konieczności ubiegania się o zezwolenie wyznaczonego właściwego organu w państwie Y.
- (vii) Świadek jest skłonny złożyć zeznania, a będąc obywatelem państwa X, biegle posługuje się językiem sądu wzywającego. W związku z tym w tym przypadku nie chodzi ani o przymus, ani o tłumaczenie ustne.
- (viii) Ponieważ jednak pod względem geograficznym państwo Y jest dużym państwem i świadek znajduje się w miejscu znacznie oddalonym od miasta, w którym znajduje się konsulat, konsul stwierdza (w porozumieniu z sądem wzywającym), że bardziej skuteczne byłoby utworzenie trójkierunkowego łącza wideo. Za pośrednictwem łącza wideo nawiązuje się zatem połączenie między sądem wzywającym w państwie X, konsulem reprezentującym państwo X znajdującym się w ambasadzie w państwie Y i świadkiem, który również jest w państwie Y, ale w innym, oddalonym miejscu i w obecności innej osoby właściwej do potwierdzenia tożsamości świadka i zapewnienia, aby w żadnej chwili nie był on instruowany ani nie wywierano na niego nacisku.
- (ix) Przesłuchanie świadka jest przeprowadzane zgodnie z prawem i procedurą państwa wzywającego w zakresie, w jakim nie jest to zabronione przez państwo wezwane.
- (x) Zgodnie z wnioskiem stron i prawem państwa X strony, ich pełnomocnicy lub członkowie sądu z państwa wzywającego są obecni podczas przesłuchania przez łącze wideo, ponieważ prawo państwa Y tego nie zabrania.
- (xi) Konsul, upoważniony przez państwo wzywające, odbiera przysięgę/przyrzeczenie, ponieważ nie jest to niezgodne z prawem państwa wezwanego.
- (xii) W tym przypadku koszty te ponosi strona występująca o przeprowadzenie dowodu.

Przykład 5

- (i) Przed sądem (sądem wzywającym) w państwie X przeprowadzane jest postępowanie cywilne.
- (ii) Potrzebne jest zeznanie świadka, który przebywa w państwie Y.
- (iii) Sąd wzywający w państwie X (państwie wzywającym) wskazuje osobę wyznaczoną do odebrania zeznania od świadka, który znajduje się w państwie Y (państwie wezwanym).
- (iv) Strony postępowania uzgadniają, że osoba wyznaczona pozostanie w państwie X i do odebrania zeznania od świadka w państwie Y skorzysta z łącza wideo, ponieważ prawo państwa wzywającego przewiduje korzystanie z technologii.
- (v) Ponadto korzystanie z łącza wideo nie może być zabronione prawem państwa wezwanego. W tym przypadku prawo państwa Y zezwala na korzystanie z łącza wideo w celu ułatwienia przeprowadzania dowodu.
- (vi) Państwo Y złożyło oświadczenie na podstawie art. 17, powtarzając, że wymagane będzie uprzednie zezwolenie wydane przez jego wyznaczony właściwy organ. Pełnomocnicy stron przystępują do ubiegania się o zezwolenie właściwego organu państwa Y.

- (vii) Właściwy organ udziela zezwolenia pod warunkiem, że urzędnik właściwego organu sprawdzi tożsamość świadka, zanim zeznanie zostanie odebrane.
- (viii) Osoba wyznaczona jest odpowiedzialna za niezbędne przygotowania praktyczne, jak również za wysłanie wezwania świadkowi, z podaniem daty, godziny, miejsca i wszystkich innych istotnych informacji.
- (ix) Ponieważ świadek jest skłonny złożyć zeznania i wyraża na to zgodę, nie ma konieczności uwzględniania kwestii związanych z przymusem.
- (x) W tym przypadku tłumaczenie ustne jest konieczne zarówno dla osoby wyznaczonej, jak i dla świadka. Osoba wyznaczona zapewnia, aby wykwalifikowany tłumacz ustny był obecny ze świadkiem w państwie Y.
- (xi) Osoba wyznaczona przeprowadza przesłuchanie świadka zgodnie z prawem i procedurą państwa wzywającego, o ile nie jest to niezgodne z prawem państwa wezwanego. Przesłuchanie jest przeprowadzane za pośrednictwem łącza wideo z miejsca w państwie X, w którym obecni są również strony i ich pełnomocnicy, do czego są uprawnieni na podstawie prawa państwa X.
- (xii) Osoba wyznaczona, zgodnie z uprawnieniem przysługującym jej na mocy prawa państwa X jako państwa wzywającego, odbiera przysięgę/przysiężenie przez łącze wideo, ponieważ nie jest to niezgodne z prawem państwa Y jako państwa wezwanego.
- (xiii) Podobnie uczestnictwo stron i ich pełnomocników (w tym zadawanie wszelkich pytań w ramach przesłuchania lub pytań uzupełniających) określono w odniesieniu do prawa państwa X w zakresie, w jakim nie jest to niezgodne z prawem państwa Y.
- (xiv) Tak jak zazwyczaj ma to miejsce, koszty postępowania (w tym koszty tłumaczenia ustnego i wynajęcia miejsca) ponosi strona występująca o przeprowadzenie dowodu.

Przykład 6

- (i) Przed sądem (sądem wzywającym) w państwie X przeprowadzane jest postępowanie handlowe.
- (ii) Potrzebne jest zeznanie świadka, który przebywa w państwie Y.
- (iii) Sąd wzywający w państwie X (państwie wzywającym) wskazuje osobę wyznaczoną do odebrania zeznania od świadka, który znajduje się w państwie Y (państwie wezwanym).
- (iv) Osoba wyznaczona jest prawnikiem znajdującym się w państwie Y i biegle posługującym się zarówno językiem państwa X, jak i językiem państwa Y.
- (v) Ponieważ prawo państwa wzywającego przewiduje korzystanie z technologii, strony składają wnioski do sądu wzywającego o wydanie zezwolenia osobie wyznaczonej na korzystanie z łącza wideo podczas odbierania zeznań od świadka w państwie Y, przy czym strony i ich pełnomocnicy będą obserwować postępowanie z miejsca w państwie X, w którym się znajdują.
- (vi) Ponadto korzystanie z łącza wideo nie może być zabronione prawem państwa wezwanego. W tym przypadku prawo państwa Y nie zabrania korzystania z łącza wideo.
- (vii) Państwo Y nie złożyło żadnego oświadczenia na podstawie art. 17. W związku z tym z uwagi na brak oświadczenia stanowiącego zezwolenie ogólne wymagane będzie uprzednie zezwolenie wydane przez wyznaczony właściwy organ tego państwa w tej konkretnej sprawie.
- (viii) Właściwy organ udziela zezwolenia, ale określa w nim warunki, zgodnie z którymi wymaga się, aby dowód został przeprowadzony w sali rozpraw w państwie Y w obecności urzędnika sądowego z państwa Y.
- (ix) Osoba wyznaczona jest odpowiedzialna za niezbędne przygotowania praktyczne, jak również za wysłanie wezwania świadkowi, z podaniem daty, godziny, miejsca i wszystkich innych istotnych informacji.
- (x) Po poinformowaniu świadka osoba wyznaczona dowiadyuje się, że świadek nie jest skłonny do złożenia zeznań. Ponieważ państwo Y złożyło oświadczenie na podstawie art. 18, osoba

wyznaczona może uzupełnić pierwotny wniosek dodatkowym wnioskiem o pomoc właściwego organu w uzyskaniu dowodu przy zastosowaniu przymusu.

- (xi) Właściwy organ przychylił się do wniosku osoby wyznaczonej i w związku z tym stosuje odpowiednie środki przymusu określone w obowiązującym w jego państwie prawie, aby zapewnić stawienie się świadka.
- (xii) Wówczas osoba wyznaczona przeprowadza przesłuchanie świadka zgodnie z prawem i procedurą państwa wzywającego, o ile nie jest to niezgodne z prawem państwa wezwanego. Przesłuchanie jest przeprowadzane w sali rozpraw w państwie Y, przy czym strony i ich pełnomocnicy z państwa X są również obecni za pośrednictwem łącza wideo, do czego są uprawnieni na podstawie prawa państwa X.
- (xiii) Osoba wyznaczona, zgodnie z uprawnieniem przysługującym jej na mocy prawa państwa X jako państwa wzywającego, odbiera przysięgę/przyrzeczenie, ponieważ nie jest to niezgodne z prawem państwa Y jako państwa wezwanego.
- (xiv) Podobnie uczestnictwo stron i ich pełnomocników (w tym zadawanie wszelkich pytań w ramach przesłuchania lub pytań uzupełniających) określono w odniesieniu do prawa państwa X w zakresie, w jakim nie jest to niezgodne z prawem państwa Y.
- (xv) W tym przypadku, ponieważ osoba wyznaczona biegle posługuje się językiem zarówno państwa X, jak i państwa Y, tłumaczenie ustne może nie być konieczne, ale być może zostanie wykorzystane na rzecz osób obecnych za pośrednictwem łącza wideo w państwie X.
- (xvi) Tak jak zazwyczaj ma to miejsce, koszty postępowania (na przykład koszty wynikające ze skorzystania z sali rozpraw lub zastosowania środków przymusu, aby zapewnić stawienie się świadka) ponosi strona występująca o przeprowadzenie dowodu.

ZAŁĄCZNIK IV

Opcjonalny formularz dotyczący łącza wideo

Niniejszy formularz jest przeznaczony do wykorzystania jako załącznik do zalecanego wzoru formularza wniosku o przeprowadzenie dowodu dostępnego w sekcji dotyczącej dowodów na stronie internetowej konferencji haskiej: < www.hcch.net >.

WNIOSEK O PRZEPROWADZENIE DOWODU –
OPCJONALNY FORMULARZ DOTYCZĄCY PRZEPROWADZENIA DOWODU POPRZEC ŁĄCZE WIDEO

COMMISSION ROGATOIRE –
FORMULAIRE FACULTATIF POUR DES PREUVES PAR LIAISON VIDEO

**Konwencja haska z dnia 18 marca 1970 r. o
przeprowadzaniu dowodów za granicą w sprawach cywilnych lub handlowych**
*Convention de La Haye du 18 mars 1970 sur
l'obtention des preuves à l'étranger en matière civile ou commerciale*

Parametry techniczne urządzeń umożliwiających połączenie wideo

Paramètres techniques des appareils de liaison vidéo

1.	Marka i model urządzenia <i>Marque et modèle de l'appareil</i>	Podaj nazwę marki urządzenia umożliwiającego połączenie wideo, które zostanie wykorzystane przez państwo wydające
2.	Rodzaj jednostki sterującej <i>Type d'unité de commande</i>	Należy zauważyć, że zalecana jest wielopunktowa jednostka sterująca. <i>Veillez noter qu'une unité de commande multipoint est recommandée.</i> ☐ Końcowa <i>Point de terminaison</i> ☐ Wielopunktowa

3.	Rodzaj sieci <i>Type de réseau</i>	Należy zauważyć, że sieć IP jest siecią zalecaną. <i>Veillez noter qu'un réseau IP est le réseau recommandé.</i> <table border="1" data-bbox="667 376 1353 936"> <thead> <tr> <th data-bbox="675 383 1010 409">IP (SIP lub/ou H.323)</th><th data-bbox="1010 383 1345 409">ISDN</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="675 409 1010 929"> Adres IP: <i>Adresse IP:</i> Podaj adres IP Nazwa hosta: <i>Nom de l'hôte:</i> Podaj nazwę hosta (w tym w pełni kwalifikowaną nazwę domeny) Numer rozszerzenia: <i>Numéro de poste:</i> Podaj rozszerzenie (w stosownych przypadkach) </td><td data-bbox="1010 409 1345 929"> Numer ISDN: <i>Numéro RNIS:</i> Podaj numer ISDN Numer rozszerzenia: <i>Numéro de poste:</i> Podaj rozszerzenie (w stosownych przypadkach) </td></tr> </tbody> </table> Dodatkowe uwagi: <i>Autres remarques:</i> W tym miejscu wprowadź wszelkie istotne uwagi lub przypisy	IP (SIP lub/ou H.323)	ISDN	Adres IP: <i>Adresse IP:</i> Podaj adres IP Nazwa hosta: <i>Nom de l'hôte:</i> Podaj nazwę hosta (w tym w pełni kwalifikowaną nazwę domeny) Numer rozszerzenia: <i>Numéro de poste:</i> Podaj rozszerzenie (w stosownych przypadkach)	Numer ISDN: <i>Numéro RNIS:</i> Podaj numer ISDN Numer rozszerzenia: <i>Numéro de poste:</i> Podaj rozszerzenie (w stosownych przypadkach)
IP (SIP lub/ou H.323)	ISDN					
Adres IP: <i>Adresse IP:</i> Podaj adres IP Nazwa hosta: <i>Nom de l'hôte:</i> Podaj nazwę hosta (w tym w pełni kwalifikowaną nazwę domeny) Numer rozszerzenia: <i>Numéro de poste:</i> Podaj rozszerzenie (w stosownych przypadkach)	Numer ISDN: <i>Numéro RNIS:</i> Podaj numer ISDN Numer rozszerzenia: <i>Numéro de poste:</i> Podaj rozszerzenie (w stosownych przypadkach)					
4.	Pokój wirtualny (za pośrednictwem wielopunktowej jednostki sterującej) <i>Salle virtuelle (via une unité de commande multipoint)</i>	Proszę wypełnić wyłącznie w przypadku korzystania z wirtualnego pokoju spotkań. <i>Ne compléter que si une salle de réunion virtuelle sera utilisée.</i> Adres/Nazwa hosta <i>Adresse / Nom de l'hôte</i> Podaj adres lub nazwę hosta (w tym w pełni kwalifikowaną nazwę domeny) Kod dostępu <i>Code d'accès</i> Podaj kod dostępu do wirtualnego pokoju				
5.	Kodek <i>Kodek</i>	Podaj szczegółowe dane stosowanego rozwiązania kodującego-dekodującego.				

6.	Rodzaj szyfrowania <i>Type de chiffrement</i>	Podaj szczegółowe informacje na temat stosowanego rodzaju szyfrowania (np. AES, 3DES) i stosowany klucz (np. 128-bitowy, 192-bitowy) Czy zastosowane zostanie ustawienie „automatyczne” lub „jak najlepsze”? <i>Le paramètre « automatique » ou « au mieux » sera-t-il utilisé?</i> ☐ Tak <i>Oui</i> ☐ Nie <i>Non</i>
----	---	--

Dane kontaktowe technika wyznaczonego do kontaktów
Coordonnées des interlocuteurs techniques

Są to osoby wyznaczone do kontaktów, w szczególności kontaktów w kwestiach technicznych (w stosownych przypadkach), inne niż osoby wymienione we wniosku o przeprowadzenie dowodu.
Il y a des interlocuteurs techniques outre ceux qui sont mentionnés dans la Commission rogatoire, en particulier pour les questions techniques (le cas échéant).

7a.	Osoba wyznaczona do kontaktów 1 <i>Interlocuteur 1</i> <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td data-bbox="395 1086 805 1176"> Imię i nazwisko <i>Nom</i> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="395 1180 805 1270"> Stanowisko <i>Fonction</i> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="395 1274 805 1364"> Email </td> </tr> <tr> <td data-bbox="395 1368 805 1491"> Nr telefonu <i>Téléphone</i> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="395 1496 805 1619"> Języki <i>Langues</i> </td> </tr> </table>	Imię i nazwisko <i>Nom</i>	Stanowisko <i>Fonction</i>	Email	Nr telefonu <i>Téléphone</i>	Języki <i>Langues</i>	7b.	Osoba wyznaczona do kontaktów 2 <i>Interlocuteur 2</i> <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td data-bbox="909 1086 1324 1176"> Imię i nazwisko <i>Nom</i> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="909 1180 1324 1270"> Stanowisko <i>Fonction</i> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="909 1274 1324 1364"> Email </td> </tr> <tr> <td data-bbox="909 1368 1324 1491"> Nr telefonu <i>Téléphone</i> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="909 1496 1324 1619"> Języki <i>Langues</i> </td> </tr> </table>	Imię i nazwisko <i>Nom</i>	Stanowisko <i>Fonction</i>	Email	Nr telefonu <i>Téléphone</i>	Języki <i>Langues</i>
Imię i nazwisko <i>Nom</i>													
Stanowisko <i>Fonction</i>													
Email													
Nr telefonu <i>Téléphone</i>													
Języki <i>Langues</i>													
Imię i nazwisko <i>Nom</i>													
Stanowisko <i>Fonction</i>													
Email													
Nr telefonu <i>Téléphone</i>													
Języki <i>Langues</i>													

Po zakończeniu *Wieloaspektowej inicjatywy na rzecz usprawnienia transgranicznych wideokonferencji (projektu „Handshake”)*, Rada Unii Europejskiej przedstawiła następujące przykłady sekwencji, aby pomóc użytkownikom korzystającym z różnych rodzajów połączeń sieciowych:¹

À la suite de la conclusion du projet « Handshake » (Multi-aspect initiative to improve cross-border videoconferencing), le Conseil de l'Union européenne a donné les exemples de séquences suivants pour aider les utilisateurs en fonction des types de connexions réseau :

¹ Projekt „Handshake”, „D4: Form for requesting/confirming a cross-border videoconference” [„D4: Formularz wniosku o przeprowadzenie/potwierdzenie transgranicznej wideokonferencji”], s. 20.

Przykłady sekwencji i ograniczników parametrów rozpoczęcia wideokonferencji*Exemples de séquences de paramètres et de délimiteurs pour lancer une visioconférence*

W zależności od marek wykorzystywanych urządzeń konieczne może być zastosowanie różnych sekwencji parametrów.

Dépendent de la marque des appareils – il sera peut-être nécessaire d'utiliser différentes séquences de paramètres.

Korzystanie z IP:

IP:

Nazwa hosta/adres IP po których następuje numer rozszerzenia o ograniczniku ##:

111.22.33.4##5656

Nazwa hosta/adres IP po których następuje numer rozszerzenia o ograniczniku #: 111.22.33.4#5656

Nom de l'hôte/adresse IP suivi du numéro de poste avec le délimiteur ##:

111.22.33.4##5656

Nom de l'hôte/adresse IP suivi du numéro de poste avec le délimiteur #: 111.22.33.4#5656

Korzystanie z SIP:

SIP:

Numer rozszerzenia po którym następuje nazwa hosta/adres IP o ograniczniku @:

5656@videoconf.host.eu

5656@111.22.33.4

Numéro de poste suivi du nom de l'hôte/de l'adresse IP avec le délimiteur @:

5656@videoconf.host.eu

5656@111.22.33.4

Sekwencje ISDN:

Séquences RNIS:

Numer ISDN i numer rozszerzenia razem: + 43 1 0000895656

Numer ISDN i numer rozszerzenia oddzielone ogranicznikiem #: + 43 1 000089#5656

Numéro RNIS et numéro de poste ensemble: + 43 1 0000895656

Numéro RNIS et numéro de poste séparés par un délimiteur #: + 43 1 000089#5656

ZAŁĄCZNIK V

**Tekst
konwencji**

KONWENCJA O PRZEPROWADZANIU DOWODÓW ZA GRANICĄ
W SPRAWACH CYWILNYCH LUB HANDLOWYCH¹

(sporządzona dnia 18 marca 1970 r.)

Państwa-sygnatariusze niniejszej Konwencji,
pragnąc ułatwić przekazywanie i wykonywanie wniosków o przeprowadzenie dowodów oraz dążąc do ujednolicenia różnych metod stosowanych w tym celu,
pragnąc udoskonalić wzajemną współpracę sądową w sprawach cywilnych lub handlowych,
postanowiły zawrzeć w tym celu konwencję i uzgodniły następujące postanowienia:

ROZDZIAŁ I – WNIOSKI O PRZEPROWADZENIE DOWODÓW

Artykuł 1

W sprawach cywilnych lub handlowych sąd jednego Umawiającego się Państwa może żądać we wniosku o przeprowadzenie dowodu, zgodnie z postanowieniami własnego prawa, od właściwego organu innego Umawiającego się Państwa przeprowadzenia dowodu lub wykonania innych czynności sądowych.

Nie można zwracać się z wnioskiem w celu uzyskania dowodu, który nie jest przeznaczony do wykorzystania w toczącym się lub przyszłym postępowaniu.

Wyrażenie „inna czynność sądowa” nie obejmuje doręczania pism sądowych ani też zarządzeń tymczasowych lub czynności egzekucyjnych.

Artykuł 2

Umawiające się Państwo wyznacza organ centralny zobowiązany do przyjmowania wniosków o przeprowadzenie dowodów pochodzących od sądu innego Umawiającego się Państwa i do przekazywania organowi właściwemu do ich wykonania. Każde państwo utworzy organ centralny zgodnie ze swym prawem.

Wnioski przesyła się organowi centralnemu państwa wezwanego bez pośrednictwa jakiegokolwiek innego organu tego państwa.

Artykuł 3

Wniosek wymienia:

- a) organ wzywający o jej wykonanie oraz organ wezwany, jeżeli jest znany organowi wzywającemu;
- b) nazwiska i adresy stron postępowania oraz ich pełnomocników, jeżeli zostali ustanowieni;
- c) rodzaj postępowania, dla którego żąda się dowodu, wraz ze wszystkimi niezbędnymi informacjami w sprawie;

¹ Konwencja ta, w tym związane z nią materiały, jest dostępna w sekcji dotyczącej dowodów na stronie internetowej konferencji haskiej. Aby zapoznać się z pełną historią konwencji, zob. konferencja haska, *Actes et documents de la Onzième session (1968)*, Tome IV, *Obtention des preuves*, (s. 219).

d) dowód, który ma być przeprowadzony, lub inną czynność sądową, która ma być dokonana.

W miarę potrzeby wniosek ponadto wymienia między innymi:

- e) nazwiska i adresy osób, które mają być przesłuchane;
- f) pytania, które mają być zadane osobom przesłuchiwanym, lub opis przedmiotu sprawy, w której mają być one przesłuchane;
- g) dokumenty lub inne przedmioty, które powinny być zbadane;
- h) wymóg, aby zeznania zostały stwierdzone przysięgą lub przyrzeczeniem wraz z zastosowaniem szczególnej formy tej przysięgi lub przyrzeczenia;
- i) szczególną metodę lub procedurę, której należy przestrzegać na podstawie artykułu 9.

Wniosek może również zawierać informacje niezbędne do zastosowania artykułu 11.

Nie jest wymagana legalizacja lub inna podobna formalność.

Artykuł 4

Wniosek sporządza się w języku urzędowym organu wezwanego lub dołącza się do niego tłumaczenie na ten język.

W każdym razie Umawiające się Państwo powinno przyjąć wniosek sporządzony w języku angielskim lub francuskim albo tłumaczenie na jeden z tych języków, chyba że zgłosiło zastrzeżenie przewidziane w artykule 33.

Umawiające się Państwo, które ma więcej niż jeden język urzędowy i nie może z przyczyn określonych przez swe prawo wewnętrzne przyjmować wniosków sporządzonych w jednym z tych języków dla całego swojego terytorium, określa w oświadczeniu język, w którym wniosek powinien być sporządzony lub na który ma być przetłumaczony, w celu wykonania na określonych częściach terytorium tego państwa. W wypadku nieusprawiedliwionego niedopełnienia obowiązku wynikającego z tego oświadczenia koszty tłumaczenia na wymagany język obciążają państwo wzywające.

Umawiające się Państwo może, w drodze oświadczenia, wymienić język lub języki inne niż określone w ustępach poprzedzających, w których wniosek może być przekazany jego organowi centralnemu.

Tłumaczenie dołączone do wniosku powinno być poświadczane przez przedstawiciela dyplomatycznego, urzędnika konsularnego lub tłumacza przysięgłego albo przez jakąkolwiek inną osobę upoważnioną do tego w którymkolwiek z obu państw.

Artykuł 5

Jeżeli organ centralny uważa, że wniosek nie odpowiada postanowieniom niniejszej konwencji, powiadomi o tym niezwłocznie organ państwa wzywającego, który przekazał wniosek, określając zastrzeżenia do wniosku.

Artykuł 6

Jeżeli organ, któremu wniosek został przekazany, nie jest właściwy do jego wykonania, wniosek przekazuje się niezwłocznie organowi w tym samym państwie, który jest właściwy do jego wykonania zgodnie z postanowieniami jego własnego prawa.

Artykuł 7

Organ wzywający, jeżeli tego wymaga, powinien być informowany o czasie i miejscu przeprowadzenia postępowania w celu umożliwienia zainteresowanym stronom i ich pełnomocnikom, jeżeli zostali ustanowieni, wzięcia w nim udziału. Informację przesyła się bezpośrednio stronom lub ich pełnomocnikom, jeżeli organ państwa wzywającego tego żąda.

Artykuł 8

Umawiające się Państwo może oświadczyć, że sędziowie występującego organu drugiego Umawiającego się Państwa mogą być obecni przy wykonywaniu wniosku. Udział ten może być uzależniony od uprzedniej zgody organu wyznaczonego przez państwo składające oświadczenie.

Artykuł 9

Organ sądowy, który wykonuje wniosek, stosuje własne prawo w odniesieniu do metod i procedur postępowania.

Jednakże na wniosek organu wzywającego należy zastosować szczególną metodę lub procedurę, chyba że jest ona sprzeczna z wewnętrznym prawem państwa wezwanego lub jej zastosowanie nie jest możliwe z powodu praktyki sądowej lub trudności praktycznych.

Wniosek wykonuje się bezzwłocznie.

Artykuł 10

Przy wykonywaniu wniosku organ wezwany stosuje odpowiednie środki przymusu, określone przez własne prawo wewnętrzne, w ten sam sposób i w tym samym zakresie, jak przy wykonywaniu zarządzeń wydanych przez organ własnego państwa lub przy wykonywaniu wniosków składanych przez strony w postępowaniu wewnętrznym.

Artykuł 11

Przy wykonywaniu wniosku zainteresowana osoba może odmówić zeznań lub przedstawienia innego dowodu w takim zakresie, w jakim ma prawo lub obowiązek odmowy zeznań lub odmowy udostępnienia dowodu na podstawie:

- a) prawa państwa wezwanego lub
- b) prawa państwa wzywającego, jeżeli prawo lub obowiązek odmowy zostało powołane we wniosku lub później potwierdzone na wniosek organu wezwanego przez organ wzywający.

Umawiające się Państwo może oświadczyć, że ponadto uznaje prawa lub obowiązki wynikające z prawa państw innych niż państwa wzywającego i państwa wezwanego, w zakresie określonym w tym oświadczeniu.

Artykuł 12

Można odmówić wykonania wniosku tylko wówczas, gdy:

- a) wykonanie wniosku w państwie wezwanym nie należy do właściwości sądów lub
- b) państwo wezwane uzna, że wykonanie wniosku narusza jego suwerenność lub bezpieczeństwo.

Nie można odmówić wykonania wniosku tylko z tej przyczyny, że prawo wewnętrzne państwa wezwanego przewiduje jego wyłączną jurysdykcję dla danej sprawy lub że jego prawo wewnętrzne nie przewiduje dochodzenia określonego roszczenia na drodze sądowej.

Artykuł 13

Organ wezwany przesyła dokumenty stwierdzające wykonanie wniosku organowi wzywającemu w taki sam sposób, jak przy przekazywaniu wniosku.

W każdym przypadku, jeżeli wniosek nie został wykonany w całości lub w części, należy niezwłocznie poinformować o tym organ wzywający, z podaniem przyczyn.

Artykuł 14

Wykonanie wniosku nie uzasadnia obowiązku zwrotu jakichkolwiek opłat lub kosztów.

Jednakże państwo wezwane może żądać od państwa wzywającego zwrotu wynagrodzeń wypłaconych biegłym i tłumaczom oraz kosztów spowodowanych zastosowaniem szczególnej procedury, na żądanie państwa wzywającego na podstawie artykułu 9 ustęp 2.

Organ wezwany, którego prawo zobowiązuje same strony do zebrania dowodów i który nie jest w stanie sam wykonać wniosku, może po otrzymaniu zgody organu wzywającego wyznaczyć w tym celu odpowiednią osobę. Wnosząc o zgodę, organ wezwany określa w przybliżeniu koszty wynikające z takiego postępowania. Organ wzywający, który udzielił swej zgody, zwraca wszelkie powstałe koszty; bez takiej zgody organ wzywający nie ponosi kosztów.

ROZDZIAŁ II – PRZEPROWADZANIE DOWODU PRZEZ PRZEDSTAWICIELI DYPLOMATYCZNYCH, URZĘDNIKÓW KONSULARNYCH LUB OSOBĘ WYZNACZONĄ

Artykuł 15

W sprawach cywilnych lub handlowych przedstawiciel dyplomatyczny lub urzędnik konsularny jednego Umawiającego się Państwa może przeprowadzać, bez stosowania przymusu, na terytorium innego Umawiającego się Państwa, na obszarze sprawowania swych funkcji, wszelkie czynności dowodowe dotyczące wyłącznie obywateli państwa, które reprezentuje, i dla celów postępowania wszczętego przed sądem tego państwa.

Umawiające się Państwo może oświadczyć, że taka czynność może być dokonana jedynie po uzyskaniu zezwolenia udzielonego na wniosek przedstawiciela dyplomatycznego lub urzędnika konsularnego przez właściwy organ wyznaczony przez państwo składające oświadczenie.

Artykuł 16

Przedstawiciel dyplomatyczny lub urzędnik konsularny jednego Umawiającego się Państwa może ponadto, na terytorium innego Umawiającego się Państwa, na obszarze sprawowania swoich funkcji, przeprowadzać, bez stosowania przymusu, wszelkie czynności dowodowe, dotyczące obywateli państwa pobytu lub państwa trzeciego, dla celów postępowania toczącego się przed sądami państwa, które reprezentuje, jeżeli:

- a) właściwy organ wyznaczony przez państwo pobytu wydał w tym zakresie zezwolenie ogólne lub dla poszczególnej sprawy oraz
- b) osoba ta przestrzega warunków określonych w zezwoleniu wydanym przez właściwy organ.

Umawiające się Państwo może oświadczyć, że czynności dowodowe mogą być dokonywane na podstawie niniejszego artykułu bez uprzedniego zezwolenia.

Artykuł 17

W sprawach cywilnych lub handlowych każda osoba odpowiednio wyznaczona w tym celu może przeprowadzać, bez stosowania przymusu, na terytorium Umawiającego się Państwa, wszelkie czynności dowodowe dla celów postępowania wszczętego przed sądem innego Umawiającego się Państwa, jeżeli:

- a) właściwy organ wyznaczony przez państwo, w którym czynność dowodowa jest dokonywana, wydał w tym zakresie zezwolenie ogólne lub dla poszczególnej sprawy oraz
- b) osoba ta przestrzega warunków określonych w zezwoleniu wydanym przez właściwy organ.

Umawiające się Państwo może oświadczyć, że czynności dowodowe mogą być dokonywane na podstawie niniejszego artykułu bez uprzedniego zezwolenia.

Artykuł 18

Umawiające się Państwo może oświadczyć, że przedstawiciel dyplomatyczny, urzędnik konsularny lub osoba wyznaczona, którzy uzyskali zezwolenie na dokonanie czynności dowodowych na podstawie artykułów 15, 16 lub 17, może zwrócić się do właściwego organu wyznaczonego przez to państwo o pomoc niezbędną do uzyskania dowodu przy zastosowaniu przymusu. Państwo składające oświadczenie może określić wymagane przez siebie warunki.

Przy udzielaniu takiej pomocy organ ten stosuje środki przymusu, które są odpowiednie i które są określone przez jego prawo wewnętrzne.

Artykuł 19

Przy wydawaniu zezwolenia określonego w artykułach 15, 16 lub 17 albo udzielając pomocy, o której mowa w artykule 18, właściwy organ może określić warunki, jakie uzna za konieczne, w szczególności dotyczące czasu i miejsca dokonania czynności dowodowych. Organ ten może także żądać, aby powiadomiono go z odpowiednim wyprzedzeniem o godzinie, dacie i miejscu dokonania czynności dowodowych; w takim przypadku przy dokonywaniu czynności dowodowych może być obecny przedstawiciel tego organu.

Artykuł 20

Przy dokonywaniu czynności dowodowych na podstawie artykułów niniejszego rozdziału może być obecny pełnomocnik osoby zainteresowanej, o ile został ustanowiony.

Artykuł 21

Przedstawiciel dyplomatyczny, urzędnik konsularny lub osoba wyznaczona, która na podstawie artykułów 15, 16 lub 17 uzyskała zezwolenie na przeprowadzenie dowodów:

- a) może dokonywać wszelkich czynności dowodowych, które nie są sprzeczne z prawem państwa,

- w którym dowody są przeprowadzane, lub sprzeczne z zezwoleniem wydanym na podstawie wymienionych artykułów, oraz może odbierać zeznania złożone pod przysięgą lub przyrzeczeniem;
- b) wezwanie do stawienia lub wzięcia udziału w czynnościach dowodowych sporządza się w języku miejsca, gdzie czynności dowodowe mają być dokonywane, lub dołącza się do wezwania tłumaczenie na ten język, chyba że osoba, której dotyczy czynność dowodowa, jest obywatelem państwa, w którym toczy się postępowanie;
 - c) wezwanie powinno zawierać pouczenie, że zainteresowana osoba może mieć pełnomocnika, a w każdym państwie, które nie złożyło oświadczenia określonego w artykule 18, także pouczenie, że nie jest ona obowiązana do stawienia ani do wzięcia udziału w czynnościach dowodowych;
 - d) czynności dowodowe są dokonywane według przepisów procedury obowiązujących sąd, przed którym zostało wszczęte postępowanie, jeżeli nie są one sprzeczne z prawem państwa, w którym są dokonywane;
 - e) osoba biorąca udział w czynnościach dowodowych może powoływać się na prawa i obowiązki określone w artykule 11.

Artykuł 22

Okoliczność, że nie można było przeprowadzić dowodu w postępowaniu przewidzianym w niniejszym rozdziale wskutek odmowy osoby zobowiązanej do udziału w czynnościach dowodowych, nie stoi na przeszkodzie ponownemu zgłoszeniu wniosku o przeprowadzenie dowodu na podstawie rozdziału I.

ROZDZIAŁ III – POSTANOWIENIA OGÓLNE

Artykuł 23

Umawiające się Państwo może w chwili podpisania, ratyfikacji lub przystąpienia do konwencji oświadczyć, że nie będzie wykonywało wniosków o przeprowadzenie dowodów, których przedmiotem będzie postępowanie znane w państwach prawa *common law* pod nazwą „pre-trial discovery of documents” (żądanie ujawnienia dokumentów przed wszczęciem postępowania sądowego).

Artykuł 24

Umawiające się Państwo może wyznaczyć, poza organem centralnym, inne organy, określając ich właściwość. Jednakże w każdym wypadku wnioski mogą być przekazywane organowi centralnemu.

Państwa federalne mogą wyznaczyć kilka organów centralnych.

Artykuł 25

Umawiające się Państwo, w którym obowiązuje kilka systemów prawnych, może wyznaczyć organy jednego z tych systemów, które będą wyłącznie właściwe do wykonywania wniosków w myśl postanowień niniejszej konwencji.

Artykuł 26

Jeżeli Umawiające się Państwo jest do tego zobowiązane ograniczeniami konstytucyjnymi, może zażądać

od państwa wzywającego zwrotu kosztów związanych z wykonywaniem wniosków i z doręczaniem pism koniecznych do zapewnienia stawiennictwa osób, które mają być przesłuchane, kosztów stawiennictwa takich osób oraz kosztów sporządzania protokołów z czynności dowodowych.

Jeżeli państwo złożyło wniosek na podstawie postanowień ustępu poprzedzającego, każde inne Umawiające się Państwo może żądać od tego państwa zwrotu analogicznych kosztów.

Artykuł 27

Postanowienia niniejszej konwencji nie stoją na przeszkodzie temu, aby Umawiające się Państwo:

- a) oświadczyło, że wnioski mogą być przekazywane jego organom sądowym w inny sposób niż przewidziany w artykule 2;
- b) zezwoliło, zgodnie ze swym prawem wewnętrznym lub praktyką, na przeprowadzenie jakiejkolwiek czynności przewidzianej w niniejszej konwencji według mniej rygorystycznych warunków;
- c) zezwoliło, zgodnie ze swym prawem wewnętrznym lub praktyką, na inne sposoby przeprowadzenia czynności dowodowych niż te, które zostały określone przez niniejszą konwencję.

Artykuł 28

Konwencja niniejsza nie stoi na przeszkodzie zawieraniu porozumień między dwoma lub więcej Umawiającymi się Państwami w sprawie odstąpienia od stosowania:

- a) postanowień artykułu 2 w zakresie dotyczącym sposobu przekazywania wniosków;
- b) postanowień artykułu 4 w zakresie dotyczącym stosowania języków;
- c) postanowień artykułu 8 w zakresie dotyczącym udziału funkcjonariuszy organu wzywającego przy wykonywaniu wniosków;
- d) postanowień artykułu 11 w zakresie dotyczącym prawa i obowiązku odmowy zeznań;
- e) postanowień artykułu 13 w zakresie dotyczącym przekazywania dokumentów stwierdzających wykonanie wniosku;
- f) postanowień artykułu 14 w zakresie dotyczącym pokrycia kosztów;
- g) postanowień rozdziału II.

Artykuł 29

Między Państwami-Stronami niniejszej konwencji, które są również stronami jednej lub obydwu Konwencji dotyczących procedury cywilnej, podpisanych odpowiednio w Hadze dnia 17 lipca 1905 r. i dnia 1 marca 1954 r., niniejsza konwencja zastępuje artykuły od 8 do 16 wcześniejszych konwencji.

Artykuł 30

Konwencja niniejsza nie narusza stosowania artykułu 23 konwencji z 1905 r. lub artykułu 24 konwencji z 1954 r.

Artykuł 31

Porozumienia dodatkowe między stronami konwencji z 1905 r. i 1954 r. uważa się za mające zastosowanie również do niniejszej konwencji, chyba że strony uzgodniły inaczej.

Artykuł 32

Bez uszczerbku dla postanowień artykułów 29 i 31, konwencja niniejsza nie stoi na przeszkodzie stosowaniu konwencji, których Umawiające się Państwa są lub będą stronami, zawierających postanowienia w sprawie zagadnień regulowanych przez niniejszą konwencję.

Artykuł 33

Każde państwo może w chwili podpisania, ratyfikacji lub przystąpienia wyłączyć w całości lub w części stosowanie postanowień artykułu 4 ustęp 2 oraz rozdziału II. Żadne inne zastrzeżenie nie jest dopuszczalne.

Każde Umawiające się Państwo może w każdym czasie cofnąć złożone zastrzeżenie; zastrzeżenie traci moc sześćdziesiąt dni po zawiadomieniu o cofnięciu zastrzeżenia.

Jeżeli państwo złożyło zastrzeżenie, inne Państwo dotknięte tym zastrzeżeniem może zastosować tę samą zasadę w stosunku do państwa składającego zastrzeżenie.

Artykuł 34

Państwo może w każdym czasie wycofać lub zmienić złożone oświadczenie.

Artykuł 35

Umawiające się Państwo zawiadamia Ministerstwo Spraw Zagranicznych Nederlandów, w chwili składania dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia albo w późniejszym terminie, o wyznaczeniu organów zgodnie z artykułami 2, 8, 24 i 25.

Umawiające się Państwo w miarę potrzeby odpowiednio zawiadamia Ministerstwo o:

- a) wyznaczeniu organów, do których przedstawiciele dyplomatyczni lub urzędnicy konsularni powinni zwracać się na podstawie artykułu 16, i o wyznaczeniu organów upoważnionych do wydawania zezwolenia lub udzielania pomocy przewidzianych w artykułach 15, 16 i 18;
- b) wyznaczeniu organów upoważnionych do udzielania osobie wyznaczonej zezwolenia przewidzianego w artykule 17 lub pomocy przewidzianej w artykule 18;
- c) oświadczeniach przewidzianych w artykułach 4, 8, 11, 15, 16, 17, 18, 23 i 27;
- d) wycofaniu lub zmianie wyżej wymienionych wyznaczeń i oświadczeń;
- e) wycofaniu zastrzeżeń.

Artykuł 36

Nieporozumienia mogące powstać w związku ze stosowaniem niniejszej konwencji między Umawiającymi się Państwami będą wyjaśniane w drodze dyplomatycznej.

Artykuł 37

Konwencja niniejsza jest otwarta do podpisu dla państw reprezentowanych na Jedenastej Sesji Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego.

Podlega ona ratyfikacji, a dokumenty ratyfikacyjne składa się Ministerstwu Spraw Zagranicznych

Niderlandów.

Artykuł 38

Konwencja niniejsza wejdzie w życie sześćdziesiątego dnia po złożeniu trzeciego dokumentu ratyfikacyjnego zgodnie z artykułem 37 ustęp 2.

Dla każdego państwa sygnatariusza, które złoży dokument ratyfikacyjny w późniejszym terminie, konwencja wejdzie w życie sześćdziesiątego dnia po złożeniu przez to państwo dokumentu ratyfikacyjnego.

Artykuł 39

Każde państwo nie reprezentowane na Jedenastej Sesji Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego, które jest członkiem tej Konferencji, Organizacji Narodów Zjednoczonych, wyspecjalizowanej agencji tej Organizacji lub jest stroną Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, może przystąpić do niniejszej konwencji po jej wejściu w życie zgodnie z artykułem 38 ustęp 1.

Dokument przystąpienia składa się Ministerstwu Spraw Zagranicznych Niderlandów.

Konwencja wejdzie w życie w stosunku do państwa, które do niej przystąpiło, sześćdziesiątego dnia po złożeniu przez nie dokumentu przystąpienia.

Przystąpienie staje się skuteczne tylko w stosunkach między państwem przystępującym a tymi Umawiającymi się Państwami, które złożą oświadczenie o przyjęciu przystąpienia. Oświadczenie takie składa się Ministerstwu Spraw Zagranicznych Niderlandów, które przekaże jego uwierzytelniony odpis każdemu Umawiającemu się Państwu drogą dyplomatyczną.

Konwencja wejdzie w życie między państwem przystępującym a państwem, które złożyło oświadczenie o przyjęciu przystąpienia, sześćdziesiątego dnia po złożeniu oświadczenia o przyjęciu.

Artykuł 40

Każde państwo może w chwili podpisania, ratyfikacji lub przystąpienia oświadczyć, że konwencja niniejsza ma zastosowanie do wszystkich terytoriów, które reprezentuje w stosunkach międzynarodowych, do jednego lub kilku z tych terytoriów. Oświadczenie takie staje się skuteczne od chwili wejścia w życie konwencji w stosunku do tego państwa.

Później o takim rozszerzeniu stosowania konwencji zawiadamia się Ministerstwo Spraw Zagranicznych Niderlandów.

Konwencja wejdzie w życie dla terytoriów wymienionych w takim oświadczeniu o rozszerzeniu sześćdziesiątego dnia po dokonaniu zawiadomienia określonego w ustępie poprzedzającym.

Artykuł 41

Konwencja niniejsza obowiązuje przez pięć lat od daty jej wejścia w życie zgodnie z artykułem 38 ustęp 1, również dla państw, które później ją ratyfikowały lub do niej przystąpiły.

W braku wypowiedzenia konwencja ulega milcząco przedłużaniu na kolejne okresy pięcioletnie.

Oświadczenie o wypowiedzeniu przekazuje się Ministerstwu Spraw Zagranicznych Niderlandów co najmniej na sześć miesięcy przed upływem okresu pięcioletniego.

Wypowiedzenie może ograniczać się do niektórych terytoriów, do których konwencja ma zastosowanie.

Wypowiedzenie staje się skuteczne tylko w stosunku do państwa, które je złożyło. Konwencja pozostaje w mocy w stosunku do innych Umawiających się Państw.

Artykuł 42

Ministerstwo Spraw Zagranicznych Niderlandów zawiadomi państwa określone w artykule 37 oraz państwa, które przystąpiły do konwencji, zgodnie z artykułem 39, o:

- a) podpisach i ratyfikacjach wymienionych w artykule 37;
- b) dniu wejścia w życie niniejszej konwencji zgodnie z artykułem 38 ustęp 1;
- c) przystąpieniach określonych w artykule 39 i datach, w których stają się one skuteczne;
- d) rozszerzeniach określonych w artykule 40 i datach, w których stają się one skuteczne;
- e) wyznaczeniach, zastrzeżeniach i oświadczeniach wymienionych w artykułach 33 i 35;
- f) wypowiedzeniach wymienionych w artykule 41 ustęp 3.

Na dowód czego niżej podpisani, będąc do tego należycie upoważnieni, podpisali niniejszą konwencję.

Sporządzono w Hadze dnia 18 marca 1970 r., w językach angielskim i francuskim, przy czym oba teksty są jednakowo autentyczne, w jednym egzemplarzu, który składa się w archiwach Rządu Niderlandów i którego uwierzytelniony odpis przekazuje się drogą dyplomatyczną każdemu państwu reprezentowanemu na Jedenastej Sesji Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego.

ZAŁĄCZNIK VI

**Odpowiednie
wnioski i
zalecenia
komisji
specjalnej**

Posiedzenie z 2003 r.

Wnioski i zalecenia nr 4

Komisja specjalna podkreśliła, że konwencja znosząca wymóg legalizacji zagranicznych dokumentów urzędowych, konwencje o przeprowadzaniu dowodów i doręczaniu dokumentów funkcjonują w środowisku podlegającym istotnym zmianom technicznym. Chociaż w czasie przyjmowania tych trzech konwencji nie można było przewidzieć tego postępu, komisja specjalna zwróciła uwagę, że nowoczesne technologie stanowią integralną część współczesnego społeczeństwa a ich stosowanie jest faktem. W tym względzie komisja specjalna zauważyła, że duch i litera konwencji nie stanowią przeszkody dla korzystania z nowoczesnej technologii i że ich stosowanie i funkcjonowanie można dodatkowo zwiększyć dzięki wykorzystywaniu takiej technologii. Warsztaty, które odbyły się przed posiedzeniem komisji specjalnej (tj. w dniu 27 października 2003 r.), wyraźnie ujawniły sposoby, możliwości i zalety korzystania z nowoczesnych technologii w kwestiach wchodzących w zakres tych konwencji.

Wnioski i zalecenia nr 42

Komisja specjalna wyraziła ogólne poparcie dla korzystania z nowoczesnych technologii, aby ułatwić skuteczne stosowanie konwencji. Komisja specjalna zauważyła, że wydaje się, że nie istnieją przeszkody prawne w korzystaniu z nowoczesnych technologii zgodnie z konwencją. Stosowanie niektórych technik może jednak podlegać różnym wymogom prawnym w poszczególnych państwach (np. uzyskanie zgody wszystkich stron zaangażowanych w wykonanie). W tym względzie komisja specjalna zaleciła, aby państwa będące stronami udostępniały Stałemu Biuru istotne informacje na temat wymogów prawnych dotyczących konkretnych technik.

Wnioski i zalecenia nr 43

Komisja specjalna podkreśliła, że w przypadku, w którym złożono wniosek o zastosowanie szczególnej metody lub procedury na potrzeby przeprowadzenia dowodu (art. 9 ust. 2), wyjątek dotyczący metod, które są „sprzecz[n]e z wewnętrznym prawem państwa wezwanego lub [ich] zastosowanie nie jest możliwe z powodu praktyki sądowej lub trudności praktycznych” należy interpretować w sposób zawężający, w możliwie największym stopniu, aby umożliwić korzystanie z nowoczesnej technologii informacyjnej.

Wnioski i zalecenia nr 44

Komisja specjalna podkreśliła, że korzystanie z nowoczesnej technologii informacyjnej, np. wiadomości e-mail, może ułatwić wczesny nieformalny kontakt między odpowiednimi organami dotyczący koordynacji składania i wykonywania wniosków o przeprowadzenie dowodów.

Posiedzenie z 2009 r.

Wnioski i zalecenia nr 44

Komisja specjalna zachęca do usprawnienia komunikacji między organami centralnymi oraz między organami wzywającymi a stosownymi organami centralnymi na wszystkich etapach wykonywania wniosków o przeprowadzenie dowodów. Wszelką komunikację można prowadzić za pośrednictwem odpowiednich środków, w tym wiadomości e-mail i faksu.

Wnioski i zalecenia nr 55

Komisja specjalna przypomina wnioski i zalecenia nr 42–44 z posiedzenia komisji specjalnej z 2003 r. i zauważa, że korzystanie z łączy wideo i podobnych technologii jako pomocy w przeprowadzaniu dowodów za granicą jest zgodne z obecnymi ramami konwencji. W szczególności komisja specjalna zwraca uwagę, że:

- a. w konwencji zezwala się, aby za pośrednictwem łączy wideo przy wykonywaniu wniosków o przeprowadzenie dowodów przez państwo otrzymujące obecni byli strony i ich pełnomocnicy (art. 7) i nie uniemożliwia się obecności członków sądu organu wzywającego (art. 8) w takim samym zakresie, w jakim osoby te mogłyby być obecne fizycznie;
- b. w konwencji zezwala się na zastosowanie łączy wideo jako pomocy przy wykonywaniu wniosków o przeprowadzenie dowodów, jeżeli prawo państwa otrzymującego pozwala na takie zastosowanie (art. 9 ust. 1);
- c. zgodnie z art. 9 ust. 2 łączy wideo można wykorzystać jako pomoc przy wykonywaniu wniosków o przeprowadzenie dowodów;
- d. w konwencji zezwala się na korzystanie z łączy wideo jako pomocy przy przeprowadzaniu dowodów przez urzędnika dyplomatycznego, urzędnika konsularnego lub osobę wyznaczoną pod warunkiem, że taka praktyka nie jest zabroniona w państwie, w którym przeprowadza się dowody i że uzyskano odpowiednie zezwolenie (art. 15, 16, 17 i 21).

Posiedzenie z 2014 r.

Wnioski i zalecenia nr 9

Komisja specjalna zauważa, że stosowanie konwencji o przeprowadzaniu dowodów w praktyce zostałyby dodatkowo usprawnione dzięki bardziej terminowemu wykonywaniu wniosków o przeprowadzenie dowodów i lepszemu komunikacji z organami centralnymi, w tym za pośrednictwem wiadomości e-mail, na wszystkich etapach wykonywania wniosków o przeprowadzenie dowodów.

Wnioski i zalecenia nr 10

Komisja specjalna z zadowoleniem przyjmuje praktykę zgłoszoną przez umawiające się państwa, w ramach której organy centralne:

- a. niezwłocznie informują organ wzywający lub zainteresowane strony o otrzymaniu wniosku o przeprowadzenie dowodu;
- b. niezwłocznie odpowiadają na zapytania organów wzywających lub zainteresowanych stron o status wykonania;
- c. przekazują organowi wzywającemu lub zainteresowanym stronom informacje o krokach, jakie należy podjąć, aby wniosek został wykonany.

Wnioski i zalecenia nr 20

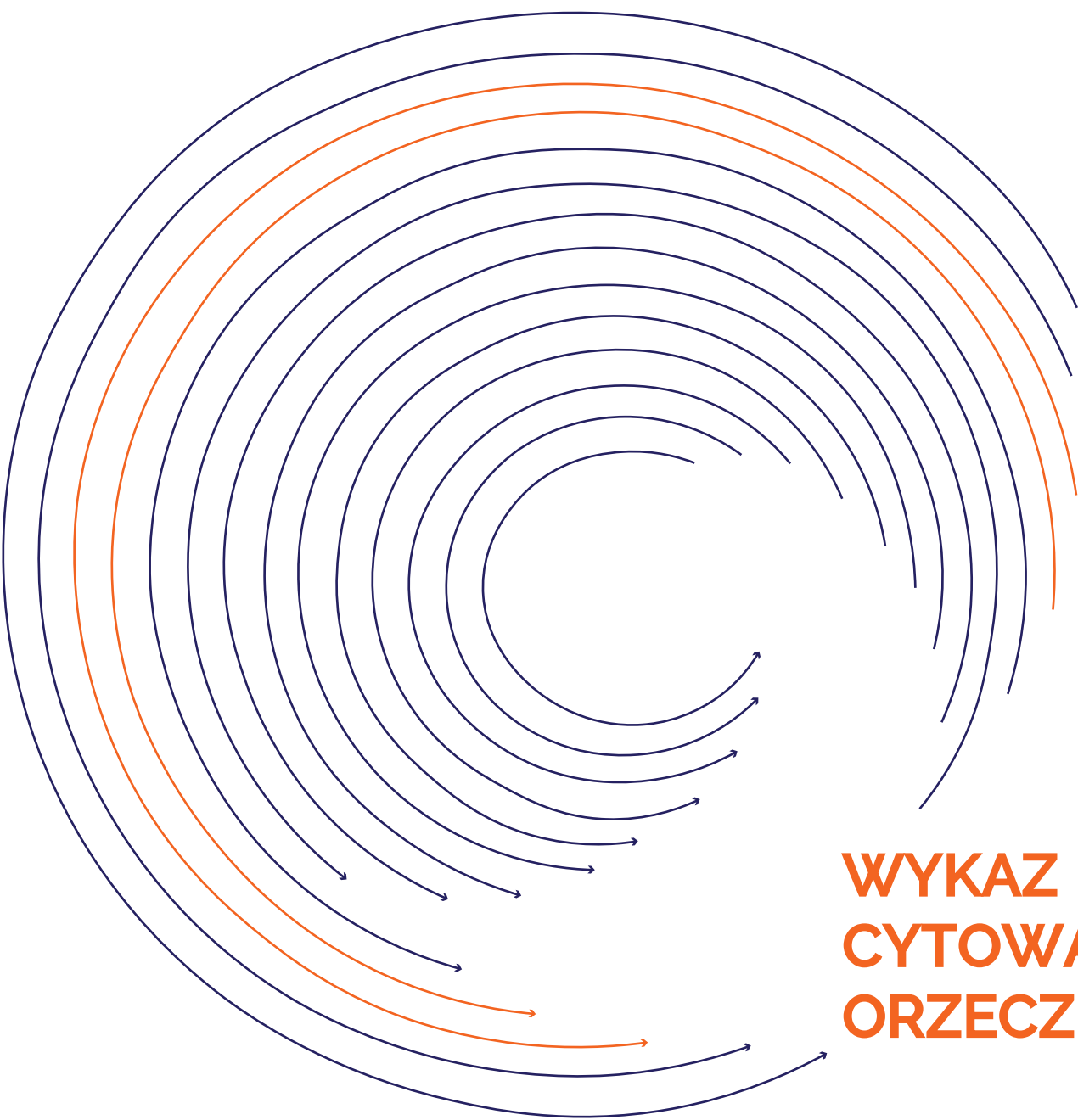
Komisja specjalna przypomina, że korzystanie z łączy wideo jako pomocy w przeprowadzaniu dowodów za granicą jest zgodne z ramami konwencji o przeprowadzaniu dowodów (zob. wnioski i zalecenia nr 55 z posiedzenia komisji specjalnej z 2009 r.). Komisja specjalna potwierdza, że w art. 17 nie wyklucza się członka sądu wzywającego (lub innych odpowiednio wyznaczonych osób), który znajduje się w jednym umawiającym się państwie, z przesłuchania osoby, która znajduje się w innym umawiającym się państwie, za pośrednictwem łączy wideo.

Wnioski i zalecenia nr 21

W następstwie wnioski złożonego przez delegację Australii dotyczącego rozważenia protokołu fakultatywnego na potrzeby ułatwienia przeprowadzania dowodu, bez przymusu, za pośrednictwem łącza wideo na podstawie konwencji o przeprowadzaniu dowodów oraz promowania dalszego stosowania nowoczesnych technologii komisja specjalna zaleca, aby podczas swojego kolejnego posiedzenia Rada powołała grupę ekspertów w celu zbadania problemów, jakie mogą pojawić się w związku z korzystaniem z łącza wideo i innych nowoczesnych technologii przy przeprowadzaniu dowodów za granicą. Ponadto komisja specjalna zaleca, aby grupa ekspertów zbadała istniejące instrumenty i obecną praktykę oraz przeanalizowała potencjalne sposoby rozwiązania tych problemów, w tym celowość i wykonalność protokołu fakultatywnego lub dowolnego innego instrumentu.

Wnioski i zalecenia nr 39

Komisja specjalna zachęca do przekazywania i odbierania wniosków za pośrednictwem środków elektronicznych, aby ułatwić ich szybkie wykonanie. Przy ocenianiu metod przekazywania drogą elektroniczną umawiające się państwa powinny uwzględnić kwestie bezpieczeństwa.

**WYKAZ
CYTOWANEGO
ORZECZNICTWA**

Australia

<i>Campaign Master (UK) Ltd v. Forty Two International Pty Ltd (No. 3)</i> (2009) 181 FCR 152.....	16, 66
<i>Federal Commissioner of Taxation v. Grbich</i> (1993) 25 ATR 516	60
<i>Kirby v. Centro Properties</i> [2012] FCA 60	19
<i>Stuke v. ROST Capital Group Pty Ltd</i> [2012] FCA 1097	16, 19, 62, 71
<i>Tetra Pak Marketing Pty Ltd v. Musashi Pty Ltd</i> [2000] FCA 1261	19

Canada

<i>Chandra v. Canadian Broadcasting Corporation</i> 2016 ONSC 5385	16
<i>Davies v. Clarington</i> 2011 ONSC 4540	16
<i>Paiva v. Corpening</i> [2012] ONCJ 88	16
<i>Slaughter v. Sluys</i> 2010 BCSC 1576	16

Hong Kong SAR (People's Republic of China)

<i>Raj Kumar Mahajan v. HCL Technologies (Hong Kong) Ltd</i> 5 HKLRD	119
<i>Skyrun Light Industry (Hong Kong) Co Ltd v. Swift Resources Ltd</i> [2017] HKEC 1239	15

India

<i>State of Maharashtra v. Dr Praful B Desai</i> AIR 2003 SC KANT 148	39, 46
<i>Twentieth Century Fox Film Corporation v. NRI Film Production Associates Ltd</i> AIR 2003 SC KANT 148.....	37

United Kingdom

<i>Kimathi & Ors v. Foreign and Commonwealth Office</i> [2015] EWHC 3684 (QB)	62
<i>London Borough of Islington v. M, R</i> [2017] EWHC 364 (Fam).....	57
<i>Rowland v. Bock</i> [2002] EWHC 692 (QB).....	15

United States

<i>DynaSteel Corp. v. Durr Systems, Inc.</i> , No. 2:08-cv-02091-V, 2009 WL 10664458 (W.D. Tenn. 26 June 2009).....	19
<i>In re Rand International Leisure Products, LLC</i> , No. 10-71497-ast, 2010 WL 2507634 (Bankr. E.D.N.Y. 16 June 2010).....	15
<i>Sawant v. Ramsey</i> , No. 3:07-cv-980 (VLB), 2012 WL 1605450 (D. Conn. 8 May 2012).....	19, 70
<i>U.S. v. Philip Morris USA, Inc.</i> , No. CIV.A. 99-2496 (GK), 2004 WL 3253681 (D.D.C. 30 August 2004)	19

BIBLIOGRAFIA

Conférence de La Haye de droit international privé / Haska Konferencja Prawa Prywatnego Międzynarodowego:

- Odpowiedzi na kwestionariusz dotyczący profilu państwa, dostępny na stronie internetowej konferencji haskiej w sekcji dotyczącej dowodów, „Taking of evidence by video-link” [Przeprowadzanie dowodów przez łącze wideo].
- „Synopsis of Responses to the Country Profile Questionnaire on the Taking of Evidence by Video-link under the *Hague Convention of 18 March 1970 on the Taking of Evidence Abroad in Civil or Commercial Matters* (Evidence Convention)” [Streszczenie odpowiedzi na kwestionariusz dotyczący profilu państwa na temat przeprowadzania dowodów przez łącze wideo na podstawie konwencji haskiej z dnia 18 marca 1970 r. o przeprowadzaniu dowodów za granicą w sprawach cywilnych lub handlowych], dostępny na stronie internetowej konferencji haskiej w sekcji dotyczącej dowodów, „Taking of evidence by video-link” [Przeprowadzanie dowodów przez łącze wideo].
- Wnioski i zalecenia przyjęte na posiedzeniach z 2003 r. 2009 r. i 2014 r. komisji specjalnej ds. praktycznego funkcjonowania konwencji haskich o doręczaniu dokumentów, przeprowadzaniu dowodów i dostępie do wymiaru sprawiedliwości dostępne na stronie internetowej konferencji haskiej w sekcji dotyczącej dowodów, „Special Commissions” [„Komisje specjalne”].
- Wnioski i zalecenia przyjęte na posiedzeniach z 2015 r. i 2016 r. Rady ds. Ogólnych i Politycznych, dostępne na stronie internetowej konferencji haskiej, „Governance” [„Zarządzanie”], „Council on General Affairs and Policy” [„Rada ds. Ogólnych i Politycznych”].
- Przewodnik w zakresie przeprowadzania dowodów: Praktyczny przewodnik w zakresie stosowania konwencji o przeprowadzaniu dowodów, wydanie trzecie, Haga, 2016.
- Sprawozdanie wyjaśniające dotyczące konwencji o przeprowadzaniu dowodów z 1970 r., autorstwa P.W. AMRAM, w *Actes et documents de la Onzième session (1968)*, Tome IV, *Obtention des preuves à l'étranger*, Haga, SDU, 1970.
- *Report of the Experts' Group on the Use of Video-link and Other Modern Technologies in the Taking of Evidence Abroad* [Sprawozdanie grupy ekspertów ds. korzystania z łącza wideo i innych nowoczesnych technologii w przeprowadzaniu dowodu za granicą], dok. wstępny nr 8 z grudnia 2015 r. przedstawiony na posiedzeniu Rady ds. Ogólnych i Politycznych w 2016 r., dostępny na stronie internetowej konferencji haskiej w sekcji dotyczącej dowodów.

RADA UNII EUROPEJSKIEJ – *Poradnik korzystania z wideokonferencji w postępowaniu transgranicznym*, Luksemburg, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2013, dostępny na stronie internetowej: < <http://www.consilium.europa.eu/pl/documents-publications/publications/guide-videoconferencing-cross-border-proceedings/> >.

RADA UNII EUROPEJSKIEJ – Rada Unii Europejskiej, *Wieloaspektowa inicjatywa na rzecz usprawnienia transgranicznych wideokonferencji (projekt „Handshake”)*, 2017, dostępne na stronie internetowej: < https://beta.e-justice.europa.eu/69/PL/general_information >.

DAVIES, M. – „Bypassing the Hague Evidence Convention: Private International Law Implications of the Use of Video and Audio Conferencing Technology in Transnational Litigation” [„Omijanie konwencji haskiej o przeprowadzaniu dowodów: skutki stosowania technologii wideokonferencji audiowizualnych w transgranicznych postępowaniach sądowych w prawie prywatnym międzynarodowym”], (2007) *American Journal of Comparative Law*, 55(2), s. 206.

DUNN, M. i NORWICK, R. – *Report of a Survey of Videoconferencing in the Courts of Appeals [Sprawozdanie z badania dotyczącego wideokonferencji w sądach apelacyjnych]*, Federal Judicial Center, 2006, dostępne na stronie internetowej: < <https://www.fjc.gov/sites/default/files/2012/VidConCA.pdf> >.

EPSTEIN, D., SNYDER, J. & BALDWIN IV, C.S. – *International Litigation: A Guide to Jurisdiction, Practice, and Strategy [Postępowanie międzynarodowe: przewodnik dotyczący jurysdykcji, praktyki i strategii]*, wyd. 4, Lejda/Boston, Martinus Nijhoff Publishers, 2010.

KOMITET DS. ŁĄCZNOŚCI ELEKTRONICZNEJ (ECC) EUROPEJSKIEJ KONFERENCJI ADMINISTRACJI POCZTOWYCH I TELEKOMUNIKACYJNYCH (CEPT) – *ECC Report 265: Migration from PSTN/ISDN to IP-based networks and regulatory aspects [Sprawozdanie 265 ECC: przejście z sieci opartych na PSTN/ISDN na sieci oparte na IP oraz aspekty regulacyjne]*, 2017, dostępne na stronie internetowej: < <https://www.ecodocdb.dk/download/754b9fdf-e4c5/ECCRep265.pdf> >.

EUROPEJSKA SIEĆ SĄDOWA W SPRAWACH CYWILNYCH I HANDLOWYCH – *Wykorzystanie wideokonferencji do przeprowadzania dowodów w sprawach cywilnych i handlowych na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 1206/2001 z dnia 28 maja 2001 r.: Praktyczny przewodnik*, Bruksela, Komisja Unii Europejskiej, 2009, dostępny na stronie internetowej: < file:///C:/Users/II/Downloads/guide_videoconferencing_EU_en.pdf >.

SĄD FEDERALNY AUSTRALII – *Guide on Videoconferencing [Poradnik korzystania z wideokonferencji]* 2016, dostępny na stronie internetowej: < <http://www.fedcourt.gov.au/services/videoconferencing-guide> >.

SZWAJCARSKIE FEDERALNE BIURO SPRAWIEDLIWOŚCI – *Guidelines on International Judicial Assistance in Civil Matters [Wytyczne dotyczące międzynarodowej pomocy sądowej w sprawach cywilnych]*, wydanie 3., Berno, styczeń 2013 r., s. 20, dostępne na stronie internetowej: < <http://www.rhf.admin.ch> >.

GRUEN, M. E. i WILLIAMS, C. R. – *Handbook on Best Practices for Using Video Teleconferencing in Adjudicatory Hearings [Podręcznik najlepszych praktyk w zakresie korzystania z wideokonferencji w ramach przesłuchań sądowych]*, Administrative Conference of the United States, 2015, dostępny na stronie internetowej: < <https://www.acus.gov/report/handbook-best-practices-using-video-teleconferencing-adjudicatory-hearings> >.

MIĘDZYNARODOWY ZWIĄZEK TELEKOMUNIKACYJNY – *Standardization [Normalizacja]*, dostępne na stronie internetowej: < <https://www.itu.int/ITU-T/recommendations/index.aspx?>>.

MIĘDZYNARODOWY ZWIĄZEK TELEKOMUNIKACYJNY – *Y.1001: IP framework – A framework for convergence of telecommunications network and IP network technologies [Y.1001: Ramy IP – Ramy konwergencji sieci telekomunikacyjnych i technologii sieci IP]*, 2000, dostępne na stronie internetowej: < <https://www.itu.int/rec/T-REC-Y.1001-200011-I> >.

BIURO DS. MIĘDZYNARODOWEJ POMOCY PRAWNEJ DEPARTAMENTU SPRAWIEDLIWOŚCI STANÓW ZJEDNOCZONYCH, OIJA Evidence and Service Guidance [Wytyczne dotyczące przeprowadzania dowodów i czynności Biura ds. Międzynarodowej Pomocy Prawnej] (z dnia 11 czerwca 2018 r.), dostępne na stronie internetowej: < <https://www.justice.gov/civil/evidence-requests> >.

POLYCOM – *An Introduction to the Basics of Video Conferencing [Wprowadzenie do podstaw wideokonferencji]*, Biała Księga, 2013, dostępna na stronie internetowej: < <http://www.polycom.com/content/dam/polycom/common/documents/whitepapers/intro-video-conferencing-wp-engb.pdf> >.

REID, M. – „Multimedia conferencing over ISDN and IP Networks using ITU-T H-series recommendations: architecture, control and coordination” [„Konferencje multimedialne w sieciach ISDN i IP z wykorzystaniem zaleceń ITU-T serii H: architektura, kontrola i koordynacja”], (1999) 31 *Computer Networks*, s. 234.

RIJAVEC, V. i in. (red.) – *Dimensions of Evidence in European Civil Procedure* [Wymiary dowodów w europejskim postępowaniu cywilnym], Niderlandy, Kluwer Law International, 2016.

RISTAU, B. – *International Judicial Assistance (Civil and Commercial)* [Międzynarodowa pomoc sądowa (w sprawach cywilnych i handlowych)], Waszyngton, Instytut Prawa Międzynarodowego, Centrum Prawa Uniwersytetu Georgetown, tom I, część V, aktualizacja z 2000 r.

ROWDEN, E., i in., – *Gateways to Justice: Design and Operational Guidelines for Remote Participation in Court Proceedings* [Bramy wymiaru sprawiedliwości: wytyczne dotyczące opracowania i stosowania uczestnictwa na odległość w postępowaniach sądowych], Sydney, University of Western Sydney, 2013.

TORRES, M. – Cross-Border Litigation: “Video-taking” of evidence within EU Member States [Spór transgraniczny: przeprowadzanie dowodów za pomocą łącza wideo w państwach członkowskich UE], (2018) 12 *Dispute Resolution International*, 1, s. 76.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI ZJEDNOCZONEGO KRÓLESTWA, *Practice Direction 32 – Evidence* [Wskazówka praktyczna 32 – Dowody], dostępne na stronie internetowej: < https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules/part32/pd_part32 >.

AMERYKAŃSKI NARODOWY INSTYTUT STANDARDYZACJI I TECHNOLOGII (NIST), Announcing the Advanced Encryption Standard (AES) [Ogłoszenie symetrycznego szyfru blokowego (AES)], (2001) 197 *Federal Information Processing Standards Publication*.

VAN RHEE, C.H. i UZELAC, A. (red.) – *Evidence in Contemporary Civil Procedure* [Dowody we współczesnym postępowaniu cywilnym], Cambridge, Intersentia, 2015.

VILELA FERREIRA, N., i in. – *Council Regulation (EC) no 1206/2001: Article 17° and the video conferencing as a way of obtaining direct evidence in civil and commercial matters* [Rozporządzenie Rady (WE) nr 1206/2001: art. 17 i wideokonferencje jako sposób pozyskiwania bezpośrednich dowodów w sprawach cywilnych i handlowych], Centrum Badań nad Wymiarom Sprawiedliwości (Centro de Estudos Judiciários), Lizbona, 2010.

WILLIAMS, R. A. – Videoconferencing: Not a foreign language to international courts [Wideokonferencje nie są językiem obcym dla sądów międzynarodowych], (2011) *Oklahoma Journal of Law and Technology* 7(54).